

MAGYAR NEMZETI HELYNÉVTÁR FÜZETEK

E. Nagy Katalin

HORTOBÁGY
HELYNEVEI

HORTOBÁGY

Fotó: Civertan Grafikai Stúdió

Történeti háttér

A település a Hortobágy tájegység központjában, az azonos nevű folyó mellett helyezkedik el. Területén a középkorban számos falu feküdt, amelyek a tatárjárás következtében, illetve a török hódoltság pusztításai során elnéptelenedtek. Ezek közül több ma külterületi lakott helyként tartozik Hortobágy községhez.

Hortobágy birtok a százdi apátság 1067-re dátumozott, 1267-ben kelt interpolált oklevelében szerepel legkorábban, a *Hortobágy* név első kétségtelen hiteles említése pedig folyóvíz megnevezéseként IV. Béla 1261. évi oklevelében *Hortobágy vize* alakban fordul elő. IV. László király Debrecen birtokosának, Rofoin mesternek 1285-ben itt állított ki adománylevelet. A Váradiregstrum már 1220-ban említi a Hortobágy területén egykor feküdt Ohat és Zám apátságának urait is, de Árkus(telke), Bodajcs, Csécs, Derzs, Máta, Papegyháza egykori egyházas helyek is többször szerepelnek 13–15. századi oklevelekben. A Hortobágy területe a 15. század második felében a Hunyadiak kezébe került a debreceni uradalommal együtt. Hunyadi Mátyás 1460-ban eltiltja debreceni tisztjeit attól, hogy Debrecen a Hortobágy vizén való vámszedési jogában háborgassák. Árkus, Bodajcs, Csécs, Derzs már a 15. század végén pusztá volt. Ohat és Zám a 16–17. század fordulóján, Máta a 16. század közepére néptelenedett el. Előbbieket Debrecen városa a Bajoniak kihalása után birtokos losonci Bánffyaktól vette zálogba, utóbbit pedig adományként kapta meg 1553-ban. Ohat

E. NAGY KATALIN

Hortobágy helynevei

és Zám pusztákat többszöri záloghosszabbítás, valamint a Bánffyak itt birtokos ágának kihalása után a város a kincstártól 1854-ben váltotta meg örök jogon.

A 17. század végén Debrecennek teljesen pusztá területként jutott a Hortobágy a birtokába, amit állattartás céljára hasznosított. 1699-ben a mátai hídfőnél pihenőt, kocsmát építtetett a város, miután I. Lipót király megerősítette az itteni régi vámszedési jogot, és a Debrecen–Pest postaút egyik lóváltó állomásának jelölték ki. A folyón fahíd állt, amit egy 1462. évi oklevél mint vámszedő helyet említ. A ma a Hortobágy egyik jelképének számító kilenclyukú kőhíd építéséhez Tokaj mellől szállítottak terméskövet, a téglát pedig helyben égették. Jelenlegi formáját 1833-ban nyerte el.

A Hortobágyon a 17. század végén kezdődött újra a mezőgazdasági művelés, a területet főként kaszálóként és rétként hasznosították. A városi ménes központja az ohati pusztán volt a 19. század elejéig, ekkor a csárdától mintegy másfél kilométerre fekvő Máta lett a városi gazdálkodás centruma. Az 1850-es évektől itt működött a városi gazdasági biztosi hivatal, állatorvossal, mezőrendőrrel. A Hortobágy folyón 1739-ben kezdődött a vízimalom építése, amely 1777-ben már három köre járt, és a pusztán lakók terményőrlési igényeit elégítette ki 1848-ig, amikor leromlott állapota miatt lebontották.

A csárda környékének jelentősége a 19. század fordulóján növekedett meg, amikor megépült a csendőrség épülete. Ezután emelték a bikatelep, a törzsgulya és törzsménas épületeit. A fejlődést előmozdította, hogy 1891-ben átadták az itt

keresztülhaladó Debrecen–Füzesabony-vasútvonalat, valamint a város 1892-ben engedélyt kapott kirakodó- és állatvásárok, az ún. hídi vásárok tartására, amelyek a 2. világháború végéig jelentős hírnévre tettek szert. A beszüntetett vásárokat az 1970-es években élesztették újra.

A Hortobágyi-halastavakat a puszta szinte használhatatlan részén alakították ki 1916-ban a Tisza vizének csatornákon történő idevezetésével. Már 1844-ben felmerült a terület jellegének megváltoztatása, 1866-ban pedig a falualapítás ötlete Hortobágy központjában. A 20. század elején a terület körzetesítését és ezekben kultúrközpontok kialakítását tervezték. Jelentős változást a községgé alakulás után a tanyaközpontokból a faluközpontba költözés hozott, mivel az itt létesített állami gazdaság állandó munkahelyeket teremtett. Területét 1952-ben Balmazújvároshoz kapcsolták. Önállóvá 1966-ban vált 29 külterületi lakott hely összevonásával.

Területe közigazgatási tekintetben Debrecen sorsában osztozott: Bihar, később Szabolcs vármegyéhez tartozott, az 1876. évi megyerendezés után pedig az újonnan megszervezett Hajdú megyéhez csatolták. 1944-ben Mátával együtt 272, 1970-ben 1791 lakosa volt. Községgé alakulása után mint önálló tanácsú község a Debreceni járáshoz tartozott annak megszűnéséig.

Hortobágy község ma a Balmazújvárosi járáshoz tartozik. Területe 2023-ban 28460 hektár – ezzel Magyarország legnagyobb területű községe –, lakóinak száma 1231 fő volt.

Irodalom

ECSEDI ISTVÁN, *A Hortobágy puszta és élete*. Debrecen, 1914.

KOVACSICS JÓZSEF szerk., *Magyarország történeti statisztikai helységnévtára 11. Hajdú-Bihar megye*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1997.

RÁCZ ISTVÁN szerk., *Debrecen története 1693–1849*. Debrecen, 1981.

SZENDREY ISTVÁN szerk., *Debrecen története 1693-ig*. Debrecen, 1984.

ZOLTAI LAJOS, *A Hortobágy. A legnagyobb magyar puszta ismertető leírása térképpel és 23 szöveggel*. Debrecen, 1911.

SZÁLKAI TAMÁS

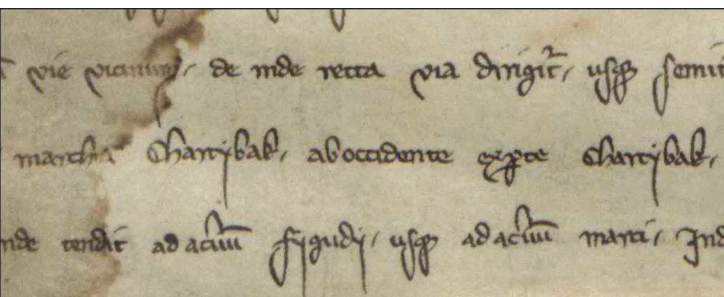
Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett E. Nagy Katalin 2023-ban. Adatközlők voltak: Aradi Csaba (79 éves), Bessenyei László Bence (58), Bodnár Dániel (42), Bodnár Ferenc (51), Budai Mihály (63), Bujdosó Péter (59), Csákódi Jánosné (72), Ecsedi Zoltán (54), Fenyves János (74), Fenyves József (76), Fodor Béla (67), Harangi Mária (49), Jakab Ádám (37), Juhász Imre (65), Katona Nándor Szilveszter (26), Könnyű Andrea (48), Máté Csaba (42), Németi János (85), Petrovics Nikolett (30), Pongrácz-Márton Nóra (31), Szabó Imre (74), Szarka Zoltán (54), ifj. Szegedi Lajos (42), Szegedi Lajos Sándor (68), Szilágyi Attila (49), Tar János (51), Való Máté (23) és Virág Sándor (63).

Élőnyelvi gyűjtést végzett Béres Júlia és E. Nagy Katalin 2012-ben. Adatközlők voltak: Eröss József (56 éves), Garai Lajos (72), Gencsi Zoltán (47), Götz Csaba (78), Nagy Imre (56) és Tóth József (59).

Helynévtár

Hortobágy 1. 2023: *Hortobágy, Hortobágyra, hortobágyi*, [2000]: *Hortobágy*, 1981: *Hortobágy*, 1973: *Hortobágy*, 1967: *Hortobágy*, 1796: *Hortobágy*, 1786: *Praedium Hort[obagy]*, 1476/1477: p. *Harwmaghorthobag*, p. *Haromaghorthobag*, 1390: p. *Ortobag*, 1285: *Hurtubag*, 1248: *Hortubag*, 1248/1236/1753: *Hortubag*, 1214/1550: v. *Orobag*, 1067/1267: *marchia Chartybak*: ab occidente ex parte *Chartybak*. — Település Hajdú-Bihar vármegyében, a Balmazújvárosi járásban. Északról és keletről Balmazújváros, délkeletről Nagyhegyes, délről Nádudvar, délnyugatról Nagyiván, nyugatról Tiszafüred és Egyek, északnyugatról pedig Tiszacsege határolja. A középkortól létező falu, mely a tatárjáráskor pusztult el. Az újabb kori település az egykori faluhelytől távolabb, az azonos nevű Hortobágy puszta központjában épült fel. A százdi apátság 1067 körül kiadott alapítólevelében említik először. Egy középkori forrás Szilágyi Erzsébet possessiójaként, azaz birtokaként szól *Háromaghorthobágy*-ról, amely megnevezés elsődlegesen a vízfolyásra lehe-

A település nevének legrégebből fennmaradt lejegyzése

tett használatban. A településnév valószínűleg az azonos alakú folyóvíznévből alakulhatott. A víznév > településnév változás az ómagyar korban gyakori folyamat volt. Vö. Hortobágy 2., Hortobágy 3. — BÉRES 2014: 45, DHA. 1: 184, ÉGy., FNESz., F. 4/2: 18–19, Hnt., KOVÁCS 2018a: 54, MoFnT. 2/9, NÉMETH 2023: 177, T.HNP2000, TÓTH 2008a: 13, T9.SzmT.10, VÁLYI 2: 192, VR. 191, Z. 1: 63.

Ady Endre utca 2023: *Adi Endre ucca ~ Adi ucca*. — A Számadó utcát a Czinege János utcával összekötő utca. 1981 óta hivatalos név. Hívják röviden *Ady utcá*-nak is. — ÉGy. — T42-C2.

Ady utca lásd **Ady Endre utca**

Akadémiai-tavak 2023: *Akadémijaji-tavak*, [2000]: *Akadémiai-tavak*, 1996: *Akadémiai tó*. — Mesterséges tó a település nyugati határában, a Szatmári-telek mellett. Négy különálló víztározó medencéből áll. Nevét az magyarázza, hogy egykor a Debreceni Agrártudományi Egyetem elődjének, a Gazdasági Akadémiának a tulajdonában volt. A források egy ízben *Akadémiai-tó*-ként említik. — DUNKA 1996: 84, ÉGy., T.HNP2000. — T27-G2.

Akadémiai-tó lásd **Akadémiai-tavak**

Állás 1824: *Állás*. — Egykori állattartó hely a Hortobágy folyó mellett, a belterületen a mai Vásártér helyén. Az *állás* földrajzi köznéven ezen a területen 'szellős, nyitott építmény a jószág éjszakai pihenőhelyéül a legelőn vagy a gazdasági udvarban' értelmű. Tulajdonnévi értéke kérdéses. — FKNT., T9.DvT.505. — T42-A2.

Almássy-tanya 1941: *Almássy-tny. [tanya]*, 1934: *Almássy-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a határ északkeleti részén, a Kis-Vókonyától kissé délkeletre. Ma már nincs meg, a helyén szántóföld van. Nevét tulajdonosáról kapta. — MaKF., T9.K.53. — T20-C1.

Alsó-rét 1964: *Alsó-rét*, 1787: *Alsó Rét*. — Víz-állásos terület a falu határának keleti részén. Északról a Karácsony-fokkal, keletről pedig a Dankó fenekével határos. Átnyúlik Balmazújváros területére is. A *rét* földrajzi köznéven 'vizinövényekkel benőtt, lápos, mocsaras, vizenyős terület' jelentésű. A név előtagja a hely viszonyított helyzetére utal. Lásd Alsó-rét (Balmazújváros). — FKNT., OLÁH 1964: 59, T1.S.70.114. — T20-A4.

Általános iskola lásd **Iskola**

András-telek 2023: *András-telek*. — Földterület a határ északi részén, a Hortobágy folyótól keletre. A helybeliek szerint nevét egykori tulajdonosáról, gróf Andrássy Istvánról kaphatta. A *telek* földrajzi köznéven ezen a területen 'környezeténél magasabban fekvő, dús növényzetű, jó minőségű legelő', valamint 'kihalt, elnéptelenedett település területe' jelentésben egyaránt használatos. Vö. András-telki hodály. — ÉGy., FKNT. — T11-F5.

András-telki hodály 2023: *András-telki hodály*. — Kisebb gazdasági központ a határ északi részén az András-telken. A helybeliek szerint az 1970-es években épült. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. — ÉGy. — T11-F5.

Angyalházapuszta határa lásd **Nádudvari-határ**

Angyalházi-határ lásd **Nádudvari-határ**

Angyalházi-határok lásd **Nádudvari-határ**

Apró-laponyag lásd **Apró-laponyagok**

Apró-laponyagok 1978: *Aprólaponyag*, 1964: *Aprólaponyagok*, 1938: *Apró laponyagok | A Hort-p[uszt]a Juhjárásán, a Porosháton és a Kockatelken lévő csoportos kishalmokat emlegették e néven*. 1899: *Poros háti halmok*, 1864: *Apró laponyag*, 1792: *apró laponyagok*, 1787:

András-telki hodály

Fotó: Harangi Mária

Hét Laponyag, 1787: *Apró Laponyagok*, 1752: *Apró-laponyag*, [1750]: *Apró Laponyagok*, 1748: *Apró Laponyagok*. — Kisebbségi kiemelkedések a belterülettől keletre a Poros-háton, a Kocka-telektől nyugatra. A *laponyag* földrajzi köznévi 'kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb' jelentésű. *Apró-laponyag* névváltozatban is feltűnik. Elhelyezkedése miatt pedig **Poros-háti-halmok** néven is adatható. Egy 18. századi térképen bizonyára a halmok számával összefüggésben *Hét-laponyag* formában szerepel. Néhány térképes forrás kissé északkeletre, a Kónyai út közelében tünteti fel. A nagy történelmi múltú nevet ma nem ismerik. — FKNT., OLÁH 1964: 27, PESTY 1864/10: 177a, SZEIFERT 1978: 30, T1.S.70.106, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T9.DvT.9, T9.DvT.12, T9.DvT.1505, T9.SzmT.1, ZOLTAI 1938: 10. — T29-G2.

Arany János utca 2023: *Arany János ucca*. — Utca a belterület nyugati részén, a Móricz Zsigmond körútból nyílik. 1982 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-A2.

Árkos lásd **Árkus-ér**

Árkos-csatorna lásd **Árkus-ér**

Árkos-ér lásd **Árkus-ér**

Árkos-fertő lásd **Polturás-fenék, Zsombékos**

Árkos-folyó lásd **Árkus-ér**

Árkos hídja lásd **Árkus hídja**

Árkos-kút lásd **Árkus-kút 1., 2.**

Árkos-laponyag lásd **Árkus laponyagja**

Árkus 1. 2023: *Árkus, Árkusra, árkusi*, 2008: *Árkus*, [2000]: *Árkus*, 1997: *Árkus*, 1985: *Árkus*, 1981: *Árkus*, 1975: *Árkusd, Árkustelke*, 1973: *Árkus*, 1971: *Árkus*, 1962: *Hortobágy-Árkus*, 1914: *Árkusd, Árkustelek*, 1882: *Árkus*, 1796: *Arkus* | *Magyar falu Szabolts Vármegyéken*,

birtokos Ura Vay Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, határja közép termékenységű. 1341: *sessione vacua Arkustelek ... t. Arkustelek ... Arkusteleke*, 1336/1338: *Arcus*, 1299: *p. Arkusd ... in comitatu de Zoboch*. — Külterületi lakott hely a település határának nyugati részén, a Csécsi-halastavaktól északra. Néhány család lakja. Az Árpád-korban Ohathoz tartozó birtok volt, amely azonban a 14. századra elnéptelenedett, a 18. században viszont már ismét lakott hely. A birtok eredetileg az *Árkus* nevet viselte a mellette folyó *Árkus-ér* miatt. Előfordul *Árkusd* alakban is, amely a helynévhez kapcsolódó *-d* helynévképzővel jött létre. KISS LAJOS szerint a birtok neve az *Árkus* személynévből alakult (1237: *Arcus*), s az *Árkus-ér* erről a birtokról kapta a nevét. Ezt azonban névrendszertani érvek nem támogatják. Később földrajzi köznévi utótagokkal *Árkustelek* és *Árkustelke* formában is előfordul. Vö. *Árkusi* hodályok. — BÉNYEI 2012: 53–70, BÉRES 1975: 131, ECEDEI 1914: 90, ÉGy., FNESz., Hnt., Károlyi 1: 123, 140, 141, MÓDY 1997: 5, MoFnT. 2/9, NÉMETH 2023: 19, ÖTVÖS 1971: 55, PAPP 2008: 81, T.HNP2000, VÁLYI 1: 60, ZELIZY 1882: 30. — T27-E4.

Árkus 2. lásd **Árkus-ér**

Árkus-csatorna lásd **Árkus-ér**

Árkusd lásd **Árkus 1.**

Árkus déli hídja lásd **Árkus hídja**

Árkus-ér 2023: *Árkus-éjir ~ Árkus ~ Árkos ~ Árkus-fojóu ~ Árkus-patak ~ Árkus-csatorna*, 2020: *Árkus-ér*, 2008: *Árkus*, [2000]: *Árkus-ér*, 1996: *Árkus, Árkuséri fcs. [főcsatorna]*, 1984: *Árkus-ér, Árkos*, 1981: *Árkus-ér*, 1976: *Árkus*, 1974: *Árkuson túlra*, 1965: *Árkos*, 1964: *Árkos folyó és csatorna*, 1941: *Árkus-csat[orna]*, 1938: *Árkus, Árkus-folyó, Árkus-vize*, 1935: *Árkus*,

Árkus

Fotó: Harangi Mária

Árkus-ér

Fotó: Harangi Mária

Árkos folyó és csatorna, 1926: *Árkus vize*, *Árkus vize*, 1914: *Árkusfolyás*, 1914: *Árkus*, *Árkus*, *Árkus-folyó*, *Árkus vize*, 1911: *Árkus*, 19. sz. vége: *Árkus-csatorna*, 1899: *Árkus folyó*, *Asott árkus*, 1883: *Árkus folyó*, *ásott Árkus*, 1883: *Árkos*, 1882: *Árkus folyás*, *Árkus folyás*, *Árkus kanális*, 1879: *Árkus*, 1872: *Árkus ér*, *Árkos ér*, 1864: *Árkús*, 1865: *Árkos*, 1858: *Árkus-ér*, *Árkos*, [1817]: *Árkus*, *Árkus fojása*, 1810: *Árkus ér*, [1810]: *Canalis Árkos*, 1806: *Fl. Árkus*, 1799–1803: *fl. árkos*, 1783: *arkos* kanal, [1765]: *Árkos*, [1760 k.]: *Canalis Árkos*, 1759: *Árkos*, 1752: *Árkos*, 1582–1585: *Árkusvize* vagy *pataka*, 1343: *fluuio seu alueo Arcus*, 1341: *fl. Arkuswyze*, 1331: *Árkus*. — Jelentősebb ér, mely Tiszacsege határában a Tisza kiöntéseiből táplálkozva ered, majd Hortobágy határának déli részén a Sáros-érbe torkollik. A település határának nyugati részén folyik. Eredetileg az ohati Völgyes-tó vizét vezette le. Mintegy 5 kilométer hosszú északi szakaszát a 18. században mesterségesen hozták létre. Innen délre már természetes folyásba megy át, melynek hossza 16 kilométer. A név eredeti *Árkos* ~ *Árkus* formája bizonyára az *árok* 'víz elvezetésére szolgáló mesterséges vagy természetes mélyedés' jelentésű földrajzi köznévről (FKnT.) -s képzős származékából alakulhatott. A kétféle hangalaki változata máig használatban van, de az *Árkus* forma a gyakoribb. A mai névhasználatban és a forrásokban különböző földrajzi köznévi utótagokkal állva szerepel. Kezdetben *Árkus vize* és *Árkus pataka* formában volt használatos, majd a 18. századtól kezdődően az *Árkus-ér*, *Árkos-ér* formái váltakoztak. A 19. század végétől *Árkus-folyó*, *Árkos-folyó*, *Árkus-folyás*, *Árkus folyása*, *Árkus-kanális*, *Árkus-csatorna*, *Árkos-csatorna*, *Árkus-éri-főcsatorna* és *Asott-Árkus* alakban jelenik meg. Ez utóbbi névváltozatok a vízfolyás mesterségesen szabályozott jellegére utalnak. Ma *Árkus-patak*-nak is mondják. KISS LAJOS szerint a középkori *Árkusd*, *Árkustelek* birtokról kapta a nevét, s a birtok nevét személynévi eredetűnek mondja. Ez azonban kevésbé valószínű magyarázat, mivel az azonos alakú víz- és településnevek viszonyában az esetek nagy többségében a víznév az elsődleges. Ezt a magyarázatot erősíti az a körülmény is, hogy az *Árkus* ~ *Árkos* névben a víznevekre jellemző szemantikai jegy, a meder jellegére történő utalás

fejeződik ki. Vö. *Árkus-éri-kút* 1., 2., *Árkus-ferdő*, *Árkus-fok*, *Árkus-foki-csatorna*, *Árkus hídja*, *Árkus-kút* 1., 2., *Árkus laponyagja*, *Árkus-lapos*. Lásd *Árkus-ér* (Egyek, Tiszacsege). — A. 3: 305, BALKÁNYI SZABÓ 1865: 27, BÉRES 1974: 182, DUNKA 1996: 12, 86, ECSEDI 1914: 17, 65, 88, 90, ECSEDI et al. 2020: 162, ÉGy., EKFT., FNESz., HERMAN 1914: 271, HKFT., Károlyi 1: 141, Kat., É. KISS 1975: 133, LIPSZKY, Map., LIPSZKYMT., MaKF., MKFT., MoFnT. 1, MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 70, 71, PAPP 1976: 24, 2008: 24, PESTY 1864/10: 177a, T.HNP2000, T9.DvT.12, T9.DvT.13, T9.DvT.16, T9.DvT.27, T9.DvT.220, T9.DvT.228, T9.DvT.391, T9.DvT.1431, T9.DvT.1505, ZELIZY 1882: 30, 32, ZOLTAI 1911: 10, 1926a: 56, 58, 1935: 5, 1938: 11, 12, 16, Z. 2: 58, 68. — T35-F3.

Árkus-éri-főcsatorna lásd **Árkus-ér**

Árkus-éri-kút 1. 2023: *Árkus-éjri-kút*, [2000]: *Árkus-éri-kút*, 1987: *Kövesházi kút*, 1883: *Kövesházi kút*. — Gémeskút Zámon, a Köves házi erdő mellett, az *Árkus-ér* közelében. Forrásokban *Köves házi kút*-nak is mondják. — Csúvár 1987: 23, ÉGy., HKFT., T.HNP2000. — T35-F4.

Árkus-éri-kút 2. 1981: *Árkus-éri-kút*, 1883: *Árkus kút*. — Egykori gémeskút a település határának nyugati részén az *Árkus-ér* partján, a Pince-lapostól keletre. Ma már nincs meg. A helyén műveletlen, vizenyős terület van. Forrásokban *Árkus-kút*-ként is megjelenik. — HKFT., MoFnT. 2/9. — T27-E1.

Árkus-ferdő lásd **Polturás-fenek**, **Zsombékos**

Árkus-folyás lásd **Árkus-ér**

Árkus folyása lásd **Árkus-ér**

Árkus-folyó lásd **Árkus-ér**

Árkus-fok 1899: *Árkus fok*, 1872: *Árkus fok*. — Észak-déli irányú hosszúkás alakú vízállás volt a határ délnyugati szélén, a Sáros-ér egyik holtága. Keletről a Pente-halom, délről pedig az említett vízfolyás határolja. A *fok* földrajzi köznévről 'keskeny medrű időszaki patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű. A név előtagja az *Árkus-ér* közelségére utal. Vö. *Árkus-foki-csatorna*. — FKnT., Kat., T9.DvT.1505. — T35-F4.

Árkus-foki-csatorna 2023: *Árkus-foki-csatorna*, 1981: *Árkus-foki-csatorna*. — Kisebb mesterséges vízfolyás a település határának nyugati részén, a Fényes-tó mellett, mely az

Árkus-érből ered. Térképes források tanúsága szerint az egykor a helyén folyó Fehérnád-tó foka az Árkus-ér jobb oldali mellékvizeként évszázadok óta táplálja a tőle keletre fekvő vizenyős legelőket. Nem azonos a tőle jóval délebbre lévő Árkus-fokkal. — ÉGy., MoFnT. 2/9. — T27-F2.

Árkus-halom lásd **Árkus laponyagja**

Árkus hídja 2023: *Árkus híggya*, 1935: *Árkus hídjával*, 1865: *Árkos hídja*, 1810: *Árkus hídja*, 1786: *Árkus déli hídjáig*, 1752: *Árkos Hídja*, 1750: *Arkos Hídja*. — Betonkorlátos híd az Árkus-éren, az *Árkus* nevű lakott területet a Harminchármas úttal összekötő úton. Térképes források szerint a 18. század óta biztosítja az átjárást Máta és Zám között. Egy valamivel északabbra, vélhetően Ohaton fekvő hídhoz viszonyított helyzete miatt a források egy ízben *Árkus déli hídjá* alakban említik. 18. századi forrásokban *Árkos hídja* formában szerepel. — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 27, BÉRES 1974: 168, ÉGy., T9.DvT.5, T9.DvT.12, T9.DvT.220, ZOLTAI 1935: 14. — T27-F4.

Árkusi hodályok 2023: *Árkusi hodályok* ~ *Árkus-major*. — Több épületből álló állattartó telep a határ nyugati részén, Árkus és a Nyugati-főcsatorna között. A 20. század derekán a hortobágyi állami gazdaság tíz központot létesített a mai Hortobágy határában. Ezek egyike volt az árkusi gazdaság, melyet a helybeliek *Árkus-major*-nak is neveznek. A *major* földrajzi köznévi ’mezőgazdasági telep a falun kívül a hozzá tartozó birtokkal, gyakran lakóhellyel’ jelentésű, a *hodály* pedig ’állatok szállás- és pihenőhelye’ értelmű. — ÉGy., FKNT. — T27-F4.

Árkus-kanális lásd **Árkus-ér**

Árkus-kút 1. 2023: *Árkus-kút*, [2000]: *Árkus-kút*, 1981: *Árkus-kút*, 1883: *Árkus kút*, 1880: *Árkos kút*. — Itatókút az Árkus-ér partján a Pentezugban, a Polturás-fenek mellett. Térképes források már a 19. század közepén feltüntetik, *Árkos-kút* formában is. Ma marhákat itatnak belőle. — ÉGy., HKFT., MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T9.Ny.54. — T35-F3.

Árkus-kút 2. 1883: *Árkus kút*, 1880: *Árkos kút*. — Egykori gémeskút az Árkus-ér partján, Faluvéghalmától északnyugatra, a Csécs-halomtól pedig délre. *Árkos-kút* alakban is említik. Ma

már nincs meg, a helyén szántóföld van. — HKFT., T9.Ny.54. — T34-C1.

Árkus-kút 3. lásd **Árkus-éri-kút 2.**

Árkus-laponyag lásd **Árkus laponyagja**

Árkus laponyagja 1964: *Árkus laponyagja*, 1938: *Árkus-laponyagja*, 1911: *Árkush[alom]*, 1899: *Arkus laponyag*, 1883: *Árkus-laponyagja*, 1810: *Árkus halom*, 1785: *Árkus-laponyagja*, 1750: *Arkos Laponyag*, 1750: *Árkus-laponyagja*. — Halom a déli határban Zámon, a Polturás-fenek északi végén, az Árkus-ér egyik hajlatánál. A *laponyag* földrajzi köznévi ezen a területen ’árterületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb’ jelentésben használatos. 19. és 20. századi források *Árkus-laponyag* és *Árkus-halom* alakban is említik. Egy 18. századi térképen *Árkos-laponyag* formában szerepel. Ma már nem ismerik a nevet. — FKNT., OLÁH 1964: 27, T9.DvT.5, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: 10, 1938: 11. — T35-F3.

Árkus-lapos lásd **Polturás-lapos**

Árkus-major lásd **Árkusi hodályok**

Árkus-patak lásd **Árkus-ér**

Árkus pataka lásd **Árkus-ér**

Árkustelek lásd **Árkus 1.**

Árkustelke lásd **Árkus 1.**

Árkus vize lásd **Árkus-ér**

Árpádhalma 2023: *Árpáthalma*, *Árpáthalmára*, *árpáthalmasi* ~ *Árpáthalom-major* ~ *Árpáthalmi-réisz*, [2000]: *Árpádhalma*, 1985: *Árpádhalma*, 1981: *Árpádhalma*, 1973: *Árpádhalma*, 1962: *Árpádhalma*. — Gazdasági központ és a körülötte lévő földterületek a belterületől északkeletre a Poros-háton, melyet délről a vasútvonal határol. Az 1940-es években még csak elszórtan állt itt néhány tanya, a múlt század második felében épült. Funkciójával összefüggésben *Árpádhalom-major*-ként is említik, és *Árpáthalmi-rész* névváltozata is használatos. Ez utóbbi névben a *rész* földrajzi köznévi ’határ rész’ jelentésű. Megnevezését a központtól délnyugatra álló Árpád-halomnak is nevezett Bivaly-halomról kapta. Vö. Árpáthalmi-erdő, Árpáthalmi-tanya. — ÉGy., Hnt., MoFnT. 2/9, T.HNP2000. — T29-G1.

Árpáthalmasi-erdő lásd **Árpáthalmi-erdő**

Árpádhalmi-erdő 2023: *Árpáthalmi-erdőü ~ Árpáthalmasi-erdőü ~ Bivaj-halmi-erdőü*. — Tölgy- és köriserdő Árpádhalmától keletre. Hívják **Árpáthalmasi-erdő**-nek is, a Bivaly-halom közelsége miatt pedig **Bivaly-halmi-erdő**-nek is nevezik. — ÉGy. — T29-F1F2.

Árpádhalmi-rész lásd **Árpádhalma**

Árpádhalmi-tanya lásd **Hegedús-tanya**

Árpád-halom lásd **Bivaly-halom**

Árpádhalom-major lásd **Árpádhalma**

Artézi kút 2023: *Artézi kút*, 1987: *Artézi kút*, 1941: *Artézi k[út]*, 1934: *Artézi k[út]*. — Fúrott, természetes víznyomású kút Zámon, a Pentezugtól nyugatra, a Polturás-fenek északi végében. Ma már nincs benne nyomás, elapadt. — Csúvár 1987: 25, ÉGy., MaKF., T9.K.53. — T35-F3.

Ásott-Árkus lásd **Árku**-ér

Ásott-telek 1864: *Ásott telek | Gödrös legelő terület*. — Földterület, legelő a határ délnyugati részén, Zámon. Pontos helyét nem ismerjük. A *telek* földrajzi köznévv 'környezeténél magasabban fekvő, dús növényzetű, jó minőségű legelő' jelentésű, a név előtagját pedig PESTY FRIGYES adatközlői szerint a gödrös jellege magyarázza. — FKNT., PESTY 1864/10: 177a.

Bacsó-telek 1864: *Bacsó telek | Legelő terület*. — Földterület, legelő Mátán. Pontos helyét nem ismerjük. A név előtagja foglalkozásnév és személynév egyaránt lehet. A *telek* földrajzi köznévv 'környezeténél magasabban fekvő, dús növényzetű, jó minőségű legelő' jelentésű a névben. — FKNT., PESTY 1864/10: 177a.

Bajnok-fenek 1911: *Bajnoklaposa | A Hortobágyon ... a kisebb mélységű, alig észrevehetően ellankásodó, s könnyen kiszáradó vízállásoknak: rét, fenék, lapos, mocsár a nevek*. 1864: *Bajnok fenék | A tatárülések mellett. Legelő rész*. — Kerek, vízállásos terület, legelő a határ nyugati részén, az Árku hídjától délre. Nevét a Bajnok-halom közelsége miatt kapta. **Bajnok laposa** formában is említik. A *fenék* földrajzi köznévv 'tónak, medernek, lapálnak a legmélyebb része vagy közepe', a *lapos* pedig 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' jelentésben használatos. — FKNT., PESTY 1864/10: 177b, ZOLTAI 1911: 11. — T27-F4.

Bajnok-halom 2023: *Bajnok-halom*, 1981: *Bajnok-halom*, 1964: *Bajnokhalom*, 1957: *Baj-*

nokhalom, 1941: *Bajnok-hlm. [halom]*, 1938: *Bajnok-laponyag, Bajnok-halom*, 1914: *Bajnok h[alom]*, 1911: *Bajnokh[alom]*, 1899: *Bojnok halom*, 1864: *Bajnok fenék 's telek*. — Kisebb halom a határ nyugati részén, a Tatár-ülésektől északra, az Árku hídjától kissé délkeletre. A helybeliek szerint nevét a 18. század végén élt *Bajnok Miklós* nevű számadó gulyástól kapta. Említik **Bajnok-laponyag**-nak és **Bajnok-telek**-nek is. A *laponyag* és a *telek* földrajzi köznevek ezen a területen egyaránt használatosak a környezeténél magasabban fekvő, abból kiemelkedő külterületi objektumok megnevezésére. Vö. *Bajnok-fenek, Bajnok-kút*. — Ecsedi 1914: 46, ÉGy., FKNT., KOMJÁTHY 2006: 21, MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 28, PESTY 1864/10: 177b, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: 10, 1938: 12. — T27-G4.

Bajnok-kút 1914: *Bajnok kútja*, 19. sz. vége: *Bajnok-kút*, 1883: *Bajnok kút*, 1880: *Bajnok kút*. — Egykori kút Zámon, Szásztelektől északnyugatra, a Bajnok-halom közvetlen szomszédságában. **Bajnok kútja** formában is előfordul. Ma nincs meg, a helyén műveletlen terület van, és a nevét sem ismerik. — Ecsedi 1914: 148, É. Kiss 1975: 133, HKFT., T9.Ny.54. — T27-G4.

Bajnok kútja lásd **Bajnok-kút**

Bajnok-laponyag lásd **Bajnok-halom**

Bajnok laposa lásd **Bajnok-fenek**

Bajnok-telek lásd **Bajnok-halom**

Bálega-bolt 2023: *Bálega-bóut*. — Bolt a belterületen, a Czinege János utca 38. szám alatt. Tulajdonosáról, Bálega Jánosról kapta a nevét. — ÉGy. — T42-C2.

Balla-kút 2023: *Balla-kút*, 1987: *Balla kút*. — Egygémű kút a Pentezugban, a Kincses-kúttól délre. Időszakosan itatnak belőle. A név előtagja családnév, ma is élnek *Balla* családnévűek Hortobágyon. — Csúvár 1987: 26, ÉGy. — T35-G3.

Balmazújvárosi-határ lásd **Újvárosi-határ**

Bánatfalva 2023: *Bánatfalva ~ Bánatfalvi-réisz ~ Borsósi-réisz*. — 1952-ben létesített kényszermunkatábor a Borsóson, a Borsósi-tó keleti oldalán, mely mindössze egyetlen házsorból állt. Az alap nélküli vályogházakat a tábor felszámolását követően elbontották, mára egykori helyük is nehezen azonosítható. A név a kitelepítések emlékét őrzi. Hívják **Bánatfalvi-rész**-nek és **Borsósi-rész**-nek is, ez utóbbi megnevezésekben

a rész földrajzi köznévi 'határrész' értelmű. — ÉGy. — T29-F3.

Bánatfalvi-rész lásd **Bánatfalva**

Bankás-telek 1864: *Bankás telek* | *Legelő rész.* — Környezeténél magasabban fekvő legelő lehetett a település északi határában, Mátán. Pontos helye ismeretlen. Nevét vélhetően az ott előforduló banka madárról kapta. — ÉrtSz., PESTY 1864/10: 177a.

Bánom-kút 1839: *Bánom-kutnál* lévő nyájba verni. — Egykori kút a település délnyugati határában Zámon. Pontos helyét nem ismerjük, bizonyára a Bánom-telken állhatott. — BÉRES 1974: 183.

Bánom-telek 1864: *Bánom telek* | *Legelő rész.* — Legelő a település délnyugati határában, Zámon. A névadás indítékát nem ismerjük, de rossz minőségű legelők, szántóföldek gyakran kapnak *Bánom-* előtagú nevet. Vö. Bánom-kút. — PESTY 1864/10: 177a.

Barackfás híd 2023: *Barackfás híd.* — Az Árkus-ér egyik hídja a határ délnyugati részén, Faluvéghalmától mintegy egy kilométerre. A helybeliek szerint nevét a mellette álló barackfáról kapta, amely azonban inkább mórabóra szilvafa lehetett, ugyanis a hortobágyi szikes területen a barack nemigen maradt meg. Vö. Barackos. — ÉGy. — T35-E2.

Barackos 2023: *Barackos ~ Barackosi-rész.* — Földterület Faluvéghalmától keletre, melyet keletről Szásztelek, délről a Zsombékos határol. Déli végében áll a Barackfás híd, erről kaphatta a nevét. Hívják **Barackosi-rész**-nek is. — ÉGy. — T35-E2.

Barackosi-rész lásd **Barackos**

Barackos-kút 1987: *Barackos kút.* — Négygémű kút az Árkus-ér közelében, Faluvéghalma mellett. Nagy mérete miatt nem téglával, hanem tölgygerendákkal bélelték. Nevét a közelében fekvő Barackfás hídról kaphatta. Ma már nem ismerik a nevet. — CSÚVÁR 1987: 34. — T34-D2.

Beke-fenek 2023: *Beke-fenek*, [2000]: *Beke-fenek.* — Alacsonyabban fekvő terület a határ déli szélén, a Kun-telektől keletre. Neve a szomszédos Hajdúszoboszló északi határába eső *Beke* nevű legelővel hozható kapcsolatba. — ÉGy., T.HNP2000. — T29-F4.

Beke-fok 1864: *Beke fok* | *Árvíz kor ezen folyt a Hortobágyba víz.* — Kisebb vízfolyás a te-

lepülés északi határában, Mátán. Pontos helyét nem ismerjük. A *fok* földrajzi köznévi ezen a területen 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésben használatos. A név előtagja személynév lehet. — FKNT., PESTY 1864/10: 177b.

Belső-halom 2023: *Belső-halom*, 1941: *Belső-hármashalom*, 1938: *Belső-*, Középső- és Külső-hármas, 1914: *Végső hármas h[alom]*, 1910: *Belső hármas h[alom]*, 1899: *Belső Hármas*, 1883: *Vökső hármas halom*, 1883: *Belső-*, Középső-, Külső-hármas. — Mintegy 90 méter magas halom a belterületől nyugatra, az Akadémiai-tavak és a Szatmári-telek között. Az együttesen *Hármas-halom*-nak nevezett három, egymástól egy-egy kilométernyire fekvő kiemelkedés közül ez esik legközelebb a mai belterülethez. A név a *Középső-halom* és a *Külső-halom* nevekkel áll kapcsolatban. **Belső-Hármas** és **Belső-Hármas-halom** alakban is megjelenik a forrásokban. A **Végső-Hármas-halom** névforma jelzője a halom szélső elhelyezkedésére utal. — ECSEDI 1914: 46, ÉGy., HKFT., MaKF., T9.DvT.1505, T16.T.115, ZOLTAI 1938: 24. — T27-H3.

Belső-Hármas lásd **Belső-halom**

Belső-Hármas-halom lásd **Belső-halom**

Béres-ábécé 2023: *Béres-ábécéj.* — Bolt a belterületen, a Rózsa Sándor utca 3. szám alatt. Tulajdonosáról kapta a nevét. Vö. Béres-kocsma. — ÉGy. — T42-B2.

Béres-kocsma 2023: *Béres-kocsma.* — Kocsma a Rózsa Sándor utca 3. szám alatt, a Béres-ábécé mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T42-B2.

Bikakút 2023: *Bikakút*, [2000]: *Bika-kút*, 1981: *Bika-kút*, 1934: *Bika k[út]*. — Bikák itatóhelye a település határának délkeleti részén, Kun-telektől keletre, a Város-tanyától délre. — ÉGy., MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T9.K.53. — T29-G4.

Bíró Gáspár kútja 2008: *Bíró Gáspár kútja.* — Egykori kút Zámon. Pontos helyét nem ismerjük. Nevét vélhetően Bíró Gáspár debreceni tőzsérről kapta. — PAPP 2008: 96.

Bitang lásd **Bitang-kert**

Bitang-kert 2023: *Bitan-kert ~ Bitang* | *Mátán található rész, ahová az elkőborolt jószágokad gyűjtötték és zártág be.* 1950: *Bitangkert* | *A mátai tiszt lak és a Hortobágy folyó között*

1924-ben 6 kh 977 négyszögöl területű legelő a bitang állatok elhelyezésére. — Földterület Mátán, a Hortobágy folyó és Mátá lakott része között. Nevét az magyarázza, hogy az elkóborolt (helyi szóhasználatlaltal elbitangolt) állatokat ide gyűjtötték be, majd fizetség ellenében innen adták vissza gazdáiknak. Hívják egyszerűen **Bitang**-nak is. — ÉGy., PAPP 1997: 171. — T29-E2.

Bivaly halma lásd **Bivaly-halom**

Bivaly-halmi-erdő lásd **Árpád-halmi-erdő**

Bivaly-halmi-tó 2023: *Bivaj-halmi-tó*, 1996: *Bivalyhalmi tó*. — Mesterséges tó a belterületől északra a vasútvonal mellett. Nevét a Bivaly-halom közelsége miatt kapta. — DUNKA 1996: 84, ÉGy. — T29-E2F2.

Bivaly-halom 2023: *Bivaj-halom ~ Bivaj halma ~ Árpát-halom*, 1988: *Bivalyhalom, Árpádhalom*, 1981: *Bivalyhalom*, 1981: *Bivalyhalom*, 1978: *Bivalyhalom*, 1969: *Mátai laponyag*, 1964: *Bivalyhalom*, 1957: *Mátai laponyag*, 1942: *Bivaly [halom]*, 1941: *Bivaly-hlm [halom]*, 1938: *Bivalyhalom, Mátai-h[alom], Árpád-halom, Árpád-hlm. [halom]*, 1934: *Bivaly hlm. [halom]*, 1926: *Bivalyhalom*, 1914: *Bivaly h[alom]*, 1911: *Bivalyh[alom]*, *Árpád h[alom]*, 1910: *Bivalhalom*, 1883: *Bivahalom*, 1872: *Bivalhalom*, 1865: *Mátai halom*, 1858: *Voi halom*, [1817]: *Mátai Halma*, 1814: *Mátai Halom*, 1810: *Mátai halom*, 1787: *Mátai halom*, 1783: *Mátaj H[alom]*, 1752: *Mátai Halom*, 1750: *Mátai halom*, é. n.: *Bivalhalom*. — Halom Mátán, a Hortobágyi csárdától északkeletre, a vasúttól északra. ZOLTAI LAJOS 1905-ben régészeti feltevést tett, és benne egy kisebb Árpád-kori templom falait találta. ZOLTAI úgy véli, hogy a halom a korán elnéptelenedett Balmaz templomának fundamentumát rejt. A források szerint nevét arról kapta, hogy a területen valamikor bivaly-legelő volt, melynek egy részét 1947-ben törtek fel szántónak. Az 1896-os milleniumi ünnepek idejétől **Árpád-halom**-nak is nevezik. Az élőnyelvben hívják **Bivaly halmá**-nak is. A halom elhelyezkedésére utaló névformával a források **Mátai-halom**-ként (egy ízben **Mátai halma**-ként) és **Mátai-laponyag**-ként is említik. Ez utóbbi névváltozat utótagjaként a *laponyag* 'árterületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb'

jelentésű földrajzi köznévi szerepel. A *Voi-halom* tévesen lejegyzett forma lehet. Vö. Bivaly-halmi-erdő, Bivaly-halmi-tó, Bivalyos. — ECSI 1914: 46, ÉGy., EKFT., FEKETÉNÉ 1988: 16, HKFT., Kat., É. KISS 1969: 383, KOMJÁTHY 2006: 21, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, M. NEPPER et al. 1981: 6, OLÁH 1964: 28, SZEIFERT 1978: 33, T1.S.70.100, T1.S.70.114, T9.DvT.12, T9.DvT.220, T9.DvT.327, T9.DvT.391, T9.DvT.1274, T9.K.53, T16.T.115, VARGA 1942: 36, ZOLTAI 1911: 11, 1926a: 32, 1938: 11, 13. — T29-E2.

Bivalyos 1864: *Bivalyos | Legelőrész*. — Legelő Mátán. Pontos helyét nem ismerjük, de feltehetően az ugyancsak mátai Bivaly-halom környékén feketett. — PESTY 1864/10: 177b.

Biztosi lak 1950: *Mátai biztosi lakás*, 1941: *Biztosi lak*, 1934: *Biztosi lak*, 1899: *Biztosi lak*, 1883: *Biztosi lak*, 1882: *Mátai biztosi lak*. — Épület a pusztai gazdaságok központján, Mátán. A hortobágyi pásztorokat felügyelő biztos szolgálati lakása volt. A *lak* földrajzi köznévi ebben a névben 'lakás' értelmű. Ma magánház van a helyén. Az épület elhelyezkedésére utaló névformákkal a források **Mátai biztosi lakás**-ként és **Mátai biztosi lak**-ként is említik. — FKNT., MaKF., PAPP 1997: 169, T9.DvT.1505, T9.K.53, ZELIZY 1882: 6, ZOLTAI 1938: 37. — T42-C1.

Bogárhoz 1. 2023: *Bogárhoz*, 2008: *Bogárhoz-rét*, 1978: *Bogárhoz*, 1964: *Bogárhoz | Az állattartás körébe tartozó elnevezés. A legelésző jószágot különösen egy hegyes bogár bántja. Az állat körme alá bújjik és fájdalmat okoz.* 1957: *Bogárhoz rét*, 1942: *Bogárhoz*, 1935: *Bogárhoz*, 1911: *Bogárhoz*, 1900: *Bogárhoz*, 1883: *Bogárhoz*, 1882: *Bogárhoz | A Nagy Borsós keleti végén van a Bogárhoz*. — Mély fekvésű rész a határ keleti részén az Ökörföldön, a Nagy-Szálka-halomtól délnyugatra. Területe a szomszédos Nagyhegyes határába is átnyúlik. Nevét arról kapta, hogy bogárhozás idején a jószágot erre a helyre terelték, hogy a víz a körme alatt található élőskörmöket elpusztítsa. **Bogárhoz-rét** alakban is előfordul. A *rét* földrajzi köznévi 'vizinövényekkel benőtt, lápos, mocsaras, vizenyős terület' jelentésű. — ÉGy., FKNT., HKFT., KOMJÁTHY 2006: 22, OLÁH 1964: 57, PAPP 2008: 27, SZEIFERT 1978: 35, T9.K.67, VARGA 1942: 26, ZELIZY 1882: 31, ZOLTAI 1911: térkép, 1935: 7. — T30-A3.

Bogárczó 2. 2023: *Bogárczó*, [2000]: *Bogárczó*, 1981: *Bogárczó*, 1964: *Kerekfenék*, *Bogárczó*, 1941: *Bogárczó*, 1935: *Nagybogárczó*, 1934: *Bogárczó*, 1900: *Bogárczó*, 1899: *Bagárczó*, 1883: *Bogárczó*, 1872: *Bogárczó*, 1864: *Bogárczó*, 1859: *Bogárczó*, 1759: *Kerekfenék*. — Vízállásos terület a határ északi részén, a Hortobágy folyó és a Hortobágyi-halastó között. Mérete miatt **Nagy-Bogárczó**-nak, alakjából adódóan pedig **Kerek-fenek**-nek is említik a források. Ez utóbbi névben a *fenék* földrajzi köznévi ’tónak, medernek, lapálnak a legmélyebb része vagy közepe’ jelentésű. Vö. Bogárczó 1., Bogárczó-hát. — ÉGy., FKnt., HKFT., Kat., MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 71, PESTY 1864/10: 177b, T.HNP2000, T9.DvT.1505, T9.K.53, T9.Ny.76, ZOLTAI 1935: 7. — T18-C2.

Bogárczó-hát 1899: *Bogárczó hát*. — A Bogárczó magasabban fekvő része a határ északi részén. Vö. Bogárczó 2. — T9.DvT.1505. — T18-C2.

Bogárczó-rét lásd **Bogárczó 1.**

Bojtár utca 2023: *Bojtár ucca*. — Utca a belterületen, párhuzamos a Csikós utcával. 1987 óta hivatalos név. A szomszédos Csikós utca és Gulyás utca nevével azonos jelentésmezőbe tartozik. — ÉGy. — T42-C2.

Borsós 2023: *Borsóys* ~ *Borsóys-major*, 2008: *Borsós*, [2000]: *Borsós*, 1985: *Borsos*, 1981: *Borsos*, 1975: *Borsós*, 1973: *Borsos*, 1971: *Borsós*, 1969: *Borsós*, 1962: *Hortobágy-Borsos*. — A hortobágyi állami gazdaság által 1948-ban létrehozott gazdasági központok egyike. A Nagy-Borsóstól nyugatra, a Borsósi-tó északkeleti csücskében létesült. Funkciójára utalóan említik **Borsós-major**-nak is. A *Borsós* határrész neveként közvetlenül nem adatolható, de gazdag névbokra alapján feltételezhető a megléte. A megnevezés a terület jellegzetes növényzetére, valamilyen vadborsófélére utal. A több forrásban szereplő *Borsos* forma téves lejegyzés eredménye. Vö. Borsós foka, Borsósi-tó, Borsós-laponyag, Borsósok köze, Borsós-rét, Borsósi-szántók, Borsósi út, Kis-Borsós, Nagy-Borsós. — BÉRES 1975: 135, ÉGy., Hnt., É. KISS 1969: 383, MoFnT. 2/9, Ötvös 1971: 53, PAPP 2008: 113, T.HNP2000. — T29-F3H4.

Borsós-fok lásd **Borsós foka**

Borsós foka 2008: *Borsós-fok*, 1975: *Borsós-fok*, 1935: *Borsósfoka*, 1914: *Borsós-fok*, 1865:

Borsos fok, [1817]: *Borsós Fok*, 1792: *Borsós fok*, 1787: *Borsós fok*, 1787: *Borsos fok*, 1762: *Borsosfoka*, 1752: *Borsosfoka*, 1752: *Borsós Fok*, 1698: *Borsosfoka*. — Egykori vékony kis ér, mely a belterülettől délre folyt. Ma már nincs meg, a helyén a Borsósi-tó van. Nevét az magyarázza, hogy a Nagy-Borsós időszakos vizét vitte a Hortobágyba. **Borsós-fok** alakban is adatolható, egyes forrásokban *Borsos foka* névváltozatban is megjelenik, ez azonban tévesen lejegyzett forma lehet. A nevekben a *fok* földrajzi köznévi ’keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál’ jelentésű. Vö. Borsós. — ECSEDI 1914: 62, FKnt., É. KISS 1975: 133, PAPP 2008: 27, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T9.DvT.12, T9.DvT.391, T9.DvT.1274, ZOLTAI 1935: 7. — T29-E3.

Borsós-halom lásd **Borsós-laponyag**

Borsósi-legelő lásd **Kis-Borsós**

Borsósi-rész lásd **Bánatfalva**

Borsósi-szántók 2023: *Borsósi-szántóuk*. — Kisebb területű szántóföld a belterülettől délkeletre, Malomháztól keletre, a Borsós és a Város-tanya között. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. — ÉGy. — T29-F4G4.

Borsósi-tározó lásd **Borsósi-tó**

Borsósi-tó 2023: *Borsósi-tó* ~ *Borsósi-tározó* ~ *Nagy-víztározó*, [2000]: *Borsósi-tó*, 1996: *Borsósi tó*, *Borsósi tározó*, 1984: *Borsósi-tó*, *Borsósi-víztároló*, *Halastó*, *Tárolómedence*, *Tározó-tó*, 1981: *Borsósi-tó*, 1971: *Borsósi-tározó*, 1941: *Tárolómedence*, 1938: *Víztároló*, 1935: *tároló medence*, 1934: *Tároló medence*. — Mintegy 180 hektáros víztározó, mesterséges tó a belterülettől délre, a Borsós nyugati szomszédja. A helybeliek szerint az 1930-as évek elején öntözési szándékkal hozták létre. Nevét a Borsós-rétről kapta. Hívják **Borsósi-tározó**-nak, **Borsósi-víztároló**-nak és méretéről **Nagy-víztározó**-nak is. Történeti forrásokban **Halastó**, **Tározó-tó**, **Tárolómedence** és **Víztároló** néven is említik. A *Borsósi* előtag olykor *Borsosi* változatban szerepel, ez hibás lejegyzés lehet. — DUNKA 1996: 84, 86, ÉGy., MaKF., MoFnT. 1, MoFnT. 2/9, STERBETZ 1971: 33, T.HNP2000, T9.K.53, ZOLTAI 1935: 7, 1938: 23. — T29-E3F3.

Borsósi út 2023: *Borsósi út*. — Szilárd burkolatú út a belterület északi szélén. A Kossuth

utca végétől indul, és a Borsósra vezet. — ÉGy. — T29-F2.

Borsósi-víztároló lásd **Borsósi-tó**

Borsós-laponyag 2023: *Borsóus-laponyag*, 1978: *Borsóslaponyag*, 1964: *Borsóslaponyag*, 1942: *Borsóslaponyag*, 1941: *Borsós-hlm. [halom]*, 1938: *Borsós-laponyag*, 1934: *Borsós hlm. [halom]*, 1899: *Borsos halom*, 1883: *Borsós-halom*, 1883: *Borsos laponyag*, 1865: *Borsos Laponyag*, 1864: *Borsós laponyag | Dombocska*. 1858: *Borsos laponyag*, 1792: *Borsós Laponyag*, 1787: *Borsós laponyag*, 1762: *Borsós-laponyag*, 1752: *Borsós-laponyag*, 1752: *Borsós Laponyag*. — Kisebb kiemelkedés a település délkeleti határában, a Kis-Borsós északi részén. A 19. század végén itt építették meg a Város-tanyát. Nevében a *laponyag* földrajzi köznévv 'kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb' értelmű. Több térképes forrás **Borsós-halom** alakban tünteti fel. Egy-egy forrásban az előtag – talán tévesen – *Borsos* változatban szerepel. — ÉGy., FKNT., HKFT., MaKF., MKFT., OLÁH 1964: 29, PESTY 1864/10: 177b, SZEIFERT 1978: 34, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T9.DvT.12, T9.DvT.1274, T9.DvT.1505, T9.K.53, VARGA 1942: 36, ZOLTAI 1938: 13, 14. — T30-A4.

Borsós-major lásd **Borsós**

Borsósok köze 1786: *Borsósok ... köze*. — A Kis-Borsós és a Nagy-Borsós közötti legelőterület a határ délkeleti részén, sertések legeltetésére szolgált. — BÉRES 1974: 168. — T29-G4.

Borsós-rét 1935: *Borsósrét*, 1914: *Borsós-rét*, 19. sz. vége: *Borsós-rét*. — Nagyobb vízállásos, rétes terület, részben legelő a határ délkeleti oldalán, a nagyhegyesi határ közelében. Az északi részét Nagy-Borsósnak, a déli területeit pedig Kis-Borsósnak hívják. Ma már nem ismerik a nevet. — ECSEDI 1914: 61, É. KISS 1975: 133, ZOLTAI 1935: 7. — T29-H4.

Bucsai-telek 1950: *Bucsai telek*. — Környezeténél magasabban fekvő terület Mátán. Pontos helye ismeretlen. A név előtagja személynév lehet. — PAPP 1997: 143.

Céda-kút 2023: *Céda-kút ~ Kurva-kút | Ha a gémeskútra a fehéjrnéip ruhadarabját felhúzták, a fehéjrnéip nemcsak főz, stoppol, hanem mindenre kapható. A Kurvás területéj van. | Oda horták ki a jányokat a pásztorok. [2000]: Céda-kút, 1987: Céda kút, 1981: Céda-kút,*

1934: *Céda k[út]*. — Gémeskút a Kurváson, a Harminhármás úttól délre, a Kungyörgyi-tó és a Hortobágy folyó között áll. Egykor férfiak és nők találkozóhelye volt. Hívják **Kurva-kút**-nak is. — CSÚVÁR 1987: 25, ÉGy., MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T9.K.53. — T28-C3.

Cédulaház 1950: *cédulaház*. — Egykori épület a település központjában a Vásártér északnyugati szélén, a Kilenclükú híd lábánál. Alapok nélküli vályogfalú, nádfedeles, egyszobás, fehérre meszelt épület volt. A *cédulaház* az a kis bódé, épület, ahol a vásárok során a marhaleveleket (át)írták, illetve ahol a helypénzt szedték. — FKNT., PAPP 1997: 172. — T42-A2.

Czifra-tanya 1934: *Cifra tny. [tanya]*. — Egykori tanya a belterülettől nyugatra a Macska-telken, a Keserű-erdőtől délkeletre állt. Ma már nincs meg. Nevét bizonyára tulajdonosáról kapta. Ma is élnek *Czifra* családnevűek a településen és környékén. — T9.K.53. — T28-B2.

Czinege-erdő 2023: *Cinege-erdőü*, 1987: *Cinege-erdő*. — Ritkás erdő a település határának déli részén, Zámon, a Pentezugban, a Czinege-kunyhót veszi körbe. — CSÚVÁR 1987: 25, ÉGy. — T35-F3.

Czinege János utca 2023: *Cinege János ucca ~ Cinege ucca*. — Hosszú utca a belterületen, párhuzamosan fut a Harminchármás úttal. Nevét egy hortobágyi híres csikós és gulyás számadóról kapta. Hívják egyszerűen **Czinege utcá**-nak is. 1978 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-B2.

Czinege-kunyhó 2023: *Cinege-kunyhóü ~ Cinege-tanya | Cinege nevű ember után kapta a nevét. A nemzeti park hasznájja, vadlovakat tartanak itt. 1883: Guljas tn. [tanya]*. — Épület és a körülötte fekvő terület a Pentezugban. Tulajdonosáról kapta a nevét. A *kunyhó* földrajzi köznévv Hortobágyon egyszerű nyári szállásokat jelöl, és a település helynévallományában igen gyakran a *tanya* földrajzi köznévv szinonimájaként használatos. **Czinege-tanyá**-nak is nevezik. Egy 19. századi térképes forrás **Gulyás-tanya** néven tünteti fel. Vö. Czinege-erdő, Czinege-kút. — ÉGy., FKNT., HKFT. — T35-F3.

Czinege-kút 2023: *Cinege-kút*, 1987: *Cinege kút*. — Kút a Pentezugban, a Czinege-kunyhó nyugati oldalán. A gulya itatóhelye. — CSÚVÁR 1987: 25, ÉGy. — T35-F3.

Czinege-tanya lásd **Czinege-kunyhó**

Czinege utca lásd **Czinege János utca**

Csapó Mihály-kút lásd **Csapó Mihály kútja**

Csapó Mihály kútja 1964: *Csapó Mihály kútja*, 1942: *Csapó Mihály [kút]*, 1934: *Csapó Mihály kútja*, 1792: *Csapó Mihály kúttya*, 1787: *Csapó Mihály kúttya gödre*, 1787: *Csapó Mihály kúttya*. — Egykori kút a település határának északkeleti részén a Dinnyésen, Kónyától északnyugatra a Karácsony-fok északi oldalán állt. A források szerint a kút a 18. században egy *Csapó Mihály* nevű debreceni bérlő ásatta, aki ezen a területen legeltette a csordáját. Említik **Csapó Mihály-kút**-ként és **Csapó Mihály kútja gödre** alakban is. — FEKETÉNÉ 1988: 23, OLÁH 1964: 53, SZEIFERT 1978: 36, T1.S.70.106, T1.S.70.114, T1.S.70.117, VARGA 1942: 18. — T19-H4.

Csapó Mihály kútja gödre lásd **Csapó Mihály kútja**

Csapszék földje 1865: *Csapszék földje*. — A Hortobágyi csárdához tartozó földterület lehetett a csárda környékén. — T9.DvT.1274. — T29-E2.

Csárda lásd **Hortobágyi csárda**

Csécs 2023: *Cséjcs, Cséjcsre, cséjcsi*, 1997: *Csécs*, 1975: *Csécs*, 1957: *Csécs*, 1935: *Csécs*, 1926: *Csécs*, 1914: *Csécs*, 1759: *Cséts*, 1474: *Chech*, 1473: *Chech*, 1465: *Chech*, 1453: pr. *Chech*, 1343: p. *Chech*, 1333: *Chech*, 1297: Sthephani de *Chech*, 1280: t. *Chech*. — Nagy területű határrész a külterület nyugati szélén. Északról Árkus, keletről a Tatár-ülések, délről pedig a Kenderátó határolja. Elpusztult Árpád-kori település, amelyet 1453-ban már mint pusztai birtokot említenek. Temploma NÉMETH PÉTER szerint a Köves-halmon állt. A helynév régi magyar személynévből alakult. Ilyen személynévet Árpád-kori okleveleinkből is tudunk adatalni, pl. 1284: *Chech*. Vö. Csécs-halom, Csécs-mocsári-halastó. — AOKl. 105, ÁSz., BÉRES 1975: 131, ECSEDI 1914: 90, ÉGy., FNESz., HevesOk. 55, KOMJÁTHY 2006: 28, MÓDY 1997: 5, NÉMETH 2023: 86, 87, T9.DvT.13, ZOLTAI 1926a: 34, 1935: 8, Z. 1: 88, 2: 57. — T27-F4.

Csécs-halastó lásd **Csécs-mocsári-halastó**

Csécs halma lásd **Csécs-halom**

Csécs-halom 2023: *Cséjcs-halom ~ Pinahűtő-halom* | *A Kenderásztatóyba jártak az asszonyok, és akkor méjk csak ety szoknya vóút, és ha melegük vóút, felemelték, akkor atta magát a dolog*. 1964: *Csécs-halommal*, 1950: *Csécs mocsár ha-*

lom, 1941: *Csécs-halom*, 1938: *Csécs-halma*, 1935: *Csécs-halma*, 1911: *Csécs-halma*, 1899: *Csécs halom*, 1883: *Csécs-halom*, 1883: *Csécs halom*, 1872: *Csécs halom*, 1864: *Csécs halom és laposs* | *Legelő rész*. 1858: *Csécs halom*, 1783: *Csécs-halom*, 1783: *Csecs-halom*, [1765]: *Cséts Halom*, [1760k.]: *Csétsi halom*, 1759: *Cséts Halom*, 1750: *Cséts Halom*, 1750: *Csécs-halma*. — Halom a település határának nyugati részén, Zámon, az Árkus-ér jobb partján a Pipásoktól kissé északra, a Csécs területén fekszik. A forrásokban az első előfordulásától kezdve váltakoznak *Csécs-halom* és *Csécs halma* névváriánsai. Egy ízben pedig a Csécs-mocsár közelsége miatt **Csécs-mocsár-halom**-ként is megjelenik. Egy 18. századi térképen **Csécsi-halom** alakban tüntetik fel. Újabban hívják **Pinahűtő-halom**-nak is, mivel a helybeliek szerint a Mátáról a Kenderátóhoz járó asszonyok rendszerint e halomnál álltak meg hűsölni. — ÉGy., EKFT., HKFT., Kat., MaKF., MKFT., OLÁH 1964: 72, PAPP 1997: 173, PESTY 1864/10: 178a, T9.DvT.5, T9.DvT.13, T9.DvT.16, T9.DvT.27, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: 11, 1935: 8, 1938: 16. — T27-F5.

Csécsi-halastavak lásd **Csécs-mocsári-halastó**

Csécsi-halastó lásd **Csécs-mocsári-halastó**

Csécsi-halom lásd **Csécs-halom**

Csécsi-tó lásd **Csécs-mocsári-halastó**

Csécs-lapos lásd **Csécs-mocsári-halastó**

Csécs laposa lásd **Csécs-mocsári-halastó**

Csécs-mocsár lásd **Csécs-mocsári-halastó**

Csécs mocsara lásd **Csécs-mocsári-halastó**

Csécs-mocsár-halom lásd **Csécs-halom**

Csécs-mocsári-halastó 2023: *Cséjcs-mocsári-halastó ~ Cséjcs-mocsár ~ Cséjcsi-halastó ~ Cséjcsi-halastavak ~ Cséjcs-halastó*, 2008: *Gyökérkúti, Derzsi, Fényestői és Csécsi halastavakba, Csécs-mocsár*, [2000]: *Csécs-halastó*, 1996: *Csécsmocsári tó, Csécsmocsári h[alasz] tó*, 1987: *Csécsi tó*, 1981: *Csécs-mocsár*, 1964: *Csécsmocsár*, 1941: *Csécsmocsár*, 1935: *Csécs mocsara*, 1911: *Csécslaposa, Csécs mocsár*, 1900: *Csécs lapos*, 1899: *Csécs lapos*, 1883: *Mocsar Cecs*, 1883: *Csécslapos*, 1882: *Csécs laposa*, 1872: *Csécs lapos*, 1864: *Csécs halom és laposs* | *Legelő rész*. 1858: *Mocsár Csécs*, 1810: *Csécs lapossa*, 1759: *Csécs mocsara*, 1759: *Cséts Laposa*. — Egykori vízállásos, mocsaras terület, ma haltenyésztésre használt

mesterséges tó a határ nyugati, Tiszafüreddel határos szélén, Csécsen. Az 1941-es katonai térkép szerint a múlt század közepén csupán időszakosan vizenyős terület volt. 1959-ben építettek ki itt tavakat. A történeti forrásokban és az élőnyelvben egyaránt számos névváltozata él. Régebbi forrásokban *Csécs-mocsár*, *Csécs mocsara*, *Csécs-lapos* és *Csécs laposa* formában is szerepel. Újabban *Csécsi-tó*, *Csécs-mocsári-tó*, illetve *Csécs(i)-halastó*, *Csécsi-halastavak* néven is említik. — CSÚVÁR 1987: 31, DUNKA 1996: 84, 86, ECSEDI et al. 2020: 220, ÉGy., HKFT., Kat., MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 72, PAPP 2008: 28, PESTY 1864/10: 178a, T.HNP2000, T9.DvT.13, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, T9.Ny.76, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1911: 11, térkép, 1935: 8. — T27-E5.

Csécs-mocsári-tó lásd **Csécs-mocsári-halastó**
Csege–debreceni út lásd **Harminchármas út**
Csegei-határ 2023: *Csegeji-határ*, 1899: *Csegei határ*. — A település Tiszacsegével határos része. — ÉGy., T9.DvT.1505. — T17-G3H3.

Csegei út 1. 2023: *Csegeji út*. — Út a határ északi részén, Balmazújvárosról a szomszédos Tiszacsegére vezet. — ÉGy. — T11-G5.

Csegei út 2. 1792: *Csegei út*, 1750: *Csegei út*. — Egykori út a mátai pusztán, a Máta-fok irányából tartott Tiszacsege felé. Ma már nincs meg. — T1.S.70.100, T1.S.70.117. — T28-D1.

Cserepes–Papéri-csatorna 2023: *Cserepes–Papéri-csatorna*, 1996: *Cserepes–Papéri cs[atorna]*, 1981: *Cserepes–Papéri-csatorna*. — A tiszacsegei Cserepest a hortobágyi Pap-érről összekötő mesterséges vízfolyás, mely a tiszacsegei–hortobágyi–balmazújvárosi hármashatárnál lép be a falu északi határába. Balmazújváros határában torkollik a Hortobágyba. Természetes határvonalat képez Hortobágy és Balmazújváros között. A vízfolyás déli, természetes medrű szakaszának *Pap ere* a neve. Lásd Cserepes–Papéri-csatorna (Balmazújváros, Tiszacsege). — DUNKA 1996: 86, ÉGy., MoFnT. 2/9. — T19-E2.

Cserni-telek 1864: *Csernitelek* | *Legelő rész*. — Egykori legelő Mátán. Pontos helye ismeretlen. Nevének előtagja talán családnév lehet. — PESTY 1864/10: 178a.

Csige-kert 1864: *Csige kert* | *Hátamegett az 1849. aug. 2. csatában elesett orosz és magyar katonák temetője. Szőlős kert*. — Egykori sző-

lőskert Mátán. Pontos helye ismeretlen. Nevének előtagja talán családnév lehet. — PESTY 1864/10: 178a.

Csikóhodály lásd **Csikószín**

Csikóskút 2023: *Csikóuskút*, [2000]: *Csikóskút*. — Lovak itatására szolgáló gémeskút, a Nagy-Szálka-halomtól kissé délnyugatra, a Nagy-Borsós keleti szélén. — ÉGy., T.HNP2000. — T30-B3.

Csikós szobor lásd **Játszó csikók**

Csikós-telek 1864: *Csikós telek* | *Legelő rész*. — Egykori legelő Mátán. Pontos helyét nem ismerjük. A név a 'legelő' jelentésű *telek* földrajzi köznévből alakult, előtagja arra utal, hogy lovak legelhettek rajta. — FKNT., PESTY 1864/10: 178a.

Csikós utca 2023: *Csikóús ucca*. — Utca a belterület keleti részén, a Bojtár utca és a Gulyás utca között húzódik. 1988 óta hivatalos név. A szomszédos utcák neveivel azonos jelentésmezőbe tartozik. — ÉGy. — T42-C2.

Csikószín 2023: *Csikóúszín ~ Csikóúhodáj*. — Csikóknak készített időszakos állattartó telep volt a Kincses kunyhó közelében. A *szín* földrajzi köznévből 'állatok szálláshelye' jelentésű, amely cölöpökön álló, nádtetes építményt jelölt. **Csikóhodály** néven is említik. A múlt század végén elbontották, de a neveit ma is ismerik. — ÉGy., FKNT. — T35-G2.

Csirés 2023: *Csiréis ~ Csiriz* | *Mocsár, ahun gyéjkéjny, nád mekterem. Csapadéikos időűszakogbam vam benne egy jóy fél méjter, egy méjter víz, mostanába gyakrabban száraz*. 2020: *Csirés-lapos*, 1981: *Csirés*, 2008: *Csirizes-tó*, [2000]: *Csirés*, 1976: *Csirizes-tó*, 1941: *Csirés*, 1911: *Csirizestó*, 1899: *Csirizes tó*, 1882: *Csiri-*

Csirés

Fotó: Szilágyi Attila

zes tó, 1872: *Csirizes tó*, 1864: *Csirizes laposs* | *Zám. Mocsáros legelő*. — Szikes, esős időben sáros, vízállásos terület a település délnyugati határának szélén, a Kajla-lapostól északra. Régebbi adatai **Csirizes-tó** és **Csirizes-lapos** formát mutatnak, ennek előtagja a *csiriz* 'a cipészek ragasztója' -s képzős formája, amely feltehetően a talaj sáros, ragadós jellegére utal. **Csiriz** alakban ma is ismerik. A *Csirés*, **Csirés-lapos** névváltozatok esetleg ebből alakultak ki, a *csiriz* nyelvjárási *csiréz*, *csirész* formájából, esetleg a *csire* 'egy fajta madár' szótő -s képzős alakjaként értelmezve a nevet. — ECSEDI et al. 2020: 54, ÉGy., Kat., MaKF., MoFnT. 2/9, PAPP 1976: 25, PESTY 1864/10: 178a, 2008: 26, T.HNP2000, T9.DvT.1505, ÚMTsz., ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1911: 11. — T34-A3.

Csirés-lapos lásd **Csirés**

Csiriz lásd **Csirés**

Csirizes-lapos lásd **Csirés**

Csirizes-tó lásd **Csirés**

Csonka-telek 1864: *Csonka telek* | *Zám. Legelő rész*. — Legelő Zámon. Pontos helyét és a névadás indítékát nem ismerjük. — PESTY 1864/10: 178a.

Csörsz-árok 1988: *Csörsz-árok*, 1964: *Csörsz-árok* | *Szóhagyomány szerint Csörsz avar fejedelem ásatta, hogy menyasszonyát az Alföldön is hajóval hozhassa el*. 1942: *Csörsz-árok*, 1934: *Csörsz-árok*. — Egykori árok valahol a Nagy-Horton, pontos helyét nem ismerjük. Feltehetően az Alföld szélén végighúzódó, azonos nevű római kori védősáncrendszer maradványa lehet. Egy népmonda szerint Csörsz királyfi építtette az árkot, mivel a menyasszonya csak azzal a feltétellel ment hozzá feleségül, ha hajón jöhet el hozzá. Lásd Csörsz-árok (Hajdúdorog, Hajdúhadház), Csörsz árka (Téglás). — FEKETÉNÉ 1988: 26, HBMH. 1, OLÁH 1964: 72, VARGA 1942: 38.

Csöszház 1837: *Csöszház*. — Egykori épület a mai belterülettől délre a Hortobágy folyón egykor álló malom közelében. A csösz pihenőhelyül szolgáló kis kunyhó lehetett. — T9.DvT.643. — T28-D4.

Csúnya-föld 2023: *Csúnya-föld*, 2008: *Csúnya-föld*, 1996: *Csúnyaföld* | *Ez a terület valóban csúnya, felülete szaggatott, himlőhelyes, növényzete gyér*. 1981: *Csúnya-föld*, 1975: *Csúnyaföld* |

A pusztának csaknem semmire sem használható vakszikes, mocsaras, „Csúnyaföld”-nek nevezett részén. 1964: *Csúnyaföld*, 1957: *Csúnyaföld*, 1950: *Csúnyaföld*, 1935: *Csúnyaföld*, 1934: *Csúnya föld*, *Csúnya földek*, 1914: *Csúnyaföld*, 1914: *Csúnyaföld*, 1900: *Csúnya föld*, 19. sz. vége: *Csúnya föld*, 1899: *Csúnya föld*, 1883: *Csunga* [o: *Csúnya*] *föld*, 1872: *Csúnya föld*. — Legeltetésre alkalmatlan, gyér növényzetű szikes tómeder a határ északnyugati részén, a Matyó-fenéktől nyugatra. A mátai vizes élőhelyek központja. Egy részén a Hortobágyi-halastó két tárolómedencéje van. Nevét talajának rossz minőségéről kapta. Egy 20. századi térképen **Csúnya-földek** alakban szerepel. — BÉRES 1975: 140, DUNKA 1996: 39, ECSEDI 1914: 17, ÉGy., HERMAN 1914: 271, HKFT., Kat., É. KISS 1975: 133, KOMJÁTHY 2006: 22, MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 73, PAPP 1997: 143, 2008: 28, T9.DvT.1505, T9.K.53, T9.Ny.76, ZOLTAI 1935: 15. — T18-A4.

Csúnya-földek lásd **Csúnya-föld**

Dankó feneke 1787: *Dankó feneke*. — Alacsonyabban fekvő terület a határ keleti részén Kónyán, nyugatról az Alsó-réttel határos. A név *Dankó* előtagja feltehetően személynév lehet, a *fenék* földrajzi köznévi pedig 'mélyebben fekvő vízállásos terület' értelmű. Lásd *Dankó-fenek*, *Dankó-lapos* (Balmazújváros). — FKNt., T1.S.70.114. — T20-B4.

Debreceni országút lásd **Harminchármas út**

Debreceni út lásd **Harminchármas út**

Debreceni-Város-tanya lásd **Város-tanya**

Dékány köz 2023: *Dékány köz*. — Szűk kis zsákutca a belterület északnyugati részén. 1975 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-A2.

Dékány-zsilip 2023: *Dékány-zsilip* ~ *Zsilip*, 1941: *Szivattyú-tp. [telep]*, 1934: *Szivattyú-tp. [telep]*. — A vízfolyás szabályozására szolgáló építmény, zsilip a belterülettől délre, a Zug keleti szélén. Egykor áramfejlesztésre szolgált, ma kisebb duzzasztóként szabályozza a Borsósi-tó és a Malomházi-halastavak vízmennyiségét. Nevét az egykori zsilipkezelőről kapta. Hívják egyszerűen **Zsilip**-nek is. Térképes források **Szivattyútelep**-ként jelölik, ennek tulajdonnévi értéke azonban kérdéses. — ÉGy., MaKF., T9.K.53. — T29-E3.

Dél-Darassa lásd **Juhos-hát**

Délibáb köz 2023: *Délibáb köz*. — Rövid kis utca a belterület központjában, a Czinege János utcából nyílik. 1975 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-A2.

Déli-szer lásd **Ferenc-major**

Deméri Lajos-tanya 1883: *Deméri Lajos tanya*. — Egykori tanya a falu délnyugati határában, a Sáros-ér közelében. Ma már nincs meg, a helyén szikes, műveletlen terület van. Tulajdonosáról kapta a nevét. — HKFT. — T35-F5.

Derzs 2023: *Derzs, Derzsre, derzsi ~ Derzsi-telek*, 1987: *Derzsi telek*, 1975: *Derzs*, 1938: *Derzsi-telek*, 1935: *Derzsi telek*, 1926: *Derzs*, 1914: *Derzsi-telek*, 1914: *Derzsitelek*, 1911: *Derzsitelek*, 1899: *Derzsi-telek*, 1883: *Derzsi-telek*, 1882: *Derzsi telek*, 1872: *Dersi telek*, 1864: *Derzsi telek* és *halom*, 1844: *Derzsi-telek*, 1750: *Derzsi-telek*, 1455: pr. *Derseghaz ... in comitatu de Zabolcz*, 1341: *ecclesiam de Ders*, 1336/1338: *Ders*, t. *Deers*. — A település határának délnyugati részén fekvő nagyobb határrész. Északról Gyökérkút, keletről az Árkus-ér, délről Csécs, nyugatról pedig a Nyugati-főcsatorna határolja. Elpusztult középkori település, amelynek templomát ZOLTAI LAJOS azonosította az Árkus-éren túl. A *Derzs* helynév régi magyar személynévből alakult. Ilyen személynévet a korai oklevelekből is tudunk adatolni, pl. [1157–1158]: *Ders. Derzsegyház* névváltozata a középkori falu egyházas voltára utalt. Újabb kori forrásokban többnyire *Derzsi-telek*-ként fordul elő, ez a névváltozata ma is használatban van. Vö. *Derzsi-erdő*, *Derzsi-halom*, *Derzsi-kút*, *Derzsi-rét*, *Derzsi-tavak*. — ÁSZ., BÉRES 1975: 131, CSÚVÁR 1987: 33, ECSI 1914: 90, ÉGy., FNESz. *Nyírdersz*, HERMAN 1914: 271, Károlyi 1: 122–123, 145, 2: 306, Kat., NÉMETH 2023: 100, PESTY 1864/10: 178b, T9.DvT.1505, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1911: 11, 1926a: 35, 1935: 10, 1938: 17. — T26-D2.

Derzsegyház lásd **Derzs**

Derzsi-erdő 2023: *Derzsi-erdőü*. — Telepített erdő a határ nyugati részén, a Nyugati-főcsatorna és a Harminchármas út között, a Derzs területén. — ÉGy. — T26-D2.

Derzsi-halastavak lásd **Derzsi-tavak**

Derzsi-halom 2023: *Derzsi-halom*, 1914: *Derzsi-halom*, 1865: *Dersihalom* | *Az Ohat szélében egy halom neveztetik így*. 1864: *Derzsi telek* és *halom*, [1760 k.]: *Dersi Laponyag*, 1759:

Dersi Laponyag. — Laposabb halom a határ nyugati szélén, a Derzsi-tavaktól nyugatra. 18. századi térképeken *Derzsi-laponyag* alakban is előfordul. Ezen a területen a *halom* és a *laponyag* földrajzi köznevek egyaránt használatosak kisebb kiemelkedések megjelölésére. Vö. *Derzs*. — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 14, ECSI 1914: 90, ÉGy., PESTY 1864/10: 178b, T9.DvT.13, T9.DvT.16. — T26-C2.

Derzsi-kút 2023: *Derzsi-kút*. — Használaton kívüli kút a határ nyugati részén, a Derzsi-erdő mellett. A csaknem 3 méteres átmérőjű kutat már a múlt század végén benőtte a szeder. A területen megszűnt a legeltetés, így ma már nem használják. Vö. *Derzs*. — ÉGy. — T26-D2.

Derzsi-laponyag lásd **Derzsi-halom**

Derzsi-rét lásd **Pince-lapos-tó**

Derzsi-tavak 2023: *Derzsi-tavak ~ Derzsi-tóü*, 2008: *Ohati, Gyökérkúti, Derzsi, Fényestói* és *Csécsi halastavakba*, [2000]: *Derzsi-tavak*, 1984: *Derzsi-tavak*, 1981: *Derzsi-tavak*. — Több víztározó medencéből álló mesterséges tó a település határának nyugati szélén, a Derzs területén. Egy része a szomszédos Egyek határába esik. Nevét elhelyezkedéséről kapta. Hívják *Derzsi-tó*-nak és *Derzsi-halastavak*-nak is. Lásd *Derzsi-tavak* (Egyek). — ÉGy., MoFnT. 1, MoFnT. 2/9, PAPP 2008: 28, T.HNP2000. — T26-D2.

Derzsi-telek lásd **Derzs**

Derzsi-tó lásd **Derzsi-tavak**

Derzs rétje lásd **Pince-lapos-tó**

Deszkás-kút 2023: *Deszkás-kút*. — Kút a határ északi részén, a Juhos-háti-erdő közelében. Nevét az magyarázza, hogy egy időben deszkával volt kibélelve. — ÉGy. — T19-E2.

Dinnyés 2023: *Dinnyés, Dinnyésre, dinynyéisi*, [2000]: *Dinnyés*, 1985: *Dinnyés*, 1981: *Dinnyés*, 1978: *Dinnyés*, 1973: *Dinnyés*, 1942: *Dinnyés*, 1941: *Dinnyés*, 1906: *Dinnyés*, 1903: *Dinnyés p[usztá]*, 1900: *Dinyés*, 19. sz. vége: *Dinnyés*, 1872: *Dinnyés*. — Határrész a belterülettől északkeletre, a Karácsony-fok és az Újvárosi-árok között. Nevét bizonyára a területen növő királydinnye gyomnövényről kapta, amelyet a népi gyógyászatban is felhasználnak. Egy térképes forrás *Dinnyés-pusztá*-ként említi. Vö. *Dinnyés-ér*, *Dinnyés-erdő*, *Dinnyés-fenék*, *Dinnyés-hát*, *Dinnyési-legelő*, *Dinnyési út*, *Dinnyés-tanya*. — ÉGy., Hnt., Kat., É. KISS 1975:

133, MaKF., MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 39, T.HNP2000, T1.S.78.724/22–117, T1.S.118.719, T9.Ny.76, VARGA 1942: 27. — T20-B3.

Dinnyés-ér 1978: *Dinnyés ér*. — Kisebb vízfolyás, a Hortobágy folyó jobb oldali mellékvíze volt a Dinnyési-legelőn. Vízét a Dinnyés-fenek-be vezette. Ma már nincs meg, kiszáradt. Noha forrásokban csupán egy ízben maradt fenn, egy 19. század végi térképen jól látszik a vízfolyás egykori helye. Ma már nem ismerik a nevet. — Kat., SZEIFERT 1978: 40. — T20-B4.

Dinnyés-erdő 2023: *Dinnyés-erdő* ~ *Dinnyési-erdő*, 1981: *Dinnyés-erdő*. — Telepített erdő a Dinnyésen. **Dinnyési-erdő**-nek is hívják. — ÉGy., MoFnT. 2/9. — T20-B3C3.

Dinnyés-fenek 1978: *Dinnyés fenék*, 1852: *Nagy Dinnyés Fenék*, *Nagy Dinnyésfenék*, 1783: *Dinnyes Fenek*, 1760: *Dinnyés fenék*, 1750: *Dinnyés Fenek*, 18. sz.: *Dinnyés Fenek*. — Alacsonyabb fekvésű, lapos, vízjárta terület a Dinnyésen, a Dinnyési út mellett fekszik. Nevének utótagjaként a *fenék* földrajzi köznévi tónak, medernek, lapálnak a legmélyebb része vagy közepe jelentésben használatos. Forrásokban **Nagy-Dinnyés-fenek**-ként is előfordul. — EKFT., FKnt., SZEIFERT 1978: 40, T1.S.11.450/2, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.100, T1.S.78.724/1–9. — T20-B3.

Dinnyés-hát 1784: *Dinnyés hát*. — A Dinnyés magasabban fekvő területe a mai Dinnyés-tanyától kissé délre. Részei a Kis-Dinnyés-hát és a Nagy-Dinnyés-hát. Nevének utótagjaként a *hát* földrajzi köznévi 'a környezeténél magasabban fekvő földterület' jelentésben használatos. — FKnt., T16.T.260. — T20-B3.

Dinnyési-erdő lásd **Dinnyés-erdő**

Dinnyési-legelő 1978: *Dinnyési legelő*. — A Dinnyés legeltetésre használt része, mely a Dinnyés-tanya és a Karácsony-fok között terült el. Ma szántóföld van a helyén. Ma már nem ismert név. — SZEIFERT 1978: 40. — T20-B4.

Dinnyési út 2023: *Dinnyési út*, 1978: *Dinnyési ut*. — Kónyárol a Dinnyésre vezető út a határ keleti részén. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 56. — T20-B3.

Dinnyés-puszt lásd **Dinnyés**

Dinnyés-tanya 2023: *Dinnyés-tanya*, 1934: *Dinnyés tny. [tanya]*, 1883: *Dinnye tn. [tanya]*. — Egykori külterületi lakott hely, ma major-

sági központ a Dinnyésen. Már a 19. század végén álltak itt épületek. Egy térképes forrás a melléknévképző nélküli **Dinnye-tanya** alakban őrzi a nevet. — ÉGy., HKFT., Kat., T9.K.53. — T20-B3.

Dinnye-tanya lásd **Dinnyés-tanya**

Disznó föld 2023: *Disznófüöd* | *A falu csürhéise ot legelt*. [2000]: *Disznó-föld*, 1981: *Disznó-föld*, 1957: *Disznó föld*, 1914: *Disznó föld*. — A disznók számára kijelölt legelőhely a határ nyugati részén. Keletről az Árkus-ér, délről a Nyugati-főcsatorna határolja. — ÉGy., HERMAN 1914: 271, KOMJÁTHY 2006: 22, MoFnT. 2/9, T.HNP2000. — T27-E3F3.

Disznókút 1934: *Disznó k[út]*. — A disznókonda itatására szolgáló egykori kút a Kondás-fenek nyugati részén. Ma már nincs meg. — T9.K.53. — T18-A2.

Dollár-sarok lásd **Rác-foki-sarok**

Döggút 2023: *Döggút* ~ *Döktemető*. — Egykori döggút a belterület nyugati szomszédságában, a Macska-telken. Ma már nincs meg, a helyét a Hortobágyi Nemzeti Park kérésére betemették. Hívják **Dögtemető**-nek is. A *döggút* és a *dögtemető* földrajzi köznévi egyaránt 'elhullott állatok elföldelésére használt terület' jelentésű. — ÉGy., FKnt. — T28-D2.

Dögös lásd **Dögös-erdő**

Dögös-erdő 2023: *Dögös-erdő* ~ *Dögös*. — Erdő a határ délnyugati részén, a Csécs-mocsári-halastótól északra, Árkustól pedig nyugatra fekszik. Nevét az magyarázza, hogy egy időben a lakosok ide hordták az elhullott állatokat. A név **Dögös** változatban is használatban van. — ÉGy. — T26-D4.

Dögtemető lásd **Döggút**

Ecsedi István utca 2023: *Ecsedi István ucca* ~ *Ecsedi ucca*. — Utca a belterületen, a Czinege János utcából nyílik. A név Ecsedi István etnográfusnak, a Hortobágy jeles kutatójának állít emléket. Hívják **Ecsedi utcá**-nak is. 1978 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-B2.

Ecsedi utca lásd **Ecsedi István utca**

Első-erdő 2023: *Első-erdő*. — Erdő Mátá lakott területének északi oldalán. Nevét az magyarázza, hogy az egymás mellett álló három erdő közül ez esik legközelebb az épületekhez. Vö. Második-erdő, Harmadik-erdő. — ÉGy. — T28-D1.

Epona

Fotó: Harangi Mária

Első-kút 1934: *Első k[út]*, 1899: *Első kút*. — Egykori kút a település határának északi részén, a Pecze-kunyhótól kissé délre. Ma már nem ismerik a nevet. — T9.DvT.1505, T9.K.53. — T18-D5.

Epona 2023: *Epóna ~ Lovasfalu*. — Egykori turisztikai központ és vendéglátó hely, lovasfalu, ma funkció nélküli épületkomplexum Mátán. Nevét Epona istennőről, a római kori mitológia kelta eredetű alakjáról, a lovak és lovasok védelmezőjéről kapta. Hívják egyszerűen **Lovasfalu**-nak is. Vö. Epona híd. — ÉGy. — T29-E2.

Epona híd 2023: *Epóna híd ~ Mátaji gyaloghíd*. — Kisebb rozoga fahíd Mátán, a Hortobágy folyón. Egy időben az Epona dolgozói jártak át rajta gyalogosan, mára azonban járhatatlanná vált. A helybeliek a híd elhelyezkedésére utaló névformával **Mátai gyaloghíd**-nak is nevezik. — ÉGy. — T29-E2.

Erdei Ferenc utca 2023: *Erdeji Ferenc ucca ~ Kum Béjla ucca*. — Utca a belterület nyugati részén, a Kossuth utcából nyílik. Korábban **Kun Béla utca** volt a hivatalos neve. Az *Erdei Ferenc utca* 1975 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-A2.

Erdei iskola 2023: *Erdeji iskola ~ Fecskeház*. — Szabadidőközpont és szálláshely Mátá belterületének déli részén, a Mátai út mellett. Az *Erdei iskola* név a hely funkciójára utal. Hivatalos neve *Fecskeház Erdei Iskola és Ifjúsági Szállás*, de a helybeliek szívesebben nevezik egyszerűen csak **Fecskeház**-nak. — ÉGy. — T42-C1.

Fahíd 1824: *Fa híd*, 1814: *Hortobágyi Nagy Híd*, 1786: *mátai híd*, 1752: *Hortobágy hidja*. — A Kilenclyukú híd helyén állt egykori, fából készült híd, amelyet a kőhíd megépítésekor bontottak el. Forrásokban **Hortobágyi Nagy**

híd, Hortobágy hidja és **Mátai híd** alakban is megjelenik. — BÉRES 1974: 168, T9.DvT.12, T9.DvT.327, T9.DvT.505. — T42-A2.

Faiskola 1872: *Fa iskola*. — Egykori faiskola Mátán. Ma lakóépület van a helyén. — Kat. — T28-D1.

Faluház 2023: *Faluház ~ Kis iskola*. — Épület a Kossuth Lajos utca 8. szám alatt. Egykor általános iskolaként funkcionált, amely a másik iskolánál kisebb volt, ezért hívják **Kis iskolá**-nak is. Ma könyvtár működik benne. Hivatalos neve *Titi Éva Faluház*, a név a település egykori polgármesterének állít emléket. — ÉGy. — T42-A2.

Faluvégfalma 2023: *Faluvégfalma, Faluvégfalma, faluvégfalmasi, faluvégfalma ~ Faluvégfalma-major ~ Templom-föld*, 2008: *Faluvégfalma*, [2000]: *Faluvégfalma*, 1985: *Faluvégfalma*, 1981: *Faluvégfalma*, 1973: *Faluvégfalma*, 1971: *Faluvégfalmanál*, 1969: *Faluvégfalma, faluvégési, faluvégfalmasi | A faluvégési négygémű kút volt a legszebb kút a Hortobágyon*. 1964: *Faluvégfalma*, 1962: *Faluvégfalma*, 1957: *Faluvégfalman*, 1950: *Faluvégfalom*, 1941: *Faluvégfalma tny. [tanya]*, 1914: *Faluvégfalom*, 1911: *Faluvégfalma gazdaság*, 1910: *Faluvégfalma tny. [tanya]*, 1886: *Faluvégfalma tny. [tanya]*, 1883: *Falu végfalma gulyás tny. [tanya]*, 1880: *Falu végfalma gulyás tny. [tanya]*. — Egykori külterületi lakott hely, majd az állami gazdaság szarvasmarhatelepe, ma majorsági központ és a körülötte elterülő földterület Zámon. Nevét a mellette álló Faluvég-halomról kapta. Funkciója miatt **Faluvégfalma-major**-nak, a tőle kissé délre fekvő Zámi-templomdomb közelségéből adódóan pedig **Templom-föld**-nek is hívják. A 19.

század végétől folytonosan állt itt néhány épület, erre utalnak a *Faluvég-halmi-Gulyás-tanya* és a *Faluvég-halmi-tanya* névváltozatok. A forrásokban *Faluvég-halmi gazdaság* és *Faluvég-halom* alakban is előfordul. Vö. Faluvég-halmasi út, Faluvég-halmi-erdő. — ECSEDI 1914: 72, ÉGy., GÖNCZY, HKFT., Hnt., É. KISS 1969: 382, KOMJÁTHY 2006: 118, MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 31, PAPP 1997: 173, 2008: 113, STERBETZ 1971: 36, T.HNP2000, T9.Ny.54, T16.T.115, ZOLTAI 1911: térkép. — T34-D1.

Faluvég halma lásd **Faluvég-halom**

Faluvég-halma-major lásd **Faluvég-halma**

Faluvég-halmasi út 2023: *Faluvég-halmasi út*. — Faluvég-halmára vezető út a határ délnyugati részén, Zámon, Faluvég-halmát Szásztelekkel köti össze. — ÉGy. — T27-F5.

Faluvég-halmi-erdő 1969: *Faluvég-halmi erdő*, 1950: *Faluvég-halmi erdő*. — Erdő Faluvég-halma közelében. Pontos helyét nem ismerjük. — É. KISS 1969: 383, PAPP 1997: 173.

Faluvég-halmi gazdaság lásd **Faluvég-halma**

Faluvég-halmi-Gulyás-tanya lásd **Faluvég-halma**

Faluvég-halmi-kutak 19. sz. vége: *Faluvég-halmi kutak*. — Két egymás melletti gémeskút a Faluvég-halom közelében. Pontos helyét nem ismerjük. Ma már nincsenek meg. — É. KISS 1975: 133.

Faluvég-halmi-tanya lásd **Faluvég-halma**

Faluvég-halom lásd **Faluvég-halma**

Faluvég-halom 2023: *Faluvég-halom*, 1987: *Faluvég-halom*, 1981: *Faluvég-halom*, 1941: *Faluvég-hlm. [halom]*, 1938: *Faluvég-halma*, 1914: *Faluvég-halom*, 1911: *Faluvég-halma*, *Faluvég-h[alom]*, 19. sz. vége: *Faluvég-halom*, 1899: *Falu vég halom*, 1883: *Falu vég halom*, 1882: *Faluvég-halom*, 1880: *Falu vég halom*, 1865: *Faluvég-halom* | *Míg tehát Zám mint falu fenn állott: e halom épen a faluvégen volt, s nevét tisztán láthatólag innen vette, s noha a falu rég eltűnt: ő régi nevét most is tartja az iszonyu pusztaságban*. 1864: *Faluvég-halom*, 1858: *Falu vég halom*, 1810: *Faluvég-halom*, [1765]: *Faluvég-Halma*, [1760 k.]: *Faluvég-halma*, 1759: *Faluvég-Halma*. — Halom a település délnyugati határában Zámon, a Zámi-templomdomb közelében. A 20. század elején mintegy 5 méterrel magasodott a környezete fölé. A források szerint

nevét az magyarázza, hogy a tőle délre álló Zám falu szélén, végén állt. Történeti forrásokban *Faluvég halma*-ként is megjelenik. Vö. Faluvég-halma, Faluvég-halmi-kutak. — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 18, CSÚVÁR 1987: 34, ÉGy., HERMAN 1914: 271, HKFT., É. KISS 1975: 133, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, PESTY 1864/10: 179a, T9.DvT.13, T9.DvT.16, T9.DvT.27, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, T9.Ny.54, ZELIZY 1882: 6, ZOLTAI 1911: 11, térkép, 1938: 18. — T34-D1.

Fazekasház lásd **Nádudvari fazekasház**

Fecske-fok 2023: *Fecske-fok*, 1981: *Fecske-fok*, 1975: *Fecske-fok*, 1964: *Kockaér*, 1935: *Kocka-ere*, *Fecskefok*, 1914: *Fecske-fok*, 1864: *Fecske-fok* | *Máta. Árvíz kor viz folyás, rajta hid*. — Vékony kis vízfolyás a határ keleti szélén, a Kocka-telken, a balmazújvárosi Szálka-fokba folyik bele. Nevét az magyarázza, hogy az ér a balmazújvárosi határba eső Fecske-rét vizét vezeti le. Az elnevezés utótagjaként álló *fok* földrajzi köznévi 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű. Elhelyezkedése alapján *Kocka-ér* és *Kocka-ere* megnevezésekkel is szerepel a forrásokban. Lásd Fecske-fok (Balmazújváros). — ECSEDI 1914: 62, ÉGy., FKNT., É. KISS 1975: 133, MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 74, PESTY 1864/10: 179a, ZOLTAI 1935: 11, 20. — T30-B2.

Fecskeház lásd **Erdei iskola**

Fecske-rét farka 1935: *Fecskerét farka*. — A Balmazújváros délnyugati határszélén fekvő Fecske-rét déli nyúlványa, a Nagy-Szálka-halomtól nyugatra. A *farok* földrajzi köznévi ezen a területen 'nyári időszakban rendszerint kiszáradó érnek hosszan elnyúló vége' jelentésben használatos. Ma már nem ismerik a nevet. Lásd Fecske-rét (Balmazújváros). — FKNT., ZOLTAI 1935: 11. — T30-B2.

Fehér ház 2023: *Fehéir ház ~ Fekvőü bika* | *A magasságos emberek irodáját neveztejük Fehéir háznak*. — Épület a Czinege János utca 1. szám alatt. Évtizedekig az állami gazdaság irodaházaként funkcionált. Ma már csak egy részét használják. A névadás alapját az épület fehér színe adta, azonban a helybeliek játékosan a washingtoni Fehér Háza utalnak a helynévvel. Az épület sajátos alakja miatt hívják *Fekvő biká*-nak is. — ÉGy. — T42-B2.

Fehér ház

Fotó: Civertan Grafikai Stúdió

Fehér nád foka lásd **Fehér nád-tó foka**

Fehér nád-tó-fok lásd **Fehér nád-tó foka**

Fehér nád-tó foka 1964: *Fehér nád-tó foka*, 1935: *Fehér nád-tó foka*, 1899: *Fehér nád-tó foka*, 1883: *Fehér nád-tó foka*, [1765]: *Fejér nád Foka*, 1759: *Fejér nád foka*, 1752: *Fejér nád foka*. — Egykori vékony kis ér Kékesen. Az Árkus-érből eredt, majd a Ludas-rét, Matyó-fenek és Zoltán-fenek vizét vitte a Hortobágyba. A múlt század derekán kiszáradt, ezt követően a helyébe mélyítették az Árkus-foki-csatornát. *Fehér-nád*, *Fehér nád-tó* névrészt tartalmazó nevek a környező települések helynévrendszerében is előfordulnak (lásd pl. Egyek). Korábban **Fehér nád foka** és **Fehér nád-tó-fok** alakban jelentkezett a forrásokban. A névváltozatokban szereplő *Fehér-nád* egy közvetlenül nem adatolható helynév lehetett, amely arra utal, hogy a területen fehér nád, vagyis közönséges nád termett. Ennek egy részét nevezhették *Fehér nád-tó*-nek, amelyben a *tó* földrajzi köznévi 'folyóvíz beömlési helye' értelmű lehetett. Ennek helyi nyelvjárási *tű* formáját rögzítették a források. A nevekben a *fok* 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' értelmű földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismerik a nevet. Vö. Fekete-nád foka. Lásd Fehér nád-tó foka (Egyek). — FKNT., OLÁH 1964: 72, T9.DvT.12, T9.DvT.13, T9.DvT.27, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1935: 11. — T27-E2.

Fekete-erdő 2023: *Fekete-erdő* | *Méj fekvésű réisz, a környék legméjébe réisz, nem szabadot vóna ide erdőüt telepíteni*. 1981: *Fekete-erdő*, 1978: *Fekete erdő*. — Nyárfaerdő a határ északkeleti részén, a Nagy-Vókonyán. A helybeliek szerint a talaj rossz minősége miatt nevezik így. Valójában a mellette elterülő Fekete-rétről kapta

a nevét. — ÉGy., MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 42. — T19-G3.

Fekete-lapos 1981: *Fekete-lapos*, 1941: *Fekete lapos*, 1934: *Fekete lapos*. — Alacsonyabban fekvő vízállásos terület a belterületől délre, a Malomházi-halastavak keleti végében. Nevét a vízben található növényeknek köszönhetően a víz sötét színéről kapta. Ma már nem ismerik a nevet. — MaKF., MoFnT. 2/9, T9.K.53. — T29-E4F4.

Feketenád foka 1858: *Fekete nád fokja*. — Az Árkus-ér jobb partján kiszakadó kisebb vízfolyás. Ma már nincs meg, a helyén halkeltető medencék vannak. A név előtagja talán helynév lehetett, amely a víz melletti növényzetre, a fekete nádra, egy nádfajtára utal. Vö. Fehér nád-tó foka. — MKFT. — T27-G2.

Fekete-rét 1. 2023: *Fekete-rét* | *Mikor ránéz az ember a Fekete-rétre, annak idején, amikor még nem nádasodott el, az a zsijóka és a kötőükáka mijat fekete, sötét színű vóut*. 2008: *Fekete-rét*, 1981: *Fekete-rét*, 1971: *Feketerét*, 1942: *Feketerét*, 1935: *Fekete rét*, 1914: *Feketerét*, 1911: *Feketerét*, 19. sz. vége: *Fekete-rét*, 1899: *Fekete rét*, 1883: *Fekete rét*, 1882: *Feketerét*, 1864: *Fekete rét*, 1858: *Fekete Rét*, 1841: *Fekete Rét*, 1810: *Fekete rét*, 1799–1803: *Fekete Rét*, 1783: *Fekete Ret*, 1762: *Fekete rét*, 1752: *Fekete Rét*. — Esős időben vízállásos terület a határ nyugati részén, a Hortobágy folyó és az Árkus-ér között, a Tornyi-domb mellett terül el. Nevét az ott tenyésző növények színe miatt kapta. A *rét* földrajzi köznévi 'vizinövényekkel benőtt, lápos, mocsaras, vizenyős terület' jelentésben használatos. Részei a Kis-Fekete-rét és a Nagy-Fekete-rét. — ECSEDI 1914: 34, ÉGy., EKFT., FKNT., HKFT., É. KISS 1975: 133, LIPSZKYMT., MKFT., MoFnT. 2/9, PAPP 2008: 27, PESTY 1864/10: 179a, STERBETZ 1971: 36, T9.DvT.12, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, T21. TK.1969, VARGA 1942: 23, ZELIZY 1882: 31, ZOLTAI 1911: 11, 1935: 11. — T28-B3C3.

Fekete-rét 2. 2023: *Fekete-rét*, 1976: *Feketerét*, 1935: *Feketerét*, 1914: *Feketerét*, 19. sz. vége: *Fekete-rét*, 1883: *Fekete rét*, 1883: *Fekete rét*, 1792: *Fekete rét*, 1786: *Fekete rét*, [1760]: *Fekete Rét*, 1752: *Fekete Ret*. — Nyugat-keleti irányú vízállás a délkeleti határban, a Kis-Borsós keleti részén. A névadás indítékát

lásd a Fekete-rét 1. alatt. — BÉRES 1974: 168, ÉGy., HERMAN 1914: 271, HKFT., É. KISS 1975: 133, PAPP 1976: 25, T1.S.70.117, T9.DvT.12, T9.DvT.407, ZOLTAI 1935: 7, 11. — T29-H5.

Fekete-rét 3. 2023: *Fekete-réjt*, [2000]: *Fekete-rét*, 1981: *Fekete-rét*, 1978: *Fekete rét* | *Nevét valószínűleg fekete rétes földjéről kapta.* 1974: *Fekete réten*, 1950: *feketeréti tinógulya*, 1934: *Fekete rét*, 1864: *Fekete rét* | *Nagy kiterjedésű vízenyős legelő.* — Vizenyős terület a határ északi részén a Hortobágy folyó és a Karácsony-fok által bezárt területen, a Nagy-Vókonya mellett. A névadás indítékát lásd a Fekete-rét 1. alatt. — BÉRES 1974: 182, ÉGy., MoFnT. 2/9, PAPP 1997: 173, PESTY 1864/10: 179a, SZEIFERT 1978: 42, T.HNP2000, T9.K.53. — T19-F3G3.

Fekete-rét 4. lásd **Kungyörgy-tó**

Fekvő bika lásd **Fehér ház**

Fél-halom lásd **Kandra-halom**

Fél-laponyag lásd **Kandra-halom**

Felső-Vókonya 1852: *Felső Vokonya.* — A Nagy-Vókonya északi része, a balmazújvárosi Darassától keletre terül el. Neve csupán egyetlen térképes forrásból adatolható. — T1.S.78.724/1–9. — T19-H1.

Félsziget lásd **Malomház**

Fényes lásd **Fényes-tó**

Fényes-fenék lásd **Hosszú-fenék**

Fényes kanyar 2023: *Féjnyes kanyar.* — Útkanyarulat a Harminchármas úton, a Fényes-tó és a Derzsi-tavak között. Nevét a mellette fekvő tóról kapta. — ÉGy. — T26-D2.

Fényes-tó 2023: *Féjnyes-tó ~ Féjnyes* | *Halastó, ahun kiragyog déljután a víz, mintha fejjeb vóuna, min valójában.* 2020: *Fényes-tó*, [2000]: *Fényes-tó*, 1996: *Fényes tó*, *Fényestó*, 1981: *Fényes-tó*, 1935: *Fényestó*, 1899: *Fényes tó*, 1882: *Fényestó*, 1872: *Fényes tó.* — Egykori természetes vízállás, ma mesterséges halastó a település határának nyugati szélén, az Árkus-ér és a Nyugati-főcsatorna között. A 20. század második felében épített halastó több, különálló medencéből áll. Hívják egyszerűen **Fényes**-nek is. A helynév a 19. század elején jelenik meg a forrásokban, és bizonyára a vízfelszín sajátosságára utal. Vö. Fényes-fenék, Fényes kanyar. — DUNKA 1996: 84, 86, ECSEDI et al. 2020: 144, ÉGy., Kat., MoFnT. 2/9, T.HNP2000,

T9.DvT.1505, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1935: 12. — T26-D3.

Ferenc lásd **Ferenc-major**

Ferenc-major 2023: *Ferenc-major ~ Ferenc*, 1978: *Ferencmajor*, 1952: *Ferencmajor*, 1942: *Ferencmajor*, *Ferenc major*, *Déli szer* | *A Nagyhort déli tartozéka. Most Kónyához tartozik, s a Ferenc major nevet viseli.* 1941: *Ferenc-mjr. [major]*, 1907: *Ferencmajor*, 1902: *Ferencz.* — Mezőgazdasági telep és a hozzá tartozó földterület, egykori külterületi lakott hely a település határának keleti részén, Kónyától kissé nyugatra. Nevét egykori tulajdonosáról kaphatta. Hívják egyszerűen **Ferenc**-nek is. Egy forrás **Déli-szer**-ként említi, ennek földrajzi köznévi utótagja esetleg 'távoli határrész' jelentésű. A név előtagja a hely Nagy-Horthoz való viszonyított helyzetére utal. — ÉGy., FKNT., Hnt., MaKF., SZEIFERT 1978: 42, VARGA 1942: 23, 27, 28. — T20-B4.

Focipálya 2023: *Focipája.* — Sportpálya a település belterületén, a Gulyás utca északi végénél. — ÉGy. — T29-F2.

Fogadó 2023: *Fogadó ~ Hortobágy fogadó ~ Foksz.* — Egykori étterem és szálláshely a belterület nyugati részén, a Kossuth utca 1. szám alatt. Hivatalos neve **Hortobágy Fogadó**, amely ma is használatban van az épület megnevezésére. A helybeliek játékosan **Fogszi**-ként is említik. Néhány éve nem üzemel. — ÉGy. — T42-A2.

Fogszi lásd **Fogadó**

Folyópart sétány 2023: *Fojóupart séitány.* — A Hortobágy folyó melletti utca a belterület nyugati szélén. A *sétány* földrajzi köznév 'sétára, pihenésre való, fasorral szegélyezett út' jelentésben használatos. 2020 óta hivatalos név. — ÉGy., FKNT. — T42-A2.

Forrás-fenék 1864: *Forrás fenék* és telek | *Mocsáros legelő rész.* — Egykori vízállásos legelő Mátán, a Forrás-telek alacsonyabban fekvő része lehetett. Pontos helyét nem ismerjük. A név utótagja a *fenék* 'mélyebben fekvő, vízállásos terület' jelentésű földrajzi köznév. Nevét a Forráskút közelsége miatt kapta. — FKNT., PESTY 1864/10: 179a.

Forráskút 1864: *Forrás kút* | *Máta. Bővizű gulya kút.* — A gulya itatására szolgáló egykori kút Mátán, a Forrás-telek délnyugati szélén. A név a *forráskút* földrajzi köznévből alakult, amely

'kútként használt forrás' értelmű. — FKNT., PESTY 1864/10: 179a. — T29-E1.

Forrás-telek 1864: *Forrás fenék és telek* | *Máta. Mocsáros legelő rész.* — Egykori gulyalegelő Mátán, a Rác-lapostól délkeletre. Nevét a rajta álló Forráskútról kapta. A *telek* földrajzi köznévi 'legelő' jelentésben szerepel a névben. — FKNT., PESTY 1864/10: 179a. — T29-E1.

Fő út lásd **Kossuth utca**

Fő utca lásd **Kossuth utca**

Francia-kút 2023: *Francija-kút* | *A Tisza szabályozása után Debrecen városa francija víz-kutató embert fogadott, hoty találjon vízert, amire géjmeskutat lehet telepíteni.* [2000]: *Francia-kút*, 1975: *Francia-kút*, 1996: *Francia kút*, 1987: *Francia kút*, 1981: *Francia-kút*, 1964: *Franciakut*, 1935: *Francia kút*, 1934: *Francia k[út]*, 1911: *Francia kút*, 19. sz. vége: *Francia kút*, 1899: *Francia kút*, 1883: *Francia kút*, 1882: *Francia kút*, 1872: *Francia kút*. — Gémeskút Papegyházán, a Matyó-fenéktől északra, a Francia-lapason. Nevét arról kapta, hogy a kutat 1862 nyarán Richard francia abbé, híres vízkutató ásatta, akit a debreceni városi tanács hívott a hortobágyi pusztára. Erre azért volt szükség, mert a Tisza szabályozása után a tájegység természeti viszonyai megváltoztak, ami a legeltetés és pásztorkodás rendjére is kihatott: a kutak elapadtak és vízhiány alakult ki. E probléma megoldását az abbétól várták, aki a határ több pontján jelölt ki kúthelyeket. Ezek egyike a település északi határában álló Francia-kút. — CSÚVÁR 1987: 32, DUNKA 1996: 33, ÉGy., HKFT., Kat., É. KISS 1975: 133, MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 53, T.HNP2000, T9.DvT.1505, T9.K.53, ZELIZY 1882: 6, ZOLTAI 1911: térkép, 1935: 12. — T18-C3.

Francia-lapos 1975: *Francia-lapos.* — Alacsonyabban fekvő terület a határ északi részén. Nevét az itt álló Francia-kútról kapta. Ma már nem ismerik a nevet. — É. KISS 1975: 133. — T18-C3.

Füredi-határ 2023: *Füredi-határ*; 1899: *T[isza]-Füredi határ.* — A település Tiszafüreddel határos része. A források egy ízben **Tiszafüredi-határ** alakban említik. — ÉGy., T9.DvT.1505. — T26-C4.

Füzes-fertő 1935: *Füzes fertő, Rakottás* | *A hortobágyi Parajos-halom alatt kétágú villa*

alakjában a kócsi földre is átnyúló mocsár. 1864: *Füzes fertő* | *Zám. Mocsáros legelő rész.* — Víz-állásos terület a település határának nyugati részén. Északon a Parajos-halommal, keleten pedig a Nyugati-főcsatornával határos. Északi része a Parajos-lapos. A név utótagja a *fertő* 'mocsaras terület' jelentésű földrajzi köznévi, előtagja az ott növekvő fűzfákra, fűzfabokrokra utal. Említik **Rakottás**-nak is, ami a *rekettyés* 'rekettye-, vagyis fűzfabokrokkal benőtt terület' jelentésű földrajzi köznévi mély hangrendű változata. Ma már nem ismerik a nevet. — FKNT., PESTY 1864/10: 179a, ZOLTAI 1935: 28. — T26-D4.

Gát-hát lásd **Gát hátja**

Gát hátja 1981: *Gát hátja*, 1978: *Gáthátja* | *A Vókonya nyugati részén található emelkedés, háttas rész, amely mintegy természetes gát állt ellen a Hortobágy kiöntéseinek.* 1975: *Gáthát*, 1964: *Gáthátja*, 1957: *Gát hátja*, 1942: *Gáthátja*, 1941: *Gát hát*, 1934: *Gát hátja*, 1930: *Gát hátja*, 1911: *Gáthátja*, 1906: *Gát hátja*, 19. sz. vége: *Gát hát*, 1883: *Gát hátja*, 1872: *Gát hátja*, 1841: *Gát hátja*. — Magasabban fekvő terület a település északi határában, a Hortobágy folyó mentén, a Fekete-erdőtől nyugatra. **Gát-hát** alakban is előfordul. A *hát* földrajzi köznévi 'a környezeténél magasabban fekvő földterület' jelentésben használatos, a nevek előtagja pedig a területnek a Hortobágy folyó melletti elhelyezkedésére utal. Ma már egyik névváltozatot sem ismerik. — BÉRES 1975: 131, FKNT., HKFT., Kat., É. KISS 1975: 133, KOMJÁTHY 2006: 22, MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 45, SZEIFERT 1978: 45, T1.S.78.724/22–117, T9.K.53, T21. TK.1655, T21.TK.1969, VARGA 1942: 28, ZOLTAI 1911: térkép. — T19-F3.

Gát hátja

Fotó: Harangi Mária

Gazdasági-tanya lásd **Nyíró hodály**

Geci-fenek 1899: *Getzi fenék*. — Alacsonyabban fekvő terület Zámon, Faluvégalmától keletre a Kutás-fenek mellett fekszik. A név előtagja bizonyára a *Gergely* név régebbi *Geci* becéző formája lehet. — T9.DvT.1505. — T35-E1.

Gecsemáné-kert 2023: *Gecsemánéi-kert*. — Kisebb gyümölcsöskert a belterület északi része mellett, a Hortobágy folyó és a vasút által bezárt területen. A név a bibliai Gecsemáné-kertre utal, ahol Jézus gyakran találkozott a tanítványával. A névadás oka az lehetett, hogy a terület gyümölcsfákban gazdag volt. — ÉGy. — T29-E2.

Göder neje kútja lásd **Gödörné kútja**

Gödörné kútja lásd **Gödörné kútja**

Gödörné kútja 1942: *Gödörné kútja*, 1883: *Gödörné kútja*, 1810: *Gödörné kútja*, [1810]: *Gödörné Kúttya*, 1792: *Gödörné kúttya*, 1787: *Gödörné kúttya*, 1752: *Gödörné kútja*, 1700: *Gödörné kúttya* az árvizektől már betemetődött, *Gödörné kúttya* a Kockatelken volt, 1561: *penes puteum Gewderneye* vocatum. — Egykori kút a település keleti határában, a Poros-háttól délkeletre. A 16. század közepén tűnik fel: a *kút* névrészt latin nyelvre fordítva szerepeltetve (*puteum*). A korabeli névforma **Göder neje kútja** lehetett, amelyben a *Göder* családnév, és bizonyára a kút tulajdonosára vagy ásatójára utal. A forrásokban ezt követően **Gödörné kútja**-ként szerepel. A 18. század végétől *Gödörné kútja*-ként említik. A névváltozatok viszonyát úgy magyarázhatjuk, hogy a helybeliek az idővel elhomályosuló *Göder* nevet a számukra jelentéssel bíró *gödör* főnévvel helyettesíthették. Ma már nem ismerik a nevet. — OLÁH 1964: 53, T1.S.70.106, T1.S.70.117, T9.DvT.12, T9.DvT.220, T9.DvT.224, VARGA 1942: 19, ZOLTAI 1935: 13. — T29-G2.

Görbe-ér 1911: *Görbeér*, 1864: *Görbe ér* | *Zám és Máta. Határvonalt képező kanyarúlatos mocsár*. — Egykori szikes ér valahol Máta és Zám határában. Pontos helyét nem ismerjük. Nevét alakjáról kapta. — PESTY 1864/10: 179b, ZOLTAI 1911: 11.

Gulyakút 1934: *Gulyakút*. — Egykori kút Nagy-Horton, az Almássy-tanyától kissé délre állt. Ma már nincs meg. A név a *gulyakút* 'szarvasmarhák itatóhelye' jelentésű földrajzi köznévből alakult. — FKNT., T9.K.53. — T20-C1.

Gulyáskút 2023: *Gujáskút*, 1934: *Gulyás k[út]*. — Itatókút a település határának északnyugati részén, a Kondás-fenéktől kissé délkeletre. Az utóbbi években újíttották fel. Ma is üzemel, a gulya iszik belőle. — ÉGy., T9.K.53. — T18-B3.

Gulyás-tanya 1. 1880: *Gulyas tanya*. — Tanya Zámon, a Külső-halomtól kissé délre. — T9.Ny.54. — T27-F3.

Gulyás-tanya 2. lásd **Czinege-kunyhó**

Gulyás utca 2023: *Gujás ucca*. — Utca a belterület keleti végén, párhuzamos a Csikós utcával és a Bojtár utcával. Neve velük azonos jelentésmezőbe tartozik. 1988 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-C2.

Gyaloghíd 2023: *Gyalokhid ~ Széjgyen hid ~ Vashid*. — Gyaloghíd a belterület központjában a Kilenclyukú hídtól kissé délre, attól mintegy 150 méterre a Hortobágy folyón. Csúnya külleme miatt a helybeliek **Széjgyen hid**-nak is hívják, anyaga miatt pedig **Vashid** nevet is visel. — ÉGy. — T28-D2.

Gyováti-halom 1978: *Gyováti halom*, 1942: *Gyováti [halom]*, 1941: *Gyováti hlm. [halom]*, 1938: *Gyováti-halom*, 1934: *Gyováti hlm. [halom]*, 1911: *Gyovati h[alom]*, 1899: *Gyováti halom*, 1883: *Gyováti-halom*, 1872: *Gyovati halom*. — Halom a Poros-háton, Árpádhalmához közelében. Nevének előtagja bizonytalan megítélésű, talán családnév lehet. Ma már nem ismerik a nevet. — Kat., MaKF., SZEIFERT 1978: 46, T9.DvT.1505, T9.K.53, VARGA 1942: 36, ZOLTAI 1911: térkép, 1938: 23. — T19-G5.

Gyökéerkút 1971: *Gyökéerkút*. — Kisebb határrész a határ nyugati, Egyekkel szomszédos részén. Nevét az Egyek keleti határában egykor álló Gyökér-kútról kapta. Vö. Gyökéerkúti-tavak. — STERBETZ 1971: 34. — T16-D4.

Gyökéerkúti-tavak 2023: *Gyökéjrkúti-tavak*, [2000]: *Gyökéerkúti-tavak*, 1981: *Gyökéerkúti-tavak*. — Több medencéből álló halastó a nyugati határrészben, Derzstől északra. Vö. Gyökéerkút. — ÉGy., MoFnT. 2/9, T.HNP2000. — T16-D5.

Gyuri-bolt 2023: *Gyuri-bóut* | *Azéjz ez a neve, mer Széjz György a vezetőüje*. — Bolt a település belterületén a Hunyadi utcában. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T42-A2.

Hajós lásd **Hajós-erdő**

Hajós-erdő 2023: *Hajóus-erdőü ~ Hajóus*. — Erdő a település határának keleti részén, a Kó-

nyai út északi oldalán. Nevét az magyarázza, hogy áthalad rajta egy régi hajózó csatorna. Hívják egyszerűen **Hajós**-nak is. — ÉGy. — T29-G1.

Halas lásd **Halas-fenek**

Halas farka 2023: *Halas farka*, 2008: *Halas-farka*, *Halasfarka*, 1976: *Halas-farka*, 1938: *Halas-réttye farkánál*, 1911: *Halasfarka*, 1899: *Halas farka*, 1883: *Halasfarka*, 1882: *Halas farka*, 1872: *Halas farka*. — A Halas-fenek hosszan elnyúló, nyugati vége. A források egy ízben **Halas rétje farka** alakban említik. A nevek utótagjaként a *farok* 'nyári időszakban rendszerint kiszáradó érnek hosszan elnyúló vége' jelentésű földrajzi köznévi birtokos személyjeles alakja szerepel. — ÉGy., FKnt., Kat., PAPP 1976: 25, 2008: 27, 54, T9.DvT.1505, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1911: 11, 1935: 13, 1938: 23. — T34-D4.

Halas-fenek 2023: *Halas-fenek* ~ *Halas-lapos*, 2020: *Halas-fenek*, 2008: *Halász-fenek*, [2000]: *Halas fenék*, 1981: *Halas-fenek*, 1974: *Halas*, 1969: *Halas*, 1941: *Halasfenék*, 1935: *Halas réttye*, 1899: *Halas tó*, 1883: *Halász fenék*, *Halász*, 1882: *Halas tó*, 1880: *Halász fenék*, *Halász*, 1872: *Halastó*, 1865: *Halasrét* | *Zámon a Faluvéghalom alatt. Hajdan hallal bővelkedhetett, most azonban kiszáradt réthely, de régi nevét még is megtartja*. 1858: *Halas-fenek*, [1817]: *Halas Rét*, [1760 k.]: *Halas Rettye*, 1759: *Halas Réttye*. — Alacsonyabban fekvő vízállásos terület Zámon, Faluvéghalmától délre. A helybeliek szerint régi Tisza-meder lehetett, de már a 19. század közepén is kiszáradt rétnek mondják, amely egykor jó halászhely volt. Erre utalnak a forrásokban előforduló névváltozatai is: **Halas**, **Halas-lapos**, **Halastó**, **Halas-rét**, **Halas rétje**, **Halász**, **Halász-fenek**. Vö. Halas farka, Halas-fok, Halas-köz, Halas-laponyag. — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 23, BÉRES 1974: 182, ECSEDI et al. 2020: 81, ÉGy., HKFT., Kat., É. KISS 1969: 383, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, PAPP 2008: 27, T.HNP2000, T9.DvT.13, T9.DvT.16, T9.DvT.391, T9.DvT.1505, T9.Ny.54, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1935: 13. — T34-D3.

Halas-fenek-halom lásd **Halas-laponyag**

Halas-fok 2023: *Halas-fok*, 2008: *Halas-fok*, *Halasfok*, 1975: *Halas foka*, 1938: *Halasfoka*, 1914: *Halas-fok*, 1911: *Halasfok*, 1899: *Halas fok*, 1882: *Halas fokon*, 1872: *Halas fok*, 1810:

Halas fokja, 1883: *Halasfoka*, [1817]: *Halas Fok*. — Kisebb vízfolyás Zámon, a Halas-fenek vizét vezeti az Árkus-érbe. **Halas foka** alakban is előfordul. — ECSEDI 1914: 62, ÉGy., Kat., É. KISS 1975: 133, PAPP 2008: 27, 54, T9.DvT.220, T9.DvT.391, T9.DvT.1505, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1911: 11, 1935: 13, 1938: 11. — T35-E2.

Halas foka lásd **Halas-fok**

Halas-köz 2023: *Halas-köz*, 1786: *Halasok köze*, 1914: *Halásköz*. — Kisebb legelő Zámon, Faluvéghalmától kissé délnyugatra. Nevét az magyarázza, hogy a Halas-fenek és a Halas farka között helyezkedik el: a *köz* földrajzi köznévi 'két terület közötti hely' jelentésű. A forrásokban **Halasok köze** és **Halász-köz** névváltozatai is megjelennek. Vö. Halas-közi-erdő, Halas-közi-kút, Halas-közi-tanya. — BÉRES 1974: 168, ÉGy., FKnt., HERMAN 1914: 271. — T34-C2.

Halas-közi-erdő 1950: *Halasközi erdő*. — Egykori erdő a Halas-közben. Pontos helyét nem ismerjük. — PAPP 1997: 173.

Halas-közi gazdaság lásd **Halas-közi-tanya**

Halas-közi-kút lásd **Halas-kút**

Halas-közi-tanya 2023: *Halas-közi-tanya*, 1950: *Halásközi tanya*, 1941: *Halasközi tny. [tanya]*, 1911: *Halasközi-gazdaság*, 1910: *Halásközi tanya*, 1883: *Halász Közi tanya*, 1880: *Halász Közi tanya*. — Szarvasmarhatelep Zámon, a Halas-közben. Forrásokban **Halas-közi gazdaság**, **Halász-közi-tanya** és **Halász-tanya** névváltozatai is előfordulnak. — ÉGy., HKFT., MaKF., PAPP 1997: 131, T9.Ny.54, T16.T.115, ZOLTAI 1911: térkép. — T34-C3.

Halas-kút 2023: *Halas-kút*, [2000]: *Halas kút*, 1981: *Halas kút*, 1987: *Halasközi kút*, 1883: *Halász kút*, 1880: *Halász kút*. — Kétegémű kút Zámon, a Halas-közben. A forrásokban **Halas-közi-kút** és **Halász-kút** alakban is megjelenik. — CSÚVÁR 1987: 23, ÉGy., HKFT., MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T9.Ny.54. — T34-C2.

Halas-laponyag 2023: *Halas-laponyag*, 2008: *Halaslaponyag*, 1981: *Halas-fenek-halom*, 1941: *Halasfenék-hlm. [halom]*, 1938: *Halas-laponyag*, 1914: *Halas l[aponyag]*, 1911: *Halas l[aponyag]*, 1883: *Halas-laponyag*, 1883: *Halas laponyag halom*, 1872: *Halas laponyag*, 1864: *Halas laposs laponyag*, 1858: *Halas laponyak*, 1810: *Halas laponyag*, [1760 k.]: *Halas Laponyag*, 1756: *Halas-laponyag*. — Halom a

település határának délnyugati részén Zámon, a Sáros-ér közelében. Nevét a mellette elterülő Halas-fenékről kapta. Ennek megfelelően írott forrásokban *Halas-fenek-halom*-nak is nevezik, egy térképen pedig *Halas-laponyag-halom* alakban szerepel. Egy ízben *Halas-lapos-laponyag* néven is említik. — ECESEDI 1914: 47, ÉGy., HKFT., Kat., MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, PAPP 2008: 54, PESTY 1864/10: 180a, T9.DvT.16, T9.DvT.220, ZOLTAI 1911: 11, 1938: 23. — T34-C4.

Halas-laponyag-halom lásd **Halas-laponyag**

Halas-lapos lásd **Halas-fenek**

Halas-lapos-laponyag lásd **Halas-laponyag**

Halasok köze lásd **Halas-köz**

Halas-rét lásd **Halas-fenek**

Halas rétje lásd **Halas-fenek**

Halas rétje farka lásd **Halas farka**

Halastavak lásd **Hortobágyi-halastó**

Halastó lásd **Borsósi-tó**, **Halas-fenek**, **Hortobágy-Halastó**, **Hortobágyi-halastó**

Halastói bekötőút 2023: *Halastóuji bekötőút ~ Szásztelki út*. — A Hortobágy-Halastótól induló út a határ nyugati részén, a belterületől mintegy 3 kilométerre, déli vége a Kungyörgy-tó mellett húzódik. A *bekötőút* földrajzi köznéven a főútvonalal (valamely települést) összekötő út jelentésű. Mivel Szásztelekhez vezet, hívják *Szásztelki út*-nak is. — ÉGy., FKNT. — T27-H2.

Halastói juhodály 2023: *Halastóuji juhodály ~ Halastóuji juhodályok*, 1981: *Halastói juhodály*, 1962: *Halastói juhodály*. — Juhtartó telep a Hortobágy-Halastó déli részén, a Halastói bekötőút mellett. Több épületből áll, emiatt *Halastói juhodályok*-ként is említik. — ÉGy., Hnt., MoFnT. 2/9. — T27-G1.

Halastói juhodályok lásd **Halastói juhodály**

Halastói-lecsapoló lásd **Tonnás**

Halastói-lecsapolócsatorna lásd **Tonnás**

Halastói-Öreg-tavak lásd **Hortobágyi-halastó**

Halastói őrház lásd **Halastói útőrház**

Halastói útőrház 2023: *Halastóuji útőrház*, 1985: *Halastói őrház*, 1981: *Halastói útőrház*. — Épület a határ nyugati részén, a Hortobágy-Halastó közelében. A név az *útőrház* földrajzi köznévből alakult, és az épület egykori funkciójára utal. Egy 20. századi forrásban *Halastói őrház*-ként

szerepel. — ÉGy., FKNT., Hnt., MoFnT. 2/9. — T28-A2.

Halász lásd **Halas-fenek**

Halász-fenek lásd **Halas-fenek**

Halász-köz lásd **Halas-köz**

Halász-közi-tanya lásd **Halas-közi-tanya**

Halász-kút lásd **Halas-kút**

Halász-laponyag 2008: *Halászlaponyag*, 1978: *Halászlaponyag | Emelkedés a Borsós és a Hortobágy folyó között, valamikor halászsok tanyáztak rajta*. 1964: *Halászlaponyagok*, 1941: *Halászlaponyag*, 1938: *Halász-laponyagok*, 1899: *Halász laponyag*, 1883: *Halasz laponyag*, 1872: *Halász laponyag*, 1864: *Halász laponyag | Mátá. A hortobágy partján dombocská*. 1858: *Halász laponyag*, 1752: *Halászsok Laponyagja*, 1752: *Halász Laponyag*. — Négy kisebb halom a Hortobágy folyó partján, a belterületől délre, a Malomházi-erdőben. A forrásokban *Halászsok laponyagok* és *Halászsok laponyagja* formában is megjelenik. A közelében jó halászhely lehetett. Vö. *Halász-laponyag-tanya*. — HKFT., Kat., MaKF., MKFT., OLÁH 1964: 32, PAPP 2008: 54, PESTY 1864/10: 180a, SZEIFERT 1978: 47, T9.DvT.10, T9.DvT.12, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1938: 23. — T28-D4.

Halászsok laponyagok lásd **Halászsok laponyag**

Halászsok laponyag-tanya 1910: *Halászsok laponyag t[anya]*. — Egykori tanya a belterületől délre, a Halászsok laponyag mellett állt. — T16.T.115. — T28-D4.

Halászsok laponyagja lásd **Halászsok laponyag**

Halászsok-tanya lásd **Halas-közi-tanya**

Halkeltető 2023: *Halkeltetőü*. — Haltenyészítő gazdaság a belterületől nyugatra, a Harminchármas út déli oldalán. — ÉGy. — T27-F2.

Halom-zug 1841: *Halom Zug*. — A Hortobágy folyó által alkotott kisebb zug a balmazújvárosi Darassa déli végében, a hortobágyi határ északi részén. Nevét a Papegyházi-halom közelsége miatt kapta. — T21.TK.1969. — T19-F3.

Harmadik-erdő lásd **Mátai-nagy-erdő**

Hármas 2023: *Hármas ~ Hármas-félsziget ~ Hármas-pusztá*, [2000]: *Hármas*, 1973: *Hármas*, 1914: *Hármasijárás*, [1817]: *Hármas*, 1810: *Hármas*. — Jó minőségű legelő a település nyugati határában az Árkus-ér mellett. Nevét a területén álló Hármas-halomról kapta. Hívják

Hármas-félsziget-nek is, mivel az Árkus-ér három oldalról fogja közre. Emellett **Hármas-puszt**a-ként is megnevezik. A *puszta* földrajzi köznévezés utóbbi névváltozatban ’füves síkság’ értelmű. Forrásokban ezek mellett **Hármasi-járás** alakban is előfordul, ennek utótagjaként a *járás* földrajzi köznévezés ’legelő’ jelentésben szerepel. Vö. Hármas-fenek. — ÉGy., FKNT., HERMAN 1914: 271, HOFFMANN 1982: 169, T.HNP2000, T9.DvT.220, T9.DvT.391. — T27-F3G3.

Hármas-félsziget lásd **Hármas**

Hármas-fenek 1981: *Hármas-fenek*, 1941: *Hármas-fenek*. — A Hármas legelő alacsonyabban fekvő, vízállásos része. Nevének utótagjaként a *fenék* ’tónak, medernek, lapálnak a legmélyebb része vagy közepe’ jelentésű földrajzi köznévezés szerepel. Ma nem ismerik a nevet. — FKNT., MaKF., MoFnT. 2/9. — T27-F3G3.

Hármas-halmi-kút 19. sz. vége: *Hármashalmi kút*. — Egykori kút a Hármas-halom közelében. Pontos helyét nem ismerjük. — É. Kiss 1975: 133.

Hármas-halmok lásd **Hármas-halom**

Hármas-halom 2023: *Hármas-halom*, 1981: *Hármas-halom*, 1964: *Hármashalom*, 1957: *Hármashalom*, 1941: *hármashalom*, 1938: *Hármas-halom*, 1914: *Hármashalom*, 1911: *Hármash[alom]*, 1900: *Hármas halom*, 1883: *Hármas halom*, 1872: *Hármas halom*, 1864: *Hármas halom* | *Máta*. 1858: *Hármas halmok*, 1752: *Hármashalom*. — Három egymás mellett fekvő halomra, a Belső-, a Középső- és a Külső-halomra használatos összefoglaló megnevezés. Egy 19. századi térképes forrás **Hármas-halmok** alakban említi. Vö. Hármas, Hármas-halmi-kút, illetve Kettős-halom. — ÉGy., HERMAN 1914: 271, HKFT., Kat., KOMJÁTHY 2006: 22, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 32, PESTY 1864/10: 180/a, T9.Ny.76, ZOLTAI 1911: 11, 1938: 23, 24. — T27-G3.

Hármasi-erdő 1969: *Hármasi erdő*. — Egykori erdő a Hármas területén. Pontos helyét nem ismerjük. Ma már nem ismert elnevezés. — É. Kiss 1969: 383.

Hármasi-járás lásd **Hármas**

Hármas-puszta lásd **Hármas**

Harminchármas lásd **Harminchármas út**

Harminchármas út 2023: *Harminchármas út* ~ *Harminchármas*, 1975: *debreceni út*, 1950: *tiszafüredi út*, 1787: *Debreczeni ország út*. — A

település belterületén is áthaladó főút, mely keleten Debrecennel, nyugaton pedig Tiszafüreddel köti össze a falut. Erre utal a **Debreceni út**, **Debreceni országút** és a **Tiszafüredi út** megnevezése. Hívják egyszerűen **Harminchármas**-nak is. — BÉRES 1975: 134, ÉGy., PAPP 1997: 172, T1.S.70.106. — T28-B2.

Három-ág lásd **Hortobágy 2**.

Háromághortobágy lásd **Hortobágy 1**.

Háromgémű-kút 1883: *Harom gemi kút*, 1880: *Három gemi kút*. — Egykori gémeskút a Csécs-halom közelében, a Faluvégthalmasi út mellett állt. — HKFT., T9.Ny.54. — T27-G5.

Határ-fenek 1864: *Határ fenék* | *Máta*. *Mocsáros legelő*. — Alacsonyabban fekvő, vízállásos legelő a hortobágyi puszt mátai részén. Pontos helyét nem ismerjük. Nevének utótagjaként a *fenék* ’tónak, medernek, lapálnak a legmélyebb része vagy közepe’ jelentésű földrajzi köznévezés szerepel. — FKNT., PESTY 1864/10: 180a.

Hegedűs-tanya 2023: *Hegedűs-tanya* ~ *Árpáthalmi-tanya*. — Tanya a település külterületének keleti részén a Poros-háton. Ma is áll, gazdálkodnak rajta. Nevét tulajdonosáról kapta. Árpádhalmi közelsége miatt a helybeliek hívják **Árpádhalmi-tanyá**-nak is. — ÉGy. — T29-G2.

Hét-laponyag lásd **Apró-laponyagok**

Hetvenhatos lásd **Piroskarú híd dülő**

Heverő-laponyag lásd **Kép-halom**

Híd lásd **Kilenclyükú híd**

Hídi kutrica 2023: *Hídi kutrica*. — Állattartó épület a település belterületének nyugati szélén, a Kilenclyükú híd szomszédságában. A *kutrica* főnév ’ketrecszerű ól’ jelentésben szerepel a névben. — ÉGy. — T28-D2.

Hídi kutrica

Fotó: Civertan Grafikai Stúdió

Hivatal lásd **Polgármesteri hivatal**

Hodály [1817]: *Hodáj*, [1810]: *Hodáj*, 1787: *Hodáj*. — Egykori állattartó épület a belterületől északra. A Gát hátja déli csücskében, a Hortobágy folyó és a Karácsony-fok összefolyásánál állt. Vö. *Hodály-fenek*, *Hodály-zug*. — T1.S.70.114, T9.DvT.224, T9.DvT.391. — T19-F4.

Hodály-fenek 1864: *Hodályfenék* | *Máta. Mocsáros legelő*. — Alacsonyabban fekvő terület a hortobágyi pusztá mátai részén. Pontos helyét nem ismerjük. Feltehetően összefüggésbe hozható azzal az épülettel, amelynek több 18–19. századi adatát őrizték meg a történeti források. Nevének utótagjaként a *fenék* ’tónak, medernek, lapálynak a legmélyebb része vagy közepe’ jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Vö. *Hodály*. — FKNT., PESTY 1864/10: 180a.

Hodály-zug 1957: *Hodályzug*. | *Hét farkas járt Hodályzugban, / Éppen az én karámomban, / Derék gyerek a bojtárom, / Mégis megesett a károm*. [Népdal], 1914: *Hodályzug*. — Feltehetően a Hortobágy folyó és a Karácsony-fok összefolyásánál kialakult zugra használatos megnevezés volt. A név előtagja az egykor itt álló épületre utal. Vö. *Hodály*. — ECSEDI 1914: 113, KOMJÁTHY 2006: 40. — T19-F4.

Hodos-kút 1864: *Hodos kút* | *Máta. Hajdani gúlyakút melléke*. — Egykori kút a mátai határ részen, talán az egyeki határ közelében. Pontos helyét nem ismerjük. Bizonyára összefüggésbe hozható az egyeki *Hodos* nevű határrésszel. — NÉMETH 2023: 175, PESTY 1864/10: 180a.

Holt-Árkos lásd **Holt-Árkus**

Holt-Árkus 1935: *Holt Arkos* | *Tó, a Hort[o-bágyi] P[uszt]a zámi-csécsi részén, szemben az Árkus hídjával*. 1759: *Hólt Árkos*, 1752: *Hólt Árkos*. — Az Árkus-ér egyik holtága, ma vízállásos mélyedés Zámon, a Kun Pál kertje mellett. A Nyugati-főcsatorna kettévágja. Ma már nem ismert elnevezés. — T9.DvT.12, T9.DvT.13, ZOLTAI 1935: 14. — T27-F4.

Holtember-laponyag 2023: *Hóuttember-laponyag*, 1981: *Holt-laponyag*, 1964: *Holtlaponyag*, 1957: *Holtember laponyagja*, 1938: *Holt-laponyag*, 1934: *Holtlaponyag*, 19. sz. vége: *Holt laponyag*, 1899: *Hólt laponyag*, 1883: *Holt-laponyag*, 1864: *Holtember laponyag* | *Máta*. 1752:

Holt ember laponyagja, 1752: *Hólt Laponyag*. — Halom Mátán, Szásztelek keleti határában. A névadás indítékát nem ismerjük. A helybeliek szerint nevét az magyarázza, hogy a halmot egykor temetkezési helyként használták. Sokkal valószínűbb az, hogy a név egy a hellyel kapcsolatos eseményre utalhat. **Holt-laponyag** és **Holt ember laponyagja** alakban is feltűnik a forrásokban. Vö. *Holt-laponyag-kút*. — ÉGY., É. KISS 1975: 133, KOMJÁTHY 2006: 21, MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 33, PESTY 1864/10: 180a, T9.DvT.12, T9.DvT.1505, T9.K.53, ZOLTAI 1938: 25. — T28-A4.

Holtember laponyagja lásd **Holtember-laponyag**

Holt-laponyag lásd **Holtember-laponyag**

Holt-laponyag-kút 1987: *Holt laponyag kút*. — Gémeskút Zámon, a Holt-laponyag közelében. Pontos helyét nem ismerjük. Ma már nem ismert elnevezés. — CSÚVÁR 1987: 25.

Hort 2023: *Hort*, *Hortra*, *horti*, 2008: *Hort*, 1956: *Hort*, 1941: *Hort*, 1926: *Hort*, 1903: *Hort p[uszt]a*, 19. sz. vége: *Hort*, 1864: *Hort*, 1851: *Hort*, [1817]: *Hort P[uszt]a*, 1808: *Hort Praedium*, 1806: *Hort*, 1802–1811: P. *Hort*, 1785: *Praedium Hort*, 1760: *Praedii Hort*, 1750: *Praedium Hort*, 1712: *Hort Pr.*, 18. sz.: *Praedium Hort*, 1598: *Hortt*, 1572: *Horth*, 1543: *Horth falwa*, 1468: p. *HorthEghaz*, p. *Hortheghaz*, 1465: p. *Hortheghaza*, p. *Horth*, 1440: pr. *Horth*, 1347: item aliam possessionem *Hurth* vocatam in comitatu de Zabolch,*1250: t. *Hurt*, 1067/1267: cum *Chordy*. — Nagy kiterjedésű határrész a település határának keleti szélén. Résezei a Balmazújváros határához tartozó Kis-Hort és a Nagy-Hort. Az Árpád-korban birtokként, majd településként szerepel, egyházas jellegére utalnak egykori **Hortegyház** és **Hortegyháza** névváltozatai. A 16. században **Hortfalva** változatban említik a források, a későbbiekben pedig **Hort-puszt**a formában is szerepel. A *Hort* településnév személynévből keletkezett (vö. 1213/1550: *Hurt* személynév), a személynév alapjául a szláv eredetű magyar *hort* ’vadász-kutya, agár’ jelentésű főnév szolgálhatott. Vö. *Horti-fenek*, *Horti-telek*, *Hortobágy 2*. — ÁSZ., ÁÚO. 2: 217, A. 5: 109, BÉRES 2014: 43, CzF., DHA. 1: 184, ÉGY., E 158/41: 7–90, 158/42:

121–254, 875–918, FÉNYES 1851, GÖRÖG, Hnt., É. Kiss 1975: 133, LIPSZKY, Map., LIPSZKY, Rep., MaKF., NÉMETH 2023: 176, PAPP 2008: 24, TESZ., T1.S.11.450/2, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.100, T1.S.118.719, T9.DvT.391, T9.SzmT.8, ZOLTAI 1926a: 32. — T21-E3.

Hortegyház lásd **Hort**

Hortegyháza lásd **Hort**

Hortfalva lásd **Hort**

Hort-fenek lásd **Horti-fenek**

Horti-fenek 2023: *Horti-fenek*, 1988: *Horti-fenek*, 1981: *Hortfenék*, 1978: *Horti fenék*, 1973: *Hortifenék*, 1964: *Hortifenék*, 1962: *Hortifenék*, 1934: *Horti-fenek*, 1906: *Horti Fenek*, *Horti Fenék*, 19. sz. vége: *Horti-fenek*, 1888: *Horti Fenék*, 1872: *Horti fenek*, 1858: *Horti fenék*, 1760: Arundinetum vulgo *Horti Fenék*, 1750: *Horti Fenék*, [1750]: *Hort fenék*. — Hort Vókonyával határos részén található természetes mélyedés, időszakos vízállás. Erre utal a név *fenék* földrajzi köznévi utótagja. Nyugatról a Dinnyés-erdő, délről az Újvárosi-árok határolja. A források **Hort-fenek** alakban is említik. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 57, FKnt., Hnt., Kat., É. Kiss 1975: 133, MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 46, SZEIFERT 1978: 48, T1.S.11.450/2, T1.S.70.100, T1.S.78.724/22–117, T9.DvT.9. — T20-D2.

Horti-telek 1750: *Horti Telek*. — Egykori letelepülés, ma szántóföld Hort keleti részén, a balmazújvárosi határ mellett húzódik. — T1.S.70.100. — T21-E3.

Horti-telep lásd **Nagy-Hort**

Hortobágy 2. 2023: *Hortobágy*, 2008: *Hortobágy*, [2000]: *Hortobágy*, 1996: *Hortobágy*, *Hortobágy fcs. [főcsatorna]*, 1984: *Hortobágy*, *Hortobágy-csatorna*, *Hortobágy-főcsatorna*, 1975: *Hortobágy folyó*, 1974: *Hortobágy*, 1964: *Hortobágy*, 1950: *Hortobágy folyó*, 1941: *Hortobágy*, 1935: *Hortobágy folyó* | *A róla elnevezett pusztát úgyszólván a derekán vágja kétfelé*. 1934: *Hortobágy*, 1927: *Hortobágy* | *Debrecennek van egy vize, / kinek Hortobágy a neve. / Arra van egy kúhid rakva, / Kilenc lyukra van állítva*. [Népdal], 1926: *Hortobágy*, *Hortobágy folyó*, 1914: *Hortobágyfolyó*, 1914: *Hortobágy*, *Hortobágy-folyó*, *Hortobágy-folyás*, 1910: *Hortobágy*, *Hortobágy ér*, 1903: *Hortobágy folyó*, 19. sz. vége: *Horto-*

A Hortobágy folyó

Fotó: Harangi Mária

bágy, 1886: *Hortobágy*, 1883: *Hortobágy (folyó)*, *Hortobágy víz*, 1882: *Hortobagy*, *Hortubagyvize*, 1882: *Hortobágy víz*, *Hortobágyba*, 1872: *Hortobagy folyó*, 1865: *Hortobágy*, 1864: *Hortobágy*, *Hortobágy folyó*, 1864: *Hortobágy*, 1864: *Hortobágy* | *Eredetét nyeri a polgári határban annak aljas mocsáros a tiszta ki öntés idejében víz állásos Bágy – nevü területetöl; honnan csendesen a H[ajdú] böszörményi Tirimpóig minden határ nélkül ömölvén széjjel itt mederre talalt 's hihetőleg a közel eső horth pusztákról – Hortobágnak neveztetett el*. 1858: *Hortobágy* B[ach], 1837: *Hortobágy vize*, 1824: *Hortobágy fojó vize*, 1823: *Fluentum Hortobagy*, 1814: *Hortobágy Fojása*, [1810]: *Hortobágy*, 1806: *Fl. Hortobágy*, 1799–1803: *Fluvius Hortobágy*, 1792: *Hortobágy*, 1784: *Hortobágy*, 1783: *Hortobagy*, 1770–1780: *fl. Hortobágy*, 1752: *Hortobágy*, 1750: *Canalis Hortobágy*, 1748: *Hortobagy fluvius*, 18. sz.: *fluvius Hortobágy*, [1502 után, 16. sz. közepe]: *Hortobal*, 1346: *portus in fluvio Hurlubag*, 1343: *fl. Hortobagh*, 1343: *fluuy Hortbag*, *fluuy Hortobag*, 1328: *p. Matha iuxta fluvium Hurlubag ... in comitatu de Zobouch*, 1261/1271: *Hortubaguize*, *Hortubagyvize*, 1067/1267: *ex parte Chartybak*. — Vízfolyás a hortobágyi pusztán, mely Tiszavasvári határában a Keleti-főcsatornából szakad ki, és Mezőtúr közelében a Hármaskörösbe torkollik. A település határába a szomszédos Balmazújváros felől érkezik, majd a külterület déli részén a nádudvari határ irányába folyik tovább. Nevét a korábbi névmagyarázatok a *Hort* és a *Bágy* helynevek összetételének tartották. Az előtagként álló *Hort* az a településnév lehet, amelyet már a Százdi alapítólevél is említ 1067/1267-ben *Chordy* formában. Az utótagot a *Bágy* víznévvel

azonosították, amelyet a *bágy* vízrajzi köznévből magyaráltak. Legutóbb SZŐKE MELINDA mutatott rá a névmagyarázat problémás pontjaira. Ezek között a legsúlyosabb az a körülmény, hogy a magyarázatban feltett *bágy* vízrajzi köznévi terület más részein nem fordul elő, ráadásul az e vidéken jelzett jelentése (ti. 'széles felszíni mélyedés, melyben a víz csapadékos időben összegyűlik') is ECSEDI ISTVÁNTÓL származik, ezért az is kérdéses, hogy ezen a területen volt-e ilyen közső. A közső mellett a *Bágy* víznévnek sincsen nyoma a régiségben. BÉRES JÚLIA szerint ez azért van, mert a *Hortobágy* név korán átvehette a *Bágy* név helyét. Ebben az esetben ugyanakkor magyarázatra szorul a *Bágy* helynévből később létrejött gazdag névbokor. Mindezek fényében a *Hortobágy* név utótagjának *Bágy* víznévvel való azonosítását egyelőre sem elvetni, sem megerősíteni nem lehet. A víznévi származtatás mellett az is lehetséges, hogy a *Hortobágy* név utótagja eredetileg egy nagy kiterjedésű mocsaras területre vonatkozott. Összetételként értelmezve a *Hortobágy* nevet a tagok határán lévő magánhangzóra is magyarázatot kell adnunk. KISS LAJOS a szó belseji mássalhangzó-torlódás kiküszöbölése miatt megmaradt tövégi magánhangzóként azonosítja. ECSEDI ISTVÁN úgy véli, hogy eredetileg egy **Hort-bágy* név keletkezett, és ebből a kiejtés könnyítése miatt alakult a *Hortobágy* víznév. Írott forrásokban a Százdi alapítólevélben jelenik meg először *Hortobágy* alakban, majd egy 13. századi forrás *Hortobágy vize* formában említi. A vele azonos alakú *Hortobágy* tájnév és településnév miatt írott forrásokban igen gyakran fordul elő a *folyó*, *folyás*, *víz*, *ér* fajtajelölő földrajzi köznevekkel, ezek azonban a legtöbb esetben bizonytalanul tekinthetők a név részének: *Hortobágy-ér*, *Hortobágy-víz*, *Hortobágy-folyó*, *Hortobágy-folyó vize*, *Hortobágy-folyás*, *Hortobágy-folyása*. Ezek mellett *Hortobágy-csatorna* és *Hortobágy-főcsatorna* névváltozatai is adatolhatók, ezek azonban elsősorban a vízügyi szaknyelvben használatos megnevezések. Ma egyszerűen csak *Hortobágy*-nak nevezik. Vö. Hortobágy 1., Hortobágy 3. Lásd Hortobágy (Görbeháza, Újszentmargita), Hortobágy 2. (Balmazújváros, Hajdúböszörmény). — A. 2: 354, BALKÁNYI SZABÓ 1865: 24, BÉRES 1974: 160, BÉRES 2014: 42, 44, 45–46, CzF.,

DHA. 1: 60, 184, DUNKA 1996: 12, 86, ECSEDI 1914: 1, 4–5, 17, 64, 1927: 28, ÉGy., EKFT., GÖNCZY, HERMAN 1914: 271, HKFT., Kat., KISS 1974a: 24, É. KISS 1975: 133, KOVÁCS 2018a: 54, LIPSZKY, Map., LIPSZKYMT., MaKF., MKFT., MoFnT. 1, OLÁH 1964: 58, 72, ORTVAY 1882: 382, PAPP 1997: 131, 2008: 22, 277, PESTY 1864/10: 180a, 1864/38: 53b, SUGÁR 1974: 424, 441, SZŐKE 2024: 17, T.HNP2000, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.100, T1.S.70.117, T1.S.118.719, T9. DvT.12, T9.DvT.64, T9.DvT.224, T9.DvT.327, T9.DvT.487, T9.DvT.505, T9.DvT.643, T9.K. 53/6, T9.SzmT.1, T16.T.115, ÚMTsz., ZELIZY 1882: 29, ZOLTAI 1926a: 31, 43, 1935: 14, Z. 2: 57, 58, 67, 68. — T35-H1H4.

Hortobágy 3. 2023: *Hortobágy, Hortobágyon, hortobágyi ~ Hortobágy mejjéike, Hortobágy mejjéikin, Hortobágy mejjéiki*, 2008: *Hortobágy-pusztá, Hortobágy mellyéke*, é. n.: *Hortobágy mellyéke | Oh te zsíros Kanahám / Hortobágy mellyéke, / Be sok szegény legénynek / Édes anyja vagy te, / Kenyeret adsz kezébe, / Pénzt az erszényébe*. [Népdal], 1996: *Hortobágy pusztá, é. n.: Hortobágyon, hortobágyi pusztá | Hortobágyon kivirult az ibolya, / Közepiben szípen legel a gulya. / Én is gulyás vagyok a Hortobágyon, / Gyepen hálók, nem a paplanos ágyon., Pusztá, pusztá hortobágyi pusztá, / Nincsen annak se szíle, se hossza*. [Népdal], 1984: *Hortobágy*, 1975: *Hortobágy pusztá, Hortobágy melléke*, 1973: *Hortobágyom, Hortobágyra | A Hortobágyom vótam kondás is. | Íty kerülttem Hortobágyra*. 1971: *Hortobágy*, 1957: *Nagyhortobágy*, 1950: *Nagyhortobágy*, 1934: *Hortobágy*, 1927: *Hortobágy-pusztá*, 1926: *Nagyhortobágy*, 1925: *hortobágyi-pusztá*, 1914: *Nagy-Hortobágy, Hortobágy*, 1914: *Hortobágy, Hortobágy-pusztá*, a

A Hortobágy pusztá 1941-ben

Fotó: Fortepan

debreczeni *Nagyhortobágy* nevű legelőre, 1914: *Hortobágy*, 1911: *Hortobágy, hortobágyi puszta*, *Nagyhortobágy*, 1909: *Hortobágy puszta*, 1900: *Nagy Hortobágy*, 19. sz. vége: *Hortobágy*, 1899: *Hortobágy puszta*, 1883: *Hortobágy*, 1882: *Hortobágy*, 1872: *Nagyhortobágy*, 1864: *Hortobágy*, *Hortobágy melléke*, *Hortobágyi pusztán | Hortobágyi pusztán fúj a szél, / Juhászlegény búsan útra kél, / Hová lett a nyája, eladta, / Hová lett a kedve, elhagyta.* [Népdal], 1853: *hortobágyi puszta*, 1851: *Hortobágy*, 1842: *Hortobágy*, *Nagy-Hortobágy* | „*Hortobágyi kocsmárosné, angyalom! / Tegyen ide egy üveg bort, hadd iszom; / Debrecentől Nagy-Hortobágy messze van, / Debrecentől Hortobágyig szomjaztam.*” [Petőfi Sándor: *Hortobágyi kocsmárosné...*], 1839: a *Hortobágy mellyékén*, 1806: *Hortobágy melléke*. — Közép-Európa legnagyobb füves pusztája, mely a Tisza folyótól keletre, a Közép-Tisza-vidéken terül el. Neve írott forrásokban a 19. század elején jelenik meg **Hortobágy melléke** formában, és ugyancsak ettől a századtól kezdve említik **Nagy-Hortobágy**-ként és **Hortobágy-puszta**-ként is. 20. századi forrásokban **Hortobágyi-puszta** alakban is előfordul. Nevét a tájegységen keresztül folyó Hortobágy folyóról kapta. E tájegységen alapították meg 1973-ban a Hortobágyi Nemzeti Parkot, mely hazánk első nemzeti parkja, s amely 1999-ben a Világ Kulturális és Természeti Örökségének listájára is felkerült. A Hortobágyi Nemzeti Park 4 tájvédelmi körzetet és 20 önálló természetvédelmi területet foglal magába. A Hortobágy állat- és növényvilága, valamint az alföldi pásztorkultúra miatt a 20. század első felétől népszerű idegenforgalmi úti cél. Vö. Hortobágy 1., Hortobágyi csárda. Lásd Hortobágy 1. (Balmazújváros, Hajdúböszörmény), Hortobágy melléke (Balmazújváros). — BÉRES 1974: 183, 1975: 132, BÉRES 2014: 44, 71, CzF., DUNKA 1996: 36, ECSEDI 1914: 2, 5, 34, 1927: 17, ÉGy., FÉNYES 1851, HERMAN 1914: 271, HKFT., HOFFMANN 1982: 168, 169, JUHÁSZ 1988: 82, Kat., KERÉNYI 2022: 70, É. KISS 1975: 133, KOMJÁTHY 2006: 44, LIPSZKY, Map., MoFnT. 1, MVV. 10: 179, ÖTVÖS 1971: 53, PAPP 1997: 131, 2008: 16, 261, 266, TÓTH 1986: 63, 128, T9.DvT.1505, T9.K.53, T9.Ny.76, VILÁGOSI 2009: 103, ZELIZY 1882: 588, ZOLTAI 1911: 4, 7, 1926a: 43. — T19-G5.

Hortobágy-csatorna lásd **Hortobágy 2**.
Hortobágy-ér lásd **Hortobágy 2**.
Hortobágy fogadó lásd **Fogadó**
Hortobágy-folyás lásd **Hortobágy 2**.
Hortobágy folyása lásd **Hortobágy 2**.
Hortobágy-folyó lásd **Hortobágy 2**.
Hortobágy-folyó vize lásd **Hortobágy 2**.
Hortobágy-főcsatorna lásd **Hortobágy 2**.
Hortobágy-halastó lásd **Hortobágyi-halastó**
Hortobágy-Halastó 2023: *Hortobágy-Halastó* ~ *Halastó*, 2008: *Halastó*, [2000]: *Hortobágy-Halastó*, 1985: *Hortobágy halastó*, 1981: *Hortobágyihalastó*, 1975: *Halastó*, 1956: *Hortobágyi halastó*, 1944: *Hortobágy halastó*, 1933: *Hortobágy halastó*. — Külterületi lakott hely a határ nyugati részén, a Hortobágyi-halastó déli oldalában. A 20. század elején létesített, néhány házsorból álló településrésznek ma mintegy 50 lakosa van. Hívják egyszerűen **Halastó**-nak is. A források egy ízben a mellette fekvő tóra használt megnevezéssel azonos **Hortobágyi-Halastó** formában is említik. — BÉRES 1975: 141, ÉGy., Hnt., MoFnT. 2/9, PAPP 2008: 113, T.HNP2000. — T27-H1.
Hortobágy hídja lásd **Fahíd, Kilenclyükú híd**
Hortobágyi csapszék lásd **Hortobágyi csárda**
Hortobágyi csárda 2023: *Hortobágyi csárda* ~ *Nagyhortobágyi csárda* ~ *Csárda*, 2008: *Csárda*, 1988: *Nagyhortobágyi [csárda]*, *Hortobágyi csárda*, *Mátai cs[árda]*, *Mátai vendégfogadó*, 1981: *Hortobágyi csárda*, 1975: *hortobágyi csárda*, 1957: *Hortobágyi csárda*, *hortobágyi Nagycsárda*, 1950: *Hortobágyi csárda*, 1941: *Hortobágyi csr. [csárda]*, 1934: *Hortobágyi csr. [csárda]*, 1914: *N[agy] Hortobágyi csárda*, 1911: *Vendégfogadó*, 1902: *Hortobágypusztai csárda*, 19. sz. vége: *Nagy-Hortobágy csárda*, 1899: *Hortobágyi csárda*, 1886: *N[agy] Hortobágy csárda*, 1883: *Nagy Hortobágy Wh.* [Wirtschaft], 1882: *Nagyhortobágyi vendéglő*, 1864: *Hortobágyi Csapszék | Mátán. Vendégfogadó nagy köhiddel a víz parján.* 1864: *Hortobágyi csárda*, 1879: *Csárda*, 1858: *W[irts]-H[aus] Nagy Hortobágy*, 1824: *Vendégfogadó*, 1814: *Vendég fogadó*, 1810: *Hortobágyi csárda*, 1792: *Mátai Vendég fogadó*, 1787: *Mátai Vendég fogadó*, 1787: *Mátai Vendégfogadó*, 1783: *W[irts]-H[aus] Hortobágy*, 1748: *Diversorium*

A Hortobágyi csárda az 1950-es években

Fotó: Magyar Nemzeti Digitális Archívum

Hortobágy. — Az Alföld leghíresebb és legnagyobb csárdája a Kilenclyükú híd lábánál, a Vásártérrel szemben. A fontos sóútvonal melletti csárdát Debrecen városa 1699. június 1-jén állíttatta, s a személyzetét vámszedéssel is megbízta. Nevét a Hortobágy tájegységről kapta. A helybeliek leggyakrabban csak **Csárda**-nak hívják, emellett a **Nagy-hortobágyi csárda** forma is használatban van. A *nagy* előtag a balmazújvárosi határban álló egykori Kis-hortobágyi csárdához való viszonyítást fejez ki. Ugyancsak erre utalnak a forrásokban előforduló **Nagy-Hortobágy csárda** és **Nagy-hortobágyi vendéglő** megnevezések is. Fontosságát jelzi a **Hortobágyi Nagy csárda** és a **Nagy csárda** elnevezése. Elhelyezkedése miatt **Mátai csárda**-ként és **Mátai vendégfogadó**-ként ugyancsak említik a források, de egyszerűen **Vendégfogadó** néven is feltűnik. **Hortobágy-pusztai csárda** és **Hortobágyi csapszék** megjelölése szintén az elhelyezkedésére és funkciójára utal. — BÉRES 1975: 132, CzF., ÉGy., EKFT., GÖNCZY, HKFT., Hnt., Kis 1988: 26, 38, É. KISS 1975: 133, KOMJÁTHY 2006: 25, 172, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, PAPP 1997: 131, 2008: 145, PESTY 1864/10: 180a, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T9.DvT.220, T9.DvT.327, T9.DvT.505, T9.DvT.1431, T9.DvT.1505, T9.K.53, T9.SzmT.1, ZELIZY 1882: 7, ZOLTAI 1911: térkép. — T42-A2.

Hortobágyi-halastavak lásd **Hortobágyi-halastó**

Hortobágyi-halastó 2023: *Hortobágyi-halastó* ~ *Halastóujj-Öreg-tavak* ~ *Halastavak*, 2020: *Hortobágyi-halastó*, [2000]: *Hortobágyi-halastó*, 1996: *Hortobágy halastó*, 1987: *Hortobágyi Nagyhalastó*, 1984: *Hortobágyi-ha-*

lastó, *Halastó*, *Hortobágyi-Öreg-tavak*, 1981: *Hortobágyi-halastó*, 1975: *halastó*, *hortobágyi víztároló*, 1971: *Halastó*, 1964: *Hortobágyi halastavak*, 1950: *Halastó*, 1935: *Hortobágyi halastavak*, *Halastavak*, 1934: *Hortobágyi halastó*, 1911: *Halastó*, 1872: *Halas tó*. — Mesterséges halastó a határ északnyugati részén, a Csúnya-földön. A 2500 kat. hold területű tavat a 20. század elején fogságba esett orosz katonák közreműködésével öntözési céllal létesítették. A haltenyésztést 1916-ban kezdték meg benne. A Hortobágy folyóval lecsapolócsatornája, a Tonnás köti össze. Az élőnyelvben és a történeti forrásokban egyaránt számos névváltozata él. Ma említik **Halastói-Öreg-tavak**-nak és egyszerűen csak **Halastavak**-nak is. A forrásokban **Hortobágyi-Nagy-halastó**, **Halastó**, **Hortobágyi-Öreg-tavak**, **Hortobágyi-halastavak**, **Hortobágyi-halastó** és **Hortobágyi-víztároló** formákban is szerepel. Vö. Hortobágy-Halastó, Hortobágy 1. — BÉRES 1975: 140, CSÚVÁR 1987: 32, ECSI et al. 2020: 82, ÉGy., DUNKA 1996: 86, Kat., MoFnT. 1, MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 73, ÖTVÖS 1971: 55, PAPP 1997: 143, T.HNP2000, T9.K.53, ZOLTAI 1911: 11, 1935: 15, 26. — T17-G4H4.

Hortobágyi-Halastó lásd **Hortobágyi-Halastó**
Hortobágyi híd lásd **Kilenclyükú híd**

Hortobágyi Nagy csárda lásd **Hortobágyi csárda**

Hortobágyi-Nagy-halastó lásd **Hortobágyi-halastó**

Hortobágyi Nagy híd lásd **Fahíd**

Hortobágyi-Öreg-tavak lásd **Hortobágyi-halastó**

Hortobágyi-puszta lásd **Hortobágy 3**.

Hortobágyi-halastó Fotó: Civertan Grafikai Stúdió

Hortobágyi utca 2023: *Hortobágyi ucca* ~ *Hortobágy ucca*. — Utca a belterület központjában. Párhuzamos a József Attila utcával. A helybeliek gyakran nevezik **Hortobágy utcá**-nak. 1982 óta hivatalos neve *Hortobágyi utca*. — ÉGy. — T42-B2.

Hortobágyi-Város-tanya lásd **Város-tanya**

Hortobágyi-víztároló lásd **Hortobágyi-halastó**

Hortobágy-Kettős 1750: *Hortobágy kettős*. — Két, egymás mellett álló halom a határ északkeleti részén a balmazújvárosi határszélen. Nevét elhelyezkedése alapján kapta. — T1.S.70.100. — T20-A1.

Hortobágy-Máta lásd **Máta**

Hortobágy melléke lásd **Hortobágy 3.**

Hortobágy-puszta lásd **Hortobágy 3.**

Hortobágy-pusztai csárda lásd **Hortobágyi csárda**

Hortobágy-Százköblös lásd **Százköblös**

Hortobágy utca lásd **Hortobágyi utca**

Hortobágy-Város-tanya lásd **Város-tanya**

Hortobágy-víz lásd **Hortobágy 2.**

Hortobágy vize lásd **Hortobágy 2.**

Hort-puszta lásd **Hort, Nagy-Hort**

Hosszú-fenék 2023: *Hosszú-fenék*, 2020: *Hosszú-fenék*, 2008: *Hosszú-fenék*, 1976: *Hosszú-fenék*, 1964: *Hosszúfenék*, 1957: *Hosszúfenék*, 1941: *Fényes fenék*, 1935: *Hosszúfenék*, 1934: *Fényes fenék*, 1900: *Hosszú fenék*, 19. sz. vége: *Hosszú-fenék*, 1883: *Hosszúfenék*, 1883: *Hosszú fenék*, 1882: *Hosszúfenék*, 1864: *Hosszú fenék* | *Máta*. — Alacsonyabban fekvő vízállásos terület a határ nyugati részén, a Hortobágyi-halastó keleti oldalán. Nevét alakjáról kapta. Két térképes forráson **Fényes-fenék**-ként szerepel. E

megnevezés a vízfelszín csillogására, illetve esetleg a közeli Fényes-tóra utalhat. — ECSEDI et al. 2020: 82, ÉGy., HKFT., É. KISS 1975: 133, KOMJÁTHY 2006: 21, MaKF., OLÁH 1964: 73, PAPP 1976: 25, 2008: 27, PESTY 1864/10: 180a, T9.K.53, T9.Ny.76, ZELIZY 1882: 31, ZOLTAI 1935: 16. — T18-C2.

Hosszú-telek 1864: *Hosszútelek* | *Máta. Legelő rész*. — Legelő Mátán. Egy térképes forrás ábrázolása alapján a Kungyörgy-erdőtől északra, a Ludas-réttől pedig délre helyezkedik el. Nevét hosszan elnyúló alakja miatt kapta. Vö. Hosszú-telki-kút. — PESTY 1864/10: 180a, T9.K.53. — T18-B5.

Hosszú-telki-kút 1934: *Hosszútelki k[út]*. — Egykori kút Mátán, a Hosszú-telken állt. Ma már nincs meg. — T9.K.53. — T28-B1.

Hunyadi utca 2023: *Hunyadi ucca*. — Utca a település központjában, a Kossuth utcából nyílik. 1978 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-A2.

Iskola 2023: *Iskola* ~ *Általános iskola*. — A település központjában, a József Attila utca 1. szám alatt található iskola. Az intézmény hivatalos neve *Petőfi Sándor Általános Iskola*. Hívják **Általános iskolá**-nak is. — ÉGy. — T42-B2.

Istenföldje 1964: *Isten földje*, 1942: *Istenföldje*. — Szántóföld Nagy-Hort északi részén. Nevét a helyi hagyomány szerint az magyarázza, hogy jó termőföldje miatt Isten ajándékának vélték a gazdák. Ma már nem ismerik a nevet. — OLÁH 1964: 46, VARGA 1942: 29. — T20-D2.

Játszó csikók 2023: *Jáccóy csikóuk* ~ *Csikóus szobor*. — Szobor a belterület központjában, a Harminchármas úton található körforgalom középső részén. A műalkotást Györfi Lajos készítette 1990-ben. Néhány évvel ezelőtt állították mostani helyére, korábban a József Attila utca melletti füves területen állt. Hívják **Csikós szobor**-nak is. — ÉGy. — T42-A2.

Jebákné telke 1864: *Jebákné telke* | *Máta. Legelő rész*. — Egykori legelő Mátán. Pontos helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kapta a nevet. — PESTY 1864/10: 180a.

Jókai Mór utca 2023: *Jókaji Mór ucca* ~ *Jókaji ucca*. — Utca a belterületen, párhuzamos a Zoltai Lajos utcával. Hívják egyszerűen **Jókai utcá**-nak is. Hivatalos neve **Jókai Mór utca**. — ÉGy. — T42-B2.

Jókai utca lásd **Jókai Mór utca**

Jó pásztor ökumenikus templom
Fotó: Civertan Grafikai Stúdió

Jó pásztor lásd Jó pásztor ökumenikus templom

Jó pásztor ökumenikus templom 2023: *Jó pásztor ökumenikus templom ~ Jó pásztor ~ Templom | Déri János nevű hortobágyi lakos tervezte és építette.* — Vegyes felekezetű templom a belterület központjában a Petőfi téren. Alapkövét 2001-ben tették le. Hívják egyszerűen **Jó pásztor**-nak és **Templom**-nak is. — ÉGy. — T42-A2.

József Attila utca 2023: *József Atilla ucca.* — A Hortobágyi utcával párhuzamosan futó utca a település központjában. A belőle nyíló két kisebb zsákutca is ezt a nevet viseli. 1975 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-B2.

Juhakol 1934: *Júhakol.* — Egykori épület a határ északkeleti részén, az Almássy-tanyától nyugatra állt. Ma már nincs meg. — T9.K.53. — T20-C1.

Juhász-tanya lásd **Sáros-éri hodály**

Juhföld lásd **Juhjárás**

Juhfürösztő 1911: *juhúsztató*, 1836: A Hortobágy folyón felállított *juhfürösztő*. — Juhok fűrésztésére használatos hely a Hortobágy folyón. A 19. század első harmadában a Kilenclükü híd mellett volt használatban. Az egykor gerendákon álló építmény a Vásártér melletti partszakaszon nyúlt be a folyó vizébe. A juhot jellemzően nyírás előtt fűrésztötték meg. Ma már nincs meg. Egy történeti forrás *Juhúsztató*-ként említi, az ennek alapjául szolgáló földrajzi köznévi ugyan csak juhot fűrésztőhelye értelmű. — BÉRES 1974: 182, FKNT., ZOLTAI 1911: 23. — T42-A2.

A Juhfürösztő 1911-ben
Fotó: Magyar Nemzeti Digitális Archívum

Juhjárás 1938: *Juhjárás*, 1934: *Juhjárás*, 1914: *juhjárás*, 19. sz. vége: *Juhföld*. — A juhot legeltetésére kijelölt terület a határ keleti részén, a Harminchármas út és a Poros-hát között fekszik. Nevében a *járás* földrajzi köznévi 'legelőterület' jelentésű. Egy 19. századi térképes forrás **Juhföld** alakban említi. Ma már nem ismerik a nevet. — EcsEDI 1914: 116, FKNT., É. Kiss 1975: 133, T9.K.53, ZOLTAI 1938: 10. — T29-H2.

Juhníró hodályok lásd **Nyíró hodály**

Juhos-hát 2023: *Juhos-hát ~ Déjl-Darassa*, 2008: *Juhoshát*, 1971: *Juhosháton*, 1964: *Juhosné telekje*, 1938: *Juhos-telek, Juhosné-telekje*, 1934: *Juhos hát*, 1900: *Juhos telek*, 1899: *Juhos telek*, 1864: *Juhoss telek | Máta*. [1817]: *Juhosné Telekje*, 1810: *Juhos telek*, 1750: *Juhosné Telekje*, 18. sz.: *Juhosné Telekje*. — Rossz termőképességű földterület, juhlegelő a határ északi részén, a Hortobágy folyó és a Pap ere határolja. Számos juhodály áll a területén. Része a Juhos-háti-erdő. Hívják **Dél-Darassá**-nak is, mivel a balmazújvárosi határ *Darassa* nevű részétől délre található. Forrásokban hívják **Juhos-telek**-nek és **Juhosné telekjé**-nek is. Ez utóbbi elnevezések a terület egykori birtokosaira utalhatnak. Vö. Juhos-háti-kút. — ÉGy., OLÁH 1964: 33, PAPP 2008: 107, PESTY 1864/10: 180a, STERBETZ 1971: 48, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.100, T9.DvT.220, T9.DvT.391, T9.DvT.1505, T9.K.53, T9.Ny.76, ZOLTAI 1938: 26. — T19-E2.

Juhos-háti-erdő 2023: *Juhos-háti-erdő*, 1981: *Juhos-háti-erdő*, 1950: *Juhosháti erdő*, 19. sz. vége: *Juhosháti erdő*. — Akácerdő a határ északi részén a Juhos-háton. Lásd Juhos-háti-erdő

(Balmazújváros). — ÉGy., É. Kiss 1975: 133, MoFnT. 2/9, PAPP 1997: 173. — T19-E2.

Juhos-háti-kút 19. sz. vége: *Juhosháti kút*. — Egykori kút a határ északi részén a Juhos-háton. — É. Kiss 1975: 133. — T19-E2.

Juhosné telekje lásd **Juhos-hát**

Juhos-telek lásd **Juhos-hát**

Juhúsztató lásd **Juhfürösztő**

Kacsakeltető 2023: *Kacsakeltető* ~ *Kacsatelep* ~ *Libakeltető*. — Állattartó telep a belterület közelében, a Bivaly-halmi-tótól kissé északra. Hívják *Libakeltető*-nek és *Kacsatelep*-nek is. Valamennyi megnevezés az ott tartott állatokra utal. Ma már nem üzemel. — ÉGy. — T29-E2.

Kacsatelep lásd **Kacsakeltető**

Kadarcs–Karácsonyfoki-felfogócsatorna lásd **Karácsony-foki-csatorna**

Kadarcs–Karácsonyfoki-főcsatorna lásd **Karácsony-foki-csatorna**

Kajla lásd **Kajla-lapos**

Kajla-halom 1858: *Kaila halom*. — Halom a határ délnyugati részén, a Sáros-éri hodály mellett. Nevét minden bizonnyal a mellette fekvő Kajla-laposról kapta. — MKFT. — T34-C4.

Kajla-lapos 2023: *Kajla-lapos*, 2020: *Kajla-lapos*, [2000]: *Kajla*. — Alacsonyabban fekvő, lápos terület a település határának délnyugati részén Zámon, a Kondás-fenéktől délre. A név előtagjában a *kajla* 'görbe' jelentésű főnév a terület alakjára utal. Egy térképes forráson **Kajlá**-nak említik. Vö. **Kajla-halom**, **Kajla-telek**. — ECSEDI et al. 2020: 54, ÉGy., T.HNP2000, ÚMTsz. — T34-B4C3.

Kajla-telek 1864: *Kajlatelek* | *Zám. Legelő rész*. — Legelő Zámon, feltehetően a Kajla-lapos közelében. A névben a *telek* földrajzi köznév 'legelő' jelentésű. — FKnT., PESTY 1864/10: 181a.

Kanalas-kút 2023: *Kanalas-kút* | *Egy-ety csuprot hoz, láncon, rászerezve fogaskerékkel*. — Kút Mátán az Első-erdőtől északra. Különlegessége, hogy egy láncszerkezeten található kisebb kanallal meri a vizet, mely aztán egy csatornába, majd onnan a vályúba borul. — ÉGy. — T29-E1.

Kandra-halom 1964: *Kandrahalom*, 1938: *Féllaponyag*, *Kandra-halom*, 1911: *Féllaponyag*, *Kandrahalom*, 1864: *Felhalom*. — Halom Mátán

valahol az Árkus-ér mellett. A források szerint valós magassága a 20. század elején mindössze 1.7 méter volt. A név előtagja bizonytalan eredetű, esetleg a *Kandra* családnévvel lehet azonos. Magasságával összefüggésben a források **Féllaponyag** és **Féllalom** formában is említik. Ma már nem ismerik a nevet. Vö. **Kandra-kút**. — OLÁH 1964: 34, PESTY 1864/10: 179a, RMCsSz., ZOLTAI 1911: 11, 1938: 28. — T27-G4.

Kandra-kút 1883: *Kundar kút*, 1880: *Kundar kút*. — Egykori kút Zámon, a Tatár-ülésektől nyugatra állt. Ma a helyén a Csécs-mocsári-halastó van. A név előtagja bizonyára összefüggésbe hozható a kúttól nem messze álló **Kandra-halom**mal, így mindkét térképi forrásból származó itteni adat tévesen lejegyzett forma lehet. — HKFT., T9.Ny.54. — T27-E5.

Karácsony-fok 2023: *Karácsony-fok*, 2008: *Karácsony-fok*, [2000]: *Karácsony-fok*, 1978: *Karácsonyfok*, 1975: *Karácsony-fok*, 1971: *Karácsonyfok*, 1964: *Karácsonyfok*, 1950: *Karácsony-fok*, 1942: *Karácsonyfok*, 1941: *Karácsonyfok*, 1935: *Karácsonyfoka*, 1930: *Karácsony-fok*, 1926: *Karácsonyfoka*, 1914: *Karácson-fok*, 1906: *Karácsony-fok*, 1852: *Karácsonfok*, 1841: *Karácson Fok*, [1817]: *Karátson foka*, [1810]: *Karátson foka*, 1794: *Karácsony foka*, 1792: *Karácsony-fok*, 1792: *Karátson foka*, 1784: *Karácson-fok*, 1752: *Karátsony Foka*, 1750: *Karátsony foka*, 1750: *karátson foka*, 1748: *Canalis Karátson-foka*, 18. sz.: *Karátson-fok*. — Vízfolyás a határ keleti részén, a Hortobágy folyó jobb oldali mellékvíze. Egykor természetes medrét a 20. század elején öntözési céllal mélyítették ki. A falu területét Kónya és a balmazújvárosi András-telek határán hagyja el. A helybeliek a

Kajla-lapos

Fotó: Szilágyi Attila

Karácsony foka hármas ágáig tartó szakaszát nevezik így, az ettől keletre húzódó mesterséges szakaszára a *Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna* megnevezés használatos. A forrásokban kezdetben főként **Karácsony foka** formában volt jelen, ezt a 18. század végétől kezdődően váltotta fel a ma is használatos *Karácsony-fok* névforma. A névadás indítékát nem ismerjük, az előtag valószínűleg családnév lehet. A *fok* földrajzi köznévkéskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál’ jelentésben szerepel a névben. Vö. Karácsony-foki-csatorna, Karácsony-foki hodály, Karácsony-zug. Lásd Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna (Balmazújváros). — BÉRES 1974: 178, ECSI 1914: 62, ÉGy., FEKÉTÉNÉ 1988: 66, FKNT., É. KISS 1975: 133, MaKF., OLÁH 1964: 74, ÖTVÖS 1971: 53, PAPP 1997: 173, 2008: 27, SZEIFERT 1978: 52, T.HNP2000, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.96, T1.S.70.100, T1.S.70.117, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–117, T9.DvT.12, T9.DvT.64, T9.DvT.224, T9.DvT.391, T9.SzmT.1., T21.TK.1655, T21.TK.1969, VARGA 1942: 39, ZOLTAI 1926a: 31, 1935: 18. — T19-F4.

Karácsony foka lásd **Karácsony-fok**

Karácsony foka hármas ága lásd **Karácsony foka három ága**

Karácsony foka három ága 1841: *Karácson Foka hármas ága*, [1810]: *Karátson foka három ága*, 1792: *Karátsony foka három ága*, 1787: *Karátson foka három ága*. — A Karácsony-fok három ágra szakadó szakasza a Dinnyés déli részén. Egy forrásban **Karácsony foka hármas ága** formában szerepel. A névadatok valós tulajdonnévi használata kérdéses. — T1.S.70.114, T1.S.70.117, T9.DvT.224, T21.TK.1969. — T20-A4.

A Karácsony foka és a Karácsony foka három ága egy 1787. évi térképen (T1.S.70.114)

Karácsony-foki-csatorna 2023: *Karácsony-foki-csatorna*, 1984: *Kadarcs-Karácsonyfoki-főcsatorna*, *Kadarcs-Karácsonyfoki-felfogócsatorna*, 1981: *Kadarcs-Karácsonyfoki-főcsatorna*, 1903: *Kónya pusztai főcsatorna*, 19. sz. vége: *Karácsonyfoki-csatorna*. — Mesterséges csatorna, mely Balmazújváros határában ered, majd a Kónyai-halastavak mellett érkezik a település határába, és végül a Hortobágy folyóba torkollik. A helybeliek nyelvhasználatában e megnevezés a Karácsony foka három ágától Balmazújváros felé húzódó szakaszt jelöli, az ettől nyugatra folyó természetes vízszakaszra a *Karácsony-fok* megnevezés használatos. Forrásokban **Kadarcs–Karácsonyfoki-főcsatorna** és **Kadarcs–Karácsonyfoki-felfogócsatorna** névváltozatai is megjelennek, amelyek elsősorban a vízügyi szaknyelvben használatos megnevezések. Egy térképes forráson Kónya közelsége miatt **Kónya-pusztai-főcsatorna** alakban szerepel. — ÉGy., É. KISS 1975: 133, MoFnT. 1, MoFnT. 2/9, T1.S.118.719. — T20-B4.

Karácsony-foki hodály 2023: *Karácsony-foki hodály* ~ *Karácsony-foki-telep* ~ *Karácsony-foki-tanya*. — Állattartó telep a határ északkeleti részén a Karácsony-fok mellett, az egykori Hodály helyén. **Karácsony-foki-telep** és **Karácsony-foki-tanya** megnevezése ugyancsak használatban van. — ÉGy. — T19-G4.

Karácsony-foki-tanya lásd **Karácsony-foki hodály**

Karácsony-foki-telep lásd **Karácsony-foki hodály**

Karácsony-zug 1852: *Karácsony zug*. — Hátrész a belterületől északra a Hortobágy folyó mellett. Nevét a területet északról határoló Karácsony-fokról kapta. — T1.S.78.724/1–9. — T19-F4.

Karácsony-foki hodály

Fotó: Harangi Mária

Kékes 2023: *Kéikes, Kéikesre, kéikesi ~ Kéikes-pusztá*, [2000]: *Kékes*, 1981: *Kékesi-rész*. — Legelő a belterületől nyugatra, az Árkus-foki-csatorna északi oldalán terül el. Nevét a területén nagy számban előforduló csenkesz növény kék színe miatt kapta. Hívják **Kékes-pusztá**-nak is, e megnevezés *puszta* utótagja a hely füves jellegére utal. Egy ízben **Kékesi-rész** változatban is szerepel. — ÉGy., FKnt., MoFnT. 2/9, T.HNP2000. — T27-E1F1.

Kékes hodály 2023: *Kéikes hodáj ~ Kéikes-tanya*, 1973: *Kékeshodály*, 1962: *Kékeshodály*. — Egykori külterületi lakott hely, ma állattartó telep a határ nyugati részén, a Kékesen. A múlt század derekán építették. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. Hívják **Kékes-tanyá**-nak is. — ÉGy., Hnt. — T17-E5.

Kékesi-rész lásd **Kékes**

Kékes-pusztá lásd **Kékes**

Kékes-tanya lásd **Kékes hodály**

Kenderátó 2023: *Kenderátóy ~ Kenderlátóy ~ Kenderásztatóy*, 2008: *Kenderátó-tó | A zámiak hajdani kenderásztató tava a Kenderátó-tó*. [2000]: *Kender-átó*, 1976: *Kenderátó-tó*, 1935: *Kenderátó tó*, 1911: *Kenderátótó*, 1899: *Kenderátó*, 1883: *Kenderásztató*, 1882: *Kenderátó tó*, 1872: *Kenderátó*, 1810: *Kenderásztató*. — Egykori kenderásztató hely Zámon, közvetlenül a tiszafüredi határnál. A név a *kenderátó* 'kenderásztatásra használt hely főként álló-, esetleg folyóvízben' jelentésű földrajzi köznévből alakult. A név szemantikai tartalmának újraértelmezésével jött létre az élőnyelvben használatos **Kenderlátó** névforma. Történeti forrásokban **Kenderátó-tó** alakban is megjelenik. A **Kenderásztató** névforma a 19. század elejétől adatolható. Vö. *Kenderátó-fok*, *Kenderátó folyása*, *Kenderátó-halom*, *Kenderátói hodály*, *Kenderátói-kút*, *Kenderátó-lapos*. — ÉGy., FKnt., HKFT., Kat., PAPP 1976: 25, 2008: 26, T.HNP2000, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1911: 11, 1935: 19. — T34-A1B2.

Kenderátó folyása lásd **Szik-ér**

Kenderátó-halom lásd **Nagy-Kenderátó-halom**

Kenderátói hodály 2023: *Kenderátóujji hodáj*, 1987: *Kenderátói nagyhodály*. — Állattartó telep Zámon, a Kenderátó déli végénél. Korábban **Kenderátói nagy hodály** alakváltozatban is

szerepelt. Vö. *Kenderátói-kút*. — CSÚVÁR 1987: 23, ÉGy. — T34-B2.

Kenderátói-kút 2023: *Kenderátóujji-kút*, 1987: *Kenderátói kút*. — Gémeskút Zámon a Kenderátói hodálynál. Nevét elhelyezkedése alapján kapta. — CSÚVÁR 1987: 23, ÉGy. — T34-B2.

Kenderátói nagy hodály lásd **Kenderátói hodály**

Kenderátók 1964: *Kenderátók*, Nagy- és Kis-kenderátóhalom, 1938: *Kenderátók*, 1786: *Kenderátók*. — A Kis- és Nagy-Kenderásztató-halom együttes megnevezése. A nagy történeti múltú elnevezést ma már nem használják, csupán a két halom neve ismert külön-külön. — BÉRES 1974: 168, OLÁH 1964: 34, ZOLTAI 1938: 28. — T34-B1.

Kenderátó-laponyag lásd **Nagy-Kenderátó-halom**

Kenderátó-lapos 1864: *Kenderátó* kis és nagy *laposs* és halom. — A Kenderátó alacsonyabban fekvő részének megnevezése lehet. Pontos helyét nem ismerjük. Részai a Kis-Kenderátó-lapos és a Nagy-Kenderátó-lapos. — PESTY 1864/10: 181a.

Kenderátó-tó lásd **Kenderátó**

Kenderásztató lásd **Kenderátó**

Kenderlátó lásd **Kenderátó**

Kép-halom 1938: *Képhalom*, *Heverő-laponyag*, 1914: *Heverő laponyag*, 1911: *Heverő l[aponyag]*, 1864: *Képhalom | Zám. Egyes halom*. 1810: *Kép halom*, [1760 k.]: *Kép Halom*. — Halom Zámon a Csécs-halom közelében, valahol az Árkus-ér partján. Pontos helyét nem ismerjük. Talán valamelyik szentet ábrázoló kép állhatott rajta. Forrásokban **Heverő-laponyag**-ként is megjelenik. E megnevezés annak kapcsán kerülhetett – inkább csak a tudományos – nyelvhasználatba, hogy ZOLTAI LAJOS 1908-as régészeti feltárása során egy karcsontok nélküli, heverő emberi tetemet talált a halom közepén. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. — ECSEDI 1914: 47, PESTY 1864/10: 181a, T9.DvT.16, T9.DvT.220, ZOLTAI 1911: 13, 1938: 25.

Kerek-fenék lásd **Bogárzó 2**.

Kerek-tó 1941: *Kerek tó*, 1934: *Kerek tó*. — Vízállásos terület Máta és Zám határán, a Tornyidomb nyugati oldalában. 18–19. századi térképeken rendre feltüntetetik a vízállást, és az egykori helye ma is jól azonosítható. Alakjáról kapta a nevét. — MaKF., T9.K.53. — T28-D3.

Keserüerdő 2023: *Keserüerdő*, 1985: *Keserüerdő*, 1981: *Keserüerdő*, 1973: *Keserüerdő*, 1962: *Keserüerdő*. — Egykori külterületi lakott hely a határ nyugati részén, a Macska-telek és a Mészáros-tanya között. Nevét a mellette álló Keserü-erdőről kapta. Ma már nincsenek itt épületek. — ÉGy., Hnt., MoFnT. 2/9. — T28-B2.

Keserü-erdő 2023: *Keserü-erdő* ~ *Macska-telki-erdő* | *Keserűfű vout ott, kesernyéis, az állatok nem szerettek ot legelni, még megvan.* 1950: *Keserü erdő*, 1941: *Keserü-e[rdő]*, 1934: *Keserü e[rdő]*, 1914: *keserü-erdő*, 19. sz. vége: *Keserü erdő*. — Erdő a külterület nyugati részén Macska-telken, Kungyörgy közelében. A helybeliek szerint keserű ízű füve miatt nevezik így, amelyből az állatok nem szívesen legeltek. Az is elképzelhető, hogy a tőle valamivel keletre álló Keserü-kútról kapta a nevét. Elhelyezkedése miatt *Macska-telki-erdő*-nek is nevezik. Vö. Keserüerdő. — ECSEDI 1914: 54, ÉGy., É. KISS 1975: 133, MaKF., PAPP 1997: 132, T9.K.53. — T28-B2.

Keserü-halom lásd **Keserü-laponyag**

Keserü-kút 2023: *Keserü-kút*, 1975: *Keserükút*, 1957: *Keserü kút*, 1935: *Keserüvizű kút*, 1914: *keserü kút* | *Az úgynevezett keserü-erdő szélén a Debreczen — Füzesabonyi vasút baloldalán a hortobágyi hidhoz legközelebb eső erdőszélén esik.* 1911: *Keserükút*, 19. sz. vége: *Keserü kút*, 1899: *Keserü víz*. — Egykori kút a belterület közelében, a Macska-telek keleti végén. Ma már nincs meg. A források szerint nevét a szulfátvegyületekben gazdag, keserű ízű vizéről kapta. **Keserüvizű-kút** és **Keserü-víz** formában is előfordul. — BÉRES 1975: 141, ECSEDI 1914: 54, ÉGy., É. KISS 1975: 133, KOMJÁTHY 2006: 21–22, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: térkép, 1935: 19. — T28-D2.

Keserü-laponyag 1981: *Sáros-ér-halom*, 1964: *Keserülaponyag* vagy *Keserühalom*, 1941: *Sá-*

rosér-hlm. [halom], 1938: *Keserü-laponyag*, *Keserü-halom*, 1914: *Keserü l[aponyag]*, 1911: *Keserü l[aponyag]*, 1899: *Keserü laponyag*, 1883: *Sáros ér halom*, 1880: *Sáros ér halom*, 1872: *Keseri laponyog*, 1864: *Sáros ér és halom* | *Határvonalat képező vízfolyás partján egy egy domb.* 1858: *Sáros ér halom*, 1841: *Keserü Laponyag*, [1823 k.]: *Keserü halom*, 1783: *Keserü halom*, [1760 k.]: *Keserü Laponyag*, 1759: *Keserü Laponyag*. — Határjelző halom Zám nyugati szélén, közvetlenül a nagyiváni határ mellett. Nevében a *laponyag* földrajzi köznévv 'kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb' jelentésben szerepel. A név előtagjáról, a névadás indítékáról a források nem szólnak, de a településen több *Keserü* előtagú helynevet is ismerünk. A forrásokban **Keserü-halom** alakváltozatban is megjelenik. Hívják továbbá **Sáros-ér-halom**-nak is, mivel tőle kissé nyugatra folyik el a Sáros-ér. Ma már nem ismerik a nevet. — ECSEDI 1914: 47, EKFT., FKNT., HKFT., Kat., MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 35, PESTY 1864/10: 183b, T9.DvT.13, T9.DvT.16, T9.DvT.504, T9.DvT.1505, T9.Ny.54, T21. TK.1969, ZOLTAI 1911: 11, 1938: 29. — T34-A3.

Keserü-víz lásd **Keserü-kút**

Keserüvizű-kút lásd **Keserü-kút**

Kettős lásd **Kettős-halom**

Kettős-halom 1964: *Kettőshalom*, 1941: *Kettős hlm. [halom]*, 1938: *Kettős-halom*, 1935: *Kettős halom*, 1914: *Kettős h[alom]*, 1911: *Kettősh[alom]*, 1910: *Kettős h[alom]*, 1899: *Kettős halom*, 1883: *Kettős-halom*, 1883: *Kettős halom*, 1882: *Ketős*, 1865: *Kettőshalom* | *Az Árkos hidjától nem messze a Mátán van ily nevű halom, nevét magával hordja.* 1864: *Kettős halom* | *B[első] legelő.* 1858: *Kettős halom*, [1817]: *Kettős*, 1810: *Kettős halom*, 1783: *Kettős H[alom]*, 1752: *Kettős Halom*. — Két, egymástól mintegy 300

Kifli sor

Fotó: Harangi Mária

méterre álló halom a külterület nyugati részén, az Árkus hídjától kissé északkeletre. Néhány térképi forráson **Kettős** formában szerepel. A név a tőle néhány száz méterre északnyugatra fekvő Hármashalommal van kapcsolatban. Ma már nem ismerik a nevet. — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 27, ECSEDI 1914: 46, EKFT., HKFT., Kat., MaKF., MKFT., OLÁH 1964: 35, PESTY 1864/10: 181a, T9.DvT.12, T9.DvT.220, T9.DvT.391, T9.DvT.1505, T16.T.115, ZOLTAI 1911: 11, 1935: 31, 1938: 29. — T27-G4.

Kifli sor 2023: *Kifli sor*. — Kónya lakott területének északi része. Nevében a *sor* földrajzi köznévfő egyik oldalán beépített utca' értelmű. Jellegetes alakjáról kapta a nevét. — ÉGy., FKNT. — T20-B4.

Kilenclyukú híd 2023: *Kilenclyukú híd ~ Hid*, [2000]: *Kilenclyukú híd*, 1996: *Hortobágy hídjája*, 1981: *Kilenclyukú híd*, 1975: *kilenclyukú kőhíd, mátai híd | Hazánk legnagyobb közúti kőhídjája, amelynek tégláit helyben égették, s a monda szerint azért olyan tartós, mert a téglák közé kevert meszet tejjel oltották*. 1957: *Hortobágyi híd | Hortobágyi híd alatt, / Nyergelik a lovamat. / Én ülök a nyeregbe, / Rózsám meg az ölembe*. [Népdal], 1950: *hortobágyi híd*, 1865: *hortobágyi híd | E híd az 1830-diki nagy árvíz után épült, miután a 80 éves nagy fahídat a rohanó ár elsodorta. Innen legjobban belátható a puszta*. 1865: *Nagy híd*. — A történelmi Magyarország leghosszabb kőhídjája, a hortobágyi puszta egyik jelképe. Hossza 167 méter. Az első átkelőhely a 15–16. században fából készült, a mai híd közvetlen elődjének tekinthető, a későbbi, ugyancsak fából készült hidat pedig 1697-ben építették a fontos kereskedelmi és marhájáró útra. Debrecen városa a kőhíd megépítéséről 1827-ben döntött, mely Povolny Ferenc tervei szerint 1833-ban épült meg. A régi fahídat ugyancsak ebben az évben bontották el. A helyi hagyomány szerint az, hogy a kőhíd két vége kiszélesedik, a pusztai állathajtást szolgálta. A helybeliek **Híd**-nak is hívják. Forrásokban emellett számos további változata él: **Hortobágyi híd**, **Hortobágy hídjája**, **Mátai híd**, **Nagy híd** és **Kilenclyukú kőhíd** adatai is előfordulnak. Vö. Fahíd. — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 31, BÉRES 1975: 132, DUNKA 1996: 16, ÉGy., KOMJÁTHY 2006: 65, MoFNT. 2/9, PAPP 1997: 131, T.HNP2000, T9.DvT.1274. — T28-D2.

Kilenclyukú híd

Fotó: Szép Szilvia

Kilenclyukú kőhíd lásd **Kilenclyukú híd**
Kincses lásd **Kincses-fenek**

Kincses-domb lásd **Kincses-halom**

Kincses-fenek 2023: *Kincses-fenek ~ Kincses | Erről hallottam egy ojat, hogy azéj neveszték el Kincsesnek, mer a pástornak a gyereke, ahogy jáccot, talált egy ijen kereg gojót, és addig jáccot vele, amíg az nem lett arany színű, valószínű azéj let Kincses*. 2008: *Kincses-fenek*, [2000]: *Kincses-fenek*, 1976: *Kincses-fenek*, 1957: *Kincses-fenek*, 1935: *Kincses-fenek*, 1911: *Kincsesfenék*, 1899: *Kincsesfenék*, 1882: *Kincses fenék*, 1872: *Kincses fenék*, 1864: *Kincses telek v[agy] fenék | Zám. Legelő rész*. — Tószzerű mélyedés Zámon, a Pentezug és a Hortobágy folyó között, a Balla-kúttól északra fekszik. Nevét, melyben a *fenék* földrajzi köznévfő mélyebben fekvő vízállásos terület' értelmű, a mellette álló Kincses-halomról kapta. A helybeliek hívják egyszerűen **Kincses**-nek is, legkorábbi, 1864-ből való adatai szerint pedig **Kincses-telek** névváltozata is volt. E megnevezésben a *telek* földrajzi köznévfő 'legelő' jelentésű. Vö. Kincses kunyhó, Kincses-kút. — ÉGy., FKNT., Kat., KOMJÁTHY 2006: 22, PAPP 1976: 25, 2008: 27, PESTY 1864/10: 181a, T.HNP2000, T9.DvT.1505, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1911: 11, 1935: 20. — T35-G2.

Kincses-halom 2023: *Kincses-halom | Találtak kincseket ott, réigéizeti leleteket, arany ékszert*. 1981: *Kincses-domb*, 1964: *Kincseslaponyag*, 1941: *Kincses domb*, 1938: *Kincseslaponyag*, 1934: *Kincses domb*, 1910: *Kincses laponyag*, 1883: *Kincses laponyag*, 1858: *Kincses laponyag*, 1785: *Kincses-laponyag*, 1750: *Kincses-laponyag*. — Halom Zámon, a Kincses-fenek keleti oldalában, a Hortobágy folyó

közelében áll. A név előtagja bizonytalan eredetű: utalhat a halomban elrejtett kincsekre, de az is elképzelhető, hogy családnév. Forrásokban **Kincses-domb** és **Kincses-laponyag** formában is előfordul. Ez utóbbi megnevezésben a *laponyag* földrajzi köznévi 'kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb' jelentésű. — ÉGy., FKnt., HKFT., MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 35, T9.K.53, T16.T.115, ZOLTAI 1938: 30. — T35-G2.

Kincses hodály lásd **Kincses kunyhó**

Kincses kunyhó 2023: *Kincses kunyhó* ~ *Kincses hodáj*. — Oldalfalak nélküli, ún. lábonálló hodály a Pentezugban. A helybeliek szerint egy *Kincses* nevű emberé volt. Nevét valójában a mellette fekvő Kincses-fenékről kapta. Hívják **Kincses hodály**-nak is. — ÉGy. — T35-G2.

Kincses-kút 2023: *Kincses-kút*, [2000]: *Kincses-kút*, 1987: *Kincses kút*, 1981: *Kincses-kút*, 1934: *Kincses k[út]*. — Itatókút Zámon, a Kincses-fenéken, a Kincses kunyhó mellett áll. Ma is használják. — CsÚVÁR 1987: 25, ÉGy., MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T9.K.53. — T35-G2.

Kincses-laponyag lásd **Kincses-halom**

Kincses-telek lásd **Kincses-fenék**

Kis-Borsós 2023: *Kis-Borsós*, 2008: *Kis- és Nagy-Borsós-rét*, 1978: *Borsósi legelő*, 1941: *Kisborsós*, 1935: *Nagy- és Kisborsós*, 1934: *Kisborsós*, 1911: *Nagy- és Kisborsós*, 1899: *Kis Borsos lapos*, 1882: *Nagy és Kis Borsós*, *Nagy- és Kis-Borsós rétbé*, 1872: *Kis Borsos*, 1864: *Borsós kis* és *nagy* | *Árvíz kor nagy kiterjedésű mocsár*. 1823: *Kis Borsós Rét*, 1806: *K[is] Borsos rét*, 1799–1803: *Kis Borsos Rét*, 1792: *Kis Borsós rét*, 1787: *Kis Borsós Rét*, 1787: *Kis Borsós Rétye*, 1752: *Kis Borsós*. —

A Borsós-rét kisebbik, déli része, mely a Malomháztól keletre, a Borsós-laponyagtól pedig délre terül el. Egykor jóval vízenyősebb volt, ma legelőként használják. Neve, amely a 18. század végétől adatható, a Nagy-Borsós névvel áll korrelációban. Történeti források **Kis-Borsós-rét**, **Kis-Borsós rétje**, **Kis-Borsós-lapos** és **Borsósi-legelő** alakváltozatokban is említik. Egy-egy forrásban a *Borsós* névrész – talán tévesen – *Borsos* változatban szerepel. — ÉGy., Kat., LIPSZKY, Map., LIPSZKYMT., MaKF., PAPP 2008: 27, PESTY 1864/10: 177b, SZEIFERT 1978: 34, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T9.DvT.12, T9.DvT.487, T9.DvT.1505, T9.K.53, ZELIZY 1882: 29, 31, ZOLTAI 1911: 13, 1935: 7. — T29-H4.

Kis-Borsós-lapos lásd **Kis-Borsós**

Kis-Borsós-rét lásd **Kis-Borsós**

Kis-Borsós rétje lásd **Kis-Borsós**

Kis-Dinnyés lásd **Kis-Dinnyés-hát**

Kis-Dinnyés-hát 1841: *Kis-Dinnyés-hát*, 1760: *Kis Dinyés*, 1750: *Kis Dinyés*. — Magasabban fekvő hátsó terület a Dinnyés-fenék délnyugati oldalán. A Dinnyés-hát kisebbik része. Ma szántóföld. 18. századi források **Kis-Dinnyés** néven is említik. Vö. Nagy-Dinnyés-hát. — T1.S.11.450/2, T1.S.70.100, T21.TK.1969. — T20-B3.

Kísérleti-telep lásd **Rizsföldek**

Kis-Fekete-rét 1934: *Kis-fekete rét*. — A Fekete-rét nyugati, kisebbik fele a határ nyugati részén, a Hortobágy folyó és a Kungyörgy-tó között. Ma már nem ismerik a nevet. Vö. Nagy-Fekete-rét. — T9.K.53. — T28-B4.

Kis iskola lásd **Faluház**

Kis-Borsós

Fotó: Balla Dániel

Kis Karácsony foka 1792: *Kis Karátsony foka*, 1787: *Kis karátson foka*. — Kisebb vízfolyás a belterülettől északra, a Hortobágy folyóból a Karácsony-foktól kissé délre szakad ki. Nevét az magyarázza, hogy a Karácsony-fokhoz képest jóval keskenyebb. — T1.S.70.114, T1.S.70.117. — T19-F5.

Kis-Kenderátó lásd **Kis-Kenderátó-halom**

Kis-Kenderátó-halom 2023: *Kis-Kenderátó-halom*, 1987: *kis Kenderátó halom*, 1981: *Kis-Kenderátó-halom*, 1964: *Kenderátók*, Nagy- és *Kiskenderátóhalom*, 1941: *K[is]-Kenderátó-hlm. [halom]*, 1938: *Nagy- és Kiskenderátó-halom*, 1911: *Kis kenderátó h[alom]*, 1899: *Kis Kenderátó halom*, 1883: *Kis Kenderásztató halom*, 1872: *Kis kenderátó halom*, 1864: *Kenderátó kis és nagy laposs és halom*, 1865: *Kenderátó (Kis és Nagy)*, 1858: *Kis Kenderásztató halom*, 1844: *kis kenderátó halom*, [1760 k.]: *Kis Kenderátó*, 1759: *Kis Kenderátó*. — Halom Zámon, a Csécs-mocsári-halastótól délre, a Kenderátó déli végén. A *Kis*- előtag a Nagy-Kenderátó-halomhoz való viszonyítást fejezi ki. Ezek összefoglaló megnevezése volt a *Kenderátók*. **Kis-Kenderátó** és **Kis-Kenderásztató-halom** alakban is előfordul. — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 27, CSÚVÁR 1987: 23, ÉGy., HKFT., Kat., MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 34, PESTY 1864/10: 181a, T9.DvT.13, T9.DvT.16, T9.DvT.717, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: térkép, 1938: 28. — T34-B2.

Kis-Kenderátó-lapos 1864: *Kenderátó kis és nagy laposs és halom*. — A Kenderátó-lapos egyik része lehetett. Neve a Nagy-Kenderátó-lapos névvel van összefüggésben. — PESTY 1864/10: 181a.

Kis-Kenderásztató-halom lásd **Kis-Kenderátó-halom**

Kis-Köves-lapos lásd **Kun Pál kertje**

Kiskút 1930: *Kis kut*, 1911: *Kis Kut*, 19. sz. vége: *Kis kút*, 1883: *Kis kút*, 1872: *Kis kút*, 1841: *Kis Kút*. — Nagy kiterjedésű szántóföld, részben legelő a település határának északkeleti részén a Gát hátján, a Horti-fenek nyugati oldalán. Délről a Karácsony-fok határolja. Nevét vélhetően az egykor ezen a területen álló kút miatt kapta, amelyről azonban a források nem szólnak. — HKFT., Kat., É. KISS 1975: 133, T21.TK.1655, T21.TK.1969, ZOLTAI 1911: térkép. — T20-C2.

Kis-kút 1. 1883: *Kis kút*, 1880: *Kis kút*. — Egykori kút Zámon, Faluvégfalma keleti oldalán, az Árkus-ér partjának közelében. Nevét méretéről kapta, a közelében álló Nagy-kúthoz viszonyítva. Ma már nincs meg. Vö. Kutas-fenek. — HKFT., T9.Ny.54. — T34-D1.

Kis-kút 2. 1934: *Kis k[út]*. — Egykori kút Máttától délre. Ma már nem ismerik a nevet. — T9.K.53. — T28-D2.

Kis-kút 3. 1934: *Kis k[út]*. — Egykori kút a Nagy-Vókonya déli részén. Ma nem ismerik a nevet. — T9.K.53. — T20-B3.

Kis-ökörgulyakút 1934: *Kis ökörgulya k[út]*. — A gulya itatását szolgáló egykori kút az Ökör-földön, a Nagy-Borsóstól kissé délre. Ma már nem ismerik a nevet. — T9.K.53. — T29-G4.

Kis-Tatár-ülés lásd **Kis-Tatár-ülések**

Kis-Tatár-ülések 1964: *Kistatárülések*, 1938: *Kistatárülések*, 1914: *Kistatárülések*, 1911: *Nagy- és Kistatárülések*, 1864: *Tatárülés kis és nagy*, 1752: *Kistatárülések*, 1750: *Kistatárülések*. — Tizenhárom kisebb halom a határ nyugati részén, Zámon, a Nagy-Tatár-ülésektől mintegy 400 méterre délre. A Tatár-ülések része. Nevét az magyarázza, hogy a Nagy-Tatár-ülésekhez képest alacsonyabb halmokból áll. Egyes számban **Kis-Tatár-ülés** alakban is előfordul. — ECSEDI 1914: 43, OLÁH 1964: 43, PESTY 1864/10: 184a, ZOLTAI 1911: 13, 1938: 51, 52. — T27-F5.

Kis-telek 2023: *Kis-telek | Partosab réjsz a malomházi területen levőü réjten, legelőün, hodáj, istálóu van itt*. — Kisebb legelő a belterülettől délre, a Malomház közelében, a Hortobágy folyó partján fekszik. A *telek* földrajzi köznévi megnevezésben 'környezeténél magasabban fekvő, dús növényzetű, jó minőségű legelő' értelmű. — ÉGy., FKNT. — T28-D4.

Kis-Tornyai lásd **Kis-Tornyai-domb**

Kis-Tornyai-domb 2023: *Kis-Tornyai-domb ~ Kis-Tornyai*. — Kisebb, laposabb halom, juhlegelő a belterülettől délre a Zugban. Nevét az magyarázza, hogy a Tornyai-dombhoz viszonyítva kisebb méretű. Hívják egyszerűen **Kis-Tornyai**-nak is. — ÉGy. — T28-D3.

Kisvasút 2023: *Kisvasút ~ Lóuré*, 1988: *Lou-résín*. — 5 kilométer hosszú keskeny nyomtávú vasút a település északnyugati határában. Hortobágy-Halastó és a Kondás-tó déli vége között

húzódik. Egykor lóvontatású vasúti kocsikkal halszállításra használták, ma turisztikai célokat szolgál. Hívják **Lóré**-nak is, forrásokban pedig **Lórésin** formában is előfordul. Ez utóbbi megnevezések alapjául a *lóré* 'nyitott tehervagon' jelentésű főnév szolgált. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 89, ÚMTsz. — T17-H5.

Kis-Vókonya 2023: *Kis-Vóukonya*, [2000]: *Kis-Vókonya*, 1981: *Kis-Vókonya*, 1941: *Kisvókonya*, 1910: *Kis Vókonya p[usztja]*, 1903: *Kis Vókonya*, 1883: *K[is] Vókonya*, 1872: *Kis Vókonya*. — Legelő a Vókonya északi részén. Kisebb része Balmazújváros területére is átnyúlik. A név a Nagy-Vókonya nevével áll korrelációban. Egy 20. századi térképes forrás **Kis-Vókonya-pusztá**-ként tünteti fel. Lásd Kis-Vókonya (Balmazújváros). — ÉGy., HKFT., Kat., MaKF., MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T1.S.118.719, T16.T.115. — T11-F5.

Kis-Vókonya-pusztá lásd **Kis-Vókonya**

Klein-tanya lásd **Malom 1.**

Kocka-ér lásd **Fecske-fok**

Kocka ere lásd **Fecske-fok**

Kocka-kút lásd **Kocka kútja**

Kocka kútja 1964: *Kockakút*, 1938: *Kocka-kútja* | *A telken lévő nagy gémeskút is Kocka-kútja nevet viseli.* 1935: *Kocka kuttya*, 1914: *Koczka kútja*, 1899: *Koczka kút*. — Egykori kút a Kocka-telken. A források szerint a kút megépítését Kocka Pál debreceni polgár rendelte el. **Kocka-kút** formában is szerepel. Ma már nem ismerik a nevet. — ECSEDI 1914: 148, OLÁH 1964: 55, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1935: 20, 1938: 31. — T30-B2.

Kocka-telek 2023: *Kocka-telek*, 1988: *Kocka-telek*, 1978: *Kockatelep*, 1964: *Kockatelek*, 1942: *Kockatelek*, 1938: *Kockatelek*, 1935: *Kocka-telek*, 1865: *Kocka-telek*, 1864: *Koczka telek* | *Máta. Legelő rész.* 1860: *Koczka telek*, 1818 k.: *Kotzka Telek*, [1810]: *Kotzka Telek*, 1792: *Kotzka telek*, 1787: *Kotzka telek*, 1785: *Koczka Telek*, 1752: *Koczka telek*, *Kotzka Telek*, 1750: *Kotzka Telek*, 1748: *Kotzka telek*. — Legelő a település határának keleti részén, a balmazújvárosi határ közelében, a Nagy-Szálka-halomtól északnyugatra húzódik. A névadás indítéka bizonytalan. A források szerint az előtag Kocka Pál debreceni polgárra utal, aki a felsőjárású béresföldek,

Macs, Szentgyörgy és Zelemér inspektora volt. Személyéről és a megnevezett területtel való kapcsolatáról azonban a forrásokból nem tudunk meg többet. A *Kocka-telep* névforma bizonyára tévesztés eredménye. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 82, OLÁH 1964: 36, PESTY 1864/10: 181a, SZEIFERT 1978: 56, T1.S.70.100, T1.S.70.106, T1.S.70.117, T9.DvT.10, T9.DvT.12, T9.DvT.224, T9.DvT.1274, T9.SzmT.1, VARGA 1942: 31, ZOLTAI 1935: 13, 1938: 30. — T30-B2.

Kondás lásd **Kondás-fenék**

Kondás-fenék 2023: *Kondás-fenek* ~ *Kondás*, 2020: *Kondás*, 2008: *Kondás-fenék*, *Nagy-fenék*, [2000]: *Kondás-fenék*, *Kondás*, 1996: *Kondás-fenek*, 1992: *Kondásfenék*, *Kondás-feneknél*, 1981: *Kondás-fenék*, 1976: *Nagy-fenék*, 1975: *Kondás-fenék*, 1973: *Kondásfenék*, 1971: *Kondásfenék*, 1970: *Kondás-fenek*, *Nagy-fenek*, 1967: *Kondás-fenek*, 1964: *Nagyfenék*, 1941: *Kondásfenék*, 1935: *Nagyfenék*, 1911: *Nagyfenék*, 1908: *Nagy-fenék*, 19. sz. vége: *Kondásfenék*, *Nagy-fenék*, 1899: *Nagy fenék*, 1883: *Nagyfenék*, 1882: *Nagyfenék*, 1872: *Nagy-fenék*, 1810: *Nagyfenék*, 1792: *Nagy fenék*, 1782: *Nagy Fenék*, 1752: *Nagy Fenék*. — Alacsonyabban fekvő mocsaras terület a hortobágyi pusztá máta részén, a Hosszú-fenéktől kissé nyugatra. Nevét az magyarázza, hogy az egykor erősen zombékos terület vizét legeltetéssel lehetett visszatartani, ezért disznókondák legeltek rajta. Nevének utótagjaként a *fenék* földrajzi köznévfőnévnek, medernek, lapálnak a legmélyebb része vagy közepe' jelentésben szerepel. Hívják egyszerűen **Kondás**-nak is. Vízének mélysége miatt a források több ízben **Nagy-fenek**-nek nevezik. Vö. Kondás pallósr, Kondás-tó. — DUNKA 1996: 86, ECSEDI 1908: 28, ECSEDI et al. 2020: 92, ÉGy., FKNT., HKFT., Hnt., Kat., É. KISS 1975: 133, MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 75, ÖTVÖS 1971: 54, PAPP 1967: 141, 1976: 25, 1992: 63, 2008: 26, 27, PJFN. 34, STERBETZ 1971: 34, T.HNP2000, T1.S.70.117, T9.DvT.12, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, T16.T.427, ZELIZY 1882: 31, ZOLTAI 1911: 13, 1935: 25. — T18-B3.

Kondás-fenek-tó lásd **Kondás-tó**

Kondás pallósr 2023: *Kondás pallósr* ~ *Vízitanösvény*. — A Hortobágy egyik fontos vízimadár élőhelyének, a Hortobágyi-halastavaknak a megtekintésére szolgáló tanösvény, mely a

Kondás-tó déli végében húzódik. Funkciója alapján hívják *Vízi tanösvény*-nek is. — ÉGy. — T18-A2B2.

Kondás-tó 2023: *Kondás-tó*, 1981: *Kondás-fenéki-tó*. — Mesterséges tó a határ északnyugati részén, a Kondás-fenék nyugati oldalán létesült. Erre utal a *Kondás-fenéki-tó* névforma is. — ÉGy., MoFnT. 2/9. — T18-A2B2.

Kónya 2023: *Kónya*, *Kónyára*, *kónyaji*, *kónyasi* ~ *Kónyasi-rész*, 2008: *Kónya*, 1985: *Kónya*, 1981: *Kónya*, 1978: *Kónya*, 1971: *Kónya*, 1969: *Kónya*, *kónyasi* | *A kónyasi halastóba az ide jó fogás vouít*. 1964: *Kónya*, 1956: *Kónya*, 1942: *Kónya*, 1941: *Kónya*, 1934: *Kónya*, 1910: *Kónya*, 1903: *Kónya p[uszt]*, 19. sz. vége: *Kónya*, 1872: *Kónya*, 1864: *Kónya* | *Belső legelő*. — Külterületi lakott hely és határrész a belterülettől északkeletre. Árpádalmától a Hajós-erdő választja el. Ma mintegy harminc lakosa van. Nevének eredete bizonytalan. Elképzelhető, hogy családnévből alakult, ugyanakkor a családnévhez is alapul szolgáló *konya* 'lekonyuló, kajla fülű' jelentésű közszóbol is létrejöhetett. Hívják *Kónyasi-rész*-nek is, illetve régebbi forrásokban *Kónya-puszt*-ként is feltűnik. Vö. *Kónyai-halastavak*, *Kónya kútja*, *Kónya-pusztai-főcsatorna*, *Kónyasi kövesút*, *Kónyasi vasútállomás*, *Öreg-Kónya*. — ÉGy., ÉrtSz., Hnt., Kat., É. KISS 1969: 382, 1975: 133, MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 47, ÖTVÖS 1971: 54, PAPP 2008: 113, PESTY 1864/10: 181a, RMCsSz., SZEIFERT 1978: 56, 57, T1.S.118.719, T9.K.53, T16.T.115, ÚMTsz., VARGA 1942: 20. — T20-B5D3.

Kónya

Fotó: Harangi Mária

Kónyai-halastavak 2023: *Kónyaji-halastavak* ~ *Kónyaji-halastó* ~ *Kónyaji-tavak*, 2008: *Öregtó*, [2000]: *Kónyai-halastavak*, 1996: *Kónyai tó*, *Öreg tavak*, 1981: *Kónyai-halastavak*, 1969: *Kónyasi halastó*. — Több, különálló medencéből kialakított mesterséges tó Kónya keleti részén, a Debrecen–Füzesabony-vasútvonal mellett. Hívják *Kónya(s)i-halastó*-nak, *Kónyai-tó*-nak és *Kónyai-tavak*-nak is. Valamennyi megnevezését elhelyezkedése miatt kapta. Forrásokban *Öreg-tó*-nak és *Öreg-tavak*-nak is nevezik, ezek a formák az Öreg-Kónya névvel állnak kapcsolatban. — DUNKA 1996: 84, ÉGy., É. KISS 1969: 383, MoFnT. 2/9, PAPP 2008: 28, T.HNP2000. — T20-C5.

Kónyai-halastó lásd *Kónyai-halastavak*

Kónyai kövesút lásd *Kónyasi kövesút*

Kónyai-tavak lásd *Kónyai-halastavak*

Kónyai-tó lásd *Kónyai-halastavak*

Kónya kútja 1792: *Kónya kúttya*, 1787: *Kónya Kúttya*. — Egykori kút Kónyán, a lakott területtől kissé délre, a Dankó-fenék déli részén állt. A 20. század derekán még megvolt. A név előtagja talán személynév lehet. — T1.S.70.114, T1.S.70.117. — T20-B5.

Kónya-major lásd *Öreg-Kónya*

Kónya-puszt lásd *Kónya*

Kónya-pusztai-főcsatorna lásd *Karácsony-foki-csatorna*

Kónyasi-halastó lásd *Kónyai-halastavak*

Kónyasi kövesút 2023: *Kónyasi kövesút* ~ *Kónyaji kövesút* ~ *Kónyasi út*. — Kónyára vezető szilárd burkolatú út a határ keleti részén, a belterület mellett a Borsósi útból nyílik, majd Árpádhalma mellett halad el. Hívják *Kónyai kövesút*-nak és *Kónyasi út*-nak is. — ÉGy. — T29-G1.

Kónyasi-rész lásd *Kónya*

Kónyasi út lásd *Kónyasi kövesút*

Kónyasi vasútállomás 2023: *Kónyasi vasútállomás*, 1941: *Kónya v.m. [vasúti megállóhely]*. — Vasúti megállóhely a Debrecen–Füzesabony-vasútvonalon, Kónya déli részén a Kónyai-halastavaktól nyugatra található. Hivatalos neve *Kónya vasúti megállóhely*. — ÉGy., MaKF. — T30-B1.

Kónya-tanya lásd *Öreg-Kónya*

Kónya vasúti megállóhely lásd *Kónyasi vasútállomás*

Kopasz báró-tanya 1988: *Kopaszbárou-tanya*. — Egykori tanya a Nagy-Horton. Pontos helyét nem ismerjük. A források szerint nevét tulajdonosáról kapta, aki télen is kalap nélkül járt. Ma már nincs meg, elbontották, és a nevét sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 83.

Kos-erdei hodály lásd **Koshodály**

Kos-erdő 2023: *Kos-erdőü*, 1981: *Kos-erdő*, 1950: *Kos erdő*, 1934: *Koserdő*. — Erdő a Poros-háton. Nevét a mellette álló Koshodályról kapta. — ÉGy., MoFnT. 2/9, PAPP 1997: 173, T9.K.53. — T29-F1.

Kosföld 1957: *Kosföld*, 1950: *Kosföld*. — Koslegelő a település határának északkeleti részén, a Koshodály mellett. — KOMJÁTHY 2006: 22, PAPP 1997: 173. — T29-F1.

Koshodály 2023: *Koshodáj ~ Kos-erdeji hodáj*, 1941: *Koshodály*, 1934: *Koshodály*. — Állattartó telep a belterületől északkeletre, Árpádalmától nyugatra, a Poros-háton. A vele szomszédos terület miatt hívják **Kos-erdei hodály**-nak is. — ÉGy., MaKF., T9.K.53. — T29-F1.

Kosjárás 1934: *Kosjárás*. — A hím juhok legeltetésére kijelölt terület a határ keleti részén, Árpádalmától délre fekszik. A járás földrajzi köznévv e megnevezésben legelőterület jelentésű. — FKNT., T9.K.53. — T29-G1.

Kossuth utca 2023: *Kosút ucca ~ Főü út ~ Főü ucca*. — A Hortobágyi csárdától induló és északkeleti irányban a Dékány közig húzódó utca, a település központi utcája. Ennek megfelelően **Fő utca**-nak és **Főút**-nak is nevezik. 1982 óta hivatalos neve **Kossuth utca**. — ÉGy. — T42-A2.

Kovács Pál-tanya 1883: *Kovács Pál tn. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának nyugati részén az Árkus helyén. Tulajdonosáról kapta a nevét. — HKFT. — T27-E4.

Kőkunyhó lásd **Pecze-kunyhó**

Kölcsey Ferenc utca 2023: *Kölcseji Ferenc ucca*. — A Czinege János utcából nyíló utca, párhuzamos az Ecsedi István utcával. 1981 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-C2.

Kövér-tanya 1941: *Kövér-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a határ déli részén, a Sáros-ér mellett, a Szekeres-zugban állt. Ma már nincs meg, a helyén műveletlen terület van. Tulajdonosáról kapta a nevét. — MaKF. — T34-D5.

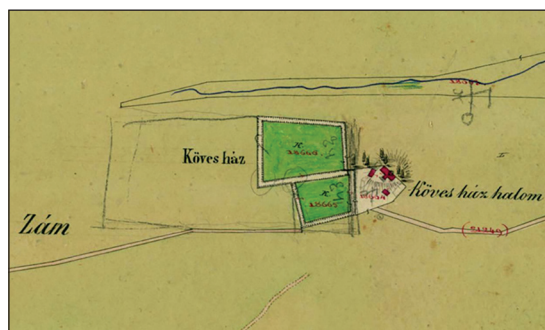
Köves-halom 1981: *Köves-halom*, 1964: *Köveshalom*, 1941: *Köves hlm. [halom]*, 1938:

Köveshalom, Köveshalmon, 1935: *Köveshalom, kövesházi halom* | *A zámi oldalon emelkedik a kövesházi halom, vagy Köveshalom, hihetőleg a középkori Szabolcsfalva kápolnájának helye, noha Szabolcsok nevű halmok a Sáros déli partján állanak*. 1914: *Köveshalom*, 1911: *Kövesház[alom]*, *Köveshalom*, 1899: *Köves halom*, 1882: *Kövesház halom*, 1872: *Köves ház halom*, 1865: *Köveshalom*, 1864: *Köves halom*, 1858: *Köves-halom*, 1810: *Kun Pál kerti halom*, 1783: *Körves-halom*, 1759: *Köves Halom*, 1750: *Köveshalom*. — Halom Zámon, az Árkus-értől nyugatra, a Köves ház mellett. A név előtagja a halom talajának jellegzetességére utal, amely esetleg ott maradt épületmaradványok nyomát őrzi. Forrásokban **Köves házi halom** és **Köves ház halom** formában is megjelenik. A Kun Pál kertje közelsége miatt a források egy ízben **Kun Pál-kerti-halom**-ként említik. Ma már nem ismerik a nevet. — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 29, ECSEDI 1914: 46, EKFT., Kat., MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 36, PESTY 1864/10: 181b, T9.DvT.13, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, ZELIZY 1882: 6, ZOLTAI 1911: 11, 1935: 28, 1938: 25, 33. — T35-E4.

Köves ház 2023: *Köves ház ~ Köves háza*, 1975: *Kövesház*, 1941: *Kövesház*, 1938: *Kövesház*, 1911: *Kövesház*, 1899: *Kövesház*, 1886: *Kövesház*, 1883: *Köves ház*, 1883: *Kövesház*, 1872: *Köves ház*. — Egykori épület Zámon, a Köves-halom szomszédságában. Nevét minden bizonnyal a mellette álló Köves-halomról kapta. Hívják **Köves házá**-nak is. Vö. Köves házi híd, Köves házi erdő, Köves házi hodály, Köves házi kút. — BÉRES 1975: 141, ÉGy., GÖNCZY, HKFT., Kat., MaKF., T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: térkép, 1938: 33. — T35-E4.

Köves háza lásd **Köves ház**

Köves ház halom lásd **Köves-halom**

A Köves-halom és a Köves ház egy 1872. évi térképen (Kat.)

Kungyörgy

Fotó: Harangi Mária

Köves házi erdő 2023: *Köves házi erdőü*, 1950: *Kövesházi erdő*. — Kisebb telepített erdő Zámon, a Köves háztól kissé keletre fekszik. — ÉGy., PAPP 1997: 173. — T35-F4.

Köves házi halom lásd **Köves-halom**

Köves házi híd 2023: *Köves házi híd*. — Az Árkus-ér hídja Zámon a Köves háztól délre. — ÉGy. — T35-E4.

Köves házi hodály 2023: *Köves házi hodáj*. — Épület Zámon, Köves háztól keletre az Árkus-ér közelében található. — ÉGy. — T35-E4.

Köves házi kút lásd **Árkus-éri-kút 1.**

Közép-fok 1864: *Közép fok | Mátá. Árvizkori folyás*. — Egykori időszakos ér a hortobágyi pusztá mátai részén. Pontos helyét nem ismerjük. Neve a hely viszonyított helyzetét fejezhetette ki. — PESTY 1864/10: 181b.

Közép-Hármas lásd **Középső-halom**

Közép-Hármas-halom lásd **Középső-halom**

Középső-halom 2023: *Középsőü-halom*, 1941: *Közép-hármashalom*, 1938: *Belső-, Középső- és Külső-hármas*, 1914: *Középső hármashalom*, 1899: *Közép Hármas*, 1883: *Belső-, Középső-, Külső-hármas*. — Halom a település határának nyugati részén, az Akadémiai-tavaktól kissé délre. Nevét az magyarázza, hogy az együttesen *Hármas-halom*-nak nevezett három, egymástól egy-egy kilométernyire fekvő kiemelkedés közül ez a középső. A név a *Belső-halom* és a *Külső-halom* nevekkal áll kapcsolatban. Forrásokban *Középső-Hármas-halom* és *Közép-Hármas-halom*, valamint *Középső-Hármas* és *Közép-Hármas* formában is előfordul. — ECSEDI 1914: 46, ÉGy. MaKF., T9.DvT.1505, ZOLTAI 1938: 24. — T27-G3.

Középső-Hármas lásd **Középső-halom**

Középső-Hármas-halom lásd **Középső-halom**

Közép-telki-kút 1883: *Középtelki kút*, 1880: *Középtelki kút*. — Egykori gémeskút a határ délnyugati részén, Faluvéghalmától kissé nyugatra. Nevét az magyarázza, hogy a Kis- és Nagy-Kenderátó-halom között helyezkedett el. Ma már nincs meg. — HKFT., T9.Ny.54. — T34-C1.

Közös-kút 1934: *Közös kút*. — Egykori itatókút a település határának nyugati részén a Kungyörgy-erdőtől délre. Ma már nincs meg. A név előtagja arra utal, hogy a kutat mindenki használhatta. — T9.K.53. — T28-B1.

Községháza 2023: *Kössékháza*. — Hivatali épület a József Attila utcában. — ÉGy. — T42-B2.

Kun Béla utca lásd **Erdei Ferenc utca**

Kungyörgy 2023: *Kungyörgy, Kungyörgyre, kungyörgyi ~ Kungyörgyi-telep ~ Kungyörgy-major ~ Kungyörty-telek*, 2008: *Kungyörgy*, [2000]: *Kungyörgy, Kun György tp. [telep]*, 1987: *Kungyörgy*, 1985: *Kungyörgytelep*, 1981: *Kun György telep*, 1975: *Kungyörgy*, 1973: *Kungyörgytelep*, 1956: *Kun György-tanya*, 1911: *Kungyörgy, Kungyörgyi járás*, 1883: *Kun györgy*. — Külterületi lakott hely a határ nyugati részén, Hortobágy-Halastótól keletre. Nevét a közelében álló Kungyörgy-laponyagról kaphatta. Ma mintegy 10 fő lakja. Hívják *Kungyörgyi-telep*-nek, *Kungyörgy-telek*-nek és *Kungyörgy-major*-nak is. Forrásokban *Kungyörgy-telep*, *Kungyörgy-tanya* és *Kungyörgyi-járas* formában is megjelenik. Ez utóbbi névváltozatban a *járas* földrajzi köznévv 'lejelőterület' jelentésű. Vö. Kungyörgy-erdő, Kungyörgyi-csikónevelő-telep, Kungyörgy-tó. — BÉRES 1975: 141, CsÚVÁR 1987: 1, 34, ÉGy., FKNT., HKFT., Hnt., MoFnT. 2/9, PAPP 2008: 37, 113, T.HNP2000, ZOLTAI 1911: 12, térkép. — T28-B1.

Kungyörgy-erdő 1950: *Kun György* (vagy *Kungyörgy*) *erdő*, 1941: *Kun György-e[rdő]*, 1934: *Kun György e[rdő]*, 1910: *Kun György erdő*,

19. sz. vége: *Kunyörgy e[rdő]*, 1883: *Kunyo György erdő*. — Egykori erdő a mai Kunyörgy helyén. A 20. század derekán vágták ki. Ma már nem ismerik a nevet. — HKFT., É. Kiss 1975: 133, MaKF., PAPP 1997: 143, 173, T9.K.53, T16.T.115. — T28-B1.

Kunyörgy-halom lásd **Kunyörgy-laponyag**
Kunyörgyi-csikónevelő-telep 2023: *Kunyörgyi-csikónevelő-telep*. — Állattartó telep Kunyörgyön. — ÉGy. — T28-B1.

Kunyörgyi-csikónevelő-telep Fotó: Harangi Mária

Kunyörgyi-halom lásd **Kunyörgy-laponyag**
Kunyörgyi-járás lásd **Kunyörgy**
Kunyörgyi-tavak lásd **Kunyörgy-tó**
Kunyörgyi-telep lásd **Kunyörgy**
Kunyörgyi-tó lásd **Kunyörgy-tó**
Kunyörgy-laponyag 1964: *Kunyörgylaponyag*, 1941: *Kun György-hlm. [halom]*, 1938: *Kun György-laponyagja*, 1934: *Kún György hlm. [halom]*, 1914: *Kunyörgyhalom*, 1911: *Kunyörgyh[alom]*, 1899: *Kún György halom*, 1883: *Kun György-halom*, 1872: *Kun Györgyi halom*, 1864: *Kún György laponyag | Máta. Egyes dombocska*. 1858: *Kun laponyag*, 1810: *Kun György laponyag*, 1752: *Kun György-laponyagja*, 1752: *Kún György Laponyag*. — Halom Kunyörgyön, a Kunyörgy-tótól északra. Nevét bizonyára egy *Kun György* nevű személyről kapta, arról azonban, hogy ez a személy milyen kapcsolatban volt a halommal, nem szólnak a források. Az elnevezés utótagjaként a *laponyag* földrajzi köznév 'kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb' jelentésű a névben. Forrásokban **Kunyörgy laponyagja**, **Kunyörgy-halom**, **Kunyörgyi-halom** és **Kun-laponyag** formában is megjelenik. A nagy történelmi múltú nevet

ma már nem ismerik. — FKNT., HERMAN 1914: 271, Kat., MaKF., MKFT., OLÁH 1964: 37, PESTY 1864/10: 181b, T9.DvT.12, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, T9.K.53, ZOLTAI 1911: 12, 1938: 34. — T28-B2.

Kunyörgy laponyagja lásd **Kunyörgy-laponyag**

Kunyörgy-major lásd **Kunyörgy**

Kunyörgy-tanya lásd **Kunyörgy**

Kunyörgy tava lásd **Kunyörgy-tó**

Kunyörgy-telek lásd **Kunyörgy**

Kunyörgy-telep lásd **Kunyörgy**

Kunyörgy-tó 2023: *Kunyörty-tóu ~ Kunyörgyi-tavak*, 2020: *Kun György-tó*, 2008: *Kunyörgy tava*, [2000]: *Kun György-tó*, 1996: *Kunyörgyi tó*, 1984: *Kun György-tó*, 1981: *Kun György tó*, 1971: *Kunyörgy-tava*, 1964: *Kunyörgytó*, 1941: *Kun György-tó*, 1935: *Kunyörgy tava*, *Kun György tava*, 1914: *Kun György-tava*, 1911: *Kunyörgytava*, 19. sz. vége: *Kun György tava*, 1883: *Kunyörgy-tó*, 1883: *Kun György tó*, 1858: *Fekete rét*. — Tó a település határának nyugati részén, Kunyörgytől délre. Hívják **Kunyörgyi-tavak**-nak is, mivel két elkülönülő egységből áll. Forrásokban **Kunyörgyi-tó**, **Kunyörgy tava** alakban is előfordul. Korábbi neve **Fekete-rét** lehetett, ez a megnevezés – melynek utótagjaként a *rét* földrajzi köznév 'vizinövényekkel benőtt, lápos, mocsaras, vizenyős terület' értelmű – a víz, illetve a benne található vizenövények sötét színére utal. Vö. Fekete-rét 1. — DUNKA 1996: 84, ECEDEI 1914: 21, ECEDEI et al. 2020: 144, ÉGy., FKNT., HKFT., É. Kiss 1975: 133, MaKF., MKFT., MoFnT. 1, MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 75, PAPP 2008: 26, STERBETZ 1971: 36, T.HNP2000, ZOLTAI 1911: 12, 1935: 19, 22. — T28-A4.

Kun-laponyag lásd **Kunyörgy-laponyag**

Kun Pál-kerti-halom lásd **Köves-halom**

Kun Pál kertje 1935: *Kun Pál kertje*, 1864: *Kúnpál kertje v. kis köves laposs | Vizenyős rétek közötti elmelkedett terület*. 1759: *Kun Pál Kerti*, 1752: *Kún Pál Kerti*. — Egykori kert a Holt-Árkus mellett. Nevét minden bizonnyal tulajdonosáról kapta. **Kis-Köves-lapos** néven is említik. E megnevezésben a *lapos* földrajzi köznév a terület alacsony fekvésére utal. A nagy történelmi múltú nevet ma már nem ismerik. Vö. Kun Pál-kert-halom. — FKNT., PESTY 1864/10:

181b, T9.DvT.12, T9.DvT.13, ZOLTAI 1935: 14. — T27-F4.

Kun-telek 2023: *Kun-telek*, [2000]: *Kuntelek*, 1973: *Kuntelek*, 1962: *Kuntelek*. — Egykori külterületi lakott hely, ma kisebb legelő a belterületől délre, a Beke-fenéktől nyugatra. A név előtagjára, annak indítékára vonatkozóan nincsenek ismereteink. A helybeliek szerint *Kun* nevű személy tulajdona lehetett. A *telek* földrajzi köznévv e megnevezésben 'környezeténél magasabban fekvő, dús növényzetű, jó minőségű legelő' jelentésű. Vö. Kun-telki hodály. — ÉGy., FKnt., Hnt., T.HNP2000. — T29-F5.

Kun-telki hodály 2023: *Kun-telki hodály*. — Állattartó épület a belterületől délre a Kun-telken. — ÉGy. — T29-F4.

Kurva-kút lásd **Céda-kút**

Kurvás 2023: *Kurvás* | *A Hortobágyi csárdából a betyárok lóháton odáig vitték ki a csajokat, és ott intézték el a dolgokat*. — Legelő a belterületől kissé délnyugatra, a Kungyörgy-tó felé keletre. A név az ott történt eseményre utal. Területén áll a Kurva-kút. — ÉGy. — T28-C3.

Kutas-fenek 2008: *Kutas-fenek*, 1976: *Kutas-fenek*, 1941: *Kutas fenék*, 1934: *Kutas fenék*, 1911: *Kutasfenék*, 19. sz. vége: *Kutas fenék*, 1899: *Kutas fenék*, 1882: *Kutas fenék*. — Alacsonyabban fekvő szikes terület Zámon, Faluvégfalma keleti oldalán. Nevét a területén egykor álló kutakról kapta. Az elnevezés utótagjaként a *fenék* földrajzi köznévv 'mélyebben fekvő vízállásos terület' értelmű. Vö. Kis-kút, Nagy-kút. — FKnt., É. Kiss 1975: 133, MaKF., PAPP 1976: 25, 2008: 27, T9.DvT.1505, T9.K.53, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1911: 12. — T35-E1F1.

Kút-fenek 2008: *Kút-fenek* | *A pásztorember különbséget tesz fenék és lapos közt. A fenék szélvájta mélyedés, a víz többnyire megmarad benne, tiszta és apró halak élőhelye*. 1976: *Kút-fenek*, 1941: *Kút-fenek*, 1935: *Kút-fenek*, 1934: *Kút fenék*, 19. sz. vége: *Kút-fenek*, 1899: *Kút fenék*, 1883: *Kút-fenek*, 1883: *Kút fenék*. — Alacsonyabban fekvő vízállásos terület Mátán. A Ludas-rét keleti oldalán, a Rác-lapostól északra húzódik. Nevét a területén egykor álló kutakról kapta. Az elnevezés utótagjaként a *fenék* földrajzi köznévv 'mélyebben fekvő vízállásos terület' jelentésű. Vö. Vén-kút, Vince-kút. — FKnt., HKFT., É. Kiss 1975: 133, MaKF., PAPP 1976:

25, 2008: 27, T9.DvT.1505, T9.K.53, ZOLTAI 1935: 23. — T18-D4.

Kútgödör 1988: *Kút-gödör*, 1978: *Kutgödör*, 1785: *Kút-gödör*, *Kut Gödör*, 1759: *Kút Gödör*, 1750: *Kút gödör*, 1748: *Kut Gödör*, *Kút Gödör*. — Egykori gödör a település határának keleti részén, a Nagy-Szálka-halomtól nyugatra. Ma már nincs meg, betemették, és az elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 87, SZEIFERT 1978: 57, T1.S.70.100, T9.DvT.13, T9.SzmT.1, T9.SzmT.8. — T30-B2.

Külső-halom 2023: *Külső-halom*, 1941: *Külső-hármashalom*, 1938: *Belső-, Középső- és Külső-hármas*, 1899: *Külső Hármas*, 1883: *Belső-, Középső-, Külső-hármas*. — Halom Zámon, a Hármas-fenéktől északra. Nevét az magyarázza, hogy az együttesen *Hármas-halom*-nak nevezett három, egymástól egy-egy kilométernyire fekvő kiemelkedés közül ez esik legtávolabb a puszta központjától. A név a *Belső-halom* és a *Középső-halom* nevekkkel áll kapcsolatban. Forrásokban *Külső-Hármas* és *Külső-Hármas-halom* alakban is szerepel. — ÉGy., MaKF., T9.DvT.1505, ZOLTAI 1938: 24. — T27-F2.

Külső-Hármas lásd **Külső-halom**

Külső-Hármas-halom lásd **Külső-halom**

Lajter-kút 1987: *Lajter kút*. — Egykori kút a Pentezugban, a Lajter-tanya mellett. Pontos helye ismeretlen. Ma már nem ismerik a nevet. — Csúvár 1987: 26.

Lajter-tanya 1987: *Lajter tanya*. — Egykori tanya a Pentezugban. Már a 20. század utolsó harmadában is elhagyatott volt. Ma már nem ismerik a nevet. — Csúvár 1987: 26.

Lecsapolócsatorna lásd **Tonnás**

Legelő 1837: *Legelő*. — Legelő a belterületől délre, a Malomháztól kissé keletre terült el. — T9.DvT.643. — T29-F4.

Liba-ér 2023: *Liba-ér*. — Kisebb ér, mely a Hortobágyból a Zámi-foktól kissé délre szakad ki. Nevét az ott nagy számban előforduló vadlibákról kaphatta. — ÉGy. — T35-H1.

Libakeltető lásd **Kacsakeltető**

Liba-lapos 1864: *Libatelek és laposs* | *Zám. Nagyterületű vízenyős legelő*. — A Liba-telek alacsonyabban fekvő része lehetett. Pontos helyét nem ismerjük. — PESTY 1864/10: 181b.

Liba-telek 1864: *Libatelek* és laposs | *Zám. Nagyterületű vízenyős legelő.* — Egykori vízenyős legelő Zámon, vélhetően a mai Liba-ér közelében. — PESTY 1864/10: 181b.

Listia Mendi-tanya lásd **Öreg-Kónya**

Lóré lásd **Kisvasút**

Lórésín lásd **Kisvasút**

Lovásfalu lásd **Epona**

Lovas-tanya lásd **Máta**

Ludas lásd **Ludas-rét**

Ludas-fenek 2008: *Ludas-fenek*, 1864: *Lúdas fenék* 's laposs | *Mátán.* — A Ludas-rét alacsonyabban fekvő része. A *fenék* földrajzi köznévi 'mélyebben fekvő vízállásos terület' jelentésű. — FKNT., PAPP 2008: 27, PESTY 1864/10: 181b. — T18-C5.

Ludas-fok 1975: *Ludas foka*, 1792: *Ludas fok*, 1787: *Lúdas fok*, 1752: *Ludas Fok*, 1750: *Ludas fok.* — A Hortobágy folyó jobb oldali kis mellékvíze, mely egykor a Ludas-rétet táplálta. Egy ízben **Ludas foka** formában említik. — É. Kiss 1975: 133, T1.S.70.100, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T9.DvT.12. — T19-F4.

Ludas foka lásd **Ludas-fok**

Ludas-halmi-erdő 1950: *Ludashalmi erdő.* — Egykori erdő a Ludas-laponyag közelében. Pontos helye ismeretlen. Ma már nem ismerik a nevet. — PAPP 1997: 173.

Ludas-halmi-járás 1957: *Ludashalmi járás*, 1911: *Ludashalmi járás.* — Egykori legelő a Ludas-réttől délre, a Ludas-halom-nak is nevezett Ludas-laponyagtól kissé északra. A *járás* földrajzi köznévi 'legelőterület' jelentésű a névben. Ma már nem ismerik a nevet. — FKNT., KOMJÁTHY 2006: 21, ZOLTAI 1911: térkép. — T17-G5.

Ludas-halom lásd **Ludas-laponyag**

Ludas-kút 1934: *Ludas k[út].* — Egykori kút a belterülettől északnyugatra, a Ludas-rét keleti részén állt. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. — T9.K.53. — T18-C5.

Ludas-laponyag 1964: *Ludaslaponyag*, 1938: *Ludas-laponyag*, 1914: *Ludas-l[aponyag]*, 1914: *Ludashalom*, 1911: *Ludas l[aponyag]*, *Ludashalom*, 1899: *Ludas laponyag*, 1883: *Ludás lapos halom*, 1858: *Ludas laponyag*, 1810: *Ludas laponyag*, 1783: *Ludas laponyag*, 1752: *Ludas Laponyag.* — Egykori halom a határ nyugati részén, a Ludas-réten a mai Hortobágy-Halastó déli részén állt. Ma már nincs meg, a Hor-

tobágyi-halastó építésekor elhordták. Nevét a mellette fekvő Ludas-rétről kapta. Forrásokban **Ludas-halom** és **Ludas-lapos-halom** elnevezésekkel is előfordul. Ma már nem ismerik a nevet. Vö. Ludas-halmi-erdő, Ludas-halmi-járás. — ECSEDI 1914: 47, EKFT., HERMAN 1914: 271, HKFT., MKFT., OLÁH 1964: 37, T9.DvT.12, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: 12, 1938: 36. — T27-G1.

Ludas-lapos lásd **Ludas-rét**

Ludas-lapos-halom lásd **Ludas-laponyag**

Ludas-rét 2023: *Ludas-rét*, 2008: *Ludas-rét*, 1987: *Ludasrét*, 1981: *Ludas-rét*, 1975: *Ludas*, 1974: *Ludason*, 1969: *Ludas*, 1957: *Ludas-rét*, 1938: *Ludas-rét*, 1935: *Ludasrét*, 1911: *Ludas*, 19. sz. vége: *Ludas-rét*, 1899: *Ludas rét*, 1883: *Ludás-rét*, 1882: *Ludas rétbe*, *Ludas*, 1865: *Ludasrét* | *Számtalan vad ludak tanyája volt s nevét innen kapta.* 1864: *Lúdas fenék* 's laposs | *Mátán.* 1810: *Ludas rét*, 1806: *Ludas Rét*, 1799–1803: *Ludas Rét*, 1792: *Lúdas rét*, 1783: *Ludas Ret*, 1752: *Ludasréttye*, 1752: *Ludas Rét.* — Nagy kiterjedésű vízállásos terület a település határának nyugati részén, melyet egykor a Tisza kiöntései tápláltak. Része a Ludas-fenek. Nevét az itt nagy számban előforduló vadludakról kapta. Forrásokban hívják egyszerűen **Ludas**-nak és **Ludas rétyé**-nek is. PESTY FRIGYES gyűjtésében pedig – a Ludas-fenékkel együtt említve – **Ludas-lapos**-ként szerepel. Vö. Ludas tisztája, Ludas-kút, Ludas-laponyag. — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 31, BÉRES 1974: 182, 1975: 135, CSÚVÁR 1987: 1, ÉGy., EKFT., HKFT., É. Kiss 1969: 383, 1975: 133, KOMJÁTHY 2006: 115, LIPSZKY, Map., LIPSZKYMT., MoFnT. 2/9, PAPP 2008: 27, PESTY 1864/10: 181b, T1.S.70.117, T9.DvT.12, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, ZELIZY 1882: 29, 31, ZOLTAI 1911: 12, 1935: 23, 1938: 36. — T18-C5.

Ludas rétye lásd **Ludas-rét**

Ludas tisztája 1899: *Ludas tisztója*, 1872: *Ludas tisztája*, 1810: *Ludas tisztája*, 1752: *Ludas Tisztaja.* — Egykori vízállásos terület a Ludas-rét nyugati végében. Ma már nincs meg, a helyén a Hortobágyi-halastó van. A *tiszta* földrajzi köznévi 'nagy, nyílt vízfelület, róna' jelentésű. — FKNT., Kat., T9.DvT.12, T9.DvT.220, T9.DvT.1505. — T18-A5.

Macska-telek 2023: *Macska-telek*, [2000]: *Macskatelek*, 1987: *Macskatelek*, 1985: *Macskatelek*, 1981: *Macskatelek*, 1973: *Macskatelek*,

1964: *Macskatelek*, 1962: *Macskatelek*, 1950: *macskatelki* gulyástanya, 1938: *Macskatelek*, 1914: *Macskatelek*, 1911: *Macskatelke*, *Macska-telki járás*, 1864: *Macskatelek* | *Máta. Legelő rész*. — Nagy kiterjedésű határrész, legelő, egykori külterületi lakott hely a belterületől nyugatra. A *telek* földrajzi köznévi megnevezésben 'legelő' jelentésű. A név előtagja a helybeliek szerint az ezen a területen élő, a rókakotorékokat elfoglaló vadmacskákra utal. Valószínűbb azonban, hogy a névrész az itt egykor gazdagon tenyésztő macskahere növényre utalhat. Történeti források *Macska telke* és *Macska-telki-járas* alakban említik. Ez utóbbi megnevezésben a *járas* földrajzi köznévi 'legelőterület' jelentésű. Vö. *Macska-telki hodály*, *Macska-telki-kút*, *Macska-telki-erdő*. — CzF., CSÚVÁR 1987: 1, ÉGy., FKNT., HERMAN 1914: 271, Hnt., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 38, PAPP 1997: 173, PESTY 1864/10: 182a, T.HNP2000, ZOLTAI 1911: 12, térkép, 1938: 36. — T28-C2D2.

Macska-telek-tanya lásd **Macska-telki hodály**

Macska telke lásd **Macska-telek**

Macska-telki-erdő lásd **Keserű-erdő**

Macska-telki hodály 2023: *Macska-telki hodáj* ~ *Macska-telek-tanya*. — Állattartó telep a település belterületének nyugati határában, a Kilenclyükű híd közelében. Hívják *Macska-telek-tanya*-nak is. — ÉGy. — T28-B2.

Macska-telki-járas lásd **Macska-telek**

Macska-telki-kút 1934: *Macskatelki k[út]*. — Egykori kút Macska-telken, a Cifra-tanya mellett állt. — T9.K.53. — T28-B2.

Madárkórház 2023: *Madárkórház*. — Állatkórház a belterületől délre, a Vásártér mellett, sérült és elárvult állatok mentésével és gondozásával foglalkozik. — ÉGy. — T29-E2.

Madárkórház

Fotó: Civertan Grafikai Stúdió

Majoros-kunyhó 2023: *Majoros-kunyhó* ~ *Majoros-tanya*. — Egykori külterületi épület a határ déli részén a Pentezugban. Tulajdonosáról kapta a nevét. Hívják *Majoros-tanya*-nak is. A *kunyhó* földrajzi köznévi Hortobágyon egyszerű nyári szállásokat jelöl, de gyakran szinonim értelemben használatos a *tanya* földrajzi köznévi. — ÉGy., FKNT. — T35-G1.

Majoros-tanya lásd **Majoros-kunyhó**

Malom 1. 2023: *Malom* | *A háború előtt ot működött egy malom, a Malomházi híd mellett*. 1975: *vízimalmot*, 1872: *Malom*, 1858: *Klein tanya*, é. n.: *vízimalom* | *Debrecennek van egy vize, / Kinek Hortobágy a neve. / A fűlsarkán vízimalom, / Körüllegeli a barom*. [Népdal]. — Egykori vízimalom a belterületől dél-délnyugatra. A 18. század első harmadában építették, és a 19. század közepéig üzemelt. Emlékét a *Malomház* határrész név őrzi. Hívják *Vízimalom*-nak is. Egy 19. századi térképes forrás *Klein-tanya*-ként tünteti fel. E megnevezés a malom egykori tulajdonosára utal. — BÉRES 1975: 140, ECSEDI 1927: 28, ÉGy., Kat., MKFT. — T28-D5.

Malom 2. lásd **Malomház**

Malom földje lásd **Malomház**

Malom gát 1879: *Malom gát*. — A Malomházi híd helyén egykor álló természetes átkelőhely. E megnevezésben a *gát* földrajzi köznévi 'híd' jelentésű. — FKNT., T9.DvT.1431. — T28-D5.

Malomház 2023: *Malomház* ~ *Malomháza*, *Malomházára*, *malomházi* ~ *Féjlsziget* | *A fójópart mellet vóut valamikor egy malom, a tartócölöpök még ma is megvannak, réjt és legelőü vóut körülötte*. 2008: *Malomház*, 1985: *Malomház*, 1975: *Malomház*, 1973: *Malomház*, 1971: *Malomház*, 1962: *Malomház*, 1957: *Malomháza*, 1956: *Malomház*, 1950: *Malomház*, 1941: *Malomház*, 1914: *Malomház*, 19. sz. vége: *Malomház*, 1899: *Malomház*, 1886: *Malomház*, 1883: *Malomház*, 1872: *Malom*, 1865: *Malom* | *Igy nevezetik a hortobágyi pusztának az angyalházi puszta felőli része, mivel ott hajdan a Hortobágy folyóján egy igen híres vízi malom volt, mely még 1845-dik évben fennállott, azóta azonban elpusztult*. 1865: *Malom földje*, 1823: *Malom*, 1752: *Malom*. — Egykori vízimalom a Hortobágy folyón, a határ déli részén. Így nevezik a körülötte lévő területet is, amely ma löszös talajú rét és legelő. Természeti szempontból fon-

tos terület, számos védett növény- és rovarfaj él itt. 19. századi történeti forrásokban jellemzően **Malom** alakban szerepel, de ez a megnevezés vélhetően csak az egykori épületre utalhatott. Egy időben külterületi lakott hely volt, ma a déli részén vadaspark található. A helybeliek hívják **Malomháza**-nak és alakja miatt **Félsziget**-nek is. Korábban **Malom földjé**-nek is nevezték. Vö. Malomházi-erdő, Malomházi-halastavak, Malomházi híd, Malomházi-juhtelep, Malom útja, Malom-zug. — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 31, BÉRES 1975: 141, ECSI 1914: 288, ÉGy., GÖNCZY, HKFT., Hnt., Kat., É. KISS 1975: 133, KOMJÁTHY 2006: 67, MaKF., ÖTVÖS 1971: 55, PAPP 1997: 177, 2008: 24, STERBETZ 1971: 36, T9.DvT.12, T9.DvT.487, T9.DvT.1274, T9.DvT.1505. — T28-D4.

Malomháza lásd **Malomház**

Malomházi-erdő 2023: *Malomházi-erdőü*, 1950: *Malomházi erdő*. — Tölgyerdő a Malomház területén. — ÉGy., PAPP 1997: 173. — T29-E4.

Malomházi-erdő Fotó: Hortobágyi Leader Egyesület

Malomházi-halastavak 2023: *Malomházi-halastavak*, 1996: *Malomházi tó*, [2000]: *Malomházi-halastavak*, 1981: *Malomházi-halastavak*. — A 20. század második felében létesített mesterséges halastavak a Malomház északi részén a Hortobágy folyó mellett. A forrásokban **Malomházi-tó** alakban is előfordul. — DUNKA 1996: 84, ÉGy., MoFnT. 2/9, T.HNP2000. — T29-E3.

Malomházi híd 2023: *Malomházi híd*. — A Hortobágy folyó hídja a Malomháztól kissé délre. A múlt század első harmadában építették. — ÉGy. — T28-D5.

Malomházi hodályok lásd **Malomházi-juhtelep**

Malomházi-juhtelep 2023: *Malomházi-juhtelep ~ Malomházi hodályok*. — Állattartó telep a Malomházi híd déli oldalán. Hívják **Malomházi hodályok**-nak is, mivel több épületből áll. Vö. Malomház. — ÉGy. — T28-D5.

Malomházi-tó lásd **Malomházi-halastavak**

Malom-sziget lásd **Malom-zug**

Malom útja 1865: *Malomutja*, 1823: *Malom uttya*. — A Malomháztól a Kis-Borsós felé vezető egykori út. A település mai belterületétől délre húzódott. — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 31, T9.DvT.487. — T29-F4.

Malom-zug 2023: *Malom-zug ~ Zug*, 2008: *Malomsziget*, 1978: *Malomzug*, 1964: *Malomzug*, 1942: *Malomzug*, 1883: *Malom-zug*, 1864: *Malomzug*. — A Hortobágy kanyarulatában kialakult egykori szeglet a falu belterületétől délre, a Vadasparktól kissé délnyugatra. Nevének előtagja arra utal, hogy egykor ezen a helyen a Hortobágy folyón egy vízimalom működött, utótagjaként pedig a *zug* 'a folyó kanyarulatában levő száraz terület' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. A helybeliek hívják egyszerűen **Zug**-nak is. A források egy ízben **Malom-sziget**-ként említik, mivel a területet három oldalról víz veszi körül. Vö. Malom-zugi-tanya. — ÉGy., FKNT., OLÁH 1964: 58, PAPP 2008: 111, PESTY 1864/10: 182a, SZEIFERT 1978: 60, VARGA 1942: 32. — T28-C5.

Malom-zugi-tanya 2023: *Malom-zugi-tanya*, 1934: *Malomzugi tny. [tanya]*. — Egykori tanya a Malom-zugban. Ma már nincs meg, de a nevét még ismerik. — ÉGy., T9.K.53. — T28-D5.

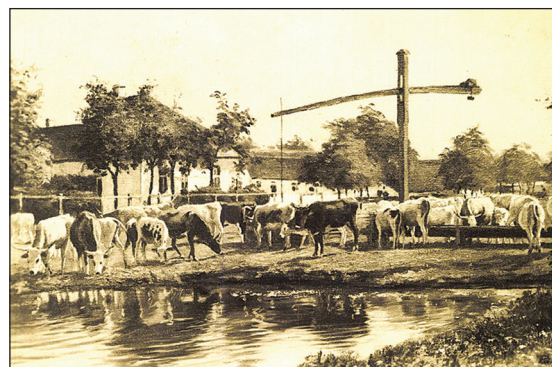
Második-erdő 2023: *Második-erdőü | Mátaróul megyünk a fojó feléj, és onnan számozóudik*. 1969: *Mátai erdő*, 19. sz. vége: *Mátai erdő*. — Erdő Mátá belterületétől északra. Nevét az magyarázza, hogy három egymás mellett fekvő kisebb erdő közül a belterület felől a Hortobágy folyó felé haladva ez a második. A forrásokban **Mátai-erdő** névváltozata is megjelenik. Vö. Első-erdő, Harmadik-erdő. — ÉGy., É. KISS 1969: 383, 1975: 133. — T29-E1.

Mátá 2023: *Mátá, Mátára, mátasi ~ Mátapuszta ~ Mátajipuszta ~ Mátasipuszta ~ Mátasi-réisz ~ Mátá-major ~ Lovas-tanya*, 2008: *Mátá*, [2000]: *Mátá*, 1997: *Mátá*, 1996: *Mátá*, 1988: *Mátá*, 1987: *Mátá*, 1985: *Mátá p[usztá]*, 1981: *Mátá*,

1978: *Máta*, 1975: *Máta, mátai majorság*, 1974: *Máta*, 1971: *Máta*, 1969: *Máta, mátsai*, 1964: *Mátaitelek*, 1957: *Máta*, 1956: *Máta p[uszt]*, *Hortobágy-Máta*, 1950: *Máta, Hortobágy-Máta*, 1941: *Máta*, 1938: *Mátai-telek*, 1934: *Máta*, 1926: *Máta p[uszt]*, 1926: *Máta, mátai telep* | *A mátai telepnek nevezett városi majorból igazgatják a híres nagy pusztát*. 1914: *Máta, Mátai-telek*, 1914: *Máta puszt*, *Mátaitelek*, 1913: *Máta p[uszt]*, 1911: *mátai telep*, 1902: *Máta p[uszt]*, 1900: *Máta*, 19. sz. vége: *Máta*, 1899: *Máta*, 1886: *Máta tn. [tanya]*, 1883: *Máta, Máta puszt*, *Máta tanya*, 1882: *Máta*, 1872: *Máta*, 1865: *Máta, Máté* | *Ez a falu egy Máté nevű igen híres tudósé talán papé lett volna, kihez a környékbeli emberek mint jóvendőmondóhoz jártak, de ki mint térítő elment a pogányok közé, és soha vissza nem térvén, a birtok s mint magvaszakadt jószág a királyra szállott*. 1864: *Máta* | *Önálló puszt*. 1858: *Puszt* *Mata*, *Matai puszt*, 1851: *Máta, Máté*, 1810: *Máta, Mátai telek*, 1806: *Praedium Máta*, 1799–1803: *Mata*, 1796: *Mata* | *Szabad puszt*. 1783: *Mátai-Puszt*, 1759: *Praedium Máta*, 1752: *Mátai Telek*, 1750: *Praedium Máta, Mátai telek*, 1748: *Praedium Mata*, 1554: *Mata*, 1549: *Matha*, 1543: *Matha falva*, 1522: *Maatha*, 1484: p. *Mata* in Zabolch, 1461: Thome de *Matha*, 1452: pr. *Matha*, *1428–1429: S. Georgii de *Marha* [o: *Matha*] ... S Georgii de *Matha*, 1411: p. *Mata* ... de Saboch Comitatus, 1343: t. seu p. *Maca* [o: *Mata*], 1343: t. seu p. *Matha*, 1328: p. *Matha iuxta fluvium Hurtubag* ... in comitatu de Zouboch, 1219/1550: v. *Mata*. — Elpusztult középkori település, híres hortobágyi puszt, mely egykor a mai település északi határát egészében lefedte. Déli szomszédjától, Zámtól a határjelző halomként funkcionáló Szász-halom választja el. Első említése a 13. századból, a Várad-i regestrumból való. 1328-ban Károly Róbert királyi birtokként adományozza Máta falut a debreceni Dózsáknak. 1411-ben már puszt. Az 1850-es évektől a Hortobágyi csárdától északra mintegy másfél kilométerre eső Máta lett a város gazdálkodásának s egyúttal a pusztának is a centruma. ZOLTAI LAJOS 1907-ben ásatást végzett a területen, és megtalálta a középkorban elpusztult falu helyét. A *Máta* helynév személynévi eredetű, vö. pl. 1229/1550: *Matha*

szn. A jelenkori névhasználatban a *Máta* mellett a *Mátapuszt*, *Mátaiapuszt*, *Mátasipuszt*, *Mátasi-rész* névváltozatok is használatosak. 19. századi források – talán tévesen – *Máté* alakban is említik. A puszt központjára, a lakott területre a *Máta-major*, *Mátai-major*, *Mátai-telep* és a *Lovas-tanya* megnevezések vannak használatban. Forrásokban *Máta-tanya*-ként és az elhelyezkedésére utaló *Hortobágy-Máta* formában is említik, egy térképes forrás pedig a *Pusztamáta* névváltozattal jelöli meg. A 16. században *Mátafalva* változatban szerepel. Ugyancsak gyakran fordul elő *Mátai-telek*-ként is, e névben a *telek* utótag 'kihalt, elnéptelenedett település területe' jelentésben használatos. Vö. Máta-fok, Máta-hát, Mátai csárda, Mátai-erdő, Mátai gyaloghíd, Mátai-halom, Mátai híd, Mátai-juhtelep, Mátai-nagy-erdő, Mátai út, Máta-lapos. — A. 2: 354–355, BALKÁNYI SZABÓ 1865: 32, BÉRES 1974: 159, 1975: 131, 134, CSÚVÁR 1987: 32, DL. 19003, DUNKA 1996: 34, ECEDEI 1914: 5, 17, ÉGy., EKFT., E 158/41: 7–90, 91–172, 791–819, FÉNYES 1851, FKNT., FNESz., GÖNCZY, HERMAN 1914: 271, HKFT., Hnt., Károlyi 2: 336, Kat., KIS 1988: 38, É. KISS 1969: 382, 1975: 133, térkép, KOMJÁTHY 2006: 28, LIPSZKY, Map., LIPSZKY-MT., MaKF., MKFT., MÓDY 1997: 5, MoFnT. 2/9, NÉMETH 2023: 273, OLÁH 1964: 38, PAPP 1997: 131, 145, 2008: 76, PESTY 1864/10: 182a, STERBETZ 1971: 48, SUGÁR 1974: 445, SZEIFERT 1978: 67, T.HNP2000, T1.S.70.100, T9.DvT.12, T9.DvT.13, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, T9.K.53, T9.Ny.76, T9.SzmT.1, VÁLYI 2: 586, VR. 239, 360, ZELIZY 1882: 12, ZOLTAI 1911: 12, 1926a: 43, 1938: 36, Z. 2: 57, 67, 6: 147. — T28-D1.

Mátafalva lásd **Máta**

Máta egy 20. század eleji képeslapon

Máta-fok 2008: *Máta-fok*, 1976: *Máta-fok*, 1941: *Mátafok*, 1935: *Mátai fok*, 1934: *Mátafok*, 1914: *Máta-fok*, 19. sz. vége: *Mátai fok*, 1899: *Máta fok*, 1821: *Mátai foka*, 1814: *Mátai fok*, 1787: *Mátai fok*, 1752: *Mátai Fok*, 1750: *Mátai fok*. — Kisebb vízfolyás Mátán, a Hortobágyból szakad ki. *Mátai-fok* és *Mátai foka* alakban is megjelenik. Ma már nem ismert név. — ECSEDI 1914: 62, É. KISS 1975: 133, MaKF., PAPP 1976: 25, 2008: 27, T1.S.70.100, T1.S.70.114, T9.DvT.12, T9.DvT.327, T9.DvT.1129, T9.DvT.1505, T9.K.53, ZOLTAI 1935: 23. — T42-A1.

Máta-hát 1914: *Mátahát*. — Földterület Mátán. Pontos helyét nem ismerjük. Elképzelhető, hogy a Gát hátságával azonos területet jelöl. — HERMAN 1914: 271.

Mátai biztosi lak lásd **Biztosi lak**

Mátai biztosi lakás lásd **Biztosi lak**

Mátai csárda lásd **Hortobágyi csárda**

Mátai-erdő lásd **Második-erdő**

Mátai-fok lásd **Máta-fok**

Mátai foka lásd **Máta-fok**

Mátai gyaloghíd lásd **Epona híd**

Mátai halma lásd **Bivaly-halom**

Mátai-halom lásd **Bivaly-halom**

Mátai híd lásd **Fahíd, Kilenclyukú híd**

Mátai-juhtelep 2023: *Mátaji-juhtelep*. — Állattartó telep Máta belterületétől északnyugatra, a Rác-lapos délkeleti végén. — ÉGy. — T28-D1.

Mátai-laponyag lásd **Bivaly-halom, Rác-laponyag**

Mátai-majorság lásd **Máta**

Mátai-nagy-erdő 2023: *Mátaji-nagy-erdő* ~ *Harmadik-erdő*, 19. sz. vége: *Ménes-erdő*. — Erdő Mátán, a Hortobágy folyó mellett. Mivel a tőle nyugatra fekvő két kisebb erdőhöz viszonyítva ez a harmadik, *Harmadik-erdő*-nek is hívják. Egy térképes forrás *Ménes-erdő* alakban tünteti fel, ez a megnevezés az erdőhöz valamilyen formában kapcsolódó ménesre utalhat. Vö. Első-erdő, Második-erdő. — ÉGy., É. KISS 1975: 133. — T29-E1.

Mátaipuszta lásd **Máta**

Mátai-telek lásd **Máta**

Mátai-telep lásd **Máta**

Mátai út 2023: *Mátaji út*, 1969: *Mátai út*, 1786: *mátai út*. — A belterületről Mátára vezető út.

— BÉRES 1974: 168, ÉGy., É. KISS 1969: 383. — T28-D2.

Mátai vendégfogadó lásd **Hortobágyi csárda**
Máta-lapos 1864: *Máta laposs* | *Hirtelen előnteni szokott terület*. — Alacsonyabban fekvő terület a mátai határban. Pontos helyét nem ismerjük. — PESTY 1864/10: 182a.

Máta-major lásd **Máta**

Mátapuszta lásd **Máta**

Mátasipuszta lásd **Máta**

Mátasi-rész lásd **Máta**

Máta-tanya lásd **Máta**

Máté lásd **Máta**

Máté István kútja 2008: *Máté István kútja*, 1964: *Máté István kútja*, 1883: *Máthe István-kútja*. — Egykori kút Máta északi részén. Pontos helyét nem ismerjük. Ma már nem használatos név. — OLÁH 1964: 55, PAPP 2008: 96.

Matyó-fenek 2023: *Matyó-fenek*, 2008: *Matyó-fenek*, 1976: *Motyó-fenek*, 1964: *Matyó-fenek*, 1935: *Matyófenék*, 1934: *Matyó fenék*, 1911: *Matyófenék*, 19. sz. vége: *Matyó-fenek*, 1899: *Motyó fenék*, 1883: *Motyó-fenek*, 1883: *Matyófenék*, 1882: *Matyó fenék*, 1872: *Motyó fenék*, *Motyó fenék*, 1864: *Matyó fenék* | *Máta*. *Egykor nagy mocsár keresztül megy rajta, a debreczeniek által Matyoldnak nevezett iványiak útja. puszta Margitára*. — Alacsonyabban fekvő vizenyős rész Mátán, a Vince-fenéktől nyugatra. A Csúnya-föld része. Északi területén a Hortobágyi-halastó fekszik. PESTY FRIGYES adatközlője szerint nevét a magyarázza, hogy egykor az Újszentmargitáról a *Matyold*-nak is nevezett Nagyivánra vezető út haladt át rajta. A *matyo* ~ *matyó* főnév a református falvak között élő katolikusokra utal, a *Matyold* név tehát esetleg falucsúfoló megnevezés lehetett. A *Motyó-fenek* névformák a helyi kiejtést tükrözik. Vö. Matyókút. — ÉGy., HKFT., Kat., É. KISS 1975: 133, MAGYARI 1982: 133, OLÁH 1964: 72, PAPP 1976: 25, 2008: 27, PESTY 1864/10: 182a, T9.DvT.1505, T9.K.53, ÚMTsz., ZELIZY 1882: 31, ZOLTAI 1911: térkép, 1935: 24. — T18-B4.

Matyó-kút 1899: *Motyó kút*, 1872: *Motyó kút*. — Egykori kút a határ északnyugati részén. Nevét a mellette fekvő Matyó-fenékről kaphatta. Ma a helyén műveletlen terület van. — Kat., T9.DvT.1505. — T18-B4.

Meggyes-tanya 1858: *Meggyes tanya*. — Egykori tanya Mátán. Nevét a tulajdonosáról kaphatta. — MKFT. — T28-D1.

Méhes-halom 2023: *Méjhes-halom*, 1941: *Méhes hlm. [halom]*, 1938: *Méhes-halom*, 1911: *Méhes[alom]*, 1899: *Méhes halom*, 1883: *Méhes-hm. [halom]*, 1864: *Méhes telek és laponyag | Zám. Legelőrész egy kis dombocskával*. — Halom Zámon, Faluvégthalmától északnyugatra, a Csécs-mocsári-halastó déli oldalán. A névadás indítékát nem ismerjük, de összefüggésben állhat a közelében elterülő Méhes-mocsár nevével. A forrásokban egy ízben *Méhes-laponyag*-ként szerepel. Ebben a névben a *laponyag* földrajzi köznévfőalakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb' értelmű. — ÉGy., FKnt., MaKF., PESTY 1864/10: 182a, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: 13, 1938: 37. — T34-C1.

Méhes-laponyag lásd **Méhes-halom**

Méhes-mocsár 2008: *Méhes-mocsár*, 1976: *Méhes-mocsár*, 1935: *Méhes mocsár*, 1911: *Méhesmocsár*, 1882: *Méhesmocsár*. — Vizenyős terület a Méhes-halom körül. Pontos helyét nem ismerjük. *Méhes* előtagja esetleg a területen nagy számban előforduló méhekre utalhat, de lehet családnév is. — PAPP 1976: 25, 2008: 28, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1911: 13, 1935: 24.

Méhes-telek 1864: *Méhes telek és laponyag | Zám. Legelőrész egy kis dombocskával*. — Egykori legelő Zámon. Pontos helyét nem ismerjük, de a forrás alapján a Méhes-halom környékén terülhetett el. — PESTY 1864/10: 182a.

Ménes-erdő lásd **Mátai-nagy-erdő**

Ménes utca 2023: *Méjnes ucca*. — Utca a belterület északnyugati részén, párhuzamos a Kossuth utcával. 2015 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-A2.

Mészáros-tanya 2023: *Méjszáros-tanya*, [2000]: *Mészárostanya*. — Külterületi állattartó telep a Macska-telken, a Keserű-erdőtől kissé északkeletre áll. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy., T.HNP2000. — T28-C2.

Miniszteri út 2023: *Miniszteri út | Íty csúfojják, mer annak idejém valami minisztert vittek it ki kocsiával, és ez így ráragatt*. — Út a település külterületének északkeleti részén, Kónya felé tart. Nevét a helybeliek úgy magyarázzák, hogy hajdan egy miniszter utazott itt, s erre utal az elnevezés. — ÉGy. — T29-G2.

Molnár-tanya 2023: *Molnár-tanya*. — Egykori tanya a határ déli részén, az Árkus-fok keleti oldalán. Ma már nem használják, üresen áll. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T35-G4.

Móricz körút lásd **Móricz Zsigmond körút**
Móricz Zsigmond körút 2023: *Móuridzs Zsigmond körút ~ Móuric körút*. — A belterület északnyugati szélé, a Kossuth utcától a Zrínyi Miklós utcáig tart. 1982 óta a hivatalos neve *Móricz Zsigmond körút*, de a helybeliek hívják *Móricz körút*-nak is. — ÉGy. — T42-A2.

Móricz Zsigmond körút

Fotó: Wikimedia

Nádudvari fazekasház 2023: *Nádudvari fazekasház ~ Fazekasház*, [2000]: *Nádudvari fazekasház*. — Épület Mátán. Az országshíres nádudvari feketekerámia mesterének, K. Nagy Józsefnek a műhelye és boltja. Említik *Fazekasház*-nak is. — ÉGy., T.HNP2000. — T42-C1.

Nádudvari-határ 2023: *Nádudvari-határ*, 1899: *Nádudvari határ*, *Angyalháza puszta határa*, 1865: *Angyalházi határ*, 1837: *Angyalházi határok*. — A település déli, Nádudvarral határos része. Forrásokban a Hajdúszoboszlóhoz tartozó Angyalháza közelsége miatt *Angyalháza-puszta határa*, *Angyalházi-határ* és *Angyalházi-határok* alakban szerepel. — ÉGy., T9.DvT.643, T9.DvT.1274, T9.DvT.1505. — T29-F4G5.

Nádudvari út 1823: *Nádudvari út*, 1752: *Nádudvari út*. — Egykori út, amely a település központja felől délkeleti irányba Nádudvar felé tartott. A Borsós-laponyag mellett haladt el. Ma már nincsen meg. — T9.DvT.12, T9.DvT.487. — T29-G4.

Nagy-állás 1964: *Nagyállás*, 1938: *Nagyállás*, 1899: *Nagy állás*, 1883: *Nagyállás*, 1864: *Nagy állás | Zám. Kitűnő jó legelő terület*. 1810: *Nagyállás*, 1785: *Nagyállás*, 1752: *Nagyállás*, 1752: *Nagy Állás*. — Nagy kiterjedésű lege-

ló a település határában Máta déli részén, a Kungyörgy-tó déli végében, a Holt-laponyagtól északra. Nevében az *állás* földrajzi köznévi állatok pihenőhelye a legelőn' jelentésű. A nagy történelmi múltra visszatekintő elnevezést ma már nem ismerik. — FKnt., OLÁH 1964: 39, PESTY 1864/10: 182a, T9.DvT.12, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1938: 39. — T28-A4.

Nagy-Bogárczó lásd **Bogárczó 2.**

Nagy-Borsós 2023: *Nagy-Borsós ~ Nagy-Borsós-rét* | *Onnan jöhetett a neve, hogy sok hereféle termett a földön, aminek a termése ojam, mint a borsó. Szikesebb, kopár terület.* 2008: *Kis- és Nagyborsós-rét*, 1981: *Nagy-borsos*, 1978: *Nagyborsós*, 1964: *Nagyborsós*, 1942: *Nagyborsós*, 1935: *Nagy- és Kisborsós*, 1934: *Nagyborsós rét*, 1911: *Nagy- és Kisborsós*, 19. sz. vége: *Nagy-Borsós-rét*, 1899: *Nagy Borsós lapos*, 1883: *Nagy Borsos*, *Nagy Borsos rét*, 1882: *Nagy és Kis Borsós*, *Nagy- és Kis-Borsós rétbe*, 1872: *Nagy Borsos*, 1864: *Borsós kis és nagy* | *Árvíz kor nagy kiterjedésű mocsár.* 1858: *Nagy Borsos rét*, [1817]: *Nagy Borsós Rét*, 1810: *Nagy borsos*, 1806: *N[agy] Borsos rét*, 1799–1803: *Nagy Borsos Rét*, 1792: *Nagy Borsós rét*, 1787: *Nagy Borsós Rétye*, 1783: *Nagy Borsos Lapos*, [1760]: *Nagy Borsós Rétye*, 1752: *Nagy Borsós*. — A Borsós-rét nagyobbik, északi része, mely a Harminchármas úttól délre, a Hortobágy folyótól keletre fekszik. A Kis-Borsóstól a Borsós-laponyag választja el. Történelmi forrásokban *Nagy-Borsós-rét*, *Nagy-Borsós rétje* és *Nagy-Borsós-lapos* változatokban is szerepel. Egy-egy forrásban a *Borsós* névrész – talán tévesen – *Borsos* változatban tűnik fel. Vö. Nagy-Borsósi-kút. — ÉGy., EKFT., HKFT., Kat., É. Kiss 1975: 133, LIPSZKY, Map., LIPSZKYMT., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 60, PAPP 2008: 27, PESTY 1864/10: 177b, SZEIFERT 1978: 63, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T9.DvT.12, T9.DvT.220, T9.DvT.391, T9.DvT.407, T9.DvT.1505, T9.K.53, VARGA 1942: 24, ZELIZY 1882: 29, 31, ZOLTAI 1911: 13, 1935: 7. — T29-F3G3.

Nagy-Borsósi-kút 1969: *Nagyborsósi kút*. — Egykori kút a Nagy-Borsóson. Pontos helyét nem ismerjük. Ma már nem használt elnevezés. — É. Kiss 1969: 383.

Nagy-Borsós-lapos lásd **Nagy-Borsós**

Nagy-Borsós-rét lásd **Nagy-Borsós**

Nagy-Borsós rétje lásd **Nagy-Borsós**

Nagy csárda lásd **Hortobágyi csárda**

Nagy-Dinnyés lásd **Nagy-Dinnyés-hát**

Nagy-Dinnyés-fenek lásd **Dinnyés-fenek**

Nagy-Dinnyés-hát 1852: *Nagy Dinyés*, 1841: *Nagy-Dinnyés-hát*, 1760: *Nagy Dinyés*, 1750: *Nagy Dinyés*. — Magasabban fekvő terület a Dinnyés-fenek nyugati oldalán. A Dinnyés-hát nagyobbik része. Ma szántóföld. Történelmi forrásokban *Nagy-Dinnyés*-ként is előfordul. Vö. Kis-Dinnyés-hát. — T1.S.11.450/2, T1.S.70.100, T1.S.78.724/1–9, T21.TK.1969. — T20-B3.

Nagy-Fekete-rét 1934: *Nagy-fekete rét*. — A Fekete-rét keleti, nagyobbik fele a határ nyugati részén, a Hortobágy folyó és a Kungyörgy-tó között. Vö. Kis-Fekete-rét. — T9.K.53. — T28-C3.

Nagy-fenek lásd **Kondás-fenek**

Nagygémű-kút 1899: *Nagy gémű kút*. — Egykori kút Hortobágy-Halastótól nyugatra, a Ludas-laponyag délkeleti oldalában állt. Ma már nincs meg. Nevét bizonyára a kút gémjének nagy mérete miatt kapta. — T9.DvT.1505. — T27-G1.

Nagy-halas 1858: *Nagy-hálás*. — Vizenyösebb terület Zámon, a Kenderátótól kissé délkeletre, a Halas-fenéktől pedig nyugatra fekszik. Nevének utótagjaként a *halas* 'hallal teli, halban bőséges vízállás' jelentésű földrajzi köznévi szerepel, előtagja pedig a vízállás méretére utal. — FKnt., MKFT. — T34-C2D2.

Nagy híd lásd **Kilenclyukú híd**

Nagy-Hort 2023: *Naty-Hort ~ Horti-telep*, 2020: *Nagy- és Kis-Hort*, [2000]: *Nagy-Hort*, *Nagyhort*, 1988: *Nagy-Hort*, 1985: *Nagyhort*, 1981: *Nagy-Hort*, *Nagyhort*, 1978: *Nagyhort*, 1973: *Nagyhort*, 1964: *Nagyhort*, 1944: *Nagy-Hort*, 1942: *Nagyhort*, 1941: *Nagyhort*, 1934: *Nagy Hort*, *Hort psz.* [*puszta*], 1926: *Nagy-Hort*, 1910: *N[agy] Hort p[uszt]*, 1903: *Nagy Hort*, 19. sz. vége: *N[agy] Hort psz.* [*puszta*], 1895: *Nagy-Hort*, 1883: *N[agy] Hort p[uszt]*, 1883: *Kis és Nagy-Hort*, 1872: *Nagy Hort*, 1864: *Nagy horth* | *Kaszálló és legelő* — *nevét állítólag hason neví falutól vette a Csegei ország uttol balra fekszik dél felé.* 1858: *Puszta Nagy Hort*, 1852: *Nagy Hort*, 1851: *Nagy-Hort*, 1841: *Nagy Hort*. — Egykori külterületi lakott hely, ma gazdasági központ és a körülötte elterülő szántóföld a határ

északkeleti részén. Nyugatról a Kis-Vókonya és a Dinnyés határolja. A Balmazújvároshoz tartozó Kis-Horttal együtt a *Hort* nevű határrészhez tartozik, annak déli része. Hívják *Horti-telep*-nek is, forrásokban pedig *Nagy-Hort-pusztá* és *Hort-pusztá* alakban is megjelenik. — ECSI et al. 2020: 127, ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 99, FÉNYES 1851, HKFT., Hnt., Kat., É. Kiss 1975: 133, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 48, PESTY 1864/38: 52a, SZEIFERT 1978: 62, T.HNP2000, T1.S.78.724/1–9, T1.S.118.719, T9.K.53, T16.T.115, T21.TK.1969, VARGA 1942: 32. — T20-D3.

Nagy-Hortobágy lásd **Hortobágy 3.**

Nagy-Hortobágy csárda lásd **Hortobágyi csárda**

Nagy-hortobágyi csárda lásd **Hortobágyi csárda**

Nagy-hortobágyi vendéglő lásd **Hortobágyi csárda**

Nagy-Hortobágy vasútállomás lásd **Vasútállomás**

Nagy-Hort-pusztá lásd **Nagy-Hort**

Nagyiváni út 1882: *nagy-iványi út*, [1817]: *Nagy Iványi út*, 1792: *Nagy Iványi út*, [1760 k.]: *Nagy-Iványi Út*, 1759: *Nagy Iványi út*, 1752: *Nagy Iványi Út*, 1750: *Nagy Iványi út*. — Egykori földút, mely Debrecen Nagyvánával kötötte össze. Keleti szakasza a mai Harminchármas úttal egyezik meg. Egykor a Kilenclyük hídnál észak felé fordult, és Mátát érintve a határ délnyugati részét átszelve Nagyván felé tartott. A Keserű-laponyagtól kissé délre hagyta el a település határát. Ma már nincs meg, helyén többek között a Csécs-mocsári-halastó van. — T1.S.70.100, T1.S.70.117, T9.DvT.12, T9.DvT.13, T9.DvT.16, T9.DvT.391, T9.DvT.1505, ZELIZY 1882: 30. — T34-B1.

Nagy-Kenderátó lásd **Nagy-Kenderátó-halom**

Nagy-Kenderátó-halom 2023: *Naty-Kenderátó-halom*, 1964: *Kenderátók, Nagy- és Kis-kenderátóhalom*, 1941: *N[agy]-Kenderátó-hlm. [halom]*, 1938: *Nagy- és Kiskenderátó-halom*, 1911: *Kenderátóh[alom]*, *Nagy kenderátó h[alom]*, 1899: *Kenderátó halom*, 1883: *Nagy Kenderásztato halom*, 1872: *Kenderátó halom*, 1865: *Kenderátó (Kis és Nagy)*, 1864: *Kenderátó kis és nagy laposs és halom*, 1858: *Nagy Kenderásztató*

Nagy-Kenderátó-halom

Fotó: Harangi Mária

halom, 1844: *nagy kenderátó halom*, [1760 k.]: *Kenderátó Laponyag*, 1759: *Nagy Kenderátó*. — Halom Zámon, a Csécs-mocsári-halastótól délre, a Kenderátón. A *Nagy-* előtag a Kis-Kenderátó-halomhoz való viszonyítást fejezi ki. Ezek összefoglaló megnevezése volt a *Kenderátók*. Említik *Nagy-Kenderátó*-nak, *Nagy-Kenderásztató-halom*-nak, *Kenderátó-halom*-nak és *Kenderátó-laponyag*-nak is. Ez utóbbi névváltozat utótagjaként a *laponyag* földrajzi köznévfő kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb' jelentsben áll. — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 27, ÉGy., FKNT., HKFT., Kat., MaKF., MKFT., OLÁH 1964: 34, PESTY 1864/10: 181a, T9.DvT.13, T9.DvT.16, T9.DvT.717, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: 11, térkép, 1938: 28. — T34-A1.

Nagy-Kenderátó-lapos 1864: *Kenderátó kis és nagy laposs* és halom. — A Kenderátó-lapos egyik része lehetett. Neve a Kis-Kenderátó-lapos nevével van összefüggésben. — PESTY 1864/10: 181a.

Nagy-Kenderásztató-halom lásd **Nagy-Kenderátó-halom**

Nagy-kút 1981: *Nagy-kút*, 1883: *Nagy kút*, 1880: *Nagy kút*. — Egykori kút Zámon, Faluvégfalma keleti oldalán, a Kis-kúttól északkeletre. Nevét méretéről kapta. Vö. Kutas-fenek. — HKFT., MoFnT. 2/9, T9.Ny.54. — T35-E1.

Nagy-legelő 1872: *Nagy legelő*. — Egykori legelő a település határának nyugati részén az egyeki határ közelében, a Derzsi-halomtól kissé északra. Ma erdő van a helyén. — Kat. — T26-C2.

Nagypalás 2023: *Natypalás*. — Állattartó épület a belterülettől északra Mátán, a Piroscserepes hodály mellett. Nevét az épületet fedő palatáblákról kapta. — ÉGy. — T42-D1.

Nagy-Pipás-laponyag 1864: *Nagy pipás laponyag* | Zám. Egyes halom. — Halom Zámon, pontos helyét nem ismerjük, vélhetően a Pipások része volt. A négy halom közül ez lehetett a legnagyobb. — PESTY 1864/10: 182a.

Nagy-Szálka lásd **Nagy-Szálka-halom**

Nagy-Szálka halma lásd **Nagy-Szálka-halom**

Nagy-Szálka-halom 2023: *Nagy-Szálka-halom* ~ *Szálka-halom*, 1973: *Szálkahalom*, 1971: *Szálka-halom*, 1964: *Szálkahalom*, 1956: *Szálkahalom*, 1938: *Nagyszálka-halom*, *Szálka-halom*, 1926: *Szálkahalma*, 1914: *Szálka-h[alom]*, 1911: *Szálka-halom*, 1900: *Szálka halom*, 1899: *Szálka halom*, 1883: *Szálka-halom*, 1882: *Szálkahalom*, 1872: *Szálkahalom*, 1864: *Szálka halom és fok* | Máta. *Árviz járta területen egy egy halom*. 1864: *Szálka halom* | *Debreczeni Hortobágy és Ujvárosi nyirő Rét közt fekvő határ halom – nevét monda szerint az alatta tanyázni szokot Szálka nevű juhásztól vette, – de hihetőbb hogy a két város pásztorai szemében örökös Szálka vagy veszekedés tárgya volt*. 1858: *Nagy Szálka halom*, [1810]: *Nagy Szálka*, 1792: *Nagy Szálka*, 1792: *Szálkahalom*, 1787: *Nagy Szálka*, 1783: *Szálka halom*, 1783: *Szálka-halom*, 1761: *Nagyszálka-halom*, 1752: *Nagy Szálka Halma*, 1700: *Nagyszálka-halom*, 1544: *Zolkow halom*. — Az egykori debreceni és újvárosi földek határát jelző halom, a mai Hortobágy, Balmazújváros és Nagyhegyes között, a Szettyényestől keletre. Egy határjáró levélben már a 16. században megemlítik. A PESTY FRIGYES helynévtárában olvasható magyarázatoknak nincs tudományos alapja. A *Szálka* névelem esetleg régi magyar személynév lehet, de a *Szálka* nevekkel is összefüggésbe hozható. A név *Nagy-* előtagja a Balmazújváros határába eső Kis-Szálka-halom nevével áll korrelációban. A helybeliek leggyakrabban egyszerűen csak **Szálka-halom**-nak nevezik. Forrásokban emellett **Szálka halma**, **Nagy-Szálka halma** és **Nagy-Szálka** alakban is előfordul. Vö. Szálka-lapos, Szálka-part. Lásd Kis-Szálka-halom, Nagy-Szálka-halom (Balmazújváros). — BÉRES 1974: 178, ECSEDI 1914: 46, ÉGy., EKFT., FNESz., Hnt., Kat., MKFT., OLÁH 1964: 53, PESTY 1864/10: 183b, 1864/38: 53a, STERBETZ 1971: 41, SUGÁR 1974: 446, T1.S.70.106, T1.S.70.117, T9.DvT.12, T9.DvT.225, T9.DvT.1505, T9.Ny.76, ÚCsnT.,

ZELIZY 1882: 7, ZOLTAI 1911: 13, 1926a: 31, 1938: 47. — T30-C2.

Nagy-sziget laposa lásd **Nagy-Zsombékos**

Nagy-Tatárölés lásd **Nagy-Tatár-ülések**

Nagy-Tatár-ülés lásd **Nagy-Tatár-ülések**

Nagy-Tatár-ülések 1938: *Nagytatárülések*, 1914: *Nagytatárülések*, 1911: *Nagy- és Kis-tatárülések*, 1899: *Nagy Tatár ülések*, 1883: *Nagytatárülések*, 1810: *Nagy tatár ölés*, 1864: *Tatárülés kis és nagy*. — Öt nagyobb halomból álló csoportosulás Zámon, Faluvégalmától északra. A Tatár-ülések része. A név a Kis-Tatár-ülések nevével áll korrelációban, és azt jelzi, hogy ahhoz képest ezek a halmok magasabbak és nagyobb átmérőjűek. Egy történeti forrásban **Nagy-Tatárölés** alakban szerepel, ez a név – ha nem tévesztés eredménye – minden bizonnyal átértelmezéssel keletkezett. Egyes számban, **Nagy-Tatár-ülés**-ként is említik. Ma már nem ismerik a nevet. — ECSEDI 1914: 43, PESTY 1864/10: 183b, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: 13, 1938: 51. — T27-F5.

Nagy-Tornyai lásd **Tornyai-domb**

Nagy-víztározó lásd **Borsósi-tó**

Nagy-Vókonya 2023: *Nagy-Vókonya*, [2000]: *Nagy-Vókonya*, 1981: *Nagyvókonya*, *Nagy-Vókonya*, 1978: *Nagyvókonya*, 1973: *Nagyvókonya*, 1964: *Nagyvókonya*, 1962: *Nagyvókonya*, 1942: *Nagyvókonya*, 1941: *Nagyvókonya*, 1934: *Nagyvókonya tny. [tanya]*, *Nagy Vókonya*, 1933: *Nagyvókonya*, 1930: *Nagyvókonya p[usztja]*, 1903: *Nagy Vókonya*, 1883: *Nagy-vókonya*, 1883: *N[agy] Vókonya p[usztja]*, 1872: *Nagy Vókonya*, 1864: *Vókonyai... tanyák*, *Nagy Vókonya legelő*, 1852: *Nagy Vókonya*, *Nagy Vókonya*, 1841: *Vókonyai Tanya*. — Egykori külterületi lakott hely, ma gazdasági központ és a körülötte elterülő legelő a Vókonya déli részén. A név a Kis-Vókonya nevével áll kapcsolatban. Forrásokban a hely fajtájára utaló **Nagy-Vókonya-pusztja** és **Nagy-Vókonya-legelő** megnevezései is megjelennek. 19. és 20. századi források emellett **Nagy-Vókonya-tanya**, **Vókonyai-tanya** és **Vókonyai-tanyák** neveken is említik. — ÉGy., HKFT., Hnt., Kat., MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 48, PESTY 1864/38: 52b, SZEIFERT 1978: 63, T.HNP2000, T1.S.78.724/1–9, T1.S.118.719, T9.K.53, T21.TK.1655, T21.TK.1969, VARGA 1942: 32. — T19-H2.

Nagy-Vókonya

Fotó: Harangi Mária

Nagy-Vókonya-legelő lásd **Nagy-Vókonya**
Nagy-Vókonya-puszta lásd **Nagy-Vókonya**
Nagy-Vókonya-tanya lásd **Nagy-Vókonya**
Nagy-Zsombékos 2008: *Nagyzsombékos*,
 1976: *Nagyzsombékos*, 1957: *Nagyzsombékos*,
 1935: *Nagyzsombékos*, 1911: *Nagyzsombékos*,
Nagyzsombékos, 1900: *Nagy zsombékos*, 19. sz.
 vége: *Nagy Zsombékos*, 1883: *Zsombékos lapos*,
 1883: *Zombikós lapos*, 1882: *Nagy-Zsombokos*,
 1858: *Nagy sziget lapossa*. — Egykori vizenyős,
 mocsaras terület a határ nyugati részén. Ma a
 Hortobágyi-halastó van a helyén. Forrásokban
Zsombékos-lapos és **Nagy-sziget laposa** formá-
 ban is megjelenik, ezekben a megnevezések-
 ben a *lapos* földrajzi köznévv a terület alacsony
 fekvésére utal. Vö. Zsombékos-kút. — FKNT.,
 HKFT., É. KISS 1975: 133, KOMJÁTHY 2006: 22,
 MKFT., PAPP 1976: 25, 2008: 28, T9.Ny.76,
 ZELIZY 1882: 31, ZOLTAI 1911: 13, térkép, 1935:
 35. — T17-G5.

Négyes lásd **Tatár-ülések**

Négyes-halom lásd **Tatár-ülések**

Nyárjas 1969: *Nyárjas*, 1957: *Nyárjas*, 1911:
Nyárjas. — Egykori nyárfaerdő a település ha-
 tárában. Pontos helyét nem ismerjük. A név a
nyárjas földrajzi köznévből alakult. — FKNT.,
 É. KISS 1969: 383, KOMJÁTHY 2006: 22, ZOLTAI
 1911: 13.

Nyavalyás-fok 1978: *Nyavalyásfok*, 1942: *Nya-
 valyásfok*. — Kisebb vízfolyás a határ észak-
 keleti részén, valahol a Kis-Vókonyán. Pontos
 helyét nem ismerjük. Neve bizonyára összefügg
 a közeli Nyavalyás-kút nevével. A *fok* földrajzi
 köznévv 'keskeny medrű időszakos patak vagy
 csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelen-
 tésben szerepel a névben. — FKNT., SZEIFERT
 1978: 64, VARGA 1942: 39.

Nyavalyás-kút 1858: *Nyavalyos kút*. — Egykori
 itatókút a település határának északkeleti részén
 a Horti-fenek északi oldalán. Nevét esetleg arról
 kaphatta, hogy a vize betegséget okozott. Vö.
 Nyavalyás-fok. — MKFT. — T20-C1.

Nyíró hodály 2023: *Nyíró hodály* | *A birkákat
 tavasszal szőrbe hajtották ki, it megnyírták
 őjüket*. 1988: *Nyíró hodály*, 1975: *nyíró hodá-
 lyok*, *Nyíróhodály*, 1956: *Nyíróhodály*, 1941:
Nyíró hodály, 1934: *Nyíró hodály*, 1914: *Nyíró
 hodály*, 1911: *nyíró hodály*, *Juhnyíró hodályok*,
 1883: *Gazdagsági-tanya*. — Állatok nyírására
 szolgáló épület a belterület keleti szélén, a Bor-
 sósi út mellett. Térképes források – a funkciójára
 utalva – **Juhnyíró hodályok**-nak és **Gazdasági-
 tanya**-nak is nevezik. **Nyíró hodály** és **Nyíró
 hodályok** alakban is szerepel. Vö. Nyíró hodályi
 erdő. — BÉRES 1975: 134, 141, ECSEDI 1914:
 118, ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 105, HKFT., Hnt.,
 MaKF., T9.K.53, ZOLTAI 1911: 13, térkép. —
 T29-F2.

Nyíró hodályi erdő 1950: *Nyíróhodályi erdő*.
 — Egykori erdő a település határában. Pontos
 helyét nem ismerjük, de a Nyíró hodály köze-
 lében feketett. — PAPP 1997: 173.

Nyíró hodály lásd **Nyíró hodály**

Nyíró hodályok lásd **Nyíró hodály**

Nyugati lásd **Nyugati-főcsatorna**

Nyugati-csatorna lásd **Nyugati-főcsatorna**

Nyugati-főcsatorna 2023: *Nyugati-főcsatorna
 ~ Nyugati-csatorna ~ Nyugati*, [2000]: *Nyuga-
 ti-főcsatorna*, 1996: *Nyugati-főcsatorna*, 1971:
Nyugati főcsatornán, 1957: *Nyugati főcsator-
 na*. — Mesterséges öntözőcsatorna, amely a
 Keleti-főcsatornából ágazik ki, Egyek keleti
 oldala felől lép be Hortobágy határába, majd a
 nyugati részen halad keresztül, és végül a Tor-

nyi-domb közelében folyik a Hortobágyba. A nevet a vízügyi terminológiában hozták létre, és a *Nyugati*- előtagja a csatorna viszonyított helyzetét jelzi, vagyis azt, hogy a vizét kibocsátó Keleti-főcsatornától nyugatra húzódik. Ma széles körben használt megnevezés. Hívják *Nyugati-csatorná*-nak és egyszerűen *Nyugati*-nak is. A helybeliek a déli szakaszát *Nyugati-övc-satorná*-nak nevezik. Lásd Nyugati-főcsatorna (Egyek, Folyás, Görbeháza, Polgár, Tiszacsege, Újszentmargita, Újtikos). — DUNKA 1996: 85, ÉGy., KOMJÁTHY 2006: 145, ÖTVÖS 1971: 53, T.HNP2000. — T26-C2.

Nyugati-övc-satorna 2023: *Nyugati-öfcsatorna*. — A Nyugati-főcsatorna déli végére használatos megnevezés. Az *övc-satorna* földrajzi köznévi 'nagy vízgyűjtővel rendelkező, hosszú csatorna' értelmű. — ÉGy., FKNT. — T28-C3.

Ó-kút lásd **Vén-kút**

Óvoda 2023: *Ovoda*. — Óvoda az Erdei Ferenc utca 2. szám alatt. Hivatalos neve *Hortobágyi Nyitnikék Óvoda*. — ÉGy. — T42-A2.

Ökotúra vendégház 2023: *Ökotúra vendékház*. — Vendégház és kemping a belterület keleti szélén, a Borsósi utca 12. szám alatt. — ÉGy. — T42-D2.

Ökör-sordajárás lásd **Ökör-föld**

Ökör-föld 2023: *Ökörföld*, 1996: *ökörföldi* négygémű kút, 1981: *Ökör-föld*, 1978: *Ökörföld*, 1964: *Ökörföld*, 1950: *Ökörföld*, 1942: *Ökörföld*, 1935: *Ökörföld*, 1914: *Ökörföld*, 1911: *Ökörföld*, 1883: *Ökör-föld*, 1883: *Ökör-járás*, 1865: *Ökör csorda járás*, 1858: *Ökör járás*. — Szarvasmarhák legelőterülete a Nagy-Borsós déli részén. A név az *ökörföld* földrajzi köznévből alakult. Forrásokban *Ökörjárás*-nak és *Ökör-sordajárás*-nak is nevezik. — DUNKA 1996: 33, ÉGy., FKNT., HERMAN 1914: 271, HKFT., MKFT., MoFNT. 2/9, OLÁH 1964: 59, PAPP 1997: 172, SZEIFERT 1978: 66, T9.DvT.1274, VARGA 1942: 25, ZOLTAI 1935: 7, térkép. — T29-H4.

Ökörjárás lásd **Ökör-föld**

Ördög-árki-fok 1864: *Ördög árki fok*. — Feltehetően egy kisebb vízfolyás lehetett a zámi határban, amely egy *ördögárok* 'hosszú, több település határát átszelő egykori árok' közelében helyezkedett el. Pontos helyét nem ismerjük.

— BALKÁNYI SZABÓ 1865: 36, FKNT., PESTY 1864/10: 182b.

Öreg-erdő 1. 2023: *Öreg-erdőüj*. — Kisebb erdő Zámon, Faluvéghalma közelében, a Kutas-fenek nyugati oldalán. — ÉGy. — T35-E1.

Öreg-erdő 2. lásd **Öreg-Kónyai-erdő**

Öreg-Kónya 2023: *Örek-Kóunya ~ Kóunya-major*, 1883: *Konya tanya*, 1858: *Listia Mendi tanya*. — Külterületi állattartó telep Kónyától délre, a Kónyasi vasútállomás közelében. A név *Öreg*- előtagja a mezőgazdasági telep nagy méretére utal. *Kónya-major* és *Kónya-tanya* alakban is megjelenik. A második katonai térképen *Listia Mendi-tanya* alakban szerepel, e megnevezés hátterét nem ismerjük. Vö. *Öreg-Kónyai-erdő*, *Öreg-tó*. — ÉGy., HKFT., MKFT. — T20-B5.

Öreg-Kónyai-erdő 2023: *Örek-Kóunyaji-erdőüj ~ Öreg-erdőüj*. — Akác-erdő Öreg-Kónya mellett. Hívják egyszerűen *Öreg-erdő*-nek is. — ÉGy. — T30-B1.

Öreg-tavak lásd **Kónyai-halastavak**

Öreg-tó lásd **Kónyai-halastavak**

Ötös alji erdő 2023: *Ötös aji erdőüj*. — Erdő a nyugati határban, a Csécs-mocsári halastó déli oldalán. Nevét az magyarázza, hogy az öt tóból álló komplexum mellett fekszik. — ÉGy. — T34-B1.

Papegyház lásd **Papegyháza**

Papegyháza 2023: *Papetyháza | Korábban etyházi birtok lehetett, mer találtak ety templomromot, feltárták*. 2008: *Papegyháza*, 1988: *Papegyházi puszta*, 1978: *Papegyháza*, 1975: *Papegyháza*, *Papegyházi telken*, 1971: *Papegyháza*, 1969: *Papegyháza*, 1964: *Papegyháza*, *Papegyházi telek*, 1957: *Papegyháza*, 1942: *Papegyházi puszta*, 1938: *Papegyházi-telek*, 1926: *Papegyháza*, 1914: *Papegyháza*, 1872: *Papegyházi telek*, 1865: *Papegyháza*, 1864: *Papegyháza | Mátá*. 1851: *Papegyháza*, 1810: *Papegyházi telek*, 1794: *Pap Egyháza puszta*, 1780: *Papegyháza*, *Pap Egyházának*, 1752: *Papegyházi Telek*, 18. sz.: *Pap egyháza Telek*, 1476/1477: p. *Papeghaza*, 1261/1271: item alia villa *Popeghaz*. — Határrész Mátán, a határ északi részén, feltehetően a Hortobágy folyó és a Pap ere között feküdt. Kisebb része a balmazújvárosi határba is átnyúlt. Egykor az egri püspöki egyház birtokolta, később Debrecen tartozéka lett. Első említése IV. Béla királyi ok-

leveléből való **Papegyház** alakban. A török idők után pusztásodott el. A 18. századtól legelőként funkcionál, erre utal a **Papegyházi-telek**, **Papegyháza-telek**, **Papegyháza-puszt**a és **Papegyházi-puszt**a névváltozata. Vö. Papegyházi-erdő, Papegyházi-gulyás-tanya, Papegyházi-halom, Papegyházi-kút, Papegyházi templom. Lásd Papegyháza (Balmazújváros). — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 37, BÉRES 1975: 131, DHA. 1: 60, ECSEDI 1914: 5, ÉGy., FEKETÉNE 1988: 110, FÉNYES 1851, HERMAN 1914: 271, Kat., É. KISS 1969: 382, KOMJÁTHY 2006: 28, NÉMETH 2023: 310, OLÁH 1964: 21, PAPP 2008: 80, PESTY 1864/10: 182b, STERBETZ 1971: 39, SUGÁR 1974: 424, SZEIFERT 1978: 67, T1.S.70.72/1–8, T9.DvT.12, T9.DvT.220, VARGA 1942: 33, ZOLTAI 1926a: 47, 1938: 42. — T18-D2.

Papegyháza-puszta lásd **Papegyháza**

Papegyháza-telek lásd **Papegyháza**

Papegyházi-erdő 2023: *Papetyházi-erdőü ~ Pap-erdőü*, 1981: *Papegyházi-erdő*, 1971: *Papegyházi erdőcskében*, 1950: *Papegyházi erdő*, 1934: *Papegyházi e[rdő]*, 1926: *papegyházi erdő*, 1914: *Papegyházi erdő*, 19. sz. vége: *Papegyházi-erdő*. — Kisebb akácerdő Papegyházán. Hívják **Pap-erdő**-nek is. A forrásokban egy ízben előforduló **Papegyházi-erdőcske** forma az erdő kis méretére utal. — ECSEDI 1914: 89, ÉGy., É. KISS 1975: 133, MoFnT. 2/9, PAPP 1997: 173, STERBETZ 1971: 38, T9.K.53, ZOLTAI 1926a: 48. — T18-D2.

Papegyházi-erdőcske lásd **Papegyházi-erdő**

Papegyházi-gulyás-tanya 2023: *Papetyházi-gujás-tanya*. — A marhapásztor által használt külterületi épület Papegyházán, a Pap erétől nyugatra. — ÉGy. — T18-D2.

Papegyházi-erdő Fotó: Hortobágyi Leader Egyesület

Papegyházi-halom 1914: *Papegyházi-halom*. — Halom Papegyházán, a Papegyházi templom helyétől kissé keletre. Ma már nem ismerik a nevet. — ECSEDI 1914: 46.

Papegyházi-kút 2023: *Papetyházi-kút*, 1987: *Papegyházi kút*. — Kút Papegyházán. Ma is funkcionál. — CSÚVÁR 1987: 32, ÉGy. — T18-D2.

Papegyházi-puszta lásd **Papegyháza**

Papegyházi-telek lásd **Papegyháza**

Papegyházi templom 2023: *Papetyházi templom* | *Az alapja most is megvan ennek a templomnak, ami itt vóut, az éjszaki réjszen*. [2000]: *Papegyházi templomrom*. — Az egykori Papegyháza templomának helye a határ északi részén. Egy 21. századi térképes forráson **Papegyházi templomrom** alakban szerepel. — ÉGy., T.HNP2000. — T18-D2.

Papegyházi templomrom lásd **Papegyházi templom**

Pap-ér lásd **Pap ere**

Pap-erdő lásd **Papegyházi-erdő**

Pap ere 2023: *Pap ere ~ Pap eri*, 2008: *Pap-ere*, 1981: *Pap ere*, 1975: *Papere*, 1964: *Papér*, 1941: *Papér*, 1938: *Papere*, 1935: *Papere*, 1934: *Pap-ér*, 1926: *Papere*, 1914: *Pap-ér*, *Papere*, 1911: *Papere*, *Pap ere*, 19. sz. vége: *Pap-ere*, 1899: *Pap ér*, 1883: *Pap ér*, 1882: *Papér*, 1872: *Pap ér*, 1865: *Papere*, 1864: *Pap-ér* | *Máta*. 1786: *Pap-eréig*, 1780: *Pap erénél*, 1752: *Pap Ere*, 18. sz.: *Pap Ére*. — Papegyházát körülölelő kisebb természetes vízfolyás a belterületől északra. Déli része tószerűen kiszélesedik, északi szakasza pedig mesterségesen szabályozott. Vizét a Hortobágy folyó a Pap-laponyag mellett veszi fel.

Papegyházi templom Fotó: Harangi Mária

Neve a mellette fekvő Papegyházára utal. Hívják **Pap-ér**-nek is. Vö. Cserepes–Papéri-csatorna, Pap ere farka. Lásd Pap-ér (Balmazújváros). — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 37, BÉRES 1974: 168, ECESEDI 1914: 17, 62, ÉGy., HKFT., Kat., É. KISS 1975: 133, MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 75, PAPP 2008: 24, 27, PESTY 1864/10: 182b, SUGÁR 1974: 424, T1.S.70.72/1–8, T9.DvT.12, T9.DvT.1505, T9.K.53, ZELIZY 1882: 31, ZOLTAI 1911: 13, térkép, 1926a: 48, 1935: 26, 1938: 26. — T18-D2D3.

Pap ere farka 2008: *Paperi-farka* | *Ha az ér hosszan elnyúlik, a végét farkának mondják. Ilyen a mátai Paperi-farka, a zámi Halas-farka.* — A Pap ere hosszan elnyúló déli szakasza. Nevének utótagjaként a *farok* 'nyári időszakban rendszerint kiszáradó érnék hosszan elnyúló vége' földrajzi köznévnék a birtokos személyjeles alakja szerepel. Ma már nem ismert név. — FKnt., PAPP 2008: 27. — T18-C4.

Parajos lásd **Parajos-lapos**

Parajos-halom 2023: *Parajos-halom*, 1981: *Parajos-halom*, 1938: *Parajos-halom*, 1911: *Parajos[-halom]*, *Parajos h[alom]*, 1883: *Parajos halom*, 1872: *Parajos halom*, 1858: *Parajos halom*. — Határjelző halom Zám és az egyeki Ohat között, a Fűzes-fertőtől északra. Nevének előtagja a *paraj* 'egyfajta gyomnövény' növény-név -s képzős származéka. Lásd Parajos-halom (Egyek). — ÉGy., HKFT., Kat., MKFT., MoFnT. 2/9, ÚMTsz., ZOLTAI 1911: 13, térkép, 1938: 42. — T26-D3.

Parajos-lapos 2023: *Parajos-lapos*, 2008: *Parajos-lapos*, 1976: *Parajos-laposa*, 1957: *Parajos*, 1935: *Parajos lapos*, 1882: *Parajos lapos*, 1872: *Parajos lapos*. — Környezeténél alacsonyabban fekvő vizenyős terület a település nyugati határszélén. Neve a mellette álló Parajos-halom nevével hozható kapcsolatba, vagy pedig közvetlenül alakult az ahhoz is alapul szolgáló *paraj* 'egyfajta gyomnövény' -s képzős származékából. **Parajos laposa** és **Parajos** formában is szerepel. — ÉGy., Kat., KOMJÁTHY 2006: 22, PAPP 1976: 25, 2008: 27, ÚMTsz., ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1935: 27. — T26-D4.

Parajos laposa lásd **Parajos-lapos**

Pásztorkápolna 2023: *Pásztorkápolna*. — A Dinnyés-tanya északi oldalán álló pásztorkápolna. Turisztikai célokat szolgál. — ÉGy. — T20-B2.

Pásztorkápolna

Fotó: Harangi Mária

Pásztormúzeum 2023: *Pásztormúzeum*, 2008: *Pásztormúzeum*, [2000]: *Pásztormúzeum*, 1981: *Pásztormúzeum*. — Épület a belterület központjában, a Kilenclyukú híd lábánál, a Vásártéren. A 18. század végén épült, és eredetileg a csárdához tartozó szekérállásként functionált, ahol a vásárokra érkezők pihentek meg. Ma műemlék, benne a hortobágyi pásztoréletről látható kiállítás. — ÉGy., MoFnT. 2/9, PAPP 2008: 145, T.HNP2000. — T42-A2.

Pecze lásd **Pecze-kunyhó**

Pecze-erdő 2023: *Pecze-erdőjü*. — Kisebb facsoport. A Pecze-kunyhóhoz tartozik. — ÉGy. — T18-D5.

Pecze-hodály 2023: *Pecze-hodáj*. — Állattartó épület a határ északi részén, a Pecze-kunyhóhoz tartozik. — ÉGy. — T18-D5.

Pecze-kunyhó 2023: *Pecze-kunyhóu* ~ *Pecze* ~ *Kükunyhóu*, 1941: *Pecze-tny. [tanya]*, 1934: *Pecze-tny. [tanya]*. — Épület a település határának északi részén, a Ludas-réttől keletre. Nevét Pecze János néhai számadó gulyásról kapta. Nevezik egyszerűen **Peczé**-nek is, korábban pedig **Pecze-tanya** alakban szerepelt. Anyaga miatt **Kőkunyhó**-nak is mondják. Vö. Pecze-erdő, Pecze-hodály, Pecze-kút. — ÉGy., MaKF., T9.K.53. — T18-D5.

Pecze-kút 2023: *Pecze-kút*, 1987: *Pecze kút*. — Gémeskút az északi határban. Nevét a mellette álló Pecze-kunyhóról kapta. — Csúvár 1987: 32, ÉGy. — T18-D5.

Pecze-tanya lásd **Pecze-kunyhó**

Pente lásd **Pentezug**

Pente-fok 1864: *Pente zúg halom és fok* | *Zám. Vizenyős legelő terület a Hortobágy vize kanyarulatában.* — Kisebb ér Zámon, a Hortobágy folyó egyik kanyarulatában. Pontos helyét nem ismerjük. — PESTY 1864/10: 183a.

Pente fordulója 1864: *Pentefordulója* | Zám. A *pentefok tekerületénél legelő terület*. — Kisebb legelő Zámon, a Pentezugban. A név *forduló* utótagja 'határrész' értelmű. Pontos helyét nem ismerjük, a forrás a Pente-fok kanyarulatában lévőnek mondja. — PESTY 1864/10: 183a.

Pente-halom lásd **Pente-laponyag**

Pente-laponyag 1964: *Pente laponyagja*, 1938: *Pente-laponyagja*, 1899: *Pente laponyag*, 1872: *Pente laponyag*, 1864: *Pente zúg halom* és fok, 1810: *Pente halom*. — Halom a belterület déli részén, az Árkus-ér és a Hortobágy folyó összefolyása mellett. Nevét a mellette elterülő Pentezegről kapta. Forrásokban hívják **Pente laponyagjá**-nak és **Pente-halom**-nak is. Ma már nem ismerik a nevet. — Kat., OLÁH 1964: 41, PESTY 1864/10: 183a, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1938: 43. — T35-G4.

Pente laponyagja lásd **Pente-laponyag**

Pentezug 2023: *Pentezug*, *Pentezugba*, *pentezugi* ~ *Pente*, 2008: *Pentezug*, [2000]: *Pentezug*, 1987: *Pentezug*, 1981: *Pente-zug*, 1973: *Pentezug*, 1971: *Pentezug*, 1962: *Pentezug*, 1938: *Pentezug*, 1934: *Pentezugi tny. [tanya]*, 1914: *Pentezuga*, 1914: *Pentezug*, 1882: *Pente zugnál*, 1864: *Pente zúg halom* és fok | Zám. *Vizenyős legelő terület a Hortobágy vize kanyarulatában*. — A Hortobágy folyó kanyarulatában kialakult zug Zámon, a határ déli szélén. Így nevezik az itt álló gazdasági központot is, mely egykor jóval több állattartó épületből álló komplexum volt. A név kezdetben csupán a Hortobágy folyó egyik kanyarulatában kialakult zugra volt használatos. A források szerint nevét egy *Pente Máté* nevű tanácsnokról kapta, aki a 18. században élt. **Pente zuga**, **Pente** és **Pentezugi-tanya** alakban is előfordul. Vö. *Pente fordulója*, *Pente-laponyag*, *Pentezugi bejáró*. — CSÚVÁR 1987: 1, EcsEDI 1914: 64, ÉGy., HERMAN 1914: 271, Hnt., MoFnT. 2/9, PAPP 2008: 136, PESTY 1864/10: 183a, STERBETZ 1971: 41, T.HNP2000, T9.K.53, ZELIZY 1882: 32, ZOLTAI 1938: 43. — T35-F4G3.

Pente zuga lásd **Pentezug**

Pentezugi bejáró 2023: *Pentezugi bejáró*. — Út a határ déli részén, az Árkus-ér mellől vezet a Pentezughoz. A *bejáró* földrajzi köznévi 'valamely területre bevezető út' jelentésű. — ÉGy., FKNT. — T35-F2.

Pentezugi-tanya lásd **Pentezug**

Petőfi tér 2023: *Petőfi tér*. — Tér a belterület központjában, a Hortobágyi csárda és a Faluház között. Hivatalos név. — ÉGy. — T42-A2.

Pinahűtő-halom lásd **Csécs-halom**

Pince-lapos lásd **Pince-lapos-tó**

Pince-lapos-tó 2023: *Pince-lapos-tó*, 1981: *Pince-lapos-tó*, 1941: *Pincelapos*, 1935: *Derzsi-rét*, 1872: *Pincze rét*, 1858: *Pincze lapos*, [1760 k.]: *Dersi rét*, 1759: *Pintze rettye*, 1584–1585: *Ders réthe*. — Mesterséges halastó a település nyugati határában, a Fényes-tótól északra. Kisebb része Egyek határába esik. A 20. század második felében létesült. Helyén korábban is vízállásos terület volt, erre utalnak a térképes forrásokban előforduló **Pince-lapos**, **Pince-rét** és **Pince rétje** megnevezései. E névformák előtagjának eredetét nem ismerjük. Derzs közelsége miatt korábban **Derzsi-rét** és **Derzs rétje** névváltozatokban is említik. Lásd *Pince-lapos-tó* (Egyek). — ÉGy., Kat., MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, T9.DvT.13, T9.DvT.16, ZOLTAI 1935: 10. — T26-D1.

Pince-rét lásd **Pince-lapos-tó**

Pince rétje lásd **Pince-lapos-tó**

Pipás-halmok lásd **Pipások**

Pipások 1941: *Pipások*, 1938: *Pipások*, 1914: *Pipások*, 1911: *Pipások*, 1899: *Pipások*, 1872: *Pipások*, 1858: *Pipasok*, 1810: *Pipások*, 1762: *Pipások*, [1760 k.]: *Pipas Halmok*, 1750: *Pipások*. — Négy, egymástól 150–400 méterre álló kisebb halom Faluvéghalmától kissé északnyugatra, az Árkus-ér partján. A névadás indítékát nem ismerjük. A forrásokban egy ízben **Pipás-halmok** alakban is megjelenik. Vö. *Nagy-Pipás-laponyag*. — EcsEDI 1914: 47, Kat., MaKF., MKFT., T9.DvT.16, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: 13, 1938: 43. — T34-C1.

Piroscserepes hodály 2023: *Piroscserepes hodály*. — Állattartó épület a belterületől északra, a Máta-erdőtől délre. Nevét az épületet fedő cserepekről kapta. — ÉGy. — T29-E1.

Piroskarú híd 2023: *Piroskarú híd* | *Valamikor ety korlát vóút rajta, ami piros vóút, de mán nincsem meg*. — Kisebb híd, mely a belterületől délkeletre a Borsósi-tó levezető csatornáján áll. Nevét a hídon egykor meglévő korlát szí-

néről kapta. Vö. Piroskarú híd dülő. — ÉGy. — T29-G3.

Piroskarú híd dülő 2023: *Piroskarú híd dülői ~ Hetvenhatos*. — Kisebb szántóföld a belterülettől keletre, a Piroskarú híd mellett. Hívják **Hetvenhatos**-nak is, mivel a dülőföldet északról határoló Harminchármas út ezen szakaszán található a 76-os kilométerkő. — ÉGy. — T29-G3H3.

Pocos-telek 1864: *Poczos telek | Mátán*. — Egykori legelő Mátán. Pontos helyét nem ismerjük. A név minden bizonnyal a területen nagy számban előforduló mezei rágcsálókra utal (vö. *poc* 'pocok, patkány'). — PESTY 1864/10: 183a, ÚMTsz.

Polturás lásd **Polturás-fenek**

Polturás-fenek 2023: *Poltúrás-fenek ~ Poltúrás ~ Portúrás*, 2008: *Poltúrás-fenek*, [2000]: *Polturás-fenek*, 1981: *Polturás-fenek*, 1969: *Pótrás*, 1941: *Polturás-fenek*, 1935: *Polturás fenék*, 1911: *Polturásfenék*, 1899: *Polturás fenék*, 1883: *Polturás fenék*, 1883: *Árkos fertő*, 1882: *Polturás fenék*, 1882: *Polturás*, 1872: *Polturás fenék*, 1858: *Árkos fertő*. — A Polturás-telek alacsonyabban fekvő része Zámon, a Köves házi erdőtől északra. Hívják egyszerűen **Polturás**-nak is. A **Portúrás** forma a név átértelmezésével jött létre. A **Pótrás** forma hangtani változások eredményeképpen alakult. Régebben **Árkus-fertő** volt a neve. E névváltozatot az magyarázza, hogy az **Árkos**-nak is nevezett Árkus-ér táplálja. A név utótagjaként a *fertő* földrajzi köznévi 'mocsaras terület' jelentésű. — ÉGy., FKnt., HKFT., Kat., É. KISS 1969: 383, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, PAPP 2008: 27, T.HNP2000, T9.DvT.1505, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1911: 13, 1935: 28. — T35-F3.

Polturás-fenek

Fotó: Balla Dániel

Polturás-laponyag 1964: *Polturáslaponyag*, 1938: *Polturás-laponyag*, 1911: *Polturás lap[onyag]*, 1899: *Polturás laponyag*, 1883: *Polturás-laponyag*, 1872: *Polturás laponyag*. — Egykori halom Zámon, a Polturás-telek északi részén. A Czinege-erdő van a helyén. Ma már nem ismerik a nevet. — Kat., OLÁH 1964: 41, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: térkép, 1938: 45. — T35-F3.

Polturás-lapos [2000]: *Polturás-lapos*, 1981: *Árkus-lapos*. — A Polturás-telek északi része. Nevének utótagjaként a *lapos* földrajzi köznévi 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' jelentésben használatos. Az Árkus-ér közelsége miatt **Árkus-lapos** alakban is szerepel. Ma már egyik nevet sem ismerik. — FKnt., MoFnT. 2/9, T.HNP2000. — T35-G3.

Polturás-telek 1938: *Polturás-telek*, 1864: *Polturás telek*, 1810: *Polturás telek*, 1785: *Polturás-telek*, 1750: *Polturás-telek*. — Nagy kiterjedésű legelő Zámon, az Árkus-ér és a Kincses-fenek között terül el. A névadás indítékát nem ismerjük, az azonban valószínű, hogy az előtagban a *poltura* 'aprópénz, fillér' jelentésű szó -s képzős származéka szerepel. Az ezzel az előtaggal álló többi név alapjául bizonyára ez a legkorábbi adatolható megnevezés szolgálhatott. Vö. Polturás-fenek, Polturás-laponyag, Polturás-lapos. — PESTY 1864/10: 183a, T9.DvT.220, ÚMTsz., ZOLTAI 1938: 45. — T35-F3.

Pongor-telek 1964: *Pongortelek*, 1864: *Pongor telek | Mátá*. 1752: *Pongor telek*. — Egykori legelő a határ keleti részén, a Nyíró hodály környékén az Apró-laponyagoktól kissé délre nyugatra terült el. Egy kézirat forrás szerint tulajdonosáról kapta a nevet. — OLÁH 1964: 41, PESTY 1864/10: 183a, T9.DvT.12. — T29-F2.

Poros-hát 2023: *Poros-hát*, 2008: *Poroshát*, 1981: *Poros-hát*, 1978: *Poroshát*, 1975: *Poroshát*, 1964: *Poroshát*, 1942: *Poroshát*, 1941: *Poroshát*, 1938: *Poroshát*, 1934: *Poroshát*, 1914: *Poroshát*, 1911: *Poroshát*, 1899: *Poros hát*, 1883: *Porsos hát*, 1883: *Poros-hát*, 1872: *Poros hát*, 1864: *Poros hát | Mátá*. 1858: *Poroshat*, 1810: *Poros hát*, 1792: *Poros hát*, 1787: *Poros háton* határ forma jel, 1762: *Poroshát*, 1752: *Poros Hát*, 1748: *Porros-hat*, 1700: *Poroshát*. — Környezeténél magasabban fekvő gyenge minőségű legelő a Hortobágy folyó partján, a belterület mellett

északkeletre, a Rác-foktól délre terül el. Nevét az magyarázza, hogy a puszta más területeihez képest jóval kevésbé füves, ezért erősebben porzik a talaja. A forrásokban a 17-18. század fordulóján bukkan föl, és máig változatlan formában használatos. Vö. Poros-háti-halmok, Poros-háti-kaszáló. — BÉRES 1975: 135, EcsEDI 1914: 30, ÉGy., HKFT., Kat., MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 59, PAPP 2008: 37, PESTY 1864/10: 183a, SZEIFERT 1978: 68, T1.S.70.106, T1.S.70.117, T9.DvT.12, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, T9.K.53, T9.SzmT.1, VARGA 1942: 26, ZOLTAI 1911: térkép, 1938: 10, 45. — T19-F5.

Poros-háti-halmok lásd **Apró-laponyagok**

Poros-háti-kaszáló 1817: a város [...] *Porosháti kaszálóját* egészen elgázoltatták. — Egykori kaszáló a Poros-háton. Pontos helye ismeretlen. — BÉRES 1974: 180.

Portúrás lásd **Polturás-fenék**

Postamester szántása 1792: *Posta Mester Szántása*, 1787: *Posta Mester Szántása*. — Egykori szántóföld a Poros-hát hosszan elnyúló keleti részén. A név a terület tulajdonosára utal. — T1.S.70.98, T1.S.70.117. — T19-G5.

Pótrás lásd **Polturás-fenék**

Pozsgán lásd **Pozsgán-lapos**

Pozsgán-kút lásd **Sáros-ér-kút**

Pozsgán-lapos 2023: *Pozsgán-lapos ~ Pozsgás-lapos ~ Pozsgán* | *Ingoványos, lapos, vizes terület, valamikor daru költöd benne*. 2020: *Pozsgán-lapos, Pozsgán*, [2000]: *Pozsgán*, 1899: *Zsombékos tó*. — Alacsonyabban fekvő vizenyős terület Zámon, a Kajla-lapos északi oldalán. A név előtagja a *Pozsgán* családnév lehet, amely elhomályosulhatott, és a helybeliek a pozsgás növénycsoport nevét értették bele a megnevezésbe, ez magyarázza a *Pozsgás-lapos* névváltozatot. Az élőnyelvben és a forrásokban egyaránt hívják *Pozsgán*-nak is, a 19. század végén pedig még *Zsombékos-tó* néven szerepelt. Vö. Pozsgán-löszhát, Pozsgán-telek. — EcsEDI et al. 2020: 81, ÉGy., T.HNP2000, T9.DvT.1505, ÚCsnT. — T34-B3.

Pozsgán-löszhát 2023: *Pozsgán-löszhát* | *Zsombékos, jobbnőúségű lapos, magasabban van. Nem ugyanaz, mint a Pozsgán-lapos, de egymás mellett vannak*. — Magasabban fekvő zsombékos, löszös terület a határ délnyugati részén, Zámon, a Pozsgán-lapos mellett. — ÉGy. — T34-B3C3.

Pozsgán-telek 1864: *Pozsgán telek* | *Zám. Legelő rész*. — Egykori legelő Zámon a Pozsgán-lapos közelében. Pontos helyét nem ismerjük. — PESTY 1864/10: 183a.

Pozsgás-lapos lásd **Pozsgán-lapos**

Prém-kunyhó lásd **Prém Péter-kunyhó**

Prém Péter-kunyhó 2023: *Prém Péter-kunyhó ~ Prém-kunyhó ~ Prém-tanya*. — Tanya a határ déli részén, a Liba-értől kissé északra. Tulajdonosáról kapta a nevét. Hívják *Prém-kunyhó*-nak és *Prém-tanyá*-nak is. — ÉGy. — T28-B5C5.

Prém-tanya lásd **Prém Péter-kunyhó**

Pusztai állatpark lásd **Vadaspark**

Pusztamáta lásd **Máta**

Pusztazám lásd **Zám**

Rác-fok 2023: *Rác-fok ~ Rács-fok*. — A Hortobágy jobb oldali mellékvize, mely Mátán, a Rác-lapos közelében ered. Újabban a név átértelmezésével *Rács-fok*-nak is mondják. Vö. Rác-foki-híd, Rác-foki hodály, Rác-foki-sarok. — ÉGy. — T19-F5.

Rác-foki-híd 2023: *Rác-foki-híd ~ Rács-foki-híd*. — Híd Mátától északra, a Rác-fokon. Hívják *Rács-foki-híd*-nek is. — ÉGy. — T19-F5.

Rác-foki hodály 2023: *Rác-foki hodály ~ Rács-foki hodály ~ Rác-foki istálló*. — Állattartó telep Mátától északra, a Rác-fok mellett. Az 1970-es években turisztikai céllal építették. *Rác-foki istálló*-nak és *Rács-foki hodály*-nak is hívják. — ÉGy. — T19-E5.

Rác-foki istálló lásd **Rác-foki hodály**

Rác-foki-sarok 2023: *Rác-foki-sarok ~ Rács-foki-sarok ~ Dollár-sarok*. — A Hortobágy folyó és a Rác-fok által alkotott szöglet Mátától északra. A 20. század utolsó harmadában csikósbemutatókat tartottak ezen a helyen. *Rács-foki-sarok*-nak is nevezik, emellett hívják *Dollár-sarok*-nak is, mivel elsősorban jó módú nyugati turistákat láttak itt vendégül. — ÉGy. — T19-F5.

Rác-laponyag 1964: *Ráclaponyag*, 1941: *Százköblös-hlm. [halom]*, 1938: *Rác-laponyag*, 1938: *Mátai-laponyag*, 1934: *Százköblös hlm. [halom]*, 1914: *Rác l[aponyag]*, 1911: *Rác l[aponyag]*, *Mátai l[aponyag]*, 1899: *Rác laponyag*, 1883: *Mátai laponya[g]*, 1872: *Rác laponyag*, 1864: *Rác laponyag*, 1858: *Mátai laponyag*, 1810: *Rác laponyag*, 1752: *Rátz Laponyagok*. — Alacsony halom Máta határában, a Százköblös

és a Rác-lapos között áll. A név *rác* előtagja talán összefüggésbe hozható a szomszédos Balmazújvároson már a 15. században megjelenő rác népességgel (lásd Rácok szigete, Balmazújváros), de személynévi eredetű is lehet. Ez a név szolgálhatott a környezetében levő többi *rác* előtagú név alapjául. Többes számú **Rác-laponyagok** formában említi egy 18. század közepéről való térképi forrás. Elhelyezkedésére utalóan a forrásokban **Százköblös-halom** és **Mátai-laponyag** néven is megjelenik. Ma már nem ismerik a nevet. Vö. Rác-lapos. — Ecsedi 1914: 47, HKFT., Kat., MaKF., MKFT., Oláh 1964: 41, Pesty 1864/10: 183a, T9.DvT.12, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, T9.K.53, Zoltai 1911: 12, 13, 1938: 45. — T28-C1.

Rác-laponyagok lásd **Rác-laponyag**

Rác-lapos 2023: *Rác-lapos*, 2008: *Rác-lapos*, 1981: *Rác-lapos*, 1976: *Rác-lapos*, 1957: *Rác-lapos*, 1941: *Ráclapos*, 1935: *Rác laposa*, *Ráclaposa*, 1934: *Ráczlapos*, 1911: *Ráczlapos*, 19. sz. vége: *Rácz lapos*, 1899: *Rácz lapos*, 1883: *Rácz lapos*, 1883: *Rác laposa*, 1882: *Ráczlapos*. — Környezeténél alacsonyabban fekvő vizenyős terület a Ludas-rét keleti szélén, Mátától kissé északnyugatra. Nevét a mellette álló Rác-laponyagról kaphatta. Forrásokban **Rác laposa** formában is előfordul. Vö. Rác-fok, Rác-laposi-csatorna. — ÉGy., HKFT., É. Kiss 1975: 133, Komjáthy 2006: 115, MaKF., MoFnT. 2/9, Papp 1976: 25, 2008: 27, T9.DvT.1505, T9.K.53, Zelizy 1882: 31, Zoltai 1911: 13, 1935: 23, 28. — T28-D1.

Rác laposa lásd **Rác-lapos**

Rác-laposi-lecsapolócsatorna 2023: *Rác-laposi-lecsapolócsatorna*. — Kisebb mesterséges csatorna a Rác-lapos keleti szélén. Eredetileg rizstermesztés céljából ásták. — ÉGy. — T19-F5.

Rács-fok lásd **Rác-fok**

Rács-foki-híd lásd **Rác-foki-híd**

Rács-foki hodály lásd **Rác-foki hodály**

Rács-foki-sarok lásd **Rác-foki-sarok**

Rakottyás lásd **Füzes-fertő**

Raszli-kút 1883: *Raszli kút*. — Egykori gémeskút a település nyugati határában, a Dögös-erdőtől északra. Ma már nincs meg. A név előtagja talán családnév. — HKFT., ÚCsnT. — T26-D4.

Reptér lásd **Repülőtér**

Repülőtér 2023: *Repülőútjár* ~ *Reptér*. — Kisebb legelő a Macska-telki hodály mellett. A név arra utal, hogy egykor mezőgazdasági repülőgépek használták. Hívják **Reptér**-nek is. — ÉGy. — T21-F3.

Rizsföld lásd **Rizsföldek**

Rizsföldek 2023: *Riszföldek* ~ *Riszföld* ~ *Ristelep* ~ *Kísérleti-telep*, 2008: *kísérleti telep*, 1914: *Kísérleti telep*. — Mátá lakott területétől északra fekvő legelő. A név a *rizsföld* 'rizs termesztésére használt nagyobb terület' földrajzi köznévből alakult, és a hely egykori funkciójára utal. A rizstermesztéssel annak gyenge hozama miatt az 1980-as években felhagytak, azonban a puszta vízjárását megváltoztató csatornák, tárgyak még ma is láthatók. **Rizsföld** és **Rizstelep** néven is említik. A **Kísérleti-telep** megnevezés pedig arra utal, hogy a rizstermesztés valójában kísérleti jelleggel folyt. — Ecsedi 1914: 228, Ecsedi et al. 2020: 222, ÉGy., FKnt., Papp 2008: 111. — T19-F5.

Rizstelep lásd **Rizsföldek**

Rókaljuk 2023: *Róykajuk*, 1938: *Rókaljuk* ~ *Rókaljukas-telek*, 1864: *Rókaljuka telek* | *Mátá. Legelő rész*. 1810: *Rókaljukas telek*, 1752: *Rókaljukas-telek*, 1752: *Rókaljukas telek*. — Legelő Szásztelektől délkeletre, Mátá és Zám határán. A név a *rókaljuk* 'terület, ahol sok róka tanyázik' földrajzi köznévből alakult. Forrásokban **Rókaljukas-telek**-ként is szerepel, Pesty adatközlője pedig – talán tévesen – **Rókaljuka-telek** formában említi. — ÉGy., FKnt., Pesty 1864/10: 183a, T9.DvT.12, T9.DvT.220, Zoltai 1938: 46. — T28-A5.

Rókaljukas-telek lásd **Rókaljuk**

Rókaljuka-telek lásd **Rókaljuk**

Rózsa Sándor utca 2023: *Rózsa Sándor ucca*. — Utca a település belterületén, párhuzamos a Veres Péter utcával. 1975 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-B2.

A Sajtgár 1930-ban

Fotó: Magyar Nemzeti Digitális Archívum

Sajtgyár 2023: *Sajtgyár*. — A hortobágyi törzsjuhászati sajtgyárának épülete Mátán, a Kacsakel-tetőtől kissé délre. Ma már nincs meg. — ÉGy. — T29-E2.

Sándor-kút 1934: *Sándor k[út]*. — Egykori itatókút a Gát hátján, a Pap-laponyag közelében. Nevét feltehetően tulajdonosáról vagy építtetőjéről kapta. — T9.K.53. — T19-F3.

Sárgarózsa szálló lásd **Szálló**

Sarkadi Imre utca 2023: *Sarkadi Imre ucca*. — A Bojtár utcával párhuzamos utca a település belterületén. 1981 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-C2.

Sarkad–Sároséri-főcsatorna lásd **Sáros-ér**

Sárkány 2023: *Sárkány ~ Sárkány-telek*. — Legelő a határ északi részén. Nevét az magyarázza, hogy a Sárkány-kunyhó mellett terül el. Hívják *Sárkány-telek*-nek is. — ÉGy. — T19-E3.

Sárkány-kunyhó 2023: *Sárkány-kunyhó*, 1987: *Sárkány tanya*. — Külterületi állattartó telep a település határának északi részén, Papegyházától délre. Tulajdonosáról, Sárkány József számadó gulyásról kapta a nevét. Egy forrás *Sárkány-tanya* alakban említi. Vö. Sárkány, Sárkány-kút. — Csúvár 1987: 32, ÉGy. — T18-D3.

Sárkány-kút 1987: *Sárkány kút*. — A Sárkány-kunyhó kétgémű kútja. Ma már nem ismerik a nevet. — Csúvár 1987: 32. — T19-E3.

Sárkány-tanya lásd **Sárkány-kunyhó**

Sárkány-telek lásd **Sárkány**

Sáros-ér 2023: *Sáros-ér*; 2020: *Sáros-ér*; [2000]: *Sarkad–Sároséri-főcsatorna*, 1997: *Sárosér*; 1984: *Sarkad–Sároséri-főcsatorna*, 1976: *Sáros-rét*, 1975: a Hortobágy folyóin: a Kadarcsón, a *Sárosréten* és a Hortobágy folyón keresztül, 1971: *Sáros ér*, *Sárosér*; 1938: *Sárosér*; 1935: *Sáros ér*; 1914: *Sárosér*; 1914: *Sárosér*; 1911: *Sá-*

Sáros-ér

Fotó: Balla Dániel

rosér; 1899: *Sáros ér*; 1883: *Sáros ér*; 1882: *Sáros ér*; 1880: *Sáros ér*; 1872: *Sáros ér*; 1864: *Sáros ér és halom | Zám*. 1858: *Sáros-ér*, [1823 k.]: *Sáros ér*; [1810]: *Saros Ér*, [1760 k.]: *Saros er*; 1759: *Sáros ér*. — Természetes ér a külterület délnyugati részén. Az Árkus-érből ered, majd Hortobágy és Nádudvar között határvonalat képezve nyugati irányba folyik, és végül a Csirés mellett hagyja el a falu határát. Nevét sáros vizéről kapta. Néhány 20. századi forrás *Sáros-rét*-ként említi. A vízügyi terminológiában *Sarkad–Sároséri-főcsatorna* megnevezéssel szerepel. Vö. Sáros-éri-erdő, Sáros-éri hodály, Sáros-éri-járás, Sáros-ér-kút. — ECSEDI 1914: 48, ECSEDI et al. 2020: 184, ÉGy., HERMAN 1914: 271, HKFT., Kat., É. KISS 1975: 133, MKFT., MÓDY 1997: 5, MoFnT. 1, ÖTVÖS 1971: 53, 57, PAPP 1976: 25, PESTY 1864/10: 177b, 183b, T.HNP2000, T9.DvT.13, T9.DvT.16, T9.DvT.228, T9.DvT.504, T9.DvT.1505, T10.FM.130, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1911: 13, 1935: 28, 1938: 23. — T35-F5.

Sáros-ér-halom lásd **Keserű-laponyag**

Sáros-éri-erdő 1950: *Sároséri erdő*. — Egykori erdő a Sáros-ér közelében. Pontos helyét nem ismerjük. — PAPP 1997: 173.

Sáros-éri hodály 2023: *Sáros-éri hodály ~ Sáros-ér-tanya*, 1987: *Sároséri hodály*, 1941: *Sároséri hodály*, 1886: *Juhász t[tanya]*, 1883: *Juhász tanya*, 1880: *Juhász tanya*. — Külterületi állattartó telep Zámon, a Kajla-lapos mellett. Nevét a Sáros-ér közelsége miatt kapta. Hívják *Sáros-ér-tanyá*-nak is. A 19. századi forrásokban *Juhász-tanya*-ként szerepel, ez a név a tanya tulajdonosának foglalkozására, esetleg családnévére utalhat. — Csúvár 1987: 23, ÉGy., GÖNCZY, HKFT., MaKF., T9.Ny.54. — T34-C4.

Sárkány-kunyhó

Fotó: Harangi Mária

Sáros-éri-járás 1911: *Sároséri járás*. — Legelő a határ délnyugati részén, a Sáros-éri hodálytól délre, a Sáros-értől pedig északra fekszik. Nevében a *járás* földrajzi köznévv ’legelőterület’ értelmű. — FKNT., ZOLTAI 1911: térkép. — T34-C5D5.

Sáros-ér-kút 2023: *Sáros-ér-kút ~ Pozsgán-kút*, [2000]: *Pozsgán-kút*, 1987: *Pozsgán kút*, 1981: *Pozsgán-kút*, 1883: *Sáros ér kút*, 1880: *Sáros ér kút*. — Egygémű kút a határ déli részén, a Pozsgán-lapostól kissé délnyugatra. Ma is működik. Nevét a Sáros-ér közelsége miatt kapta. Hívják **Pozsgán-kút**-nak is, ez a név is az elhelyezkedésére utal. — CSÚVÁR 1987: 23, ÉGy., HKFT., MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T9.Ny.54. — T34-B3.

Sáros-ér-tanya lásd **Sáros-éri hodály**

Sáros-rét lásd **Sáros-ér**

Sas-halom lásd **Szász-halom**

Sós-kút 1. 2023: *Sóús-kút*, 1987: *Sóskút*. — Téglakávas itatókút Zámon, a Sáros-éri-járás északi részén. Nevét vizének sós íze miatt kaphatta. Vö. Sós-kút 2. — CSÚVÁR 1987: 23, ÉGy. — T34-D4.

Sós-kút 2. 1934: *Sós k[út]*. — Egykori itatókút a Gát hátján, a Fekete-erdőtől északra. Nevét vizének sós íze miatt kaphatta. Ma már nem ismerik a nevet. Vö. Sós-kút 1. — T9.K.53. — T19-G2.

Sóvirág tér 2023: *Sóvirág téj*. — Tér a belterület keleti szélén, a Gulyás utca mellett. 2001 óta hivatalos név. Vö. Sóvirág vendégház. — ÉGy. — T42-D2.

Sóvirág vendégház 2023: *Sóvirág vendékház*. — A belterület keleti részén, a Sóvirág téren álló épület. — ÉGy. — T42-D2.

Szalmári-telek lásd **Szatmári-telek**

Szálka halma lásd **Nagy-Szálka-halom**

Szálka-halmi-legelő lásd **Szálka-lapos**

Szálka-halom lásd **Nagy-Szálka-halom**

Szálka-lapos 2023: *Szálka-lapos ~ Szálka-halmi-legelő*, 1981: *Szálka-lapos*, 1941: *Szálka-lapos*, 1934: *Szálkalapos*, 1899: *Szálka lapos*, 1787: *Szálka lapossa*. — Alacsonyabban fekvő terület, legelő a település határának keleti részén a Nagy-Szálka-halom mellett. Balmazújváros határába is átnyúlik. Nevét a mellette folyó Szálka-fokról kapta, vö. Szálka-fok (Balmazújváros). A helybeliek hívják **Szálka-halmi-legelő**-nek is, a 18. században pedig **Szálka laposa**-ként említik. Lásd Szálka (Balmazújváros). — ÉGy.,

MaKF., MoFnT. 2/9, T1.S.70.114, T9.DvT.1505, T9.K.53. — T30-B3.

Szálka laposa lásd **Szálka-lapos**

Szálka-part 1579: *Zalkaparth, Zalka part*. — Magasabban fekvő terület lehetett a település határának keleti részén, vélhetően a Nagy-Szálka-halom és a balmazújvárosi határba eső Szálka-fok környékén. A *part* földrajzi köznévv ’hosszan elnyúló, lankás dűne’ jelentésű. — FKNT., SUGÁR 1974: 451.

Szálló 2023: *Szálló ~ Sárga rózsza szálló*. — Vendégház az Arany János utcán. Hivatalos neve *Sárga Rózsa Vendégház*, így a helybeliek **Sárga rózsza szálló**-nak is nevezik. Jóval gyakrabban hívják egyszerűen *Szálló*-nak. — ÉGy. — T42-A2.

Számadó utca 2023: *Számadó ucca*. — Utca a belterületen. A Sarkadi Imre utcából nyílik. 1987 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-B2.

Szász-fenek 2023: *Szász-fenek*, 2008: *Szász-fenek*, 1981: *Szász-fenek*, 1976: *Szász-fenek*, 1941: *Szászfenek*, 1911: *Szászfenek*, 19. sz. vége: *Szászfenek*, 1899: *Szászfenek*, 1882: *Szászfenek*, 1864: *Szász laponyag és fenék | Egyes dombocská és vizenyős legelő rész*. — Alacsonyabban fekvő legelőterület Szásztelek északnyugati oldalán, Mátá és Zám határán. Mára teljesen kiszáradt. Nevét az egykor mellette álló Szász-halomról kapta. — ÉGy., É. Kiss 1975: 133, MaKF., MoFnT. 2/9, PAPP 1976: 25, 2008: 27, PESTY 1864/10: 183b, 96, T9.DvT.1505, ZELIZY 1882: 31, ZOLTAI 1911: 23. — T27-H4.

Szász-halom 1964: *Szászhalom*, 1938: *Szász-halom*, 1910: *Sas halom*, 1883: *Sas halom*, 1864: *Szász laponyag és fenék*, 1858: *Szász halom*, 1810: *Szász János laponyag*, 1758: *Szász János laponyagja*, 1752: *Szász János laponyagja*. — Határjelző halom Mátá és Zám között, Szásztelek délnyugati részén. ZOLTAI LAJOS 1910-ben feltárta, és benne egy népvándorláskori gyermeksírt talált. A halom nevét egy *Szász János* nevű személyről kapta, erről tanúskodnak a 18–19. századból való **Szász János-laponyag**, **Szász János laponyagja** névváltozatok. Egyes térképek **Sas-halom** alakban tüntetik fel, ami nyilvánvalóan elírás eredménye. Ugyancsak adathozható **Szász-laponyag**-ként is. Ma már nem ismerik a nevet. Vö. Szász-fenek. — HKFT., MKFT., OLÁH 1964: 42, PESTY 1864/10: 183b,

T9.DvT.12, T9.DvT.220, T16.T.115, ZOLTAI 1938: 48. — T27-H4.

Szász János-laponyag lásd **Szász-halom**

Szász János laponyagja lásd **Szász-halom**

Szász-laponyag lásd **Szász-halom**

Szásztelek 2023: *Szásztelek, Szásztelekre, szász-
telki, szászteleki ~ Szásztelek-major*, 2008: *Szász-
telek, Szásztelken*, [2000]: *Szásztelek*, 1996: *Szásztelken*, 1985: *Szásztelek*, 1981: *Szásztelek*, 1975: *Szásztelken*, 1962: *Szásztelek*, 1938: *Szász-
telek, Szász-telek*, 1935: *Szász-telken*, 1914: *Szász-
telek*, 1914: *Szásztelek*, 1911: *Szásztelek*, 19. sz. vége: *Szásztelek*, 1899: *Szasz telek*, 1882: *Szász-telek*. — Külterületi lakott hely és majorsági központ a határ nyugati részén. Északon a Kungyörgy-tó, keleten a Holtember-laponyag, délen a Pentezug, nyugaton pedig a Bajnok-fenek határolja. Mintegy 100-150 lakosa van. A helybeliek szerint nevét azért kaphatta, mert ez volt a századik telek a falu határában. Valójában a mai lakott terület központjában egykor álló Szász-halomról kapta a nevét. Hívják **Szásztelek-major**-nak is, mivel ez volt a 20. század közepén alakított tíz hortobágyi állami gazdasági központ egyike. Vö. Szásztelki-erdő, Szásztelki-járás, Szásztelki út. — BÉRES 1975: 141, DUNKA 1996: 85, ECSEDI 1914: 17, ÉGy., HERMAN 1914: 271, Hnt., Kat., É. KISS 1975: 133, MoFnT. 2/9, PAPP 2008: 37, 113, T.HNP2000, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: 23, 1935: 30, 1938: 20, 48. — T28-A4.

Szásztelek-major lásd **Szásztelek 1.**

Szásztelki-erdő 2023: *Szásztelki-erdőü*, 1950: *Szásztelki erdő*, 19. sz. vége: *Szászteleki erdő*. — A 19. század második felében telepített akácerdő

Szásztelek északi határában. — ÉGy., É. KISS 1975: 133, PAPP 1997: 173. — T28-A4.

Szásztelki-járás 1911: *Szász-telki-járás*. — Legelő Szásztelektől délkeletre, a Holtember-laponyagtól délre. A *járás* földrajzi köznéve megnevezésben 'legelőterület' jelentésű. Ma már nem ismerik a nevet. — FKNT., ZOLTAI 1911: térkép. — T28-A4.

Szásztelki út lásd **Halastói bekötőt**

Szatmári-telek 2023: *Szatmári-telek*, 2008: *Szatmári-telken*, [2000]: *Szatmáritelek*, 1985: *Szatmártelek*, 1981: *Szatmári-telek*, 1975: *Szatmáriteken*, 1962: *Szatmártelek*, 1941: *Szatmári-telek*, 1938: *Szatmári-telek*, 1914: *Szatmáritelek*, 1914: *Szatkári-telek*, 1911: *Szathmáritelek*. — Nagy kiterjedésű legelő és majorsági központ, egykori külterületi lakott hely a határ nyugati részén, Szásztelektől északra. A név előtagja családnév lehet. Egy ízben **Szatmár-telek** formában is szerepel. A 20. század eleji **Szatkári-telek** névváltozat vélhetően elírás eredménye, bár a *Szatmári* és a *Szatkári* nevek váltakozása máshol is megfigyelhető. Vö. Szatmári-telki-erdő. — BÉRES 1975: 141, ECSEDI 1914: 47, ÉGy., HERMAN 1914: 271, Hnt., MaKF., MoFnT. 2/9, PAPP 2008: 37, T.HNP2000, ZOLTAI 1911: 23, 1938: 49. — T28-A2.

Szatmári-telki-erdő 1950: *Szatmári telki erdő*. — Kisebb erdő Szatmári-telek nyugati részén. — PAPP 1997: 173. — T27-F2.

Szatmár-telek lásd **Szatmári-telek**

Százköblös 2023: *Szászköblös*, 1981: *Százköblös*, 1969: *Százköblös*, 1956: *Hortobágy-Százköblös*. — Legelő a belterületől északnyugatra, a Százköblös-halomnak is nevezett Rác-lapo-

Szásztelek

Fotó: Harangi Mária

nyag mellett. Nevét az magyarázza, hogy területét száz köből gabonával lehet bevetni. Egy ízben **Hortobágy-Százköblös** formában szerepel mint külterületi lakott hely. Vö. Százköblös hodály. — ÉGy., Hnt., É. Kiss 1969: 383, MoFnT. 2/9. — T28-C1.

Százköblös-halom lásd **Rác-laponyag**

Százköblös hodály 2023: *Szászköblös hodáj*. — Egykori állattartó épület a Százköblös déli részén. Ma már nincs meg, összeomlott. — ÉGy. — T28-C1.

Szeg-határ 1988: *Szeg-határ*, 1964: *Szeghatár*, 1941: *Szeghatár*, 1938: *Szeghatár*, 1929: *Szeg-határ*, 1910: *szék határ*, 1899: *Szeg határ*, 1888: *Szeg határ*, 1883: *Szék-határ*, 1883: *Szeghatár*, 1820: *Szeg-határ*, 1818: *Szeg Határ*, 1811: *Szeghatár*, 1810: *Szög határ*. — A település központjától északra eső terület. A hortobágyi, tiszacsegei és balmazújvárosi hármashatár neve, melynek előtagja 'sarok, szeglet, zug' jelentésű. Egy katonai térképen **Szék-határ**-ként szerepel. Ma már nem ismerik a nevet. Vö. Szeg-határ-halom. Lásd Szeg-határ (Balmazújváros, Tiszacsege). — FEKETÉNÉ 1988: 125, FKNT., HKFT., MaKF., OLÁH 1964: 42, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, T16.T.115, ZOLTAI 1938: 49. — T18-D2.

Szeg-határ-domb lásd **Szeg-határ-halom**

Szeg-határ-halom 1981: *Szeg-határ-domb*, 1934: *Szöghatár halom*, 1926: *Szeghatárhalom*, 1914: *Szeghatárhalom*, 1911: *Szeghatárh[alom]*. — Határjelző halom a Szeg-határban. A források egy ízben **Szeg-határ-domb**-ként tüntetik fel. Balmazújváros, Hortobágy és Tiszacsege határának találkozásánál áll. Ma már nem ismerik a nevet. Lásd Szeg-határ-halom (Balmazújváros). — ECSEDI 1914: 46, FEKETÉNÉ 1988: 125, MoFnT. 2/9, ZOLTAI 1911: 23, 1926a: 48. — T18-D2.

Szeg-laponyag 1964: *Széklaponyag*, 1938: *Széklaponyag*, 1858: *Szeg laponyak*, 1756: *Széklaponyag*, 1750: *Szeg laponyag*, 18. sz.: *Szeg Laponyag*. — Halom a település határának északkeleti szélén, a balmazújvárosi Kishortobágyi csárdától kissé délre. Nevét a tőle északra, Balmazújváros határában fekvő *Szeg* nevű határrészről kapta. A *laponyag* földrajzi köznévfőkör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb' jelentésű. Egyes forrásokban **Szék-laponyag**

alakban fordul elő. E névformában a *szék* előtag 'szikes föld' értelmű. — FKNT., MKFT., OLÁH 1964: 42, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.100, ZOLTAI 1938: 49. — T11-F5.

Szégyen híd lásd **Gyaloghíd**

Szekeres-zug 2023: *Szekeres-zug*. — A Sáros-ér egyik kanyarulatában levő legelő a határ déli részén, a Köves házi híd mellett. A név előtagjának magyarázata bizonytalan, talán családnév lehet. Az utótagként álló *zug* földrajzi köznévfő a folyó kanyarulatában levő száraz terület' jelentésben szerepel. — ÉGy., FKNT. — T34-D5.

Szék-határ lásd **Szeg-határ**

Szék-laponyag lásd **Szeg-laponyag**

Szelencés 2023: *Szelencéjs*. — Kisebb földterület a település határának déli részén, a Hortobágy folyó partján, a Tekeszarvától kissé délre. Nagyobb része a szomszédos Nádudvar határába esik. A név a *szelence* 'kis (fa)doboz' jelentésű főnévfő-s képzős alakjából jöhetett létre, de a névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy. — T35-G4.

Szénáskert 2023: *Szénáskert*. — Egykori szénáskert a belterülettől északnyugatra Mátán. A név a *szénáskert* 'széna és szalma tárolására elkerített tanyarész, gazdasági udvar' jelentésű földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKNT. — T28-D1.

Szentesi-kút 2023: *Szentesi-kút*, 1934: *Szentesi k[út]*. — Kút a település határának északi részén, a Karácsony-fok déli oldalán. Ma is megvan, de nem működik. A név előtagja családnév, és a kút használójára utalhat. Ma is élnek *Szentesi* családnévűek a környéken. — ÉGy., T9.K.53. — T19-G4.

Szetytyényes 2023: *Szetytyényes*, *Szetytyényezsbe*, *szetytyényesi* ~ *Szetytyénes*, [2000]: *Szetytyénes*, 1985: *Szetytyénes*, 1981: *Szetytyénes*, 1969: *Szetytyényes*, 1934: *Szetytyényes*, 19. sz. vége: *Szetytyényes*, 1883: *Szetytyényes*, 1843: *Szetytyényes*. — Részben legelő, részben kihasználatlan terület a határ keleti részén, a belterület keleti vége és a Szálka-halom között, a Harminchármas úttól északra terül el. Kisebb része Balmazújváros területéhez tartozik. A helybeliek a névadás indítékát nem ismerik, de a *szitytyó* növény névével hozzák összefüggésbe. A hely valójában a *szetytyény* kékes színű bokorról kapta a nevé, amely egykor nagy számban fordult elő ezen

a területen. Vö. Szettyényesi-legelő, Szettyényes-major. Lásd Szettyényes (Balmazújváros). — BÉRES 1974: 173, CzF., ÉGy., HKFT., Hnt., É. KISS 1969: 383, 1975: 133, MELICH 1915: 454, MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T9.K.53. — T29-G2H2.

Szettyényesi hodály lásd **Szettyényes-major**
Szettyényesi juhhodály lásd **Szettyényes-major**

Szettyényesi-legelő 2023: *Szettyéjnesi-legelőü*, 1817: a város *Szettyényes oldalon* levő legelőjét. — A Szettyényes keleti, legeltetésre használt része. Forrásokban *Szettyényes-oldal* névváltozata is megjelenik, ebben a névben az *oldal* földrajzi köznévf. ’terület egyik fele, része’ értelmű. — BÉRES 1974: 180, ÉGy., FKNT. — T30-A2.

Szettyényes-major 2023: *Szettyéjnes-major ~ Szettyéjnesi hodáj*, [2000]: *Szettyénes-mjr.* [major], 1969: *Szettyényesi juhhodály*. — Állattartó telep a belterülettől keletre, a Harminchármas út mellett a Szettyényes területén. Hívják *Szettyényesi hodály*-nak is, a források pedig *Szettyényesi juhhodály* alakban is említik. — ÉGy., É. KISS 1969: 383, T.HNP2000. — T18-D2.

Szettyényes-oldal lásd **Szettyényesi-legelő**
Szik-ér 1976: *Szik-ér*, 1911: *Szikér*, 1882: *Szik ér*, 1872: *Szik ér*, 1844: *Kenderátó folyása*. — A Kenderátót keresztező keskeny kis ér Zámon a Csécs-mocsári-halastó déli oldalán. Az Árkus-érbe torkollik. Nincs kapcsolatban a jóval északabbra fekvő Szik-foki-tóval. Nevét minden bizonnyal környékének szikés jellege miatt kapta. Egy 19. századi térképen *Kenderátó folyása* alakban szerepel. — Kat., PAPP 1976: 25, T9.DvT.717, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1911: 26. — T34-B1C1.

Szik-foki-tó 1976: *Szifok-i-tó*, 1935: *Szifok-i tó*, 1911: *Szifok-i tó*, 19. sz. vége: *Szél-fok-i-tó*, 1883: *Szifok-i tó*, 1882: *Székfok-i tó*, 1872: *Székfok tó*. — Egykori tó Mátán, az Árkus-ér mellett, a Hármashalomtól délre, a mai Hármashalás helyén. Vizét a szikes talajon folyó *fok* ’keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál’ biztosíthatta. Térképes források *Szik-fok-tó* és tévesen *Szél-fok-i-tó* alakban is említik. A nevet ma már nem ismerik. — Kat., É. KISS 1975: 133, PAPP 1976: 25, ZELIZY 1882: 31, ZOLTAI 1911: 33, 1935: 31. — T27-F3G3.

Szik-fok-tó lásd **Szik-foki-tó**

Szik-kút 1934: *Szik kút*. — Egykori kút Malomháztól keletre, a Fekete-lapostól délre. Nevét vélhetően a kút melletti vakszikfoltokról kapta. — T9.K.53. — T29-F4.

Szikra lásd **Szikra-csatorna**

Szikra-csatorna 2023: *Szikra-csatorna ~ Szikra*. — Mesterséges csatorna a határ nyugati részén, a Hortobágyi-halastó déli végétől indul, és a Hortobágy folyóba torkollik. Száraz időben olykor kiszárad. Hívják egyszerűen *Szikrá*-nak is. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy. — T28-D2.

Szilágyi-kút 1883: *Szilágyi kút*. — Egykori itatókút Árkustól kissé nyugatra. A név előtagja bizonytalanul azonosítható, valószínűleg családnév lehet. — HKFT. — T27-E4.

Szivattyútelep lásd **Dékány-zsilip**

Tárolómedence lásd **Borsósi-tó**

Tározó-tó lásd **Borsósi-tó**

Tatár-hányás lásd **Tatár-ülések**

Tatár-ülés lásd **Tatár-ülések**

Tatár-ülések 1981: *Török-ülések*, 1964: *Tatár-ülések*, 1957: *Tatárülések*, 1941: *Tatárülések*, 1938: *Tatárülések*, 1911: *Tatárülések*, 1899: *Tatár-ülések*, 1865: *Tatárülés* | *A hortobágyi pusztán a Mátá szelében van egy völgy sok apró sirdomb nagyságu halmocskákkal, mely Tatárülésnek neveztetik*. 1864: *tatárülések*, *Tatárülés* kis és nagy, 1810: *Négyes*, 1762: *Tatárülések*, *zámi négyesek*, 1752: *Tatárhányás*, *Négyes*, 1750: *Négyes hm.* [halom]. — Több, egymás mellett álló halom a határ délnyugati részén, Zámon, a Faluvégalmasi úttól északra. Részei a Kis- és Nagy-Tatár-ülések. BALKÁNYI SZABÓ LAJOS szerint nevét a 17. század közepén itt tartózkodó Mirza tatár kánról kapta. ZOLTAI úgy véli, hogy a halmok valójában 2–4. századi sírokat rejtenek, és azokat halmos temetőnek nevezi. Az *ülés* közszó a régi helynevekben általában ’szállás, lakóhely’ értelmű. A *tatár* előtag népnév. Forrásokban *Tatár-ülés*, *Tatár-hányás* változatban is feltűnik. Ez utóbbi névforma földrajzi köznévi utótagja ’mesterségesen emelt földhalom’ jelentésű. 18. századi forrásokban ezek mellett a halomcsoport dombjainak számára utaló *Négyes*, valamint *Négyes-halom* néven is szerepel. ZOLTAI LAJOS e nevek kapcsán megjegyzi, hogy valójában nem négy, hanem öt egy vonalban fekvő halomcsoporttal számolhatunk. A források

egy ízben a halomcsoport elhelyezkedésére utaló **Zámi-Négyesek** névvel jelölik. A legújabb forrás által említett **Török-ülések** névforma előtagja vagy tévedés eredménye, vagy pedig a *tatár* és a *török* jelzők helynevekben gyakori jelenléte, illetve akár a *törökülés* közszó is motiválhatta. Ma már nem ismerik a nevet. — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 43, FKNT., KOMJÁTHY 2006: 21, MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 43, PESTY 1864/10: 177b, 183b, T9.DvT.220, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: térkép, 1938: 51. — T27-F5.

Tégla-dűlő lásd **Tégla-hát**

Tégla-hát 2023: *Téigla-hát*, 1978: *Tégladűlő* | *A Hortobágy és Karácsonyfok által határolt területen található, amely nevét az eke által kiforgatott téglatörmelék után kapta.* 1864: *Tégla hát* | *Máta. Szöllős kert legnagyobb a hortobágy partján emelkedett terület.* — Magasabban fekvő hátság terület a határ északi részén, a Hortobágy folyó mellett húzódik. A források szerint nevét a földből előkerülő tégladarabok miatt kapta. Egy ízben **Tégla-dűlő** formában említik. Vö. Tégla-háti-erdő. — ÉGy., PESTY 1864/10: 184a, SZEIFERT 1978: 74. — T19-G2.

Tégla-háti-erdő 2023: *Téiglaháti-erdőü.* — Tölgyfaerdő Vókonyán, a Tégla-háton. — ÉGy. — T19-G2.

Teke-laponyag 1899: *Teke laponyag*, 1872: *Teke laponyag.* — Egykori halom a Hortobágy folyó közelében a Tekeszarván. Nevét tekegolyóhoz hasonló alakjáról kapta. — Kat., T9.DvT.1505. — T35-G4.

Tekeszarva 1865: *Tekeszarva* | *E helyen van egy szép gömbölyű, teke idomu domb, mely alatt a Hortobágy folyója két szarv alaku kanyarodást csinál, ezért neveztetett e hely Tekeszarvának.* 1864: *Teke szarva, Teke zug* | *Zám. A hortobágy partján legelő rész.* — Egykori legelő Zámon, a Hortobágy folyó partján, a Pentezug délkeleti oldalán feküdt. A források szerint a szarv alakú terület a rajta álló teke alakú halom miatt kapta a nevét. PESTY FRIGYES gyűjtésében **Teke-zug** alakban is megjelenik. Vö. Teke-laponyag. — BALKÁNYI SZABÓ 1865: 44, PESTY 1864/10: 184a, 185a. — T35-G4.

Teke-zug lásd **Tekeszarva**

Teletető 2023: *Teletetőü.* — Mesterséges tó a Madárkórháztól délre. A név a 'halak téli védelmét biztosító hely' jelentésű *teletető* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKNT. — T29-E2.

Temető

Fotó: Harangi Mária

Temető 2023: *Temetőü.* — A belterület északi részén fekvő temető. — ÉGy. — T28-D2.

Templom lásd **Jó pásztor ökumenikus templom**

Templom-föld lásd **Faluvégfalma**

Tinógulya-tanya 1941: *Tinógulya-tny.* [*tanya*], 1934: *Tinógulya tny.* [*tanya*]. — Egykori tanya a falu határának nyugati részén, a Kungyörgy-tótól délkeletre. Ma már nincs meg, a helyén vízállásos terület van. Egykor bizonyára fiatal szarvasmarhákat tartottak itt. — MaKF., T9.K.53. — T28-B3.

Tiszafüredi-határ lásd **Füredi-határ**

Tiszafüredi út 1. 1899: *Tiszafüredi út.* — Egykori út, mely a hortobágyi puszta központjától Tiszafüred felé vezetett. A Kettős-halom déli oldalán haladt el. Ma már nincs meg. — T9.DvT.1505. — T27-G4.

Tiszafüredi út 2. lásd **Harminchármas út**

Tonnás 2023: *Tonnás ~ Halastóju-lecsapolóü ~ Lecsapolóü-csatorna*, [2000]: *Halastói-lecsapoló*, 1996: *Halastói lecsapoló cs[atorna]*, 1981: *Halastói-lecsapoló.* — Egykori mesterséges vízelvezető árok a határ nyugati részén, a Hortobágyi-halastó vizét a Hortobágy folyóval köti össze. A helybeliek szerint nevét arról kapta, hogy a rajta álló hidakra vonatkozóan meg volt határozva, hogy hány tonnás gépjármű haladhat át rajtuk. Funkciójával összefüggésben hívják **Halastói-lecsapoló**-nak, **Lecsapolócsatorná**-nak és **Halastói-lecsapolócsatorná**-nak is. A csatornát természetvédelmi okokból néhány évvel ezelőtt betemették. Vö. Tonnási híd. — DUNKA 1996: 86, ÉGy., MoFnT. 2/9, T.HNP2000. — T19-E4.

Tonnási híd 2023: *Tonnási hid.* — Egykori híd a Tonnáson, a Kút-fenek északi végében állt.

A csatornát néhány évvel ezelőtt betemették, így a híd sem létezik már. — ÉGy. — T18-D4.

Tornyidomb 2023: *Tornyidomb*, 2008: *Tornyidomb*, 1981: *Tornyidomb*, 1975: *Tornyidomb*, 1941: *Torni domb*, 1938: *Tornyidomb*, 1934: *Tornyidomb*, 1914: *Toronydomb*, 1911: *Tornyidomb*, 1910: *Torni domb*, 1883: *Torni-domb*, 1864: *Tornyidomb* | *Máta. A hortobágy partján egy kis halmocska*. [1817]: *Tornyidomb*, 1786: *Tornyidomb*, 1752: *Tornyidombja*. — Halom a Hortobágy folyó bal partján, a belterületől mintegy 3 kilométerre délre, Malomház közelében. A név előtagja egy *Tornyidomb* családnevű emberre utalhat. Forrásokban *Tornyidombja* és *Toronydomb* alakban is előfordul. Ez utóbbi névváltozat átértelmezéssel jöhetett létre. Vö. Tornyidombi-erdő, Tornyidombi-járás. — BÉRES 1975: 141, ÉGy., HERMAN 1914: 271, HKFT., MaKF., MoFnT. 2/9, PAPP 2008: 37, PESTY 1864/10: 184a, T9.DvT.12, T9.DvT.391, T9.K.53, T16.T.115, ZOLTAI 1911: 33, 1938: 53. — T28-D3.

Tornyidombi-erdő 1950: *Tornyidombi erdő*, 19. sz. vége: *Tornyidombi erdő*. — Erdő a település határában a Tornyidomb mellett. Pontos helyét nem ismerjük. — É. KISS 1975: 133, PAPP 1997: 173.

Tornyidombi-járás 1911: *Tornyidombi járás*. — A Tornyidombot körülvevő földterület. Nevében a *járás* földrajzi köznévi 'legelőterület' jelentésű. — FKNT., ZOLTAI 1911: térkép. — T28-C4.

Tornyidombja lásd **Tornyidomb**

Toronydomb lásd **Tornyidomb**

Török-ülések lásd **Tatár-ülések**

Törzsménes 1934: *Törzsménes*. — A Város-tanyán egykor tartott törzsménes helye. — T9.K.53. — T29-H4.

Töviskes-erdő 2023: *Töviskes-erdő*. — Erdő a határ déli szélén, a Töviskes-telek déli részén a Sáros-ér mellett fekszik. — ÉGy. — T35-F4.

Töviskes-kút 2023: *Töviskes-kút*, 1987: *Töviskes kút*, 1957: *Töviskes kút*. — Egykori kétegémű kút a Pentezugban, a Töviskes-telek, a Töviskes-erdő északi oldalán. — CSÚVÁR 1987: 25, ÉGy., KOMJÁTHY 2006: 22. — T35-F4.

Töviskes-telek 1864: *Töviskes telek* | *Zám. Legelő rész*. — Egykori legelő Zám déli részén,

a Pentezug Sáros-ér melletti területe. Nevét feltehetően a hortobágyi legelőkön gyakran előforduló *szamártövis* nevű növényről kapta. Vö. Töviskes-erdő, Töviskes-kút. — PESTY 1864/10: 184/a, ÚMTsz., ZOLTAI 1911: 14. — T35-F4.

Túrás-kert 1864: *Túrás kert* | *Zám. Szőlős kert leg kisebb*. — Egykori szőlőkert Zámon. Pontos helyét és a névadás indítékát nem ismerjük. — PESTY 1864/10: 184a.

Új-kert 1864: *Új kert* | *Zám. Szőlős kert*. — Egykori szőlőkert Zámon. Pontos helyét nem ismerjük. Újabb telepítésű lehetett, erre utalhatott név előtagja. — PESTY 1864/10: 184a.

Új-kút 1. 1934: *Új kút*. — Egykori kút a település belterületétől délre, minden bizonnyal a Malom-zugi-tanyához tartozott. Ma már nincs meg. Nevét bizonyára azért kapta, mert a környező kutakhoz képest újabb építésű volt. — T9.K.53. — T28-D4.

Új-kút 2. lásd **Vince-kút**

Új-kút 3. 1934: *Új kút*. — Egykori kút Mátától északra, a Rác-foki-híd mellett állt. Ma már nincs meg. — T9.K.53. — T19-F5.

Új-kút 4. 1934: *Új kút*. — Kút a hortobágyi puszta mátai részén, a falutól északnyugatra a Hortobágyi-halastó mellett a Gulyás-kúttól kissé délre áll. Ma is funkcionál, de a nevét már nem ismerik. — T9.K.53. — T18-B3.

Újvárosi-árok 2023: *Újvárosi-árok*, 1910: *Újvárosi árok*, 19. sz. vége: *Újvárosi árok*, 1883: *Újvárosi árok*. — Balmazújváros nyugati határában húzódó egyenes árok, melynek egy szakasza Hortobágy külterületének északkeleti részére esik. A Dinnyés-erdőn halad keresztül. Lásd Újvárosi-árok (Balmazújváros). — ÉGy., HKFT., É. KISS 1975: 133, T16.T.115. — T20-B2.

Újvárosi-határ 2023: *Újvárosi-határ*, 1899: *Balmazújvárosi határ*. — A település Balmazújvárossal határos része. Egy ízben *Balmazújvárosi-határ* alakban említik. — ÉGy., T9.DvT.1505. — T20-D1.

Vadaspark 2023: *Vadaspark ~ Pusztaji állatpark*. — Az ősi puszta vadvilágát bemutató szabadidőközpont, vadaspark Malomházon. Hivatalos neve *Hortobágyi Vadaspark*. A helybeliek hívják *Pusztai állatpark*-nak is. — ÉGy. — T28-D4.

Városi-tanya lásd **Város-tanya**

Város-tanya 2023: *Város-tanya ~ Hortobágyi-Város-tanya ~ Debreceni-Város-tanya* | *Vá-lamikor Debrecem város tanyája vóut, lovat tartottak rajta.* [2000]: *Debreceni-várostantanya*, 1985: *Várostantanya*, 1981: *Várostantanya*, 1962: *Hortobágy-Várostantanya*, 1941: *Városi-tny. [tanya]*, 1934: *Városi tny. [tanya]*. — Tanya a határ délkeleti részén, a Nagy-Borsóstól délre, az egykori Borsós-laponyag helyén áll. Korábban Debrecen város tulajdona volt, emiatt a helybeliek hívják **Debreceni-Város-tanyá**-nak is. A község megalakulása óta emellett a **Hortobágy-Város-tanya**, **Hortobágyi-Város-tanya** megnevezés is használatban van. Térképes források **Városi-tanya**-ként is említik. — ÉGy., Hnt., MaKF., MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T9.K.53. — T29-G4.

Vasaló 2023: *Vasaló* | *Szinte földre boruló kis kajiba.* — Kisebb építmény, a fiatalabb lakosok kedvelt gyülekező helye a belterületől délre, a Madárkórház mellett. A név a *vasaló* 'a juhász-kunyhó mellett levő, patkó alakú, fedetlen nád-építmény, amelyet főzésre használnak' jelentésű közszóból alakult. — ÉGy., ÚMTsz. — T42-A2.

Vásártér 2023: *Vásártér*; 1950: *Vásártér* és cédulaház, 1911: *Vásártér*. — Vásártartó terület a belterület központjában, a csárdával szemben a Hortobágy folyó jobb partján. — ÉGy., PAPP 1997: 172, ZOLTAI 1911: térkép. — T29-E2.

A Vásártér egy 20. század eleji képeslapon

Vashíd lásd **Gyaloghíd**

Vasútállomás 2023: *Vasútállomás*, 1934: *Nagyhortobágy v.á. [vasútállomás]*. — Vasútállomás a belterület északi részén, a Borsósi út közelében. Korábban **Nagyhortobágy vasútállomás** alakban is szerepelt. — ÉGy., T9.K.53. — T29-E2.

Vasúti híd 2023: *Vasúti híd*. — A vasút hídja a Hortobágy folyón, a Mátá-foktól délre, a Gecsemáné-kert nyugati végénél. — ÉGy. — T29-E2.

Végső-Hármas-halom lásd **Belső-halom**

Vendégfogadó lásd **Hortobágyi csárda**

Vén-kút 1957: *Ókút*, 1883: *Vén kút*. — Egykori kút a külterület északi részén, a Tonnási híd mellett, az Új-kútnak is nevezett Vince-kút mellett állt. **Ó-kút**-nak is említik. Mindkét névforma az objektum korára utal. — HKFT., KOMJÁTHY 2006: 22. — T18-D4.

Veres Péter utca 2023: *Veres Péter ucca*. — Utca a belterületen, párhuzamos a Jókai Mór utcával. 1975 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-B2.

Vesztett-állás 2023: *Vesztett-állás*. — Egykori épület és a körülötte fekvő földterület, legelő a határ nyugati szélén, a Derzsi-lapostól északra fekszik. Az *állás* földrajzi köznévv 'az állatok delelő-, pihenőhelye a legelőn' jelentésben használatos a megnevezésben. A névadás indítékát nem ismerjük. Vö. **Vesztett-állási-tó**. — ÉGy., FKNT. — T26-D2.

Vesztett-állási-tó 2023: *Vesztett-állási-tó*, 1981: *Vesztett-állási-tó*. — Tó a határ nyugati részén, a Harminchármas út mellett, a Vesztett-álláson fekszik. — ÉGy., MoFnT. 2/9. — T27-E2.

Vince-fenek 2023: *Vince-fenek*, 2020: *Vince-fenek*, 1981: *Vince-fenek*, 1941: *Vincefenék*, 1935: *Vincefenék*, 1934: *Vince fenék*, 1911: *Vinczefenek*, 1900: *Vincze fenék*, 19. sz. vége: *Vincze-fenek*, 1899: *Vincze fenék*. — Alacsonyabban fekvő vízállásos terület a határ északnyugati részén, a Ludas-réten. A név a tőle nem messze elterülő Zoltán-fenek névvel áll kapcsolatban. Mindkét megnevezés előtagja az ott pásztorkodó juhász családnévére utal. Vö. **Vince-kút**. — ECSEDI et al. 2020: 146, ÉGy., É. Kiss 1975: 133, MaKF., MoFnT. 2/9, T9.DvT.1505, T9.K.53, T9.Ny.76, ZOLTAI 1911: térkép, 1935: 35. — T18-C4.

Vince-kút 2023: *Vince-kút*, 1987: *Vincze kút*, 1981: *Új-kút*, 1934: *Vince k[út]*, 1883: *Új kút*. — Kút a település határának északi részén, a Hortobágyi-halastótól nyugatra, a Vince-fenek keleti végében. Térképes forrásokon **Új-kút**-ként szerepel, ez a név a Vén-kút nevével áll korrelációban, és a kút korára utal. — CsÚVÁR 1987: 32, ÉGy., HKFT., MoFnT. 2/9, T9.K.53. — T18-D4.

Vízfordók szobra 2023: *Vízfordók szobra*. — Bronzból készült szoborcsoport a település belterületén a Pásztormúzeum és a Vízi színpad

között. A szobrot 1983-ban Somogyi Árpád készítette. — ÉGy. — T42-A2.

Vízi-árok 2023: *Vízi-árok*. — A Dinnyésen húzódo mesterséges csatorna, az Újvárosi-árok és a Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna összekötője. — ÉGy. — T19-H3.

Vízimalom lásd **Malom 1**.

Vízi színpad 2023: *Vízi színpad*. — Szabadtéri színpad a belterület nyugati végén, a Hortobágy folyó mellett, a Pásztomúzeum közelében. — ÉGy. — T42-A3.

Vízi tanösvény lásd **Kondás pallósr**

Víztároló lásd **Borsósi-tó**

Vókonya 2023: *Vókonya, Vókonyára, vókonyasi, vókonyaji*, 2008: *Vókonyán*, 1978: *Vókonya*, 1969: *Vókonya, vókonyasi* | *Húsz esztendejig voutam vókonyasi csikous*. 19. sz. vége: *Vókonya*, 1858: *Vókonya P[usztja]*, *Vókonya P[usztja]*, 1841: *Vókonya*, 1760: *Vókonya*, 1750: *Vókonya*, 18. sz.: *Vókonya*. — Nagy kiterjedésű legelő a határ északi részén, a Hortobágy folyó, a Csegei út és a Dinnyés között terül el. Részei a Kis- és a Nagy-Vókonya. A név eredete bizonytalan. Talán a *Vókony*, *Vókony* családnévvel hozható összefüggésbe. Forrásokban **Vókonya-pusztá** alakban is megjelenik. Vö. Vókonyai-árok, Vókonyai fahíd, Vókonya-kút. — ÉGy., É. Kiss 1969: 382, 1975: 133, MKFT., PAPP 2008: 27, SZEIFERT 1978: 63, T1.S.11.450/2, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.100, T21.TK.1969, ÚCsnT. — T19-H2.

Vókonyai-árok 1978: *Vókonyasi árok* | *Kopott árok a Kis-Vókonyán*. 1942: *Vókonyai árok*. — Kisebb vízfolyás a határ északkeleti részén, a Kis-Vókonyán. Említették **Vókonyasi-árok**-nak is. Nevében az *árok* földrajzi köznévv ’víz elvezetésére szolgáló mesterséges vagy természetes mélyedés’ jelentésben használatos. — FKNT., SZEIFERT 1978: 78, VARGA 1942: 40. — T20-A2.

Vókonyai-tanya lásd **Nagy-Vókonya**

Vókonyai-tanyák lásd **Nagy-Vókonya**

Vókonya-kút 19. sz. vége: *Vókonya kút*, 1883: *Vókonya kút*, 1858: *Vókonyos kút*. — Egykori kút Vókonyán, az Újvárosi-árok közelében állt. A 20. század közepén még megvolt. A 19. század közepéről való katonai térkép **Vókonyos-kút** néven említi. Ez vélhetően romlott alak lehet. — HKFT., É. Kiss 1975: 133, MKFT. — T20-B2.

Vókonya-pusztá lásd **Vókonya**

Vókonyasi-árok lásd **Vókonyai-árok**

Vókonyasi fahíd

Fotó: Harangi Mária

Vókonyasi fahíd 2023: *Vókonyasi fahíd*, 1969: *Vókonyasi híd*. — Fahíd a Hortobágyon, a Nagy-Vókonyától északra. A határ északkeleti részét köti össze a balmazújvárosi Darassával. Forrásokban **Vókonyasi híd**-ként is szerepel. — ÉGy., É. Kiss 1969: 383. — T19-G2.

Vókonyasi híd lásd **Vókonyasi fahíd**

Vókonyos-kút lásd **Vókonya-kút**

Vörös-kút lásd **Vörösvízű-kút**

Vörösvízűkút 1973: *Vörösvízűkút*, 1962: *Vörösvízűkút*. — Egykori külterületi lakott hely, ma kisebb majorság a határ nyugati részén, a Fényes-tó délkeleti sarkánál. Nevét a mellette álló Vörösvízű-kútról kapta. Ma már nem használatos megnevezés. — Hnt. — T27-E3F3.

Vörösvízű-kút 1981: *Veresvizűkút*, 1973: *Vörösvízűkút* | *Nem tuggya maga, hon a Hármás. Ot vuot csikós. Osztam van ott ety kút, ha megvam még! Az ágasa vaty tuggya... Úty hiták Vörösvízű-kút. Mer oam vörös voud bennę a víz. Mikor mēkhuzódott. Máskip jóy víz vout. Ott itattak*. 1935: *Vörösvízű kút*, 1914: *Veresvizű kút*, 1899: *Veres vizű kút*, 1883: *Vörös viszi kút*, 1864: *Veres vizű kút* | *Gúlya kút, vize a válút és vedret veresre festi*. — Gémeskút a határ nyugati részén, az Árkus-ér bal partján, a Fényes-tó délkeleti sarkánál. Ma már nincs meg. A kút a benne levő víz színéről kapta a nevét. Forrásokban **Vörös-kút**-ként is említik. Ma már nem ismerik a nevet. Vö. Vörösvízűkút. — ECEDEI 1914: 53. HKFT., HOFFMANN 1982: 169, MoFnT. 2/9, PESTY 1864/10: 184b, T9.DvT.1505, ZOLTAI 1935: 37. — T27-E3.

Zám 2023: *Zám, Zámra, zámi ~ Zám-pusztá* | *Régi templomromok és edények találhatóúk ott, Árpát-kori települéis az éiszaki réiszéjn, külterületi lakot réisz a belterülettől déilre*. 2020: *Zám-pusztá*, 2008: *Zám*, 1997: *Zám* |

Zám eredetileg keleten a Hortobágy folyóig terjedt. 1996: Zám, 1981: Zám, 1974: Zám, 1964: Zámitelek, 1957: Zám, 1950: Zám, Zám dűlő, 1938: Zámi-telek, 1934: Zám, 1926: Zám | A Hortobágyon, az Arkus vize partján, kissé kiemelkedő dombon szanaszét heverő téglákról minden pásztor ember tudja, hogy ott hajdan a zámi templom állott. 1914: Zám, 1914: Zám, Zám puszta, 1911: Zám, 1902: Zám p[uszt], 1900: Zám, 1899: Zám, 1886: Zám puszta, 1883: Zám, Zám Puszta, Zám puszta, 1882: Zám, Zám pusztán, 1874: Zám, 1873: Zám, 1872: Zám, 1865: Zám, 1864: Zám | Belső legelő. Ónálló puszta. 1858: Zam puszta, Puszta-Zám, 1851: Zám, [1810]: Praedium Zám, 1810: Zám, 1806: Praed. Zám, 1786: Zámon, [1765]: Zámi Telek, 1760–1770 k.: Zámi-telek, 1759: Praedium Zám, 1752: Zám, 1598: Zam, 1574: Zam, 1543: Zam falwa, 1474: Zaam, 1473: p. Zaam, 1465: pr. Zam, 1453: pr. Zam ab antiquis temporibus et habitatoribus destituta, 1346: p. Zam, 1343: Zam, Zaam, 1343: p., v. Zaammunustura ... in comitatu de Zabolch, 1341: v. Zuam, 1340: p. Zammonostora, 1333: p. Zam, 1332: St. de Zam, 1332/1332: ZamMunustura, 1331: Zaam, 1326>1359: Zaam, 1318/1323>1412: p. Zaam, 1297: p. Zam, 1271/1284: Benedicto de Zam de genere Katha, 1220/1550: abbas de Zam. — Nagy kiterjedésű határrész a település délnyugati határában: északról Arkus, keletről az Arkus-ér, délről a nádudvari Mihályhalma, nyugatról pedig Nagyiván és a Tiszafüredhez tartozó Kócspuszta határolja. Elpusztult középkori település. A források szerint keleti határa egészen a Hortobágy folyóig terjedt. Ezt a vélekedést a folyó menti Zámi előtagú helynevek, például Zámi-fok, Zámi-laponyag is alátámasztják. Területe három kora Árpád-kori falut foglal magába. Zám határába a 16. században az 1453 előtt elnéptelenedett Csécs, valamint Szabolcs olvadt be végleg. Ez utóbbi település nevét a Sáros-értől délre azonos nevű határrész örzi (lásd Nádudvarnál). Zám neve egy 1220-as peres iratban bukkan fel először, ugyanekkor apátját is említik. Apátságra utal a 14. században adatolható Zámmonostora névforma is. A Szent Keresztről elnevezett monostora az Arkus-ér partján állt, és vélhetően a 12. században épült. A templomdombon ZOLTAI LAJOS végzett régészeti feltárást, melynek során a monostor alapfalainak nagy

Zám határa egy 1765. évi térképen (T9.DvT.27)

részét megtalálta. A 16. században **Zámfalva** változatban említik a források. Elnéptelenedését követően a forrásokban **Zám-puszta**-ként vagy **Pusztazám**-ként, továbbá **Zámi-telek**-ként jelenik meg. Debrecen város birtokkatasztere egy ízben **Zám-dűlő**-nek nevezi. A Zám nevet KISS LAJOS személynévből magyarázza, noha ilyen alakú névről a középkorból nincs adatunk, ugyanakkor Zám nevű települést Erdélyben is ismerünk. Vö. Zámi-Négyesek, Zámi-rét, Zámitanya, Zámi-templomdomb. — A. 5: 311, 10: 586, 15: 435, 436, AOkl. 17: 105, BALKÁNYI SZABÓ 1865: 46, BÉRES 1974: 159, 168, CzF., DUNKA 1996: 34, ECSEDI 1914: 5, ECSEDI et al. 2020: 80, ÉGy., E 158/41: 7–90, 158/42: 255–350, 875–918, FÉNYES 1851, FNESz., GÖNCZY, HERMAN 1914: 84, HevesOkl. 36, HKFT., Hnt., Károlyi 1: 144, Kat., KOMJÁTHY 2006: 28, LIPSZKY, Map., MKFT., MÓDY 1997: 5, MoFnT. 2/9, NÉMETH 2023: 437, OLÁH 1964: 43, PAPP 1997: 173, 247, 2008: 78, PESTY 1864/10: 184a, T9.DvT.12, T9.DvT.13, T9.DvT.27, T9.DvT.220, T9.DvT.228, T9.DvT.1505, T9.K.53, T9.Ny.76, VR. 251, Z. 1: 88, 2: 56, 57, 58, 68, ZELIZY 1882: 6, 12, ZOLTAI 1911: 7, 1926a: 56, 1938: 18, 53. — T34-B2D2.

Zám-dűlő lásd **Zám**

Zámfalva lásd **Zám**

Zámi-fok 2008: *Zámi-fok*, 1976: *Zámi-fok*, 1941: *Zámi fok*, 1935: *Zámi rét és fok*, 1934: *Zámi fok*, 1899: *Zámi fok*, 1872: *Zámi fok*, 1752: *Zámi Fok*. — A Hortobágy mellékvize, mely a határ déli részén Malomház mellett folyik. Nevét az egykor egész a folyóig terjedő Zám nevű határrészről kapta. — Kat., MaKF., PAPP

1976: 25, 2008: 27, T9.DvT.12, T9.DvT.1505, T9.K.53, ZOLTAI 1935: 35. — T35-H1.

Zámi-laponyag 1964: *Zámilaponyag*, 1938: *Zámi-laponyag*, 1911: *Zámi laponyag*, 1899: *Zámi laponyag*, 1883: *Zámi-laponyag*, 1882: *Zámi laponyag*, 1858: *Zámi laponyag*, 1785: *Zámi-laponyag*, 1750: *Zámi-laponyag*, 1744: *Zámi-laponyag*. — Magasabban fekvő terület, lapos domb a település határának déli részén, Zám területén, a Hortobágy folyó mellett. Írott források szerint a vízfolyás jobb oldali, Angyalháza felőli oldalán található, a térképek azonban minden esetben a bal parton jelölik. A *laponyag* földrajzi köznévfő kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb' jelentésű. Ma már nem ismerik a nevet. — FKNT., MKFT., OLÁH 1964: 43, T9.DvT.1505, ZELIZY 1882: 6, ZOLTAI 1911: térkép, 1938: 53. — T35-H2.

Zámi-Négyesek lásd **Tatár-ülések**

Zámi-rét 2023: *Zámi-rét*, 2008: *Zámi-rét*, 1981: *Zámi-rét*, 1976: *Zámi-rét*, 1941: *Zámi-rét*, 1935: *Zámi rét* és *fok*, 1934: *Zámi rét*, 1911: *Zámi rét*, 1899: *Zámi rét*, 1882: *Zámi rét*, *Zámrét*. — Alacsonyabban fekvő vizenyős terület Zámmon, a Zsombékoson, a Poltúrás-lapos és a Poltúrás-fenek között. Forrásokban egy ízben **Zám-rét**-ként említik. — ÉGy., MaKF., MoFnT. 2/9, PAPP 1976: 25, 2008: 27, T9.DvT.1505, T9.K.53, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1911: 11, 1935: 35. — T35-F1G2.

Zámi-tanya 1858: *Zámi-tanya*. — Egykori tanya Zámmon, a Kis- és Nagy-Kenderátó-halom között, a Csécs-mocsári-halastó délnyugati végénél. — MKFT. — T34-B2.

Zámi-telek lásd **Zám**

Zámi-templomdomb 2023: *Zámi-templomdomb ~ Zám templom | Kiforgattya a főüd a téglákat, mer templom vout a hejéjn*. 1941: *Zámi-templomdomb*, 1914: *Zámi templom-domb*, 1911: *Zámitemplom dombja*, 1899: *Zámi templom dombja*, 1872: *Zámi templom dombja*. — Zám kora Árpád-kori monostorának helye a határrész közepén, az Árkus-ér bal partján. Északról a Templomföldnek is nevezett Faluvégfalma, keletről pedig a Barackos határolja. Hívják **Zám templom**-nak is, térképes forrásokban pedig **Zámi templom dombja** alakváltozatban is szerepel. — Ecsedi 1914: 46, ÉGy., Kat., MaKF., T9.DvT.1505, ZOLTAI 1911: térkép. — T34-D2.

Zámi templom dombja lásd **Zámi-templomdomb**

Zámmonostora lásd **Zám**

Zám-puszta lásd **Zám**

Zám-rét lásd **Zámi-rét**

Zám templom lásd **Zámi-templomdomb**

Zoltai Lajos utca 2023: *Zoltaji Lajos ucca ~ Zoltaji ucca*. — Utca a belterületen, párhuzamos az Ecsedi István utcával. Hívják egyszerűen **Zoltai utcá**-nak is, de hivatalos neve *Zoltai Lajos utca*. Zoltai Lajos debreceni muzeológus, helytörténész volt (1861–1939). A Hortobágy kutatójaként sokat tett e térség múltjának feltárásáért. 1978-ban nevezték el az utcát a tiszteletére. — ÉGy. — T42-B2.

Zoltai utca lásd **Zoltai Lajos utca**

Zoltán-fenek 2023: *Zoltán-fenek*, 2008: *Zoltán-fenek*, 1996: *Zoltán-fenek*, 1964: *Zoltánfenék*, 1935: *Zoltán fenék | Nevét hihetőleg a XVIII. sz. vége felé ottankörül pásztorkodott Zoltán András számadó gulyástól kapta*. 1914: *Zoltán-fenek*, 1911: *Zoltánfenék*, *Zoltán fenék*, 1900: *Zoltán fenék*, 1899: *Zoltán fenék*, 1883: *Zoltán fenék*, 1882: *Zoltán fenék*, 1872: *Zoltán fenék*. — Mélyebben fekvő vízállásos terület a határ északi részén, a Csúnya-földön, a Matyó-fenek mellett. Forrásokban a 19. század végétől fordul elő. A név előtagja ZOLTAI LAJOS szerint egy egykor ezen a területen pásztorkodó számadóra, Zoltán Andrára utal. Vö. Vince-fenek. — DUNKA 1996: 38, Ecsedi 1914: 21, ÉGy., HKFT., Kat., OLÁH 1964: 76, PAPP 2008: 27, T9.DvT.1505, T9.Ny.76, ZELIZY 1882: 31, ZOLTAI 1911: 11, térkép, 1935: 35. — T18-B4.

Zrínyi Miklós utca 2023: *Zrínyi Miklós ucca*. — Utca a belterületen, merőleges az Erdei Ferenc utcára. 1975 óta hivatalos név. — ÉGy. — T42-A2.

Zug 1. 2023: *Zug*. — A Hortobágy kanyarulatában kialakult szeglet a belterületől délre, a Dékány-zsilip mellett. — ÉGy. — T29-E3.

Zug 2. lásd **Malom-zug**

Zsilip lásd **Dékány-zsilip**

Zsombékos 2023: *Zsombékos | Fűpúpokból áll, nem sima főüd, hanem zsombékos, a gyökere felhozza a főüdet, görögdinnye natyságú. | A jóisten marékkal rakta le a főüdet, mérgéiben*

teremtette – a pásztoreMBER szerint. [2000]: Zsombékos, 1981: Zsombékos, 1941: Zsombékos, 1935: Zsombékos, 1899: Zsombékos, 1882: Zsombokos, 1880: *Árkos fertő*, 1872: Zsombokos, 1864: Zsombékos, 1858: *Árkos fertő*. — Alacsonyabban fekvő, esős időben vízállásos terület a délnyugati határban, az Árkus-ér mellett, a Poltúrás-lapostól nyugatra. A zsombékos földrajzi köznéV ’mély fekvésű vizenyős terület, amelyen csomóban nő a vízinövény’ jelentésű. Az Árkus-ér közelsége miatt korábban *Árkus-fertő* volt a neve. — ÉGy., FKNT., Kat., MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, PESTY 1864/10: 184a, T.HNP2000, T9.DvT.1505, T9.Ny.54, ZELIZY 1882: 30, ZOLTAI 1935: 35. — T35-F3.

Zsombékos-kút 1883: *Zsombikós kút*. — Kút a határ nyugati szélén. Nevét az magyarázza, hogy a Nagy-Zsombékos közelében, attól kissé délnyugatra áll. Ma is megvan, de a nevét már nem ismerik. — HKFT. — T17-F1.

Zsombékos-lapos lásd **Nagy-Zsombékos**

Zsombékos-tó lásd **Pozsgán-lapos**

Források

A. = NAGY IMRE szerk., *Anjoukori okmánytár* 1–6. Budapest, 1878–1891. TASNÁDI NAGY GYULA szerk., *Anjoukori okmánytár* 7. Budapest, 1920.

AOKlt. = KRISTÓ GYULA szerk., *Anjou-kori oklevéltár* 1–. Csongrád Megyei Levéltár–Szegedi Középkorász Műhely, Budapest–Szeged, 1990–.

ÁSz. = FEHÉRTÓI KATALIN, *Árpád-kori személynévtár. 1000–1301*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004.

ÁÚO. = WENZEL GUSZTÁV szerk., *Árpád-kori új okmánytár* 1–12. Pest, [később] Budapest, 1860–1874.

BALKÁNYI SZABÓ 1865 = BALKÁNYI SZABÓ LAJOS, *Debrecen helynevei. 100 helynévnek történeti, szájhagyományi és szónyomozási magyarázata*. Debrecen, 1865.

BÉNYEI 2012 = BÉNYEI ÁGNES, *Helynévképzés a magyarban*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 26. Debrecen, 2012.

BÉRES 1974 = BÉRES ANDRÁS, Debrecen város legelőgazdálkodása a Hortobágyon a XIX.

század elején. *A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve* 1 (1974), 159–190.

BÉRES 1975 = BÉRES ANDRÁS, A Hortobágy fejlődéstörténetének vázlatja és levéltári forrásai. *A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve* 2 (1975), 131–146.

BÉRES 2014 = BÉRES JÚLIA, Adalékok a Hortobágy etimológiájához. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 10 (2014), 33–52.

CzF. = CZUCZOR GERGELY–FOGARASI JÁNOS, *A magyar nyelv szótára* 1–6. Pest, [később] Budapest, 1862–1874.

CsÚVÁR 1987 = CsÚVÁR ZSOLT, *Hortobágyi kutak. Ökofaunisztikai és florisztikai vizsgálata mikroklímatis viszonyok tükrében*. Kézirat. 1987.

DHA. = GYÖRFFY GYÖRGY, *Diplomata Hungariae Antiquissima* 1. 1000–1131. Budapest, 1992.

DUNKA 1996 = DUNKA SÁNDOR, *A Hortobágy-medence régi vizei és a tógazdálkodás*. Vízügyi Történeti Füzetek 14. Budapest, 1996.

ECSEDI 1914 = ECSEDI ISTVÁN, *A Hortobágy puszta és élete*. Debrecen, 1914.

ECSEDI 1927 = ECSEDI ISTVÁN, *Hortobágyi pásztor- és betyár-nóták dallamokkal*. Debrecen, 1927.

ECSEDI et al. 2020 = ECSEDI ZOLTÁN–ZALAI TAMÁS–OLÁH JÁNOS, *Legeltetett szikes mocsarak ökológiája és kezelése a Hortobágyon*. Hortobágy Természetvédelmi Egyesület, Balmazújváros, 2020.

ÉGy. (Hortobágy) 2023 = E. NAGY KATALIN élőnyelvi gyűjtése, valamint BÉRES JÚLIA és E. NAGY KATALIN élőnyelvi gyűjtése (2012).

EKFT. = *Első katonai felmérés. 1763–1787*. URL: <https://maps.arcnum.com/hu/map/firstsurvey-hungary>

ÉrtSz. = BÁRCZI GÉZA–ORSZÁGH LÁSZLÓ szerk., *A magyar nyelv értelmező szótára* 1–7. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1959–1962.

E 158 = Magyar Nemzeti Levéltár. Magyar kincstári levéltárak. Magyar Kamara Archivuma. Conscriptioes portarum. 41., 42., 61., 62. kötet. F. = FEJÉR, GYÖRGY, *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis* 1–11. Buda, 1829–1844.

FEKETÉNÉ 1988 = FEKETE JÁNOSNÉ, *Balmazújváros külterületének földrajzi nevei*. Kézirat, Szakdolgozat. Debreceni Egyetem Magyar

- Nyelvtudományi Intézetének könyvtára. K 1033. Debrecen, 1988.
- FÉNYES 1851 = FÉNYES ELEK, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leíratik 1–4.* Pest, 1851.
- FKnT. = URL: https://mnh.unideb.hu/geoname_registry. Korábbi kiadása: BÁBA BARBARA–NEMES MAGDOLNA, *Magyar földrajzi köznevek tára.* A Magyar Névarchívum Kiadványai 32. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2014.
- FNESZ. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára 1–2.* Negyedik, bővített és javított kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.
- GÖNCZY = GÖNCZY PÁL–KOGUTOWICZ MANÓ, *Magyarország megyéinek kézi atlasza. 68 vm.* Posner Károly Lajos és fia térképészeti intézetének kiadása, Budapest, [1890].
- GÖRÖG = GÖRÖG DEMETER–MÁRTON JÓZSEF, *Magyar átlás az az Magyar, Horvát, és Tót országok' vármegyéji, s Szabad Kerületei és a határ-örző Katonaság' Vidékinek közönséges és különös tábláji.* 1802–1811.
- HBMH. 1. = BÁBA BARBARA szerk., *Hajdú-Bihar megye helynevei 1. A Hajdúböszörményi és a Hajdúhadházi járás helynevei.* A Magyar Névarchívum Kiadványai 35. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2015.
- HERMAN 1914 = HERMAN OTTÓ, *A magyar pásztorok nyelvkinccse.* Budapest, 1914.
- HevesOkl. = KONDORNÉ LÁTKÓCZI ERZSÉBET szerk., *Árpád-kori oklevelek a Heves Megyei Levéltárban.* A Heves Megyei Levéltár forráskiadványai 4. Eger, 1997.
- HKFT. = *Harmadik katonai felmérés (1:25000). 1869–1887.* URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/thirdsurvey25000>
- Hnt. = Magyarország helységnevtára a megfelelő évből. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- HOFFMANN 1982 = HOFFMANN ISTVÁN, *Nyelvjárási szövegek a Hortobágyról és Hajdúnánásról. Magyar Nyelvjárások 24* (1982), 168–173.
- JUHÁSZ 1988 = JUHÁSZ DEZSŐ, *A magyar tájnévadás.* Nyelvtudományi Értekezések 126. Akadémia Kiadó, Budapest, 1988.
- Károlyi = GÉRESI KÁLMÁN, *A nagy-károlyi gróf Károlyi család oklevéltára 1–5.* Budapest, 1882–1897.
- Kat. = *Kataszteri térképek. 19. század.* URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral>
- KERÉNYI 2022 = KERÉNYI FERENC szerk., *Petőfi Sándor élete és költészete.* Osiris Kiadó, Budapest, 2022.
- KIS 1988 = KIS TAMÁS, *Kocsmá- és csárdaneveink névtani vizsgálata.* Kézirat. Szakdolgozat. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének könyvtára. K 1035. Debrecen, 1988.
- É. KISS 1969 = É. KISS KATALIN, *A -si képző a Hortobágyon.* *Magyar Nyelvőr* 93/1 (1969), 382–383.
- KISS 1974a = KISS LAJOS, *Hol tart ma a Hortobágy név etimológiájának a vizsgálata. Műveltség és hagyomány 25–26* (1972–1974), 21–30.
- É. KISS 1975 = É. KISS SÁNDOR, *A Francia-kút. Vizgazdálkodás 1975/4*, 133–136.
- KOMJÁTHY 2006 = KOMJÁTHY ISTVÁN, *A Hortobágy krónikája.* Attraktor Kiadó, Máriabesnyő–Gödöllő, 2006.
- KOVÁCS 2018a = KOVÁCS ÉVA, *A Százi alapítólevél mint helynévtörténeti forrás.* A Magyar Névarchívum Kiadványai 48. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2018.
- LIPSZKY, Map. = LIPSZKY JÁNOS, *Mappa Generalis Regni Hungariae partiumque adnexarum Croatiae, Slavoniae et Confiniorum Militarium Magni item Principatus Transylvaniae.* 1806.
- LIPSZKYMT. = LIPSZKY JÁNOS, *[Munkatérkép a Mappa generalis Regni Hungariae című térkép szerkesztéséhez].* 1799–1803. URL: <https://maps.hungaricana.hu/hu/OSZKTerkeftar/2252/>
- LIPSZKY, Rep. = LIPSZKY JÁNOS, *Repertorium locorum objectorumque in XII tabulis mappae regnorum Hungariae, Slavoniae, Croatiae et Confiniorum Militarium, Magni item Principatus Transylvaniae occurrentium.* 1808. In: LIPSZKY JÁNOS, *A Magyar Királyság és társ országai térképe és névtára. 1804–1810.* DVD. Arcanum Adatbázis Kft., Budapest, 2005.
- MAGYARI 1982 = MAGYARI MÁRTA, *Csépa falun kívüli kapcsolatai.* In: BARNA GÁBOR szerk., *Csépa. Tanulmányok egy alföldi palóc kirajzás népéletéből 1.* Tematikus és lokális monográfiák 5/1. Eger–Szolnok, 1982. 101–133.

- MaKF. = *Magyarország katonai felmérése. 1941.* URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941>
- MELICH 1915 = MELICH JÁNOS, Czötkény, szetytyén. *Magyar Nyelv II* (1915), 454–456.
- MKFT. = *Második katonai felmérés. 1819–1869.* URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/secondsurvey-hungary>
- MÓDY 1997 = MÓDY GYÖRGY, Zám és monostora a falu első elnéptelenedéséig. *A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve 24* (1997), 5–24.
- MoFnT. 1 = FÖLDI ERVIN szerk., *Magyarország földrajzinév-tára 1. Fontosabb domborzati, táj- és víznevek.* Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1984.
- MoFnT. 2/9 = FÖLDI ERVIN szerk., *Magyarország földrajzinév-tára 2. Hajdú-Bihar megye.* Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1981.
- MVV. 10 = BOROVSKY SAMU szerk., *Heves vármegye.* Magyarország vármegyéi és városai. Budapest, 1910.
- NÉMETH 2023 = NÉMETH PÉTER, *A XI–XIV. századi Szabolcs megye települései. Adattár.* Nyíregyháza, 2023.
- M. NEPPER et al. 1981 = M. NEPPER IBOLYA–SÓREGI JÁNOS–ZOLTAI LAJOS, *Hajdúsági halmok.* Hajdúsági Közlemények 8. Hajdúböszörmény, 1981.
- OLÁH 1964 = OLÁH MARGIT, *Balmazújváros és környékének földrajzi nevei.* Kézirat. Nyíregyházi Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. Nyíregyháza, 1964.
- ORTVAY 1882 = ORTVAY TIVADAR, *Magyarország régi vízrajza a XIII-ik század végéig 1–2.* Budapest, 1882.
- ÖTVÖS 1971 = ÖTVÖS JÁNOS, Adatok a Hortobágy vízbogár faunájához. *A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1969–1970* (1971), 53–60.
- PAPP 1976 = PAPP FERENC, A Hortobágy vízgazdálkodása. In: KOVÁCS GERGELYNÉ–SALAMON FERENC szerk., *Hortobágy. A nomád Pusztától a Nemzeti Parkig.* Natura, Budapest, 1976.
- PAPP 1997 = PAPP JÓZSEF, *Debrecen város birtokkatasztere 1924–1950.* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár közleményei 23. Debrecen, 1997.
- PAPP 2008 = PAPP JÓZSEF, *Hortobágy.* Magyar Néprajzi Könyvtár, Debrecen, 2008.
- PESTY 1864/10–11 = *Pesty Frigyes helynévtára 10–11. Bihar vármegye.* OSZK Kézirattár. Jelzete: Fol. Hung. 1114/10–11. (Szövegkiadás: HOFFMANN ISTVÁN–KIS TAMÁS, *Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából, 1864. Bihar vármegye 1–2.* A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 65. Debrecen, 1996–1998.)
- PESTY 1864/38 = *Pesty Frigyes helynévtára 38. Szabolcs vármegye.* OSZK Kézirattár. Jelzete: Fol. Hung. 1114/38. (Szövegkiadás: MIZSER LAJOS, Szabolcs megye Pesty Frigyes 1864. évi helynévtárában. *A Jósa András Múzeum Évkönyve 42* (2000), 227–372.)
- RMCsSz. = KÁZMÉR MIKLÓS, *Régi magyar családnevek szótára. XIV–XVII. század.* Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 1993.
- STERBETZ 1971 = STERBETZ ISTVÁN, 1966–69. évi adatok a Hortobágy madárvilágáról. *A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1969–1970* (1971), 33–52.
- SUGÁR 1974 = SUGÁR ISTVÁN, Adatok Polgár, Szentmargita, Csösz, Kékes és Szentmiklós történetéhez. 1261–1717. In: BENCSIK JÁNOS szerk., *Polgár története.* Polgár Nagyközségi Közös Tanács, Polgár, 1974. 417–502.
- SZEIFERT 1978 = SZEIFERT IMRE, *Földrajzi nevek Balmazújvároson.* Kézirat. Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattára. 20136. Budapest, 1978.
- SZŐKE 2024 = SZŐKE MELINDA, Gondolatok a Hortobágy név eredetéről. *Helynévtörténeti Tanulmányok 18* (2022–2024), 7–22.
- TESz. = BENKŐ LORÁND főszerk., *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára 1–3. Mutató 4.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967–1976.
- T.HNP2000 = Hortobágyi Nemzeti Park (1:90000). Paulus, Budapest, [2000]. Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.XV.c. Magyarország szaktudományos térképei 1918 után. Nr. 1076.
- TÓTH 1986 = TÓTH JÓZSEF, *Mesél a Tisza, regél a Hortobágy.* Polgár, 1986.
- TÓTH 2008a = TÓTH VALÉRIA, *Településnevek változástipológiája.* A Magyar Névarchívum Kiadványai 14. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2008.
- T1.S.11.450/2 = Geometrica delineatio Praedii Hort. 1760. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139.

Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 11) Kamarai térképek. 18. sz.–1927. Nr. 450/2.

T1.S.70.72/1–8 = Plan der Wasser Ausgüsse des Theis Flusses in die Heiduken Städt bis zum errichten Damme zwischen Beöszermény und Ujváros, und von dannen in den grossen Morrast in denen Püspök Ladányer Gräntzen, Sár rétye genannt. [18. sz.] – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratós térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 72/1–8.

T1.S.70.96 = Specialis Topographia metarum Oppidi Ujváros. 1750. – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratós térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 96.

T1.S.70.100 = Cím nélkül [Máta pusztja és Balmazújváros vitás határterületének térképe, valamint mezőgazdasági térkép]. 1750. – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratós térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 100.

T1.S.70.106 = Cím nélkül [Debrecen és Balmazújváros határa]. 1787. – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratós térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 106.

T1.S.70.114 = Geometrica delineatio plagae inter Liberam Regiamque Civitatem Debreczen et Oppidum Ujváros controversae peracta. 1787. – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratós térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 114.

T1.S.70.117 = Geometrica delineatio plagae inter Liberam Regiamque Civitatem Debreczen et Oppidum Ujváros controversae. 1792. – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratós térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 117.

T1.S.78.724/1–9 = Markt B. Ujváros in Ungarn Szabolcser Comit. 1852. – MNL Országos Levéltár S 78–79. Kataszteri gyűjtemény. 1786–1948. – S 78) Térképek. 1786–1948. Nr. 724/1–9.

T1.S.78.724/22–117 = Balmazújváros Hajdu vármegyei nagyközség kataszteri térképének másolata az 1906. évi mérnöki helyszínelés szerint. 1906. – MNL Országos Levéltár S 78–79. Kataszteri gyűjtemény. 1786–1948. – S 78) Térképek. 1786–1948. Nr. 724/22–117.

T1.S.118.719 = Vázlatrajz dr. Semsey Andor contra gr. Crony-Chanel Józsefné szül. Semsey Róza vízrendőri ügyben 8961/V. 5. 1903. sz. ministeri rendelethez. 1903. – MNL Országos

Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 118) Földművelésügyi minisztériumi térképek. 19. sz.–20. sz. Nr. 719.

T9.DvT.5 = Geometrica delineatio praedii Zám. 1750. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratós térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 5. T9.DvT.9 = Cím nélkül [A hortobágyi csárda környéke]. [1750]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratós térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 9.

T9.DvT.10 = Geometrica delineatio praedii Máta. 1752. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratós térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 10.

T9.DvT.12 = Geometrica delineatio praedii Máta. 1752. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratós térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 12.

T9.DvT.13 = Geometrica delineatio terreni controversi inter Liberam Regiamque Civitatem Debreczen, et Dominos Füredienses. 1759. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratós térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 13.

T9.DvT.16 = Geometrica Delineatio Terreni Controversi inter Libram et Regiam Civitatem Debreczeniensem et Dominos Füredienses... [1760 k.] – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratós térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 16.

T9.DvT.27 = Geometrica Delineatio Terreni Controversi inter Liberam et Regiam civitatem Debreczen, et Dominos Compossessores Füredienses... [1765]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratós térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 27.

T9.DvT.64 = Cím nélkül [A Karácson foknál végzett ásások felmérő térképe]. 1784. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 64.

T9.DvT.220 = Cím nélkül [Debrecen határleírási térképe]. 1810. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 220.

T9.DvT.224 = Cím nélkül [Máta környékének rajzolata dűlőnevekkel és utakkal]. [1810]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 224.

T9.DvT.225 = Cím nélkül [Máta környéke rajzolatának másolata]. [1810]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 225.

T9.DvT.228 = Cím nélkül [Zám és részben Máta puszták növényföldrajzi és vízrajzi térképe]. [1810] – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 228.

T9.DvT.327 = A Hortobágyi Vendég Fogadóhoz fel fogott Szántó Földek és Kaszálló Rétek... 1814. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 327.

T9.DvT.391 = Cím nélkül [A Debrecen és Zám közötti út és környékének térképe]. [1817] – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 391.

T9.DvT.407 = Cím nélkül [Máta és környéke dűlőtérképe és határleírása]. [1760]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 407.

T9.DvT.487 = Az Angyalházi és Mátai Puszták között lévő ... Határ Dombok állásának ... előadása... 1823. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 487.

T9.DvT.504 = Cím nélkül [A morgós és a Sáros ér mentén a Borzas halom felé kiosztott föld térképe]. [1823 k.] – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 504.

T9.DvT.505 = Cím nélkül [A hortobágyi kőhíd helykijelölése]. 1824. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 505.

T9.DvT.643 = A Hortobágyi malomnál lévő kaszálló térképe. 1837. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 643.

T9.DvT.717 = Zámi Szántóföldek térképe. 1844. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 717.

T9.DvT.1129 = Cím nélkül [A Mátai kaszálló térképe]. 1821. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 1129.

T9.DvT.1274 = Cím nélkül [Az újavárosi, elepi és angyalházi határ valamint a Hortobágy folyó által bezárt terület]. 1865. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 1274.

T9.DvT.1431 = Cím nélkül [Hortobágy folyó és az Árkus folyó]. 1879. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye.

1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 1431.

T9.DvT.1505 = Hortobágy puszta. 1899. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 1505.

T9.K.53 = Cím nélkül [A Hortobágy katonai térképe]. 1934. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.3. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár katonai térképeinek gyűjteménye. 1890–1940. K. 53.

T9.K.67 = Csege. 1900. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.3. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár katonai térképeinek gyűjteménye. 1890–1940. K. 67.

T9.Ny.54 = Cím nélkül [Hortobágy Egyek felé eső területe]. 1880. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.4. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár nyomtatott térképeinek gyűjteménye. 1772–1977. Ny.54.

T9.Ny.76 = Cím nélkül [Tiszacsege]. 1900. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.4. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár nyomtatott térképeinek gyűjteménye. 1772–1977. Ny. 76.

T9.SzmT.1 = Specialis Topographia metarum controversarum inter Liberam Regiamque Civitatem Debreczen et Oppidum Uj-város. 1748. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – e) Szabolcs vármegye. 1748–1940. SzmT. 1.

T9.SzmT.8 = Delineatio possessionis B. Újváros. 1785. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – e) Szabolcs vármegye. 1748–1940. SzmT. 8.

T9.SzmT.10 = Mappa oppidi B. Újváros. 1786. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – e) Szabolcs vármegye. 1748–1940. SzmT. 10.

T10.FM.130 = Cím nélkül [Tisza melletti árterület térképe Tiszafüred, Kunmadaras, Nádudvar, Nagyván környékén, Sárosér, Hortobágy és Kösely patakok]. 1880. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye.

1704–1950. – b) Egri Főkapitán Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. FM. 130.

T16.T.115 = Hortobágy puszta. Debrecenhez és Balmazújvároshoz tartozó Hortobágy puszta rajza. 1910. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T. 115.

T16.T.260 = Terrae arabiles Taxalistarum ... infra Oppidum ad Meridiem et Occidentem iacentes in ... N. Halom, K. et N. Kadarts-Hát nec non circa ... Nagy et K. Magdólna cum F. Kis-Kadarts exhibentur. 1784. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T. 260.

T21.TK.1655 = Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetsége balmazújvárosi uradalmának agrogeológiai térképe. [1930] – Országos Széchenyi Könyvtár TK. Önálló kéziratos térképek. Nr. 1655.

T21.TK.1969 = Térképe Tekintetes Nemes Zabolch vármegyében keblezett és a Méltóságos semsei Semsey család birtokában lévő B. Újváros helységhatára területének. 1841. – Országos Széchenyi Könyvtár TK. Önálló kéziratos térképek. Nr. 1969.

ÚCsnT. = HAJDÚ MIHÁLY, *Újmagyarkori családneveink tára. XVIII–XXI. század.* Budapest, 2012.

ÚMTsz. = B. LŐRINCZY ÉVA főszerk., *Új magyar tájszótár 1–5.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979–2010.

VÁLYI = VÁLYI ANDRÁS, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

VARGA 1942 = VARGA ANTAL, *Földrajzi nevek Balmazújvároson.* Debrecen, 1942.

VILÁGOSI 2009 = VILÁGOSI JÁNOS, A pásztor-kultúra turisztikai értékei. *Gyepgazdálkodási Közlemények 2009/7*, 103–105.

VR. = *Az időrendbe szedett váradi tüzesvaspróba-lajstrom az 1550-iki kiadás hű másával együtt.* KARÁCSONYI JÁNOS és BOROVSKY SAMU közreműködésével kiadja a váradi káptalan. Budapest, 1903.

Z. = NAGY IMRE–NAGY IVÁN–VÉGHÉLY DEZSŐ–KAMMERER ERNŐ–LUKCSICS PÁL szerk., *A zichi*

és vászonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára 1–12. Pest, majd Budapest, 1871–1931.

ZELIZY 1882 = ZELIZY DÁNIEL szerk., *Debreczen sz[abad] kir[ályi] város egyetemes leírása*. Debrecen, 1882.

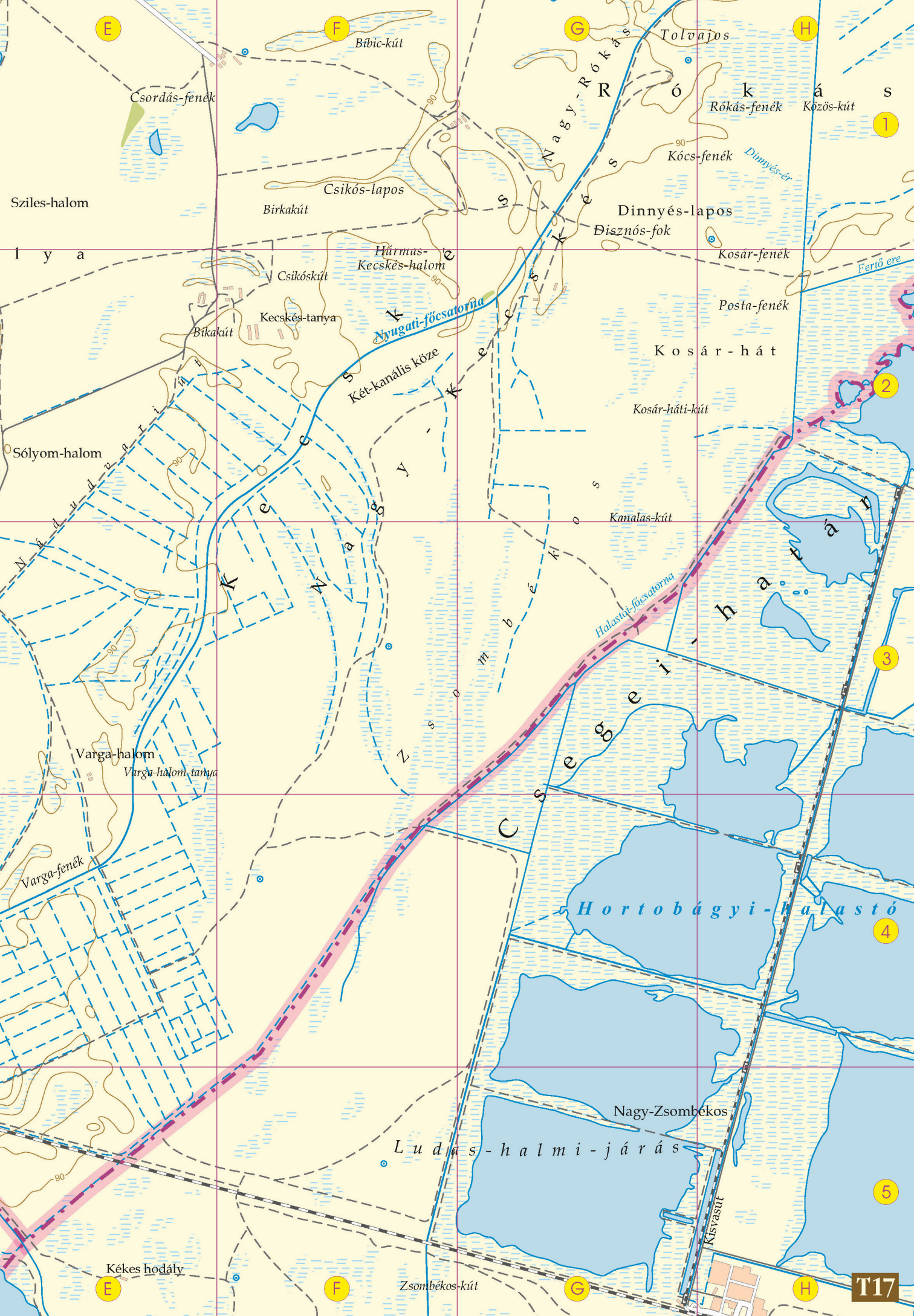
ZOLTAI 1911 = ZOLTAI LAJOS, *A Hortobágy. A legnagyobb magyar puszta ismertető leírása térképpel és 23 szövegképpel*. Debrecen, 1911.

ZOLTAI 1926a = ZOLTAI LAJOS, *Települések, egyházas és egyháztalan falvak Debreczen város*

mai határában. A Debreceni Tisza István Tudományos Társaság Honismertető Bizottságának Kiadványai 2. Debrecen, 1926.

ZOLTAI 1935 = ZOLTAI LAJOS, *Debrecen vizei*. A Debreceni Múzeumbartók Köre Kiadványai 1. Debrecen, 1935.

ZOLTAI 1938 = ZOLTAI LAJOS, *Debreceni hal-
mók, hegyek, egyéb mesterséges és természetes
emelkedések ú. m. laponyagok, telkek, ülések,
dombok, gerendek és hátak a város határában,
valamint külső birtokain*. Debrecen, 1938.

Vaskapu-lapos
Csikóskút

Hegy-határ
Szeg-határ
Hármas-halom
Papegyháza

Juhos-háti-kút
Juhos-háti-erdő
Deszkás-kút

Sárkány-kút
Kány

Rác-foki híd
Rác-foki sarak
Rác-lapos-lecsapolócsatorna

Új-kút
Rác-foki híd

Posta-kút

Cserepes-ér

Cserepes-Papéri-csatorna

Nagy-kút

Juhos-háti-erdő

Cserepesi-erdő

Halom-zug

Sándor-kútja

Gát

Hodály-zug

Hodály

Karácsony-fok

Ludas-fok

Tonnás

Rác-foki híd

Rác-foki sarak

Új-kút

Kis-karácsony-foka

Posta-kút

Megyeri-fenek

Kopasz-Darassa

Kis-kút

Kis-Darassatanya

Nagy-kút

Juhos-háti-erdő

Cserepesi-erdő

Hortobágy melléke

Téglaháti-erdő

Sós-kút

Fekete-erdő

Hodály-zug

Hodály

Karácsony-fok

Ludas-fok

Tonnás

Rác-foki híd

Rác-foki sarak

Új-kút

Posta-kút

Megyeri-fenek

Kopasz-Darassa

Kis-kút

Kis-Darassatanya

Nagy-kút

Juhos-háti-erdő

Cserepesi-erdő

Hortobágy melléke

Téglaháti-erdő

Sós-kút

Fekete-erdő

Hodály-zug

Hodály

Karácsony-fok

Ludas-fok

Tonnás

Rác-foki híd

Rác-foki sarak

Új-kút

Posta-kút

Megyeri-fenek

Kopasz-Darassa

Kis-kút

Kis-Darassatanya

Nagy-kút

Juhos-háti-erdő

Cserepesi-erdő

Hortobágy melléke

Téglaháti-erdő

Sós-kút

Fekete-erdő

Hodály-zug

Hodály

Karácsony-fok

Ludas-fok

Tonnás

Rác-foki híd

Rác-foki sarak

Új-kút

Posta-kút

Megyeri-fenek

Kopasz-Darassa

Kis-kút

Kis-Darassatanya

Nagy-kút

Juhos-háti-erdő

Cserepesi-erdő

Hortobágy melléke

Téglaháti-erdő

Sós-kút

Fekete-erdő

Hodály-zug

Hodály

Karácsony-fok

Ludas-fok

Tonnás

Rác-foki híd

Rác-foki sarak

Új-kút

Posta-kút

Megyeri-fenek

Kopasz-Darassa

Kis-kút

Kis-Darassatanya

Nagy-kút

Juhos-háti-erdő

Cserepesi-erdő

Hortobágy melléke

Téglaháti-erdő

Sós-kút

Fekete-erdő

Hodály-zug

Hodály

Karácsony-fok

Ludas-fok

Tonnás

Rác-foki híd

Rác-foki sarak

Új-kút

Posta-kút

Megyeri-fenek

Kopasz-Darassa

Kis-kút

Kis-Darassatanya

Nagy-kút

Juhos-háti-erdő

Cserepesi-erdő

Hortobágy melléke

Téglaháti-erdő

Sós-kút

Fekete-erdő

Hodály-zug

Hodály

Karácsony-fok

Ludas-fok

Tonnás

Rác-foki híd

Rác-foki sarak

Új-kút

Posta-kút

Megyeri-fenek

Kopasz-Darassa

Kis-kút

Kis-Darassatanya

Nagy-kút

Juhos-háti-erdő

Cserepesi-erdő

Hortobágy melléke

Téglaháti-erdő

Sós-kút

Fekete-erdő

Hodály-zug

Hodály

Karácsony-fok

Ludas-fok

Tonnás

Rác-foki híd

Rác-foki sarak

Új-kút

Posta-kút

Megyeri-fenek

Kopasz-Darassa

Kis-kút

Kis-Darassatanya

Nagy-kút

Juhos-háti-erdő

Cserepesi-erdő

Hortobágy melléke

Téglaháti-erdő

Sós-kút

Fekete-erdő

Hodály-zug

Hodály

Karácsony-fok

Ludas-fok

Tonnás

Rác-foki híd

Rác-foki sarak

Új-kút

E Kékes hodály

F Zsombékos-kút

G

H Hortobágy-Halastó

1

K é k e s

Ludas-laponyag
Nagy-gémű-kút

Halastói juhhodály

Árkus-éri-kút

Vesztett-állási-tó

Fehérrúd-tó-foka

Árkus-foki-csatorna

Halastói útórház

Halastói beketőtűt

2

Halkeltető

Feketenád-foka

Szatmári-telki-erdő

Szatmári-telek

H á r

Külső-halom
Gulyás-tanya

H á r m a s h a l o m

Középső-halom

Belső-halom

m

a

s

Hármas-fenek

Szik-foki-tó

Vörösvizű-kút
Vörösvizűkút

3

Disznóföld

Nyugati-övesatorna

Kettős-halom

Nagy-állás

Árkus hídjá

Kandra-halom

Tiszafüredi út

Kovács Pál-tanya
Szilágyi-kút

Holt-Árkus

Árkusi hodályok

Kun Pál kertje

Bajnok-halom

Bajnok-kút

Szászteleki-erdő

4

e r d ő

Szász-fenek

Szásztelek

Szász-halom

Szászteleki-járás

Rókalyuk

5

Csécs-mocsári-halastó

Kandra-kút

Csécs-halom

Kis-Tatár-ülések

Nagy-Tatár-ülések

Tatár-ülések

Faluvégpalmási út

Háromgémű-kút

E Méhes-halom

Pipások

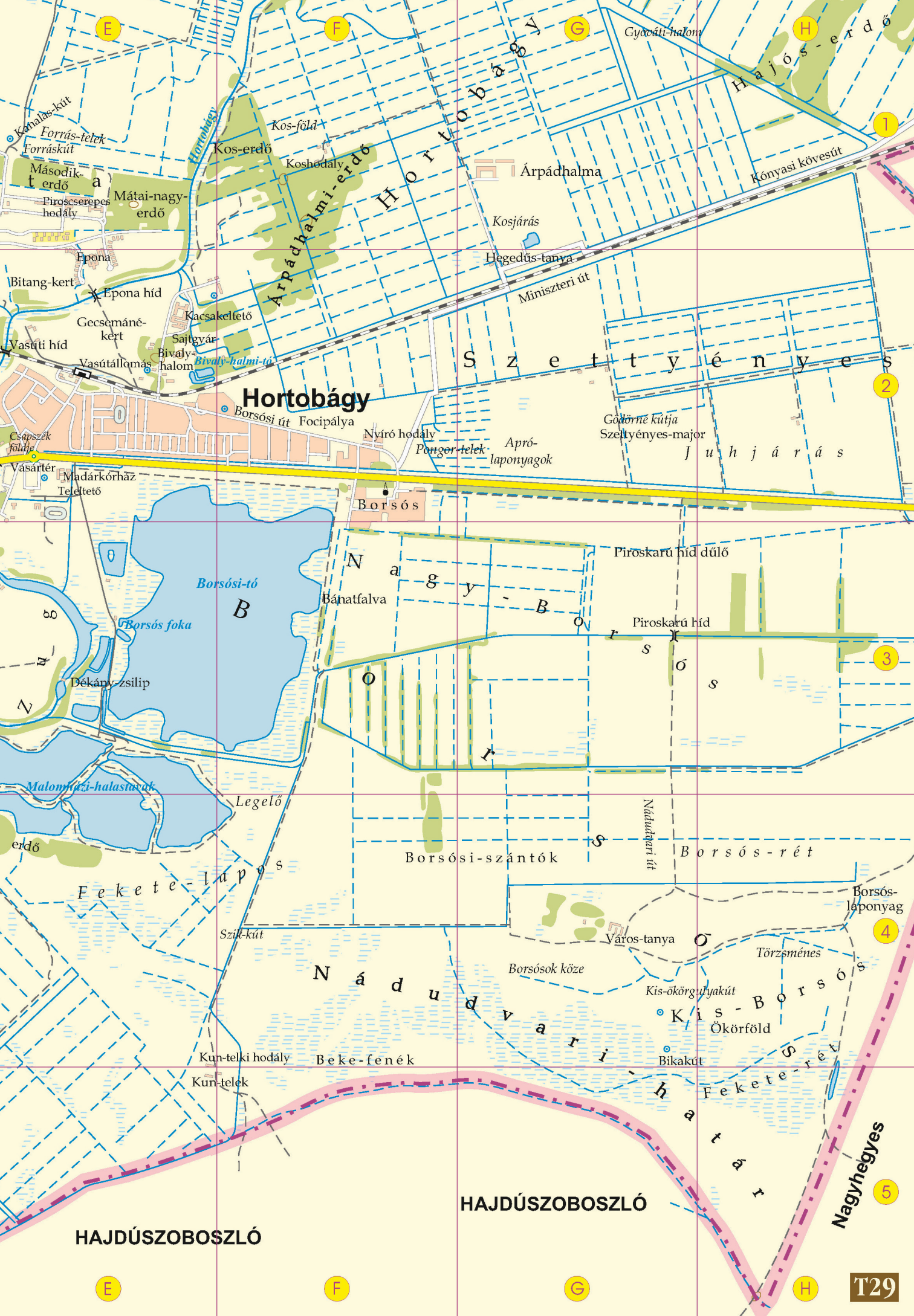
F

G

H

T27

E

F

G

H

1

2

3

4

5

Hortobágy

Hortobágy

Árpádhalmi-erdő

Szetyényes

Máta-nagy-erdő

Borsos-tó

Nagy-Borsos

Fekete-lapos

Nágydvari

Kis-Borsos

HAJDÚSZOBOSZLÓ

HAJDÚSZOBOSZLÓ

Nagyhegyes

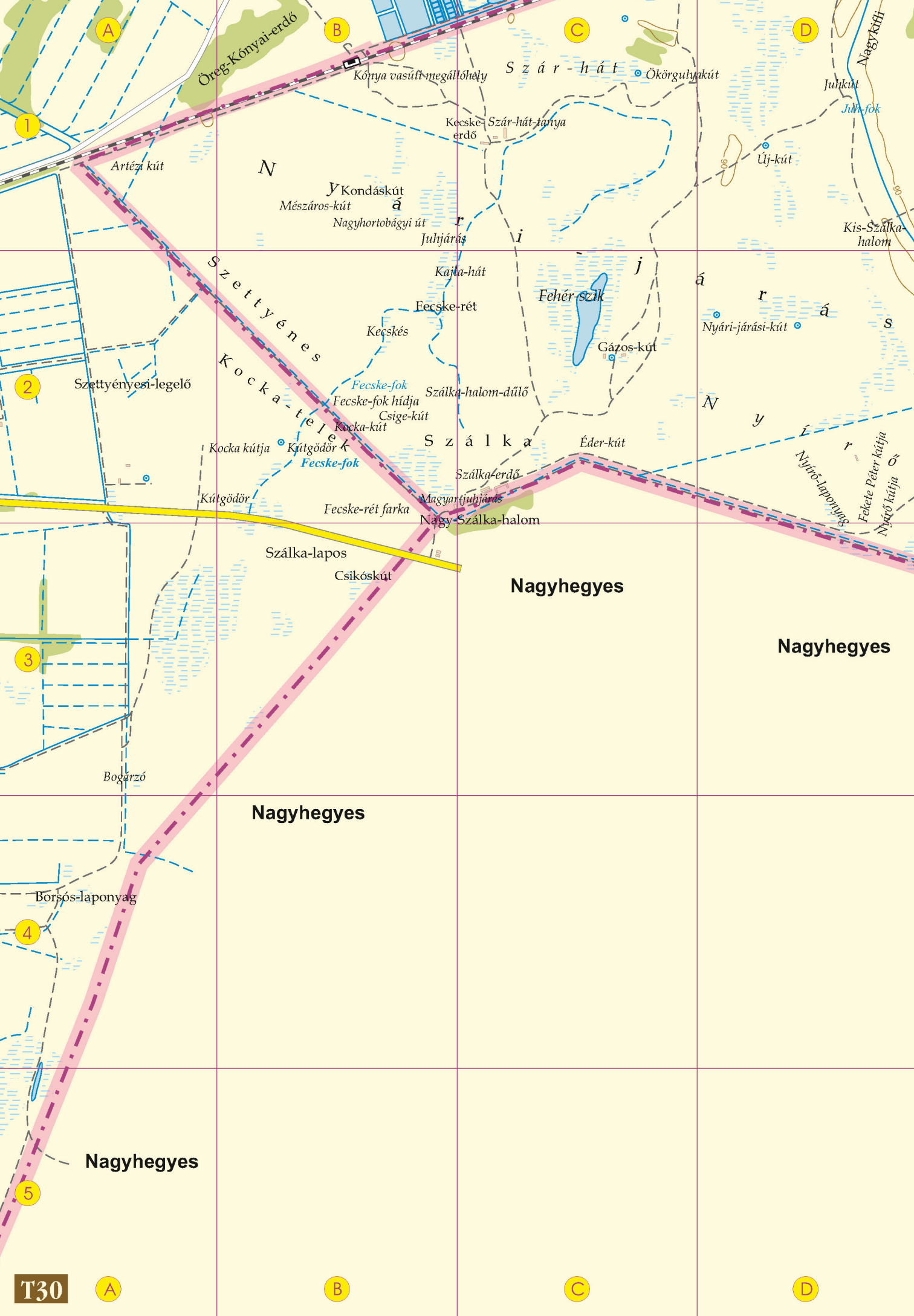
E

F

G

H

T29

Parlagisasos-erdő

Binye-ráta

Varjas-erdő

Binye-rátasi-kút

Tamariskás

Juhgát

Alföldi-kút

Fehér-tó

Nagyhegyes

E

F

G

H

T31

F

Aradi-lapos

Kis-Magdolna-lapos

Gulyás-tanya

Kis-csordakút

Magdolna-laponyag

Nagy-Magdolna-lapos

Alj-kút

Alj-küti-erdő

Kondás-fenek

Gém Laci tanyája

Nagy-csordakút

Magdolna-ér

Aradi-gát

Nagy-csordakút

Kőudvari-erdő

Nagy-kökút

Boros fok hídja

Veres Pista tanyája

Nyíró-lapos

Juhkosár

Nagyhegyes

G

Csürheküti-lapos

Csirkés Imre-kút

Magdolnai-lapos

Úszótelep

Éder-erdő

Mezőórház

Epres-erdő

Pénzes-erdő

Gucsit-laponyag

Gucsit-kút

Gucsit-erdő

Gucsit-hát

Asszonykút

Gucsit út

Kőudvari-Kis-kút

Kaparási-kút

Kis-Kadarcs-hát

Mihalik-tanya

Kövek-földek

Zilah-dűlő

Csókai-lapos

Csókai-erdő

Csókai-föld

Harangi-tanya

Kaparas

Csókai-laposi-erdő

Zilah-dűlő

Csókai-lapos

Csókai-lapos

Csókai-lapos

Csókai-lapos

Csókai-lapos

H

Nagy malom

Első-kút

Alsó-Csürhekút

Kis úr fája

Katona-tanya

Szérűskert

Koroknai-major

Hosszú-fenek

Kerek-fenek

Magdolna farka

Nagyhegyes

Halom alja

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

H

Nagy malom

Első-kút

Alsó-Csürhekút

Kis úr fája

Katona-tanya

Szérűskert

Koroknai-major

Hosszú-fenek

Kerek-fenek

Magdolna farka

Nagyhegyes

Halom alja

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

1

Cipo gát

Hegedüs-kút

Disznós-kút

Szoboszlai út

Sőre-földek

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

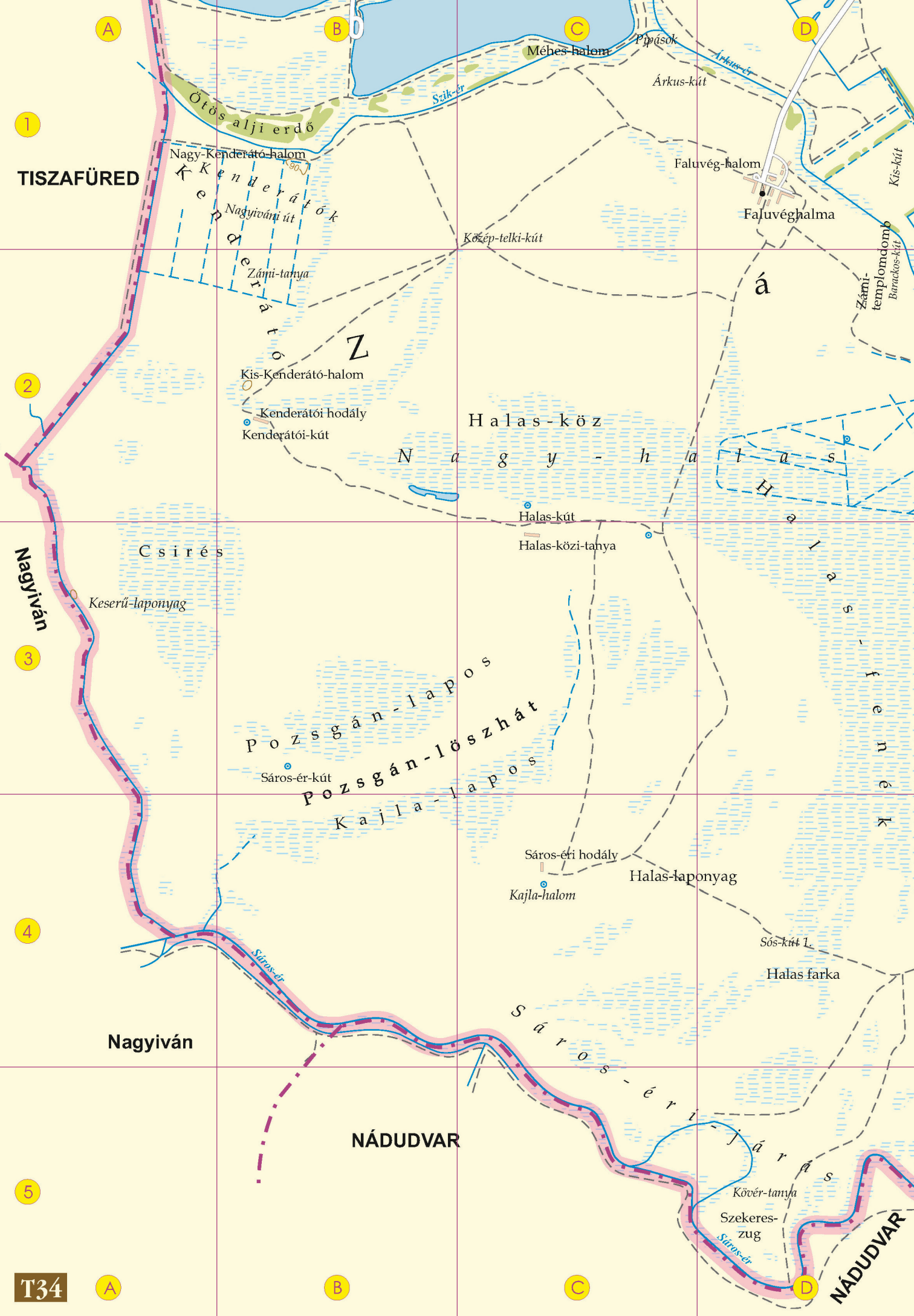
25

26

27

28

29

A

B

C

D

1

2

3

4

5

TISZAFÜRED

Nagyván

Nagyván

NÁDUDVAR

T34

A

B

C

D

NÁDUDVAR

Nagy-Kenderátó-halom
Kenderátók
Nagyiváni út
Zámi-tanya

Kis-Kenderátó-halom
Kenderátói hodály
Kenderátói-kút

Közép-telki-kút

Halas-köz

Nagy-hatás

Halas-kút
Halas-közi-tanya

Csírés

Keserú-laponyag

Pozsgán-lapos
Pozsgán-lőszhát
Kajla-lapos

Sáros-ér-kút

Sáros-éri hodály

Kajla-halom

Halas-laponyag

Sós-kút I.

Halas farka

Sáros-éri járás

Kövér-tanya
Szekeres-zug

Méhes-halom

Pipások

Árkus-kút

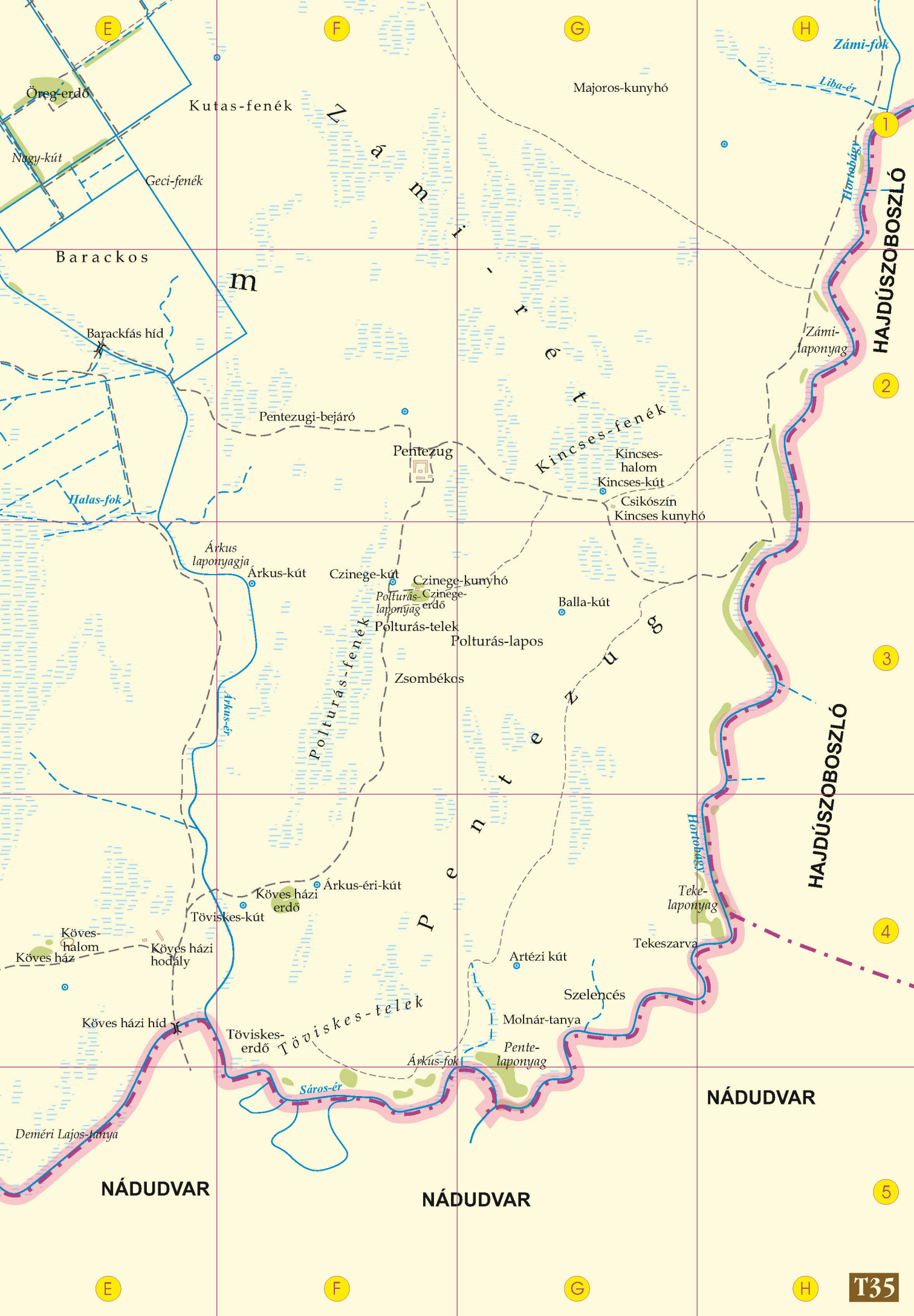
Faluvég-halom

Faluvég-halma

Zámi-templomdomb
Barackos-kút

á

Ise-nék

Öreg-erdő
Nagy-kút
Geci-fenek

Kutas-fenek

Majoros-kunyhó

Zámi-fok
Liba-ér

Barackos

m

Barackfás híd

HAJDÚSZOBOSZLÓ

Pentezugi-bejáró

Pentezug

Kincses-fenek

Kincses-halom

Kincses-kút

Csikószín

Kincses kunyhó

Halas-fok

Árkus laponyagja

Árkus-kút

Czinege-kút

Czinege-kunyhó

Polturás-Czinege-laponyag erdő

Polturás-telek

Polturás-lapos

Balla-kút

2

Zsombékos

Polturás-fenek

Z

3

Tövisskes-kút

Árkus-éri-kút

Köves-halom

Köves ház

Köves házi hodály

Köves házi erdő

P

e

n

t

e

s

4

HAJDÚSZOBOSZLÓ

Teke-laponyag

Tekeszarva

Artézi kút

Szelencés

Köves házi híd

Tövisskes-erdő

Tövisskes-telek

Molnár-tanya

Pente-laponyag

Árkus-fok

Sáros-ér

NÁDUDVAR

Deméri Lajos-tanya

NÁDUDVAR

NÁDUDVAR

5

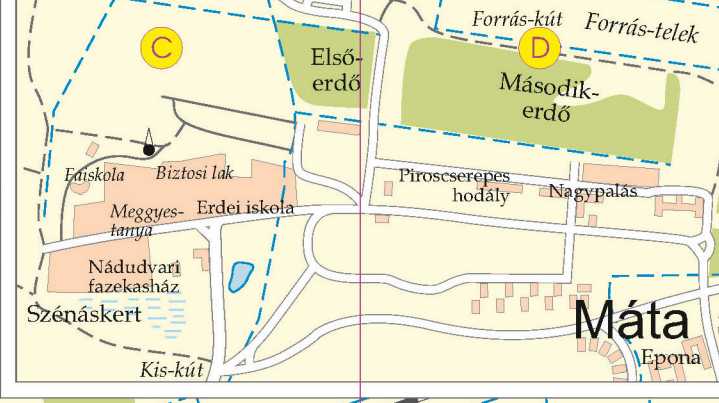
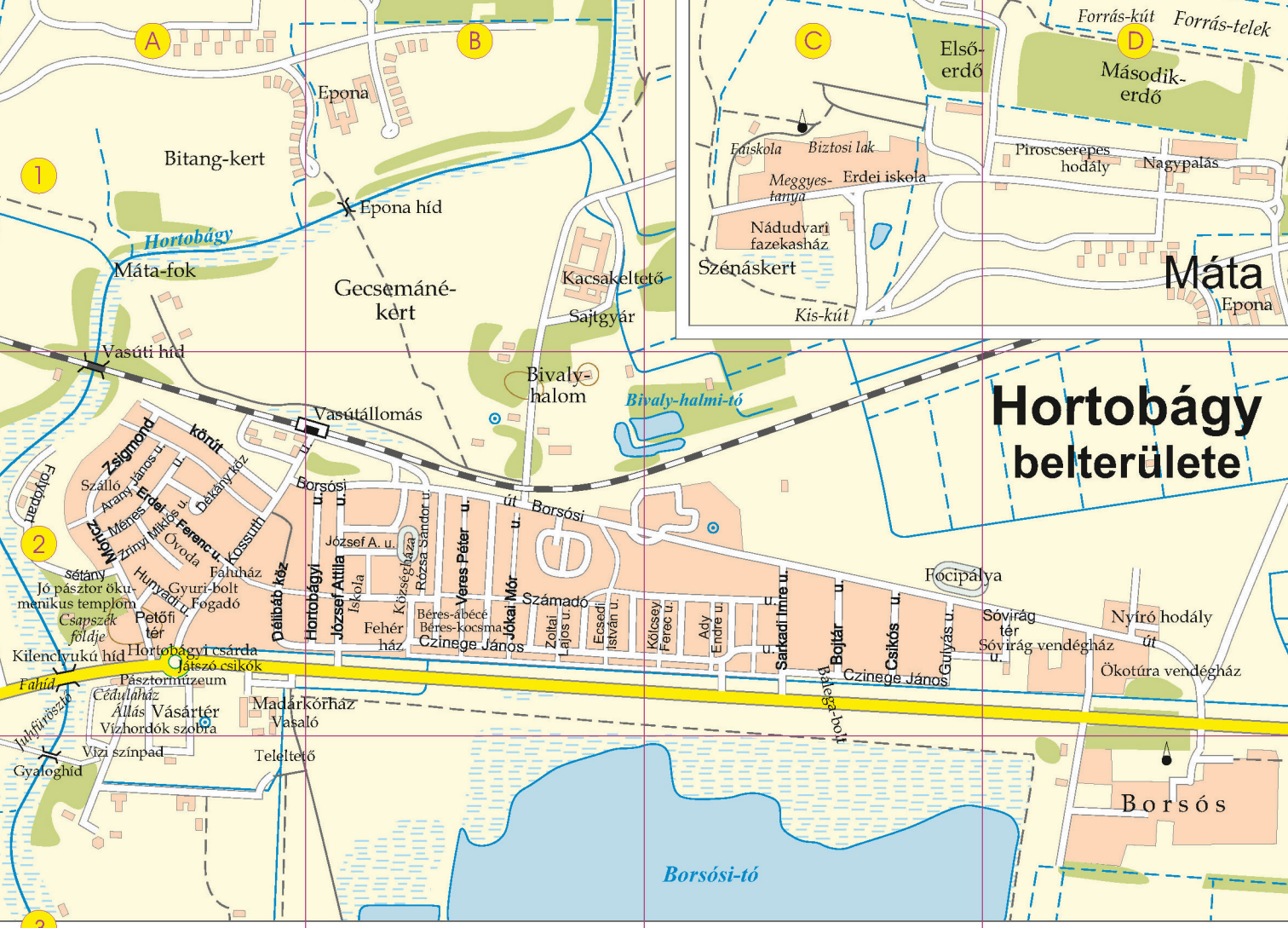
E

F

G

H

T35

Hortobágy belterülete

Magyar Nemzeti Helynévtár Füzetek 15.

A kiadvány a
MAGYAR NEMZETI HELYNÉVTÁR 3.
A BALMAZÚJVÁROSI JÁRÁS HELYNEVEI
című kötet Hortobágyra vonatkozó anyagait tartalmazza.

Készült a Magyar Tudományos Akadémia Nemzeti Kutatási Programok
Magyar Nemzeti Helynévtár Programja keretében,
a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén.

A kötet a Magyar Tudományos Akadémia alapításának 200. évfordulója
tiszteletére jelent meg.

Helynévatlasz: Schwarcz Gyula
Légifotók: Civertan Grafikai Stúdió
Fotók: Balla Dániel, Fortepan, Harangi Mária, Hortobágyi Leader Egyesület,
Magyar Nemzeti Digitális Archívum, Szép Szilvia, Szilágyi Attila, Wikimedia

© E. Nagy Katalin, Szálkai Tamás 2025
© Debreceni Egyetemi Kiadó – Debrecen University Press, beleértve
az egyetemi hálózaton belüli elektronikus terjesztés jogát is, 2025

ISBN 978-963-615-300-7

Kiadja a Debreceni Egyetemi Kiadó, az 1795-ben alapított Magyar
Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

dupress.unideb.hu

Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi
Technikai szerkesztő: Homoki-Mozga Evelin, Porczió Veronika
Borítóterv, tipográfia: Gacsályi Gábor
Készült a Kapitális Kft. nyomdájában.

